

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

КОВАЛЬЧУК МИКОЛА МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 35.07(477+73)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА СПРОМОЖНІСТЬ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ
СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ США ТА
УКРАЇНИ**

Спеціальність 281 – Публічне управління та адміністрування
Галузь знань 28 – Публічне управління та адміністрування
Подається на здобуття ступеня доктора філософії.

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ М.М. Ковальчук.

Науковий керівник. Зубчик Олег Анатолійович, доктор наук з державного
управління, доцент

Київ – 2025

АНОТАЦІЯ

Ковальчук М.М. Інституціональна спроможність держави в умовах сучасних викликів: порівняльний аналіз США та України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування». – Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ. 2025.

У дисертації досліджено актуальну наукову проблему підвищення інституціональної спроможності держави в умовах сучасних викликів. Основою роботи стало порівняння практик публічного управління в США та Україні. У дослідженні обґрунтовано теоретико-методологічні засади інституціональної спроможності держави та розроблено практичні рекомендації щодо її підвищення. Дослідження пропонує науково-обґрунтовані рекомендації щодо підвищення інституціональної спроможності держави, зокрема через удосконалення правової бази, організаційної структури, кадрового потенціалу, фінансових ресурсів та технологічної інфраструктури. Вперше обґрунтовано ключові принципи інституціональної спроможності держави: ефективність, прозорість, підзвітність та адаптивність.

Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методологічних засад інституціональної спроможності держави в умовах сучасних викликів та розроблення практичних рекомендацій щодо її підвищення. Для досягнення поставленої мети визначено комплекс завдань щодо аналізу наукової літератури та досліджень з питань інституціональної спроможності держави, визначення та класифікації основних компонентів та чинників інституціональної спроможності держави, огляду та систематизації глобальних та регіональних викликів, які впливають на інституціональну спроможність держави, вибору та застосування

критеріїв й індикаторів для оцінки інституціональної спроможності держави, порівняльного аналізу інституціональної спроможності США та України за основними аспектами на основі обґрунтованих критеріїв, виявлення сильних та слабких сторін, можливостей й загроз для інституціональної спроможності держави США та України в умовах сучасних викликів, розробки рекомендацій для підвищення інституціональної спроможності України на основі проведеного аналізу та порівняння. Об'єктом дослідження є державні інституції України та США як системи. Предметом дослідження є інституціональна спроможність держави в умовах сучасних викликів на основі порівняльного аналізу США та України.

У першому розділі наукової роботи розглянуто поняття інституціональної спроможності держави як комплексного феномену, що характеризує її здатність ефективно здійснювати публічне управління, формувати та впроваджувати державну політику, забезпечувати стабільність і розвиток суспільства. Інституціональна спроможність держави тісно пов'язана із її здатністю адаптуватися до сучасних викликів, таких як економічні кризи, глобалізація, соціальні трансформації та технологічний прогрес. Детально розкрито компоненти цього поняття, серед яких виділено організаційну структуру, кадровий потенціал, правову основу, фінансові ресурси та технологічну інфраструктуру. Аналізуючи ці складники, обґрунтовано, що кожен елемент відіграє важливу роль у забезпеченні ефективності державного управління. Наприклад, правова основа формує нормативно-правове поле для функціонування державних інститутів, кадровий потенціал забезпечує професійну компетентність працівників, а фінансові ресурси визначають можливості реалізації стратегій і програм.

Розглянуто основні чинники, які впливають на інституціональну спроможність, зокрема політичні, економічні, соціальні та культурні. Політичні чинники включають рівень демократизації та політичної стабільності, прозорість і підзвітність державної влади, а також ефективність взаємодії між центральними та регіональними органами управління. Економічні чинники визначаються рівнем розвитку національної економіки, доступністю фінансових ресурсів і можливістю

залучення іноземних інвестицій. Соціальні чинники охоплюють рівень довіри громадян до інституцій, соціальну згуртованість і участь населення в ухваленні рішень. Культурні чинники включають традиції, цінності та норми, які впливають на сприйняття громадянами діяльності держави.

Окрему увагу приділено ролі державних інституцій у забезпеченні національного розвитку. Показано, що вони виконують ключову функцію з формування суспільних благ, забезпечення справедливого розподілу ресурсів, підтримання соціальної стабільності та розвитку інноваційних технологій. Підкреслено значення ефективного планування та прогнозування як важливих елементів забезпечення інституціональної спроможності держави. Систематизовано та обґрунтовано підходи до оцінки ефективності державних інституцій, які враховують як кількісні, так і якісні показники, зокрема рівень виконання державних програм, ступінь досягнення стратегічних цілей, якість надання послуг громадянам та інституціональну стійкість до зовнішніх і внутрішніх викликів.

У другому розділі проведено детальний аналіз сучасних глобальних та регіональних викликів, що суттєво впливають на інституціональну спроможність держави, а також їхнього впливу на формування, розвиток і функціонування державних інститутів. Розглянуто ключові чинники глобального масштабу, такі як економічна глобалізація, технологічний прогрес, зміни клімату та міжнародна політична напруга, які формують комплексні виклики для національних систем публічного управління. Зокрема, наголошено на впливі таких чинників, як зміна світового економічного порядку, що змушує держави адаптувати свої економічні стратегії, розвиток цифрових технологій, який вимагає модернізації управлінських процесів, а також демографічні зміни, що зумовлюють потребу в нових підходах до соціальної політики.

Проаналізовано регіональні виклики, що включають економічні нерівності, політичну нестабільність, безпекові загрози та соціокультурні відмінності, характерні для певних географічних зон. Здійснено оцінку впливу військових конфліктів, внутрішньої міграції, а також політичних криз, що створюють тиск на

державні інституції, знижуючи їхню ефективність та адаптивність. Крім цього, акцентується увага на ролі міждержавних об'єднань, таких як Європейський Союз, НАТО та інші міжнародні організації, у формуванні регіональної політики та підтримці інституціональної спроможності держави.

У третьому розділі дослідження здійснено порівняльний аналіз інституціональної спроможності США та України з урахуванням публічно-управлінських аспектів. Проаналізовано функціональний портрет ключових інституцій обох держав, окреслено їхні основні завдання, повноваження та організаційні моделі. Розглянуто реакції інституцій США та України на актуальні виклики, зокрема геополітичні, безпекові, соціально-економічні та технологічні. Сформульовано практичні пропозиції щодо посилення інституціональної спроможності, спрямовані на підвищення адаптивності, ефективності та прозорості державного управління в обох країнах.

Відзначено, що інституціональна спроможність держави перебуває під впливом не лише зовнішніх, але й внутрішніх чинників, таких як рівень корупції, стан правової системи, ефективність державного управління та наявність компетентних кадрових ресурсів. У дисертації наведено докладний аналіз цих аспектів, зокрема, оцінюється здатність держави до адаптації в умовах сучасних викликів, а також визначаються можливі шляхи підвищення ефективності публічного управління через удосконалення взаємодії між державою, суспільством та бізнесом.

Зазначено, що важливість правової основи для державного управління полягає у її здатності забезпечувати легітимність державних рішень, створювати механізми правового захисту громадян і сприяти прозорості діяльності влади. Ефективна правова система мінімізує корупційні ризики, підвищує довіру до державних інститутів і сприяє стабільному функціонуванню економічних та соціальних відносин. У країнах зі слабкою правовою основою часто спостерігаються проблеми з імплементацією реформ, порушення прав громадян і низька ефективність правосуддя.

Визначено, що рівень кадрового потенціалу безпосередньо впливає на якість прийняття державних рішень, ефективність управлінських процесів та інноваційність у вирішенні соціальних і економічних викликів. Висококваліфіковані державні службовці сприяють розробці й впровадженню ефективних реформ, забезпечують якість державних послуг та підвищують довіру громадян до органів влади. Недостатня професійна компетентність чиновників може призводити до управлінських помилок, бюрократичних зволікань та неефективного використання ресурсів.

З'ясовано, що рівень фінансової забезпеченості держави визначає її здатність ефективно реалізовувати стратегічні ініціативи, фінансувати соціальні програми та підтримувати інституціональну стабільність. Бюджетний дефіцит, неефективне використання коштів та корупція можуть підірвати економічну стійкість держави та зменшувати довіру суспільства до органів влади. Водночас грамотне управління фінансовими ресурсами сприяє економічному розвитку, модернізації інфраструктури та підвищенню рівня життя громадян.

Ефективне використання технологічних рішень у державному управлінні дозволяє підвищити швидкість і якість прийняття рішень, забезпечити прозорість у наданні державних послуг, зменшити корупційні ризики та покращити комунікацію між громадянами та органами влади. У країнах із високим рівнем технологічної інфраструктури успішно впроваджуються такі рішення, як електронне декларування, цифрові адміністративні послуги та онлайн-вибори. Натомість недостатня технологічна оснащеність може ускладнювати модернізацію державного управління та сприяти бюрократичним затримкам.

Показано, як чітка і логічно побудована організаційна структура сприяє ефективній координації політик, зменшує дублювання функцій, оптимізує витрати та підвищує гнучкість державних інституцій у реагуванні на виклики. Децентралізація відіграє ключову роль у зміцненні місцевого самоврядування, дозволяючи регіонам самостійно розподіляти ресурси та розвивати території відповідно до їхніх потреб. Водночас складні та неефективні організаційні моделі

можуть призводити до розбалансованості влади, уповільнення процесів прийняття рішень та адміністративного хаосу.

Інституціональна спроможність держави формується завдяки взаємодії правових, кадрових, фінансових, технологічних та організаційних чинників. Взаємопов'язаність цих компонент визначає здатність держави до ефективного управління, адаптації до внутрішніх і зовнішніх викликів та забезпечення сталого розвитку. Ефективна правова основа гарантує верховенство права та справедливість, кадровий потенціал – професійність державної служби, фінансові ресурси – стабільність і реалізацію державних програм, технологічна інфраструктура – інноваційність та швидкість управлінських процесів, а організаційна структура – чіткість координації та оптимізацію управлінських функцій.

Таким чином, результати оцінки сучасного стану інституціональної спроможності держави демонструють необхідність впровадження інноваційних підходів, використання цифрових технологій та підвищення рівня прозорості управлінських процесів для забезпечення стійкого розвитку. Підкреслено важливість комплексного підходу до вирішення викликів як на глобальному, так і на регіональному рівнях, що дозволяє державам адаптуватися до сучасних умов і підвищувати свою інституціональну стійкість. Комплексний підхід до розвитку інституціональної спроможності є ключовим чинником успіху держави, що дозволяє їй реагувати на сучасні виклики, здійснювати ефективні реформи та забезпечувати добробут громадян.

Ключові слова: інституціональна спроможність, держава, інститути держави, державне управління, публічне управління, США, Україна, порівняльний аналіз, сучасні виклики, публічна політика, стратегії, інновації, суспільний розвиток.

ABSTRACT

Kovalchuk M.M. *Institutional Capacity of the State in the Face of Modern Challenges: A Comparative Analysis of the USA and Ukraine*. – Qualification scientific work in the form of a manuscript. Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 281 “Public Management and Administration” in the field of knowledge 28 “Public Management and Administration”. Taras Shevchenko National University of Kyiv. Taras Shevchenko National University of Kyiv. Kyiv, 2025.

The dissertation investigates the pressing scholarly issue of strengthening the institutional capacity of the state in the context of contemporary challenges. The foundation of the study is a comparative analysis of public administration practices in the United States and Ukraine. The research substantiates the theoretical and methodological foundations of institutional capacity and offers practical recommendations for its enhancement. In particular, the study provides evidence-based proposals for improving institutional capacity through the development of the legal framework, organizational structure, human resources, financial support, and technological infrastructure. For the first time, the key principles of institutional capacity—efficiency, transparency, accountability, and adaptability—are theoretically justified.

The purpose of the study is to justify the theoretical and methodological foundations of state institutional capacity in the face of modern challenges and to develop practical recommendations for its improvement. To achieve this objective, a range of tasks has been identified: analyzing scientific literature and existing research on institutional capacity; identifying and classifying the key components and determinants of institutional capacity; reviewing and systematizing global and regional challenges that affect it; selecting and applying appropriate criteria and indicators for assessment; conducting a comparative analysis of the institutional capacity of the United States and Ukraine based on well-grounded criteria; identifying strengths, weaknesses, opportunities, and threats to institutional capacity in both countries under current conditions; and

developing recommendations to strengthen Ukraine's institutional capacity based on this comparative analysis.

The object of the study is the state institutions of Ukraine and the United States viewed as systems. The subject of the study is the institutional capacity of the state in the context of contemporary challenges, based on the comparative analysis of the U.S. and Ukraine.

The first chapter explores the concept of institutional capacity as a multifaceted phenomenon characterizing a state's ability to effectively conduct public administration, formulate and implement public policy, and ensure societal stability and development. Institutional capacity is closely linked to a state's adaptability to modern challenges, such as economic crises, globalization, social transformation, and technological progress. The study thoroughly examines the core components of institutional capacity: organizational structure, human resources, legal framework, financial resources, and technological infrastructure. Each component is shown to play a crucial role in enhancing public administration effectiveness. For instance, the legal framework provides the regulatory foundation for institutional operations; human resources ensure professional competence; and financial resources determine the feasibility of implementing strategies and programs.

The dissertation also analyzes the primary factors influencing institutional capacity, including political, economic, social, and cultural aspects. Political factors encompass the degree of democratization and political stability, transparency and accountability of state power, and the effectiveness of coordination between central and regional governments. Economic factors are determined by the level of national economic development, access to financial resources, and the ability to attract foreign investment. Social factors relate to citizens' trust in public institutions, social cohesion, and civic participation in decision-making processes. Cultural factors include traditions, values, and norms that shape public perception of state institutions.

Special attention is devoted to the role of state institutions in promoting national development. These institutions are shown to play a vital role in generating public goods, ensuring the equitable distribution of resources, maintaining social stability, and fostering technological innovation. The importance of effective planning and forecasting is

highlighted as a critical element of institutional capacity. The dissertation systematizes and substantiates the approaches used to evaluate institutional effectiveness, taking into account both quantitative and qualitative indicators such as the implementation rate of government programs, achievement of strategic objectives, quality of public service delivery, and institutional resilience to external and internal pressures.

The second chapter presents a detailed analysis of global and regional challenges that significantly impact state institutional capacity. It examines their influence on the formation, development, and functioning of public institutions. Key global challenges—such as economic globalization, technological advancement, climate change, and geopolitical tensions—are explored, as they pose complex demands on national systems of public governance. In particular, the study emphasizes the influence of shifting global economic structures, which require states to adjust their economic strategies, the development of digital technologies necessitating administrative modernization, and demographic shifts that call for innovative approaches in social policy.

Factors such as changes in the global economic order, which compel states to adapt their economic strategies; the advancement of digital technologies, which necessitates the modernization of administrative processes; and demographic shifts, which require new approaches to social policy, are critically analyzed.

The study also examines regional challenges, including economic inequalities, political instability, security threats, and socio-cultural differences specific to certain geographic regions. It assesses the impact of military conflicts, internal migration, and political crises that exert pressure on state institutions, thereby reducing their efficiency and adaptability. Additionally, the role of intergovernmental organizations—such as the European Union, NATO, and other international bodies—in shaping regional policies and supporting state institutional capacity is highlighted.

The third section of the study presents a comparative analysis of the institutional capacity of the United States and Ukraine, focusing on public governance aspects. It analyzes the functional profiles of key institutions in both countries, outlining their core mandates, powers, and organizational models. Institutional responses in the U.S. and Ukraine to contemporary challenges—geopolitical, security-related, socio-economic, and

technological—are also reviewed. Practical recommendations are proposed to enhance institutional capacity, aiming to improve adaptability, efficiency, and transparency in public administration in both nations.

It is noted that institutional capacity is shaped not only by external influences but also by internal factors such as the level of corruption, the condition of the legal system, the effectiveness of public administration, and the availability of competent human resources. The dissertation offers an in-depth analysis of these issues, particularly assessing the state's capacity to adapt to modern challenges and identifying potential pathways to improve public administration through enhanced interaction among government, civil society, and the private sector.

The significance of the legal framework for public administration is emphasized, particularly in its role in ensuring the legitimacy of state decisions, providing legal protection mechanisms for citizens, and fostering transparency in government operations. An effective legal system minimizes corruption risks, enhances public trust in institutions, and supports the stable functioning of economic and social relations. In contrast, countries with weak legal frameworks often face difficulties in reform implementation, violations of citizens' rights, and low judicial effectiveness.

The study finds that the quality of human capital has a direct impact on the effectiveness of policy-making, administrative performance, and innovation in addressing social and economic challenges. Highly qualified civil servants play a key role in designing and implementing reforms, delivering high-quality public services, and fostering public trust in government. Conversely, a lack of professional competence among officials may result in management errors, bureaucratic delays, and inefficient use of resources.

It is established that the level of financial security significantly influences a state's ability to implement strategic initiatives, fund social programs, and ensure institutional stability. Budget deficits, misallocation of funds, and corruption can undermine economic resilience and erode public confidence in government institutions. In contrast, sound

financial management promotes economic growth, infrastructure modernization, and improved living standards.

The effective use of technology in public administration enhances the speed and quality of decision-making, ensures transparency in service delivery, reduces corruption risks, and improves communication between citizens and public authorities. In countries with advanced technological infrastructure, solutions such as electronic declaration systems, digital administrative services, and online elections have been successfully implemented. However, inadequate technological capacity may hinder administrative modernization and contribute to bureaucratic inefficiencies.

The research demonstrates how a clear and logically constructed organizational structure fosters effective policy coordination, reduces redundancy, optimizes resource allocation, and enhances institutional responsiveness. Decentralization plays a crucial role in empowering local governments, enabling them to allocate resources independently and develop territories based on specific needs. At the same time, overly complex or inefficient organizational models can lead to power imbalances, slower decision-making, and administrative disarray.

Ultimately, the institutional capacity of a state is shaped through the interaction of legal, human, financial, technological, and organizational factors. The interdependence of these components determines a state's ability to govern effectively, adapt to both internal and external challenges, and ensure sustainable development.

An effective legal framework guarantees the rule of law and justice; human resources ensure professionalism in the civil service; financial resources provide stability and enable the implementation of state programs; technological infrastructure fosters innovation and accelerates management processes; and an optimized organizational structure ensures clear coordination and effective execution of administrative functions.

Thus, the assessment of the current state of institutional capacity highlights the urgent need to adopt innovative approaches, leverage digital technologies, and enhance transparency in governance processes to achieve sustainable development. The importance of a comprehensive, integrated approach to addressing challenges at both global and regional levels is emphasized, as it enables states to adapt to contemporary

conditions and strengthen their institutional resilience. Such an integrated approach to developing institutional capacity is a critical success factor for any state, empowering it to respond effectively to modern challenges, implement meaningful reforms, and ensure the well-being of its citizens.

Keywords: institutional capacity, state, state institutions, public administration, governance, USA, Ukraine, comparative analysis, modern challenges, public policy, strategies, innovations, social development.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації.

1. Зубчик О.А., **Ковальчук М.М.**, Магеррамов А., Венгер-Рущенко Є. В. (2023). Проєктне управління як спосіб підвищення ефективності системи публічного управління в умовах складності та невизначеності. «Наукові інновації та передові технології» (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»). журнал. 2023. № 14(28) 2023. С. 85-102. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14\(28\)-85-101](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14(28)-85-101) .
2. Романенко І.Г., **Ковальчук М.М.** (2023). Обґрунтування джерел влади та лідерства в новому публічному менеджменті як основа інституційної спроможності держави. «Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»)». журнал. 2023. № 11(17). С. 426-443. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-11\(17\)-426-442](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-11(17)-426-442)
3. **Kovalchuk M.M.** (2023). Expert authority and transformational leadership as factors in ensuring the institutional capacity of the state. Наукові перспективи. журнал. Серія «Державне управління». No11(41)2023. Р. 33-48. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11\(41\)-33-48](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11(41)-33-48)
4. **Ковальчук М.М.** (2024). Капацитет системи публічного управління та інституціональна спроможність держави. порівняльний аналіз України та США. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права, № 2 / 2024. DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2024-2-2> .
5. **Kovalchuk M.** (2024). Factors influencing the institutional capacity of the state: a comparative analysis of Ukraine and the USA. Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Public Administration, 19(1), 30-33. DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2024/19-5/22>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

Ковальчук М. Інституційна спроможність держави в умовах сучасних викликів. Порівняльний аналіз США та України. *Rozwój nowoczesnej edukacji i nauki – stan, problemy, perspektywy. Tom XV. Badania naukowe w kontekście wyzwań i konfliktów* / [Red. J. Grzesiak, I. Zymomrya, W. Ilnytskyj]. Konin – Użhorod – Przemyśl – Chersoń. Poswit, 2023. 254 s. С. 197-199.

Романенко І. Г., **Ковальчук М. М.** Основа інституційної спроможності держави. Влада і лідерство в новому публічному менеджменті. *Актуальні питання економіки, фінансів, обліку та права. Теорія і практика. Збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Кременчук, 16 листопада 2023 р.). Кременчук. ЦФЕНД, 2023. 83 с. - С. 68-70.*

Ковальчук М., Александрова І. Ціннісний вимір інституціональної спроможності держави. *Соборність України: політика духовної спільності, національних традицій цінностей. Матеріали 10-го ювілей. щоріч. Всеукр. наук.-практ. круглого столу до Дня Соборності України (Київ, 25 січ. 2023 р.). / за заг. ред. Л. Г. Комахи, В. А. Гошовської. Київ. Навч.-наук. ін-т публ. упр. та держ. служби Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка, 2023. 169 с. С. 65-67.*

Ковальчук М. Інституційна спроможність держави: США та Україна. Незалежність України. Сучасна доктрина і практика публічного управління. Матеріали міжнар. круглого столу до Дня Незалежності України (Київ, 22 серп. 2022 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи. Київ. ННІ ПУДС КНУ, 2022. 272 с. - С. 136-137. <https://ipacs.knu.ua/pages/osn/2/news/1986/files/6f7ca417-8b30-4593-a3c0-92c79505b382.pdf>.

Ковальчук М.М. Інституціональна спроможність держави в умовах сучасних викликів: порівняльний аналіз США та України // Об'єднані наукою. Перспективи міждисциплінарних досліджень. Київ, 2022. – 324 с. С. 255-256. <https://drive.google.com/file/d/1A8lJy-UY6kzKdIIHUbUbuSroAk67ai4pS/view>.

ЗМІСТ	СТОР.
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ	17
ВСТУП	18
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ДЕРЖАВИ	27
1.1. Поняття інституціональної спроможності держави	27
1.2. Компоненти інституціональної спроможності держави	37
1.3. Чинники впливу на інституціональну спроможність держави	54
Висновки до розділу 1	70
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ДЛЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ДЕРЖАВИ	74
2.1. Глобальні виклики для інституціональної спроможності держави	74
2.2. Регіональні виклики для інституціональної спроможності держави	90
2.3. Оцінка інституціональної спроможності держави в умовах сучасних викликів	105
Висновки до розділу 2	124
РОЗДІЛ 3. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ СПРОМОЖНОСТІ США ТА УКРАЇНИ: ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ	128
3.1. Функціональний портрет інституцій США та України	128
3.2. Відповіді інституцій США та України на сучасні виклики	162
3.3. Пропозиції для посилення інституціональної спроможності США та України	178
Висновки до розділу 3	206
ВИСНОВКИ	210
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	214
ДОДАТКИ	234

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

1. COVID-19 – Коронавірусна хвороба 2019 року.
2. ЄБРР – Європейський банк реконструкції та розвитку
3. ЄС – Європейський Союз
4. ІСД – Інституціональна спроможність держави
5. МВФ – Міжнародний валютний фонд
6. НАТО – Організація Північноатлантичного договору
7. ОЕСР – Організація економічного співробітництва та розвитку
8. ООН – Організація Об'єднаних Націй
9. СБ – Світовий банк
10. СОТ – Світова організація торгівлі
11. США – Сполучені Штати Америки

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Ефективне публічне управління є ключовим фактором забезпечення національної безпеки, стабільності та відновлення територіальної цілісності України. Російсько-українська війна та пандемія COVID-19 суттєво вплинули на економіку країни, що потребує розробки нових стратегій для її відновлення та зростання. Інституціональна спроможність держави відіграє критично важливу роль у забезпеченні ефективного управління економічними ресурсами та залученні інвестицій.

Важливим аспектом інституціональної спроможності є забезпечення соціальної справедливості та рівних можливостей для всіх громадян. В умовах внутрішніх переміщень населення та соціальної напруги необхідно сприяти соціальній згуртованості та інтеграції різних груп населення. Крім того, інституціональна спроможність держави є фундаментом для успішної євроінтеграції та міжнародної співпраці. Україна прагне відповідати високим стандартам публічного управління та верховенства права, що є необхідною умовою її інтеграції до ЄС та інших міжнародних організацій.

Сучасні виклики вимагають упровадження інновацій у сфері публічного управління. Цифрова трансформація може значно підвищити ефективність державних інституцій, забезпечити прозорість та підзвітність їхньої діяльності. Україна, перебуваючи в процесі трансформації, прагне зміцнити свою систему публічного управління відповідно до європейських стандартів та викликів сучасності. Дослідження порівняльного досвіду, зокрема США, які мають розвинену систему управління, може сприяти розробці ефективних стратегій підвищення інституціональної спроможності в Україні.

Інституціональна спроможність держави має свої корені у класичних теоріях державного управління, сформованих у працях таких вчених, як Макс Вебер, який заклав основи бюрократичної моделі управління, та Френсіс Фукуяма, який у своїй книзі «Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції до глобалізації демократії» (Political Order and Political Decay, 2014) наголошує на

важливості якісного управління для забезпечення стабільності та розвитку держави. Ця концепція бере свій початок від аналізу ефективності державних інститутів, їхньої здатності адаптуватися до змінних умов та забезпечувати виконання ключових функцій.

У сучасній західній науці інституціональна спроможність розглядається як ключовий чинник, який визначає ефективність публічної адміністрації. Зокрема, Г. Петерс (B. Guy Peters, 2017) аналізує складність "wicked problems" (нерозв'язних проблем) та їхній вплив на державне управління, підкреслюючи необхідність модернізації інститутів для вирішення таких викликів. Аджемоглу Д. (Acemoglu D.) та Робінсон Дж. А. (Robinson J. A., 2012) у своїй книзі "Why Nations Fail" досліджують зв'язок між політичними та економічними інституціями, наголошуючи, що саме якісні інституції є рушієм економічного зростання та стабільності. Дослідження таких авторів, як Чінголані Л. (Cingolani L., 2013), Європейська комісія (European Commission, 2019), Доморенок Є. (Domorenok E.), Граціано П. (Graziano P.), Полверарі Л. (Polverari L., 2021), Гоулет М. (Howlett M.) та Сагуйн К. (Saguin K., 2018), а також База інституційних профілів (Institutional Profiles Database), аналітичні записки Національного інституту стратегічних досліджень надають історичний та аналітичний огляд еволюції концепції державної спроможності, оцінюють її вплив на публічне управління та економічний розвиток.

Українські дослідники також активно вивчають інституціональну спроможність держави. Зокрема, Зеленько Г. (2024) аналізує "пастки інституційної спроможності" в Україні, які впливають на ефективність управління та довіру до державних інститутів. Гапоненко В., досліджує інституціональну спроможність політичних систем, Баштанник В., аналізує інституціональні аспекти національної стійкості держави, економічну безпеку, як складник інституціональної спроможності та конкурентоспроможності, Ситник Г., Комаха Л., Зубчик О. (2024) досліджують концептуальні основи інституційної спроможності держави, Ситник Г., Ткаченко І., Берданова О., Клименко Н., - економічні та безпекові компоненти (2022-2025). Також є низка праць, автори яких зосереджуються на

проблемах реформування державного управління та підвищення його ефективності (Баштанник О., Гапоненко В., Дзяна Г., Дзяний Р., Зубчик О., Комаха Л., Мельниченко Б., Рак Ю., Рубан Ю., Соколов О., Ситник Г., Ткаченко І.), аналізують національні особливості публічного управління, сучасні виклики та проблеми, а також можливості вдосконалення управлінських процесів для підвищення ефективності державних інститутів.

Крім того, тема впливу викликів та з'ясування можливостей підвищення інституціональної спроможності держави в умовах глобалізації, європейської інтеграції, Російсько-української війни, які пов'язані з необхідністю адаптації до змін у світовій економіці є актуальною та важливою для розвитку теорії та практики публічного управління в Україні. З цієї думки, основні аспекти цієї теми включають визначення та характеристику поняття інституціональної спроможності в контексті викликів (Ситник, 2020; Баштанник, 2021-2022), визначення чинників інституціональної стійкості, здатності держави (Баштанник, 2019-2022; Бондарчук, 2021; Зубчик, 2019-22; Липов, 2018; Ситник, 2016, 2021; Пугачевський, Пугачевська, 2018; Яременко, 2021, 2022, 2023), механізмів та ефектів впливу на інституціональну спроможність (Баштанник, 2022; Горбаль, Хіндяк, 2020; Зубчик, 2019, 2022; Дернова, Боровик, Кравченко, 2020; Кулявець, 2021; Руденко, 2018; Ситник, 2020, 2022, 2023, Ткаченко 2019, 2022; Таран, 2020-23;, Яременко, 2022, 2023), оцінювання сучасного стану та перспектив впровадження стратегій (Антонюк, Анапріюк, 2017; Зубчик, 2019, 2022; Карпенко, Боняр, Карпенко, 2022; Рубан, 2022; Ситник, 2022; Ткаченко, 2022; Таран, 2023, 2023) та механізмів публічного управління в Україні та інших країнах (Гордон, Оленцевич, Колісник, 2018; Зубчик, 2019-2023; Ситник 2023; Рубан, 2022; Таран 2023; Ткаченко, 2022), розробку теоретичних та практичних рекомендацій щодо вдосконалення публічного управління відповідно до стандартів та кращих європейських практик публічного управління з метою підвищення інституціональної спроможності держави (Гордон, Оленцевич, Колісник, 2018; Мельниченко, 2021; Болотіна, Нікітенко, 2017; Таран, 2022; Рубан, 2022; Яременко, 2020).

Основними джерелами інформації щодо даної теми є наукова література, нормативно-правові акти, звіти, експертні оцінки, міжнародні рейтинги, кейс-стаді, а також приклади належної практики публічного управління в різних країнах. Основні виклики та труднощі цієї теми полягають у відсутності чіткого і єдиного визначення та вимірювання інституціональної спроможності держави у зв'язку з ефективністю публічного управління в умовах сучасних викликів.

У результаті аналізу останніх досліджень та публікацій нами виявлено, що певні ідеї та моделі аналізу інституціональної спроможності держави розглядаються упродовж останніх двох десятиріч. Разом з тим, такий напрямок досліджень, як розробка та застосування моделі оцінки інституціональної спроможності держави, яка враховує вплив сучасних викликів (глобалізація, економічні кризи, соціальні зміни та технологічний прогрес), основними елементами якої є інтеграція та координація, прозорість та підзвітність, адаптивність та інноваційність, співпраця з громадянським суспільством та приватним сектором в галузі знань публічного управління та адміністрування в Україні відсутні, а також не поширені дослідження, які враховують взаємозв'язки та взаємозалежності між різними критеріями та показниками, які вимірюють ефективність публічного управління в контексті інституціональної спроможності держави.

Таким чином, інституціональна спроможність держави є важливим інструментом забезпечення стабільності, розвитку та адаптації до сучасних викликів. Вона охоплює здатність державних інститутів ефективно виконувати свої функції, забезпечувати якісне управління та відповідати на потреби суспільства.

Попри значні дослідження у цій сфері, залишається недостатньо розробленими питання компонентів, чинників та критеріїв оцінки інституціональної спроможності держави в умовах сучасних викликів. Це зумовило вибір теми дослідження, постановку мети та завдань.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад інституціональної спроможності держави в

умовах сучасних викликів та розробці практичних рекомендацій щодо її підвищення.

Досягнення визначеної мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

1. Проаналізувати наукову літературу та дослідження з питань інституціональної спроможності держави.
2. Визначити та класифікувати основні компоненти та чинники інституціональної спроможності держави.
3. Оглянути сучасні глобальні та регіональні виклики для інституціональної спроможності держави.
4. Вибрати та застосувати критерії та індикатори для оцінки інституціональної спроможності держави.
5. Провести порівняльний аналіз інституціональної спроможності США та України.
6. Виявити сильні та слабкі сторони, можливості та загрози для інституціональної спроможності України на основі кейс-методу.
7. Розробити рекомендації щодо покращення інституціональної спроможності України.

Об'єкт дослідження – державні інституції України та США, як системи.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є інституціональна спроможність держави в умовах сучасних викликів на основі порівняльного аналізу США та України.

Методи дослідження. Для реалізації мети дослідження використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів, які забезпечили всебічний аналіз інституціональної спроможності держави та її складники.

У теоретичній частині (Розділ 1. Теоретичні основи дослідження інституціональної спроможності держави) застосовано теоретико-методологічний аналіз для визначення поняття та складники інституціональної спроможності держави; метод логіко-семантичного аналізу для уточнення категоріального

апарату, зокрема визначення основних термінів; метод порівняння та систематизації для аналізу різних наукових концепцій щодо чинників, які впливають на інституціональну спроможність; історичний метод для виявлення розвитку концептуальних основ інституціональної спроможності держави.

У другому розділі, присвяченому аналізу викликів (Розділ 2. Аналіз сучасних викликів для інституціональної спроможності держави) використано системний підхід для інтеграції знань про зв'язки між інституціональною спроможністю та сучасними викликами; кореляційний аналіз для визначення зв'язку між глобальними та регіональними викликами і змінами у державному управлінні; порівняльний метод для аналізу впливу різних викликів на інституціональну спроможність у контексті глобалізації; емпіричний метод для збору статистичних даних про реальний стан інституціональної спроможності держави в Україні.

У третьому розділі, присвяченому порівняльному аналізу (Розділ 3. Порівняльний аналіз інституціональної спроможності США та України: публічно-управлінські аспекти) застосовано структурно-функціональний аналіз для визначення елементів та особливостей інституціональної системи в США та Україні; метод моделювання для розроблення науково-обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення інституціональної спроможності України; прогностичний метод для оцінки перспектив розвитку інституціональної спроможності держави.

Наукова новизна дослідження. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в дисертаційній роботі обґрунтовано теоретико-методологічні засади інституціональної спроможності держави в умовах сучасних викликів, здійснено порівняльний аналіз інституціональної спроможності США та України та розроблено практичні рекомендації для підвищення інституціональної спроможності держави. Зокрема, у дисертаційному дослідженні:

уперше:

обґрунтовано теоретико-методологічні засади інституціональної спроможності держави в умовах сучасних викликів (концепції, принципи в основі інституціональної спроможності: ефективність, прозорість, підзвітність,

адаптивність публічного управління, запропоновано модель оцінки інституціональної спроможності держави на цій основі);

розроблено та запропоновано рекомендації щодо підвищення інституціональної спроможності держави, а саме, запропоновано впровадження механізмів публічно-приватного партнерства, активізацію ролі громадянського суспільства у процесах прийняття рішень, модернізацію системи публічного управління шляхом впровадження цифрових технологій, а також посилення міжвідомчої координації;

удосконалено:

підходи до класифікації складників інституціональної спроможності, за рахунок врахування зокрема вплив нормативно-правової бази, організаційної структури, кадрового потенціалу, фінансових ресурсів та технологічної інфраструктури на ефективність державного управління;

механізми впровадження інноваційних технологій у публічне управління для підвищення прозорості, довіри громадян до влади та якості публічних послуг;

систему оцінки ефективності державного управління шляхом визначення взаємозв'язків між показниками стабільності, соціально-економічного розвитку та адаптивності.

набуло подальшого розвитку:

аналіз впливу глобальних викликів на інституціональну спроможність держави, зокрема, за рахунок долучення до вказаного аналізу таких факторів як: цифровізація, міграція, пандемії та збройні конфлікти, на інституціональну спроможність держави;

підходи до оцінки взаємодії між державою, суспільством та бізнесом як важливого чинника забезпечення сталого розвитку України, за рахунок врахування таких чинників зокрема, як: інституційна довіра, державне регулювання та підтримка бізнесу, громадська участь у прийнятті рішень, економічна стабільність, соціальна відповідальність бізнесу;

науково-практичне осмислення наукове уявлення про перспективи адаптації успішних практик США до українського контексту для вдосконалення

інституціональної спроможності національної системи публічного управління та адміністрування державних органів.

Теоретичне значення. Основні положення дисертаційного дослідження поглиблюють наукові знання про інституціональну спроможність держави в умовах сучасних викликів. Дисертація містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні результати, які мають істотне значення для галузі знань 28. «Публічне управління та адміністрування» характеризуються єдністю змісту та зроблені здобувачем самостійно.

Практичне значення роботи. Робота має практичне значення, оскільки пропонує науково обґрунтовані рекомендації для вдосконалення механізмів підвищення інституціональної спроможності держави України в умовах сучасних викликів. Запропоновані механізми оптимізації системи публічного управління та адміністрування, спрямовані на підвищення прозорості, підзвітності, інноваційності, забезпечення довіри громадян, зміцнення соціальної згуртованості та покращення якості публічних послуг. Розроблені рекомендації враховують міжнародний досвід (на прикладі США) та адаптовані до українського контексту.

Результати дослідження можуть бути використані органами державної влади для розробки стратегій та програм реформування системи публічного управління та адміністрування, вдосконалення регулювання міжвідомчої координації, запровадження цифрових технологій в управлінську практику у публічне адміністрування, а також підвищення ефективності державного управління.

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, висновки та рекомендації, які є результатом дисертаційного дослідження, отримані автором самостійно та відображають новий підхід до оцінки і вдосконалення інституціональної спроможності держави. Усі використані в роботі ідеї та положення інших авторів мають відповідні посилання і лише підкреслюють оригінальність і самостійність запропонованих автором рішень.

Апробація та публікації. Основні результати дисертаційного дослідження викладено у 10 наукових публікаціях, з них 5 статей опубліковано у фахових

виданнях України з публічного управління (3 одноосібно та 2 у співавторстві), а також 5 тез – у матеріалах науково-практичних конференцій.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, кожен з яких включає по три підрозділи, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи становить 239 сторінок, з яких 196 сторінок основного тексту. Список використаних джерел налічує 254 найменування, із них 39 – іноземною мовою.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ДЕРЖАВИ

1.1. Поняття інституціональної спроможності держави

Інституціональна спроможність держави (ІСД) є важливим аспектом ефективного управління, який визначає здатність державних інститутів реалізовувати ключові функції, реагувати на зміни та забезпечувати стабільність у суспільстві. У цьому параграфі ми розглянемо основні теоретичні підходи до визначення цього поняття та пропонуємо власну гіпотезу, що ІСД є фундаментальною характеристикою ефективного державного управління, що визначає здатність державних інститутів не лише виконувати покладені на них функції, а й адаптуватися до суспільно-політичних, економічних та безпекових викликів. Дана гіпотеза будується на основі численних досліджень різноманітних аспектів інституціональної спроможності, які ми класифікували як: 1) аналітичні записки та доповіді з політики [1; 2; 3; 5; 6; 7; 11; 20; 21; 23; 24]; дослідження системи державного управління та демократії [16; 45; 52; 89; 111; 133]; дослідження проблем розвитку політичних інститутів та процесів в Україні [4; 34; 62; 136; 138; 181; 188; 212]; дослідження європейської інтеграції та міжнародних відносин у контексті ІСД [12; 84; 100; 214; 215; 244]; політична безпека та національна безпека [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243]; соціальні дослідження та розвиток громадянського суспільства [10; 62; 135; 144; 195; 196; 197]; реформи та модернізація публічного управління [13; 42; 78; 215; 218]; аналіз стану корупції та прозорості влади [47; 96; 97; 198]; питання щодо електронного врядування та цифрові трансформації [110; 122; 123]. Ми також проаналізували публічні виступи лідерів і щорічні послання Президента України [85; 86; 87; 88] та стратегічні концепції та прогнозування розвитку [24; 32; 119]. Насамкінець, варто відзначити питання про інституціональні механізми в умовах війни та кризи [99; 112; 129; 138; 190] та глобалізацію та її вплив на українське суспільство [34; 55; 112; 200; 245]. Усі ці джерела дають нам підстави стверджувати, що ІСД визначає, наскільки

держава спроможна забезпечити верховенство права, гарантувати суспільну безпеку, надавати якісні публічні послуги та реалізовувати політику, відповідно до національних і міжнародних стандартів. Ця наша концепція розуміння ІСД на основі нашої наукової гіпотези включає чотири ключові елементи, які взаємопов'язані та забезпечують ефективність державного управління.

Формування та реалізація державної політики – здатність уряду ухвалювати стратегічно виважені рішення та забезпечувати їхнє ефективне втілення.

Інституційна стійкість – здатність державних структур діяти ефективно навіть за умов політичної або економічної турбулентності.

Ресурсне забезпечення – наявність людських, фінансових та технологічних ресурсів, необхідних для здійснення управлінських функцій.

Адаптивність та інноваційність – спроможність держави швидко реагувати на нові виклики та інтегрувати сучасні технології управління.

Важливо зазначити, що поняття ІСД не має універсального визначення, оскільки різні дослідники акцентують на різних аспектах цієї категорії. Деякі науковці розглядають її як рівень бюрократичної ефективності, інші – як здатність державних інститутів забезпечувати стабільне функціонування соціально-економічної системи, а деякі – як міру легітимності державної влади.

Різні наукові школи та підходи по-різному трактують сутність ІСД. Найвпливовішими концепціями, які сформували сучасний підхід до дослідження цього явища, є такі:

Функціональний підхід. Цей підхід розглядає інституціональну спроможність через її функціональне навантаження, тобто через призму її здатності забезпечувати ефективне управління. Представники цього напрямку, як Доморенок Є, Грачьяно П., Полвеларі Л. (Domorenok, E., Graziano, P., & Polverari, L., 2021) [193] визначають інституціональну спроможність як здатність держави впливати на результати державної політики, підвищувати ефективність її реалізації та забезпечувати постійний моніторинг і коригування процесів управління. Отже, функціональний підхід розглядає інституціональну спроможність як здатність

держави ухвалювати та реалізовувати політичні рішення, забезпечувати ефективне управління суспільними процесами.

Історичний інституціоналізм - цей підхід наголошує на тому, що розвиток інституцій є результатом історичної спадковості, що визначає структуру політичних систем упродовж довгого часу. Пол Пірсон (2004) розглядає інституціональну спроможність через історичний контекст [204]. Він наголошує, що розвиток державних інститутів значною мірою визначається траєкторією попередніх політичних рішень, що обумовлює ефективність державного управління. Наприклад, наявність усталених демократичних інститутів у країнах Західної Європи пояснюється не лише сучасними реформами, а й століттями поступового розвитку правових і адміністративних систем [12; 84; 100; 214; 215; 244].

Інституціоналізм раціонального вибору - пояснює інституціональну спроможність через призму поведінкової раціональності політичних акторів. Згідно з цим підходом, представники державних структур ухвалюють рішення, керуючись раціональною вигодою та прагненням мінімізувати витрати. Джеймс Марч і Йоханн Олсен (1989) стверджують, що державні актори створюють інститути не лише для забезпечення суспільного добробуту, а й для захисту власних політичних і економічних інтересів. Це пояснює, чому в деяких країнах домінують авторитарні практики управління, спрямовані на збереження влади панівної еліти.

Соціологічний інституціоналізм - підкреслює роль культурних факторів, суспільних норм і традицій у формуванні державної спроможності. Цей підхід акцентує увагу на культурних, соціальних і комунікативних аспектах функціонування держави. Вів'єн Шмідт (2008) стверджує, що інституціональна спроможність значною мірою залежить від рівня довіри до держави, політичної культури громадян та ефективності комунікації між державними структурами та суспільством.

Таблиця 1.1. "Порівняння дефініцій поняття 'ІСД' " (Джерело: систематизація та узагальнення автора).

Джерело	Визначення	Основний акцент
Ковальчук М.М. (власні напрацювання автора)	ІСД — здатність державних інститутів ефективно здійснювати управління.	Ефективність та стабільність у забезпеченні публічного управління.
Цінголані Л. (2013)	Комплексна характеристика, яка відображає здатність держави адаптуватися до змін та впроваджувати стратегії.	Адаптація та стратегічне управління.
Європейська Комісія (2019)	Продуктивність державного управління, яка залежить від інституційної системи, прозорості та підзвітності.	Прозорість, підзвітність, продуктивність.
Domorenok, E. et al. (2021) [193]	Інтеграція політики та багаторівневе управління в рамках системної спроможності держави.	Інтеграція та багаторівневе управління.
Українські дослідники (2021) (узагальнено)	Спроможність забезпечувати ефективне врядування та національну безпеку через сучасні інструменти управління.	Ефективність, національна безпека, інновації.

Такі дослідники, як Петрес Г. (B. Guy Peters (2017)) і Фукуяма Ф. (F.Fukuyama (2014) [233]), детально розглядають концепцію ІСД, зосереджуючись на її адаптації до сучасних політичних і глобалізаційних викликів. Петерс Г. у своїй праці аналізує складність "wicked problems" (нерозв'язних проблем) та їхній вплив на ефективність публічної адміністрації, наголошуючи на важливості модернізації державних інститутів у таких умовах. Фукуяма Ф., зі свого боку, підкреслює ключову роль якісного управління для забезпечення соціально-економічної стабільності. У своїй книзі він акцентує на необхідності інституційної ефективності для довгострокового розвитку держав [233].

Ажемоглу Д та Робінсон Дж. (Acemoglu D. та Robinson J. A. 2012) у своїй книзі "Why Nations Fail" представляють фундаментальний аналіз зв'язку між політичними та економічними інституціями. Вони стверджують, що саме якісні інституції є головним рушієм економічного зростання та стабільності. Їхні дослідження демонструють, як слабкі інституції можуть призвести до бідності та політичної нестабільності.

Також Петер Санфей (Peter Sanfey) у своїх дослідженнях (зокрема, у контексті діяльності ЄБРР) аналізує питання інституціональної спроможності країн перехідного періоду, зосереджуючись на реформах публічного управління та їхньому впливі на економічний розвиток. Його праці підкреслюють значення адаптації управлінських практик до нових викликів.

Аналіз наукових джерел свідчить про те, що ІСД є критично важливим чинником для забезпечення ефективного державного управління. Вона визначає здатність державних органів не лише виконувати свої безпосередні функції, а й адаптуватися до змін у внутрішньополітичному та міжнародному середовищі. Саме рівень інституціональної спроможності визначає ефективність реалізації державної політики, стабільність соціально-економічного розвитку та легітимність влади.

ІСД формується під впливом багатьох чинників, серед яких вирішальну роль відіграють юридичні засади – якість законодавства, його стабільність, відповідність міжнародним стандартам; адміністративний потенціал – професіоналізм держслужбовців, чітка структура управління, наявність ефективних механізмів координації; фінансово-економічне забезпечення – спроможність держави формувати й розподіляти бюджетні ресурси, ефективність державних фінансів; інноваційний потенціал – здатність держави до впровадження сучасних технологій та управлінських рішень; політична стабільність – рівень суспільної довіри до влади, відсутність політичних криз і конфліктів.

У науковій літературі часто використовується два схожі поняття – інституціональна та інституційна спроможність держави. Хоча вони взаємопов'язані, важливо розмежовувати їх зміст.

Інституціональна спроможність – це загальна здатність державного апарату функціонувати ефективно, забезпечуючи цілісність політичної системи, системи публічного управління, дотримання верховенства права, належне управління суспільними ресурсами, механізмами з допомогою формальних та неформальних інститутів.

Інституційна спроможність – це здатність окремих державних організацій (міністерств, агентств, регуляторних установ) виконувати свої функції та досягати запланованих результатів. Таким чином, інституціональна спроможність охоплює макрорівень державного управління, тоді як інституційна фокусується на діяльності окремих формальних інститутів.

Окрім того, у науковому дискурсі застосовуються також такі категорії, як **інституціональна якість** – характеризує рівень легітимності державних установ, їхню підзвітність, прозорість та відповідність очікуванням суспільства ; **інституціональна ефективність** – визначає здатність державних інститутів досягати поставлених цілей, виконуючи функції без бюрократичних затримок та корупційних ризиків [47; 96; 97; 198]; **інституціональний розвиток** – процес вдосконалення державних установ через реформи, підвищення професійного рівня держслужбовців та запровадження інноваційних механізмів управління.

Оцінка рівня ІСД передбачає використання різних методологій та показників [83; 105; 130; 183; 194; 220; 235]. До основних індикаторів належать: Індекс державної ефективності (World Governance Indicators, WGI) – оцінює ефективність управління на основі бюрократичної якості, корупційної компоненти та рівня верховенства права; Індекс верховенства права (World Justice Project, WJP) – вимірює рівень правової спроможності держави; Індекс державного управління (Global Government Effectiveness Index) – оцінює рівень бюрократичної спроможності, політичної стабільності та ефективності уряду.

Для оцінки рівня ІСД застосовуються різні методи. SWOT-аналіз дозволяє ідентифікувати сильні та слабкі сторони, можливості та загрози. Порівняльний аналіз допомагає виявити чинники, які сприяють чи обмежують ефективність державного управління в різних контекстах. Мережевий аналіз дозволяє оцінити

рівень координації між державними органами та іншими учасниками політичного процесу.

Нижче наведено кілька можливих методів і інструментів для визначення та аналізу цих чинників і рушійних чинників.

SWOT-аналіз – це інструмент стратегічного планування, який допомагає визначити та оцінити сильні та слабкі сторони, можливості та загрози організації, проекту чи ситуації. Його можна використовувати для порівняння взаємодії та координації кожної системи в різних контекстах і рівнях, а також для розробки стратегій і дій для усунення прогалин і викликів.

Порівняльний аналіз – метод дослідження, який допомагає вивчити та пояснити схожість і відмінності двох або більше випадків на основі набору критеріїв або змінних. Його можна використовувати для аналізу та розуміння чинників і механізмів, які впливають на варіації та ефективність взаємодії та координації кожної системи в різних контекстах і рівнях, а також для визначення найкращих практик і отриманих уроків.

Мережевий аналіз – метод дослідження, який допомагає відобразити та виміряти структуру та динаміку взаємозв'язків і взаємодій між набором акторів або суб'єктів. Його можна використовувати для дослідження та оцінки моделей і ефектів взаємодії та координації кожної системи, а також для визначення можливостей і проблем для кожної системи.

Такі методики дають змогу порівнювати інституціональну спроможність різних держав і виявляти ключові проблеми, які потребують реформування.

Сучасні держави зазнають впливу низки викликів, що впливають на їхню інституціональну спроможність. Основні проблеми включають: бюрократичну неефективність, що ускладнює реалізацію реформ; корупцію, яка підриває довіру до державних інститутів і знижує ефективність державного управління; політичну нестабільність, що призводить до частих змін стратегічних пріоритетів [47; 96; 97; 198].

Для підвищення ІСД необхідно впроваджувати комплексні реформи, зокрема: підвищення рівня прозорості державних інституцій шляхом цифровізації урядових

процесів [110; 122; 123]; запровадження механізмів громадського контролю для мінімізації корупційних ризиків [47; 96; 97; 198]; посилення міжвідомчої координації з метою підвищення узгодженості державної політики.

ІСД є ключовим чинником забезпечення політичної стабільності, економічного зростання та міжнародної конкурентоспроможності. Вона визначається взаємодією різних чинників, включаючи якість державних інститутів, рівень довіри до влади, наявність ресурсів і здатність до адаптації. Посилення інституціональної спроможності потребує комплексного підходу, що включає реформи управління, децентралізацію та впровадження інноваційних технологій.

Таким чином, ефективна держава – це не лише сильна бюрократія, а й адаптивні механізми управління, що враховують динаміку суспільних потреб та глобальних викликів. Бюрократична неефективність спричиняє затримки у впровадженні реформ. Корупція – підриває довіру громадян до державних установ [47; 96; 97; 198]. Недостатній рівень діджиталізації – знижує швидкість та якість адміністративних послуг.

Для підвищення інституціональної спроможності необхідно посилити електронне врядування для підвищення прозорості; оптимізувати систему державного управління, зменшуючи рівень бюрократії; підвищити рівень політичної стабільності, забезпечуючи механізми стримувань і противаг.

ІСД є основним чинником забезпечення сталого розвитку та стабільності. Вона охоплює широкий спектр аспектів – від верховенства права до адміністративної ефективності та адаптивності до сучасних викликів. Оцінка інституціональної спроможності потребує комплексного підходу, що поєднує аналіз політичних, економічних і соціальних показників.

Для забезпечення ефективного управління необхідно вдосконалювати державні інститути, запроваджувати інноваційні механізми публічного адміністрування та підвищувати рівень довіри громадян до держави. Майбутнє інституціональної спроможності залежить від здатності урядів до впровадження реформ, які враховують глобальні виклики та національні потреби.

Однак концепція інституціональної спроможності держави не позбавлена критики та дискусій [67; 97; 135; 145; 178; 189]. Деякі поширені зауваження стосуються її складності та неоднозначності. Зокрема, концепція охоплює різні виміри та показники, які складно виміряти або порівняти в різних контекстах. Крім того, вона має нормативний і директивний характер, оскільки передбачає певний ідеал державності та управління, що може не відповідати специфічним умовам і культурним особливостям різних країн. Інша критика полягає в тому, що концепція є надто статичною та детерміністською, оскільки не враховує динаміку відносин між державою та суспільством, а також роль агентності та вибору в інституційному розвитку.

Водночас концепція ІСД розширюється у відповідь на сучасні виклики та складні умови управління [10; 62; 135; 144; 195; 196; 197]. Однією з ключових тенденцій є її багатовимірність та інтегрованість. Окрім формальних і технічних аспектів функціонування державних установ, все більше уваги приділяється неформальним факторам: нормам, цінностям, соціальним мережам і рівню довіри громадян. Також зростає адаптивність концепції: державні інституції змушені пристосовуватися до мінливих умов і впроваджувати інноваційні підходи до управління. Крім того, концепція стає більш відкритою до співпраці з недержавними суб'єктами. Громадянське суспільство, приватний сектор та міжнародні організації відіграють важливу роль у створенні й реалізації публічних політик [10; 62; 135; 144; 195; 196; 197].

Щоб ефективно реагувати на ці зміни, необхідні системні механізми моніторингу та оцінювання ІСД. Використання відповідних індикаторів дозволяє відстежувати її динаміку, вимірювати ефективність державного управління та виявляти потенційні ризики. Важливим є також надання державним установам ресурсів і стимулів для навчання та вдосконалення. Створення платформ для діалогу та співпраці між державними та недержавними суб'єктами сприятиме узгодженню інтересів і спільному виробленню управлінських рішень.

Для дослідження ІСД використовуються різні джерела даних та методи їх аналізу. Первинні джерела включають спостереження, опитування, експерименти,

інтерв'ю та анкети. Вторинні – офіційні документи, аналітичні звіти [1-7; 11; 20-24], статистичні дані та наукова література. Вибір конкретних методів аналізу залежить від дослідницьких питань, якості доступної інформації та рівня деталізації, необхідного для оцінки.

Методи аналізу поділяються на кількісні та якісні. До перших належать описова статистика та методи статистичного висновку, які дозволяють кількісно оцінити ефективність державного управління. Якісні методи, такі як контент-аналіз, аналіз дискурсу та тематичний аналіз, допомагають розкрити особливості функціонування інституцій у відповідному соціально-політичному контексті. Окрім того, ІСД може змінюватися під впливом різних факторів, зокрема історичних, політичних, економічних, соціальних та культурних.

Для порівняльного аналізу ІСД застосовують кілька методологічних підходів [83; 105; 130; 183; 194; 220; 235]. Порівняльний аналіз дозволяє досліджувати відмінності та подібності між державами, які мають спільні характеристики, але різні рівні ефективності управління. Аналіз окремих випадків фокусується на глибокому дослідженні однієї чи кількох держав для виявлення специфічних чинників, що впливають на їхню інституціональну спроможність. Мережевий аналіз використовується для вивчення зв'язків між ключовими учасниками політичного процесу та оцінки рівня їхньої координації.

Однією з головних спільних рис інституціональної спроможності держав у різних країнах є залежність від внутрішніх та зовнішніх факторів. До них належать історична спадщина, рівень економічного розвитку, політична система, соціальна структура та глобальні тенденції [136; 138; 181; 188; 212]. Однак специфічні комбінації цих чинників можуть суттєво відрізнятись, що пояснює різні рівні ефективності державного управління. Важливим є також динамічний характер інституціональної спроможності. Вона змінюється під впливом зовнішніх викликів, соціальних запитів та управлінських реформ.

Сильні сторони ІСД включають підвищення якості управління, ефективне надання послуг, прозорість та легітимність влади. Водночас слабкими місцями можуть бути бюрократичні бар'єри, корупція, нестабільність і опір змінам [47; 96;

97; 198]. Основні загрози для ІСД – це політична нестабільність, дефіцит ресурсів та зовнішній тиск. Водночас можливості для її розвитку пов'язані із залученням громадянського суспільства [10; 62; 135; 144; 195; 196; 197], інтеграцією цифрових технологій та впровадженням інноваційних підходів до управління [110; 122; 123].

Основні чинники, що впливають на інституціональну спроможність держави, включають історичний досвід, географічне положення, рівень економічного розвитку та політичні умови. Наприклад, колоніальна спадщина або конфліктний історичний контекст можуть мати довготривалий вплив на державне управління. Географічне розташування також відіграє важливу роль: країни з обмеженим доступом до ресурсів можуть стикатися з додатковими викликами у забезпеченні ефективного державного управління. Політичні чинники, такі як тип правління, рівень демократизації та політична стабільність, визначають ступінь ефективності інституцій [4; 34; 62; 136; 138; 181; 188; 212].

З метою підвищення ІСД доцільно реалізовувати стратегічні заходи. Серед них – це покращення доступу до даних та підвищення їхньої якості, що сприятиме ухваленню більш обґрунтованих управлінських рішень. Важливим є також зміцнення координації між різними органами влади та підвищення їхньої взаємодії з громадськістю. Крім того, необхідно стимулювати інституційні реформи, що забезпечать стійкість та адаптивність державних установ.

Таким чином, формування ефективної державної політики потребує послідовного впровадження заходів, спрямованих на вдосконалення державних інституцій, їхню прозорість, підзвітність і здатність до інновацій. ІСД є багатограним і динамічним явищем, що охоплює не лише технічні аспекти управління, а й соціально-політичні елементи, які визначають ефективність і стабільність державних інститутів.

1.2. Компоненти інституціональної спроможності держави

ІСД визначає здатність ефективно виконувати свої функції, забезпечувати стабільне управління та реагувати на внутрішні й зовнішні виклики. Вона

складається з ключових елементів, що формують фундамент ефективної держави, та чинників, які забезпечують її функціонування.

У цьому підрозділі розглядаються основні компоненти ІСД, такі як адміністративна ефективність, адаптивність, демократичність, координація між органами влади та законодавча ефективність. Окрім цього, аналізуються чинники, що забезпечують їхню реалізацію: правова база, кадровий потенціал, фінансові ресурси, технологічна інфраструктура та організаційна структура.

Основні компоненти ІСД ми розглядаємо на основі узагальнення низки досліджень ІСД зарубіжних авторів (Френсіс Ф., Аджемоглу Д., Петерс Б. Гай, Чінголані Л., Шмідт В., Хоулетт М. та інші [216-250]) та українських авторів (Ситник Г. [181-194], Зеленько Г. [140; 206], Орлів М. [134; 170], Баштанник О. [35-43], Зубчик О. [90; 91; 112; 188], Гапоненко В. [55-73] та інші). З цієї точки зору нами враховано такі аспекти, як державоздатність, визначаючи її як здатність держави ефективно планувати та здійснювати політику, виконувати закони і підтримувати стабільність, Дарон Аджемоглу (Daron Acemoglu), Джеймс А. Робінсон (James A. Robinson), Віра Гапоненко, Галина Зеленько, Оксана Баштанник досліджують взаємозв'язок між якістю політичних і економічних інститутів та розвитком держави, порівнюючи різні компоненти забезпечення інституціональної стійкості систем. Б. Гай Петерс (B. Guy Peters), аналізує складність управління в умовах сучасних викликів і підкреслює важливість інституційної адаптації, Григорій Ситник та інші досліджують компоненти національної безпеки у контексті національної стійкості держави [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243]. Луїджі Чінголані (Luigi Cingolani) у своїх роботах розглядає інституціональну спроможність як багатогранний феномен, що включає адаптацію до змін і стратегічне управління. Пол Пірсон (Paul Pierson) у праці "Politics in Time" акцентує на історичному інституціоналізмі та значенні довгострокових процесів у розвитку інституцій [204], а Джеймс Марч (James March) та Йоханн Олсен (Johan Olsen), автори книги "Rediscovering Institutions: The Organizational Basis of Politics", вивчають роль інституцій у політичних системах. Вів'єн Шмідт (Vivien Schmidt) у своїх роботах, зокрема "Discursive Institutionalism", досліджує роль ідей і дискурсу

в інституційному розвитку. Майкл Хоулетт (Michael Howlett) та Катрина Сагуїн (Katrina Saguin) досліджують вплив політичних інструментів та адаптивних підходів на інституціональну спроможність [83; 105; 130; 183; 194; 220; 235].

Отже, на основі цих досліджень нами виокремлено такі компоненти, як адміністративна ефективність, адаптивність та стійкість, демократичність та участь громадян, координація між органами влади та законодавча ефективність [1-7; 11; 16; 20-24; 34; 45; 52; 62; 89; 111; 133; 136; 138; 181; 188; 212].

Адміністративна ефективність. Адміністративна ефективність визначає здатність державних органів здійснювати управлінські функції, реалізовувати політику та забезпечувати надання публічних послуг на високому рівні. Вона включає: 1) здатність державного апарату ухвалювати обґрунтовані рішення та впроваджувати їх; 2) ефективність використання ресурсів; 3) рівень цифровізації та інновацій в управлінні [110; 122; 123]; 4) професіоналізм та компетентність державних службовців [13; 42; 78; 215; 218]. Висока адміністративна ефективність сприяє довірі громадян до влади, зменшенню бюрократії та покращенню якості державного управління.

Адаптивність та стійкість. Цей компонент визначає здатність державних інституцій пристосовуватися до змінних умов та реагувати на кризи. Інституції мають бути здатні до реформування, оперативного прийняття рішень та подолання ризиків. Основні елементи адаптивності включають 1) здатність держави впроваджувати реформи у відповідь на виклики; 2) стійкість інституцій до зовнішніх і внутрішніх загроз (збройні конфлікти, економічні кризи, соціальні потрясіння); 3) розвинені механізми кризового управління та стратегічного планування. Країни з високою адаптивністю краще витримують глобальні виклики та швидко відновлюють стабільність після кризових ситуацій.

Демократичність та участь громадян. Рівень демократичності держави визначає її спроможність забезпечувати права та свободи громадян, їх участь у формуванні політики, а також прозорість і підзвітність органів влади [4; 34; 62; 136; 138; 181; 188; 212]. Основні критерії демократичності включають: 1) наявність

дієвих механізмів громадянської участі у прийнятті рішень [10; 62; 135; 144; 195; 196; 197]; 2) незалежність судової системи та механізмів захисту прав людини; 3) рівень свободи слова, діяльності медіа та громадських організацій; 4) підзвітність державних органів та механізми боротьби з корупцією [47; 96; 97; 198]. Розвинена демократія сприяє підвищенню рівня довіри громадян до держави та забезпечує ефективний контроль над владою.

Координація між органами влади. Дієва система державного управління неможлива без ефективної координації між різними рівнями влади: центральною, регіональною та місцевою. Висока інституціональна спроможність передбачає: 1) узгодженість політики між державними установами; 2) відсутність дублювання функцій та конфліктів між органами влади; 3) ефективний механізм розподілу ресурсів між рівнями управління. Якісна координація сприяє впровадженню ефективної державної політики та мінімізує управлінські втрати.

Законодавча ефективність. Спроможність держави ефективно функціонувати великою мірою залежить від якості її правової системи. Законодавча ефективність включає: 1) стабільність і прогнозованість правової бази; 2) чіткість та несуперечливість законодавчих актів; 3) здатність системи правосуддя забезпечувати виконання законів. Держави з високою законодавчою ефективністю мають міцну правову систему, яка гарантує верховенство права та захищає права громадян.

Крім того, ІСД складається з різних елементів, які визначають здатність держави виконувати свої функції та досягати своїх цілей. Мова йде про інститути держави, як зазначає Баштанник О. В. у своїх дослідженнях ІСД, інститути держави виконують важливу роль у механізмі держави, оскільки вони забезпечують реалізацію функцій держави, регулювання взаємодій між органами влади й суспільством, вирішення правових суперечок і конфліктів [45-48]. До них належать юридичні, політичні, економічні та соціальні інститути. Юридичні інститути включають конституцію, законодавство, судову систему, правоохоронні органи, права та свободи громадян, механізми захисту прав людини і верховенство права. Політичні інституції охоплюють форму правління, систему влади, політичні партії,

виборчі процеси, громадську думку, медіа, громадські організації та міжнародні відносини. Економічні інституції включають ринкову економіку, фінансову систему, бюджет, податки, монетарну політику, соціальну політику, інфраструктуру, інновації та конкурентоспроможність. Соціальні інституції охоплюють культуру, освіту, науку, охорону здоров'я, релігію, сім'ю, гендерну рівність, етнічну толерантність і цивільне суспільство.

Таблиця 1.2. Функціональний аспект складових інституціональної спроможності: короткий опис та приклади впливу на державне управління (Джерело: авторські узагальнення на основі [13; 16; 42; 45; 52; 78; 89; 111; 133; 215; 218]).

Компонент	Короткий опис	Приклади впливу на державне управління
Правова основа	Нормативно-правова база, що регулює діяльність державних інститутів.	Забезпечує прозорість і легітимність рішень органів влади; зменшує ризик корупції.
Кадровий потенціал	Рівень кваліфікації, професійності та компетентності державних службовців.	Визначає ефективність виконання управлінських функцій; сприяє інноваційності у вирішенні соціальних викликів.
Фінансові ресурси	Бюджетні та позабюджетні джерела фінансування державних програм і проєктів.	Забезпечують виконання стратегічних ініціатив; впливають на стійкість та стабільність роботи державних органів.
Технологічна інфраструктура	Використання сучасних інформаційних систем та технологій для оптимізації управлінських процесів.	Підвищує швидкість та якість прийняття рішень; забезпечує прозорість у наданні послуг громадянам.
Організаційна структура	Взаємодія між рівнями влади та розподіл функцій між органами управління.	Забезпечує ефективну координацію політик; дозволяє уникнути дублювання функцій та оптимізувати витрати.

Ці компоненти взаємопов'язані та взаємозалежні, тому для оцінки ІСД необхідно враховувати їх комплексно та системно.

Зокрема, правова система регулює поведінку індивідів і груп у суспільстві та забезпечує механізми вирішення суперечок. Політична система визначає здійснення та розподіл влади та повноважень у суспільстві, а також організовує колективне прийняття рішень. Адміністративна система впроваджує політику та закони, розроблені політичною системою і надає громадські послуги. Економічна система виробляє, розподіляє та споживає товари і послуги в суспільстві, а також визначає розподіл і використання обмежених ресурсів. Соціальна система формує відносини і взаємодію між окремими особами та групами, а культурна система виражає та передає вірування, цінності та норми суспільства [13; 42; 78; 215; 218].

Правова система забезпечує справедливість, порядок і верховенство права, спрямовуючи та обмежуючи дії держави та захищаючи права людей. Політична система забезпечує представництво, участь і підзвітність в управлінні, полегшуючи формулювання та впровадження державної політики. Адміністративна система забезпечує ефективність, результативність і якість державного управління, реалізуючи державну політику та надаючи послуги. Економічна система забезпечує зростання, розвиток і добробут суспільства, надаючи ресурси та стимули. Соціальна система забезпечує згуртованість, інтеграцію і різноманітність, а культурна система створює сенс, комунікацію і творчість [13; 42; 78; 215; 218].

Кожна система виконує свої функції за допомогою певних показників. Кількісні чи якісні показники характеристик і ефективності правової системи, такі як верховенство права, незалежність судів, доступ до правосуддя, правова визначеність і захист прав людини, оцінюють якість і ефективність правової системи. Показники демократії, управління, корупції, участі та представництва оцінюють ефективність політичної системи [47; 96; 97; 198]. Показники ефективності, результативності, якості та прозорості державного управління фіксують якість адміністративної системи [13; 42; 78; 215; 218]. Показники

зростання, розвитку, добробуту, нерівності та стійкості економіки оцінюють економічну систему. Показники згуртованості, інтеграції, різноманітності та мобільності оцінюють соціальну систему, а показники значення, комунікації, творчості та ідентичності культури фіксують продуктивність культурної системи.

Важливо враховувати ці показники комплексно та системно для оцінки ІСД. Аналіз кожної системи дозволяє зрозуміти, як вони взаємодіють і впливають одна на одну, а також як вони забезпечують виконання функцій держави та досягнення її цілей.

Походження, розвиток і варіації кожної системи, наприклад правової, політичної, адміністративної, економічної, соціальної та культурної, пояснюють різні теорії. Ці теорії спираються на дисципліни як-от соціологія, економіка, політологія, право, історія та антропологія [15; 18; 89]. Теорія модернізації стверджує, що суспільства проходять етапи розвитку, від традиційного до сучасного, включаючи зміни в правових, політичних, адміністративних, економічних, соціальних і культурних системах. Сеймур Мартін Ліпсет і Уолт Ростоу розглядають, як економічний розвиток сприяє демократизації та політичній стабільності [13; 42; 78; 215; 218].

Теорія залежності зазначає, що розвиток і нерозвиненість країн взаємопов'язані, та що системи периферійних країн формуються під впливом домінування центральних країн. Андре Гундер Франк і Фернандо Енріке Кардозо досліджують, як капіталізм і залежність впливають на розвиток країн Латинської Америки. Інституціональна теорія фокусується на ролі інституцій у поясненні варіацій та ефективності систем. Дуглас Норт аналізує, як інституції впливають на економічний розвиток, а Пол ДіМаджіо та Волтер Пауелл досліджують інституційний ізоморфізм. Теорія систем розглядає суспільство як комплексну систему взаємопов'язаних частин. Талкотт Парсонс і Ніклас Луман аналізують, як соціальні системи підтримують стабільність та адаптуються до змін.

Ці теорії надають різні перспективи щодо розуміння систем, що дозволяє оцінити їхню ефективність та розробити рекомендації для покращення. Теорія модернізації розглядає історичні чинники як рушії системних змін, теорія

залежності – як результати системних змін. Інституціональна теорія розглядає політичні та економічні чинники як детермінанти змін, тоді як теорія систем – як компоненти системної взаємодії. Соціальні та культурні чинники також розглядаються як причини чи наслідки змін.

Правові, політичні, адміністративні, економічні, соціальні та культурні системи у різних державах і регіонах взаємопов'язані та взаємозалежні, але специфічний характер цих взаємодій може відрізнятися залежно від історичних, географічних, політичних, економічних, соціальних і культурних чинників. Усі ці системи є динамічними та розвиваються, реагуючи на зміни у навколишньому середовищі. Вони складні та різноманітні, охоплюють різні аспекти та рівні аналізу, і їхній баланс може відрізнятися залежно від цілей і цінностей, а також конфліктів і компромісів.

Сильні сторони систем включають їхню здатність покращувати ефективність одна одної, забезпечуючи норми, правила, структури, процеси, ресурси, стимули та значення, що сприяють функціонуванню та розвитку. Однак системи можуть підірвати ефективність одна одної, створюючи обмеження, ризики, конфлікти, неефективність і невизначеність. Вони можуть сприяти легітимності та підзвітності, але також підірвати їх, якщо будуть нечутливими та непрозорими. Системи можуть сприяти адаптації та інноваціям, але також перешкоджати їм, якщо будуть стійкими до змін.

Переваги систем включають сприяння досягненню стратегічних цілей, таких як справедливість, порядок, ефективність, зростання, розвиток, добробут, згуртованість, інтеграція, різноманітність, значення, комунікація і творчість. Однак системи можуть зіткнутися з несправедливістю, безладом, неефективністю, застоєм, нерозвиненістю, нерівністю, конфліктом, фрагментацією, однорідністю, беззмістовністю, неправильним спілкуванням та неоригінальністю. Вони можуть використовувати потенціал інших суб'єктів і організацій, але також втратити свій авторитет і автономію, зіткнутися з конкуренцією та конфліктами. Системи можуть отримати вигоду від прогресу технологій, але також постраждати від збоїв і вразливості. Одна з головних можливостей правових, політичних,

адміністративних, економічних, соціальних і культурних систем полягає в тому, що вони можуть покращити свою ефективність і результати шляхом виявлення та використання сильних сторін, можливостей і передового досвіду кожної системи, а також шляхом усунення та подолання слабких місць, загроз і викликів кожної системи. Однак загроза цих систем полягає в тому, що вони можуть погіршити свою продуктивність і результати, ігноруючи або нехтуючи сильними сторонами, можливостями та найкращими практиками кожної системи, а також посилюючи або піддаючись слабким сторонам, загрозам і викликам кожної системи.

Інша можливість цих систем полягає в тому, що вони можуть посилити свою легітимність і підзвітність шляхом залучення та партнерства з іншими суб'єктами та організаціями, такими як громадянське суспільство, приватний сектор і міжнародні організації, а також шляхом створення та підтримки платформ, механізмів і угод, які сприяють діалогу і співпраці між ними. Однак загроза цих систем полягає в тому, що вони можуть зменшити свою легітимність і підзвітність через ізоляцію або протидію іншим суб'єктам і організаціям, а також через відсутність або порушення платформ, механізмів і угод, які сприяють діалогу та співпраці між ними.

Третя можливість цих систем полягає в тому, що вони можуть сприяти їхній адаптації та інноваціям шляхом моніторингу та оцінки їх ефективності та результатів, а також шляхом надання та підтримки зворотного зв'язку та навчання для кожної системи. Однак загроза цих систем полягає в тому, що вони можуть перешкоджати їхній адаптації та інноваціям, через нездатність або відмову від моніторингу та оцінки їхньої ефективності та результатів, а також через відмову або опір зворотному зв'язку та навчанню для кожної системи.

Основні виклики та проблеми, з якими стикаються системи в майбутньому через глобальні та регіональні виклики, різноманітні. Перед правовою системою стоїть завдання підтримки верховенства права та прав людини в умовах зростання авторитаризму, популізму та націоналізму, які можуть підірвати незалежність судової системи та рівність правосуддя. Правова система також повинна адаптуватися до нових правових питань, що виникають через глобалізацію,

технології та різноманітність. Політична система має забезпечити представництво, участь і підзвітність в управлінні на тлі зниження довіри до політичних інститутів, поляризації суспільства та втручання зовнішніх сил. Вона також стикається зі складними проблемами, такими як зміна клімату, бідність і безпека, що вимагають скоординованих політичних дій [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243].

Адміністративна система має завдання підвищення ефективності, результативності та якості державного управління в умовах обмежених ресурсів і високих очікувань громадськості [13; 42; 78; 215; 218]. Вона також повинна сприяти інноваціям і навчанню в умовах невизначеності та складності навколишнього середовища. Економічна система має забезпечити зростання, розвиток і добробут в умовах економічних криз, нерівності та нестабільності, які впливають на виробництво та споживання товарів і послуг. Вона також повинна збалансувати економічні цілі з соціальними та екологічними, що може створити конфлікти між різними акторами та секторами.

Соціальна система має забезпечити згуртованість, інтеграцію та різноманітність в умовах соціальних змін, конфліктів і рухів, які впливають на соціальну структуру. Вона також повинна сприяти соціальній справедливості та включеності перед обличчям соціальної нерівності та дискримінації. Культурна система має забезпечити сенс, комунікацію та творчість в умовах культурних змін, зіткнень і впливів, що впливають на вірування, цінності та норми суспільства. Вона також повинна зберігати та посилювати культурну ідентичність та різноманітність в умовах культурної гомогенізації та домінування.

Правова система приймає стратегії та політики для реформування правової бази, зміцнення судової незалежності, підвищення доступності правосуддя та сприяння правовій обізнаності. Політична система покращує представництво та підзвітність політичних інститутів, вирішує проблему поляризації через діалог, посилює координацію між секторами та адаптується до зовнішнього впливу. Адміністративна система оптимізує процеси державного управління для підвищення ефективності, забезпечує ресурси для державних службовців, сприяє інноваціям та підвищує прозорість управління [13; 42; 78; 215; 218].

Економічна система стимулює економічне зростання та усуває економічну нерівність через фіскальну та монетарну політику. Вона збалансовує економічні цілі з соціальними та екологічними через інтеграцію принципів стійкості та справедливості. Соціальна система сприяє соціальній згуртованості через просування соціальних цінностей, вирішує соціальні зміни через діалог, сприяє соціальній справедливості через політику та програми, а також підвищує соціальну ідентичність та статус людей. Культурна система забезпечує сенс і творчість через культурні практики, вирішує культурні зміни через діалог, зберігає культурну ідентичність та посилює її через просування культурної спадщини.

Основні дії та заходи кожної системи спрямовані на реалізацію стратегій і політик, моніторинг прогресу та результатів, а також навчання та вдосконалення. Правова система розробляє нові закони, проводить судові перевірки, надає правову допомогу та освіту, а також збирає й аналізує правові дані для покращення обізнаності. Політична система забезпечує вибори та референдуми, формує коаліції та альянси для боротьби з поляризацією, створює комітети та ради для покращення координації, а також розробляє національні та міжнародні політики.

Адміністративна система оптимізує процеси державного управління, надає ресурси та стимули для державних службовців, сприяє інноваціям і навчанню, підвищує прозорість та підзвітність [13; 42; 78; 215; 218]. Економічна система стимулює зростання, впроваджує фіскальну та монетарну політику для усунення нерівності, збалансовує економічні цілі з соціальними та екологічними інтересами, залучає громадянське суспільство, приватний сектор та міжнародні організації до спільного надання суспільних благ [10; 62; 135; 144; 195; 196; 197].

Соціальна система сприяє єдності, інтеграції та різноманітності через просування соціальних цінностей, вирішує соціальні конфлікти через діалог, сприяє соціальній справедливості через політику та програми, підвищує соціальну ідентичність через визнання соціальних ролей. Культурна система забезпечує сенс і творчість через культурні прояви, сприяє культурному діалогу та обміну, зберігає культурну самобутність через просування спадщини, використовує цифрові інструменти для підвищення прозорості та ефективності [110; 122; 123].

Дії кожної системи впливають на інституціональну спроможність держави. Правова система забезпечує норми та правила, що керують діями держави та захищають права людей, впливаючи на політичні, економічні, соціальні та культурні системи. Показниками її результатів є верховенство права, незалежність судів, доступ до правосуддя та захист прав людини. Політична система забезпечує структури та процеси для впровадження державної політики, відображаючи запити людей і взаємодіючи з іншими системами. Її результати вимірюються показниками демократії, управління, корупції, участі та представництва [16; 45; 52; 89; 47; 96; 97; 111; 133; 198].

Адміністративна система надає державну політику та послуги, забезпечуючи ефективність держави [13; 42; 78; 215; 218]. Її показниками є ефективність, результативність, якість і прозорість управління. Економічна система надає ресурси та стимули для досягнення цілей, створює економічні умови для людей. Її результати вимірюються показниками зростання, розвитку, добробуту, нерівності та стійкості економіки. Соціальна система формує ідентичність та статус людей, впливаючи на цінності та норми суспільства. Її показниками є згуртованість, інтеграція, різноманітність і мобільність суспільства. Культурна система надає символи та значення, що формують дії держави, сприяє інноваціям та навчанню. Її показниками є сенс, комунікація, творчість та ідентичність культури.

Основні наслідки кожної системи для державної політики полягають у тому, що правова система визначає розробку та оцінку політики, а також захист прав людини. Політична система забезпечує представництво та підзвітність у суспільних справах, координацію між різними секторами. Адміністративна система впливає на ефективність державного управління [13; 42; 78; 215; 218], сприяє інноваціям у послугах. Економічна система забезпечує зростання та добробут, балансує економічні та соціальні цілі. Соціальна система сприяє згуртованості та інтеграції, забезпечує соціальну справедливість. Культурна система забезпечує значення та творчість, підтримує культурну ідентичність та різноманітність.

Щоб підвищувати прозорість та підзвітність публічного управління, про ці системи можна повідомляти та поширювати знання через різні канали. Про правову систему можна поширювати через правову освіту, інформованість та адвокацію, а також через юридичні публікації, форуми та мережі. Про політичну систему можна поширювати знання через політичну освіту, мобілізацію та залучення, а також через політичні ЗМІ, кампанії та партії. Адміністративну систему можна висвітлювати через адміністративне навчання, зворотний зв'язок та вдосконалення, а також через адміністративні звіти, аудити та нагороди [13; 42; 78; 215; 218]. Щодо економічної системи можна поширювати через економічну освіту, інформацію та аналіз, а також через економічні показники, статистичні дані та прогнози. Про соціальну систему можна поширювати через соціальну освіту, комунікацію та дії, а також через соціальні опитування, дослідження та рухи. Культурну систему можна висвітлювати через культурну освіту, самовираження та обмін, а також через культурні символи, артефакти та події.

Існують різні джерела та методи збору і аналізу даних та інформації щодо кожної вказаної системи, наприклад правової, політичної, адміністративної, економічної, соціальної та культурної систем. Вибір джерел і методів залежить від цілей дослідження, питань і задуму. Проаналізуємо джерела та методи збору даних. Отже, джерела збору даних включають первинні джерела, такі як спостереження, опитування, експерименти, інтерв'ю та анкети, а також вторинні джерела, такі як наявні документи, звіти, статистика та література. Вибір джерел залежить від наявності, надійності, правдивості та актуальності даних для цілей дослідження. Методи аналізу даних включають кількісні методи, такі як описова статистика та статистика висновків, і якісні методи, такі як аналіз контенту, аналіз дискурсу та тематичний аналіз. Вибір методів залежить від типу, рівня та якості даних, а також дослідницьких питань та гіпотез.

Наведемо основні приклади та випадки для кожної системи. Деякі приклади правової системи в різних контекстах і на різних рівнях аналізу включають міжнародне право прав людини та його імплементацію, забезпечення виконання різними державами та суб'єктами; конституційне право та його тлумачення,

застосування різними судами та суддями; кримінальне право та його варіації та вплив у різних країнах і регіонах; а також договірне право та його узгодження, виконання різними сторонами та агентами. Ці приклади можна досліджувати за допомогою таких методів, як порівняльне правознавство, історія права, юриспруденція, право та економіка.

Приклади політичної системи включають демократичні переходи та консолідацію в різних регіонах і періодах; авторитарні режими та їх стійкість і крах у різних країнах і випадках; політичні партії та їх формування та поведінка в різних системах і виборах; політичні лідери та їхня особистість і прийняття рішень у різних ситуаціях і кризах. Ці приклади можна досліджувати за допомогою таких методів, як порівняльна політика, політична історія [15; 18; 89], політична психологія та політична економія, як це здійснено в дослідженнях закордонних та вітчизняних авторів [4; 34; 62; 136; 138; 181; 188; 212].

Приклади адміністративної системи включають реформи державного сектору та інновації на різних рівнях і секторах управління; надання та якість державних послуг у різних регіонах та сферах обслуговування [13; 42; 78; 215; 218]; культура державного управління та цінності в різних організаціях та групах чиновників; а також ефективність і підзвітність державного управління в різних політиках і програмах. Ці приклади можна досліджувати за допомогою таких методів, як теорія державного управління, публічне управління, аналіз державної політики та оцінка державного управління [36; 42; 48; 110; 193; 218].

Приклади економічної системи включають глобальну фінансову кризу та її причини та наслідки для різних країн і регіонів; економічний розвиток і зростання на різних етапах і моделях розвитку; економічну нерівність і бідність на різних рівнях і вимірах нерівності; економічну поведінку та раціональність різних суб'єктів і агентів. Ці приклади можна досліджувати за допомогою таких методів, як макроекономіка, мікроекономіка, економіка розвитку та поведінкова економіка.

Приклади соціальної системи включають соціальні рухи та протести з різних питань і причин; соціальні мережі та зв'язки в різних групах і спільнотах; соціальні норми та цінності в різних культурах і суспільствах; а також соціальну ідентичність

і статус за різними критеріями та категоріями. Ці приклади можна досліджувати за допомогою таких методів, як соціальна теорія, соціальні дослідження, соціальна психологія та соціальна статистика.

Взаємодія та координація кожної системи можуть бути посилені або підірвані різними чинниками, залежно від контексту та рівня аналізу. Інституціональні чинники включають формальні та неофіційні правила, які регулюють поведінку суб'єктів у кожній системі. Ці чинники можуть покращити взаємодію, забезпечуючи стимули для співпраці, або підірвати її, створюючи конфлікти та ризики. Організаційні чинники включають структури та процеси, які керують діяльністю суб'єктів, наприклад, ієрархії та мережі. Ці чинники можуть покращити взаємодію, забезпечуючи механізми для співпраці, або підірвати її, створюючи неефективність та ізоляцію. Екологічні чинники включають зовнішні умови, які впливають на результати суб'єктів, наприклад, глобалізація та технології. Ці чинники можуть покращити взаємодію, створюючи виклики для адаптації, або підірвати її, створюючи збої та вразливості.

Основні стратегії та політики для покращення взаємодії та координації представлено далі за текстом.

Правова система повинна гармонізувати та привести правові рамки та інститути у відповідність до міжнародних та регіональних стандартів і норм. Важливо створювати та зміцнювати правові мережі та платформи, які сприяють обміну та співпраці між різними правовими суб'єктами. Також необхідно розробляти та впроваджувати оцінки правового впливу, які оцінюють вплив правової політики на інші системи.

Політична система має посилювати представництво, участь та відповідальність людей і держави в суспільних справах. Важливо створювати та зміцнювати політичні мережі та платформи для обміну та співпраці між різними політичними акторами. Також необхідно розробляти та впроваджувати оцінки політичного впливу, які оцінюють вплив політичної системи на інші системи [4; 34; 62; 136; 138; 181; 188; 212].

Адміністративна система повинна інтегрувати та координувати процеси і структури державного управління в різних секторах і рівнях управління [13; 42; 78; 215; 218]. Важливо створювати та зміцнювати адміністративні мережі та платформи для обміну та співпраці між різними адміністративними суб'єктами. Також необхідно розробляти та впроваджувати оцінки адміністративного впливу, які оцінюють вплив адміністративної політики на інші системи.

Економічна система має узгоджувати та збалансовувати економічні цілі та інтереси із соціальними та екологічними цілями. Важливо створювати та зміцнювати економічні мережі та платформи для обміну та співпраці між різними економічними суб'єктами. Також необхідно розробляти та впроваджувати оцінки економічного впливу, які оцінюють вплив економічної політики на інші системи.

Соціальна система повинна сприяти соціальній єдності, інтеграції та різноманітності між різними групами та спільнотами в суспільстві. Важливо створювати та зміцнювати соціальні мережі та платформи для обміну та співпраці між різними соціальними акторами. Також необхідно розробляти та впроваджувати оцінки соціального впливу, які оцінюють вплив соціальної політики на інші системи.

Культурна система має зберігати та посилювати культурну ідентичність та різноманітність різних культур і цивілізацій суспільства. Важливо створювати та зміцнювати культурні мережі та платформи для обміну та співпраці між різними діячами та організаціями культури. Також необхідно розробляти та впроваджувати оцінки культурного впливу, які оцінюють вплив культурної політики на інші системи.

Основні дії та заходи, які вживає або повинна вживати кожна система наведено нами далі.

Правова система має розробляти та приймати нові закони й нормативні акти, які відображають правові реформи та оновлення. Важливо проводити судові перевірки та аудити, щоб оцінити незалежність та добросовісність судової влади. Надання правової допомоги та освіти сприяє доступу та рівності правосуддя. Також

необхідно збирати й аналізувати правові дані та відгуки, щоб інформувати про правову обізнаність і вдосконалення.

Політична система має проводити вибори й референдуми, щоб забезпечити представництво та участь людей. Формування коаліцій та альянсів допомагає боротися з поляризацією та фрагментацією суспільства. Створення комітетів та рад покращує координацію та співпрацю між різними секторами та рівнями управління. Розробка та впровадження національних і міжнародних політик та угод допомагає адаптуватися до зовнішнього впливу та втручання [4; 34; 62; 136; 138; 181; 188; 212].

Адміністративна система повинна інтегрувати та координувати процеси й структури державного управління в різних секторах і рівнях управління. Важливо створювати та зміцнювати адміністративні мережі та платформи для обміну та співпраці між різними адміністративними суб'єктами. Також необхідно розробляти та впроваджувати оцінки адміністративного впливу, щоб оцінити вплив адміністративної політики на інші системи.

Економічна система має стимулювати та підтримувати економічне зростання, розвиток та добробут, забезпечуючи сприятливі й стабільні економічні умови. Важливо усувати економічну нерівність та нестабільність шляхом впровадження відповідної фіскальної та монетарної політики. Необхідно збалансовувати економічні цілі та інтереси із соціальними та екологічними цілями, інтегруючи принципи стійкості та справедливості в економічну політику. Використання потенціалу та внеску інших суб'єктів, таких як громадянське суспільство, приватний сектор та міжнародні організації, допомагає у спільному виробництві та наданні суспільних благ та послуг.

Соціальна система повинна сприяти соціальній єдності, інтеграції та різноманітності між різними групами та спільнотами. Важливо сприяти соціальному діалогу та участі людей у суспільних справах. Необхідно впроваджувати соціальну політику та програми, які зменшують соціальну нерівність, дискримінацію та відчуження. Визнання та оцінка соціальних ролей і внеску людей також є важливими.

Культурна система має підтримувати та відзначати культурні прояви й практики, які відображають і передають вірування, цінності та норми суспільства. Важливо сприяти культурному діалогу та обміну між різними культурами та цивілізаціями. Захист та просування культурної спадщини та інновацій суспільства також є ключовими. Використання цифрових та хмарних інструментів допомагає покращити ефективність, результативність і прозорість культурної системи.

Отже, компоненти інституціональної спроможності є важливими елементами, які визначають не тільки можливості держави для ефективного управління, а й її здатність адаптуватися до внутрішніх та зовнішніх викликів. Взаємодія між правовими, економічними, кадровими і технологічними аспектами є критичним фактором для досягнення стабільності та прогресу в управлінських процесах

1.3. Чинники впливу на інституціональну спроможність держави

ІСД формується під впливом численних чинників, які можна поділити на внутрішні та зовнішні. Внутрішні чинники охоплюють політичну стабільність, правову систему, адміністративні ресурси та соціально-економічний розвиток, в той час як зовнішні чинники включають міжнародні відносини, глобальні економічні тенденції та геополітичні обставини. У цьому підрозділі розглянемо ці чинники та їхній вплив на ефективність державних інститутів.

На інституціональну спроможність держави можуть впливати різні внутрішні та зовнішні чинники, які можна класифікувати таким чином.

Внутрішні чинники - чинники, які походять зсередини держави та її інституцій, таких як правові, політичні, адміністративні, економічні, соціальні та культурні системи [4; 34; 62; 136; 138; 181; 188; 212]. Ці чинники можуть збільшувати або підривати інституціональну спроможність держави, забезпечуючи або обмежуючи норми, правила, структури, процеси, ресурси, стимули та значення, які уможлиблюють й сприяють функціонуванню та розвитку держави та її інститутів. Наприклад, сильна правова система може посилити інституціональну спроможність держави, забезпечуючи верховенство права та права людини, тоді як

слабка політична система може підірвати інституціональну спроможність держави, створюючи корупцію та нестабільність [47; 96; 97; 198].

Зовнішні чинники - чинники, які походять ззовні держави та її інституцій, наприклад, міжнародні та регіональні суб'єкти, такі як інші держави, міжнародні організації, громадянське суспільство та приватний сектор [10; 62; 135; 144; 195; 196; 197]. Ці чинники можуть підвищувати або підірвати інституціональну спроможність держави, впливаючи на дії та результати держави та її інституцій або піддаючись їх впливу, а також створюючи або зберігаючи можливості та виклики для держави та її інституцій. Наприклад, сприяюче міжнародне співтовариство може посилити інституціональну спроможність держави, надаючи допомогу та співпрацю, тоді як вороже регіональне середовище може підірвати інституціональну спроможність держави, створюючи загрози та конфлікти.

Таблиця 1.3. "Чинники, які впливають на інституціональну спроможність держави" (Джерело: узагальнено автором на основі [4; 34; 62; 136; 138; 181; 188; 212]).

Група чинників	Опис	Приклади впливу на державу
Політичні	Рівень демократизації, стабільності, прозорості й підзвітності державної влади.	Вплив на довіру громадян до влади; забезпечення правової основи для функціонування інституцій.
Економічні	Рівень економічного розвитку, доступність фінансових ресурсів, залучення інвестицій.	Фінансування державних програм; підвищення стійкості економіки до криз.
Соціальні	Довіра громадян до інституцій, участь населення у прийнятті рішень, соціальна згуртованість.	Сприяння соціальній стабільності; формування сприятливих умов для розвитку громадянського суспільства.

Культурні	Традиції, цінності й норми, що впливають на сприйняття державних інститутів громадянами.	Формування культурної ідентичності; підтримання взаєморозуміння між владою й громадянами.
------------------	--	---

Внутрішні та зовнішні чинники впливають на державу та її інститути з точки зору їх ресурсів, цілей, стратегій та результатів, а також визначають механізми та шляхи їхнього впливу [10; 62; 135; 144; 195; 196; 197].

Розглянемо їх докладніше.

Ресурси - це активи, які потрібні державі та її інституціям для виконання своїх функцій й досягнення цілей, наприклад, людські, фінансові, фізичні та інформаційні ресурси. Внутрішні та зовнішні чинники можуть впливати на доступність, розподіл й використання цих ресурсів, а також на витрати та вигоди, пов'язані з ними. Наприклад, сильна економічна система може забезпечити більше фінансових ресурсів для держави та її інститутів, тоді як слабка правова система може збільшити ризики та невизначеність для держави та її інститутів.

Цілі - це бажані та передбачувані результати та наслідки, які держава та її інституції прагнуть досягти, такі як справедливість, порядок, ефективність, зростання, розвиток, добробут, згуртованість, інтеграція, різноманітність, значення, комунікація та творчість. Внутрішні та зовнішні чинники можуть впливати на визначення, пріоритетність й узгодження цих цілей, а також на можливість й бажаність їх досягнення. Наприклад, сприяюче міжнародне співтовариство може допомогти державі та її інституціям досягти своїх цілей, тоді як вороже регіональне середовище може перешкодити державі та її інституціям досягти своїх цілей.

Стратегії - це плани та дії, які держава та її інституції приймають й впроваджують для досягнення своїх цілей, наприклад політики, програми, проекти та ініціативи. Внутрішні та зовнішні чинники можуть впливати на формулювання, реалізацію та оцінку цих стратегій, а також на ефективність їх виконання. Наприклад, сильна політична система може полегшити координацію та співпрацю держави та її інституцій у реалізації їхніх стратегій, у той час як слабка

адміністративна система може підірвати ефективність та підзвітність держави та її інституцій у виконанні їхніх стратегій [13; 42; 78; 215; 218].

Результати - це наслідки, які держава та її інституції отримують реалізуючи свої стратегії, політики, програми. Наприклад, суспільні блага та послуги, суспільна цінність та суспільний вплив. Внутрішні та зовнішні чинники можуть впливати на якість, кількість й розподіл цих результатів, а також на зворотній зв'язок й навчання. Наприклад, сильна соціальна система може посилити задоволеність й, відповідно, участь громадян у діяльності держави, тоді як слабка соціальна система може підірвати легітимність й довіру людей до результатів діяльності держави, ослаблюючи ІСД.

Механізми та шляхи впливу внутрішніх й зовнішніх чинників на державу та її інститути можна класифікувати як прямий та непрямий вплив, позитивний та негативний вплив, навмисний та ненавмисний вплив. Розглянемо їх також докладніше.

Прямий й непрямий вплив - стосується ступеня та близькості впливу чинників на державу та її інститути. Прямий вплив має місце, коли чинники мають чіткий й негайний вплив на державу та її інституції, тоді як непрямий вплив має місце, коли чинники мають опосередковану та відстрочену дію на державу та її інститути. Наприклад, зміна правової системи може мати прямий вплив на державу та її інститути, тоді як зміна культурної системи може мати опосередкований вплив на державу та її інститути.

Позитивний й негативний вплив - відноситься до характеру та напряму впливу чинників на державу та її інститути. Позитивний вплив має місце, коли чинники зміцнюють або покращують державу та її інститути, тоді як негативний вплив має місце, коли чинники підривають або погіршують державу та її інститути. Наприклад, сильна економічна система може мати позитивний вплив на державу та її інститути, тоді як слабка політична система може мати негативний вплив на державу та її інститути [4; 34; 62; 136; 138; 181; 188; 212].

Навмисний й ненавмисний вплив - стосується мети та мотивації впливу чинників на державу та її інститути. Навмисний вплив має місце, коли чинники

свідомо та цілеспрямовано впливають на державу та її інститути, тоді як ненавмисний вплив має місце, коли чинники випадково та ненавмисно впливають на державу та її інститути. Наприклад, сприяюче міжнародне співтовариство може навмисно впливати на державу та її інститути, тоді як вороже регіональне середовище може мати ненавмисний вплив на державу та її інститути.

Чинники, які впливають на інституціональну спроможність держави, можуть відрізнятися в різних державах та регіонах залежно від історичних, географічних, політичних, економічних, соціальних й культурних характеристик й умов кожного контексту. Наприклад, деякі з конкретних чинників, які впливають на інституціональну спроможність США та України у відповідних контекстах розглянуто нами далі.

Таблиця 1.4. Порівняльний аналіз чинників управлінської спроможності в Україні та США (Авторський аналіз на основі [24; 32; 119; 110; 122; 123]).

Чинник	Україна	США
Ефективність використання бюджетних коштів	Проблеми з розподілом й наглядом	Загалом високий із деякими розбіжностями між федеральним рівнем й рівнем штату
Якість державних послуг	Непослідовно, із зусиллями покращити в рамках нових реформ	Високий, з поточними ініціативами щодо вдосконалення цифрових послуг
Прозорість й підзвітність	Реформування до європейських стандартів	Налагоджені системи з можливістю вдосконалення міжурядової координації
Адаптація до глобальних викликів	Боротьба зі швидкими змінами та кризами	Активний, але стикається з проблемами в сферах, що вимагають міжнародного співробітництва
Громадська довіра та задоволення	Низький, відзначений критичним суспільним сприйняттям	Різні, з випадками незадоволення, що призводять до громадських рухів
Міжгалузєва співпраця	Обмежений, що впливає на участь у державній політиці	Більш інтегрована, хоча іноді їй заважають правові та політичні конфлікти

США є федеративною конституційною республікою з президентською системою правління та правовою системою, заснованою на традиціях загального

права та цивільного права. США мають велике та різноманітне населення, економіку та територію, й вони є світовим лідером та актором у різних сферах та питаннях. Деякі з чинників, які посилюють інституціональну спроможність США - сильні та стабільні демократичні інститути та процеси; ефективне та підзвітне державне управління та управління; інноваційно-конкурентоспроможна економічна система; згуртованість інтегрованої соціальної системи; і впливова та творча культурна система. Серед чинників, які підривають інституціональну спроможність США, є політична поляризація та глухий кут; економічна нерівність і нестабільність; соціальні конфлікти та рухи; культурні зіткнення та впливи; зовнішні загрози та виклики [4; 34].

Україна є унітарною напівпрезидентською республікою зі змішаною системою правління та правовою системою, заснованою на цивільному праві та традиціях континентального права. Україна має середнє та різноманітне населення, економіку та територію, а також є регіональним актором і партнером у різних сферах та питаннях. Деякі з чинників, які посилюють інституціональну спроможність України - демократичні переходи та консолідація; реформи державного сектора та інновації; економічний розвиток і зростання; соціальна справедливість та інклюзія; культурна ідентичність і різноманітність. Серед чинників, які підривають інституціональну спроможність України, є корупція та нестабільність; адміністративна неефективність і неефективність [13; 42; 78; 215; 218]; економічна стагнація та відсталість; соціальна поляризація та фрагментація; Російсько-українська війна та інші безпекові чинники, які впливають на інституціональну спроможність держави, можуть взаємодіяти між собою різними способами, залежно від контексту та рівня аналізу. Зокрема, вони не існують окремо один від одного, впливати один на одного взаємно, створюючи ланцюгові реакції або підсилюючи негативні наслідки. Російсько-українська війна може спричинити економічну стагнацію, яка може поглибити соціальну нерівність, що, в свою чергу, ще більше знижує інституційну спроможність держави. Слабка інституційна спроможність робить країну вразливою до зовнішніх загроз, таких як війна, і так далі. У різних ситуаціях, умовах, регіонах або етапах розвитку країни,

ці взаємозв'язки можуть мати різну силу, характер або послідовність. В умовах гострої фази війни головну роль відіграє безпека. У мирний час - більше впливають економічні чинники та соціальна згуртованість. Ці явища можуть по-різному проявлятися, якщо їх розглядати на мезорівні (наприклад, регіони), макрорівні (держава), або на мікрорівні (місцеві громади, окремі групи населення). Так, на макрорівні війна руйнує українську економіку. Разом з тим, на мезорівні (європейський регіон) та на мікрорівні (українські окремі громади) війна посилює солідарність і згуртованість [16; 45; 52; 89; 111; 133].

Нижче наведено деякі потенційні синергії та компроміси, з якими держава має мати справу, стикаючись із багатьма складними чинниками.

Синергія - позитивні наслідки та результати, які є результатом взаємодії та координації різних чинників, які підвищують інституціональну спроможність держави. Наприклад, потужна правова система може зміцнити політичну систему, забезпечивши верховенство права та права людини, що, у свою чергу, може покращити легітимність і підзвітність держави та її інститутів [4; 34; 62; 136; 138; 181; 188; 212]. Подібним чином добре функціонуюча економічна система може підтримувати адміністративну систему, надаючи ресурси та стимули для ефективного та дієвого державного управління та управління, що, у свою чергу, може підвищити якість та надання державних послуг і товарів [13; 42; 78; 215; 218].

Компроміси - негативні наслідки та наслідки, які є результатом взаємодії та координації різних чинників, які підривають інституціональну спроможність держави. Наприклад, слабка соціальна система може підірвати культурну систему, створюючи соціальну поляризацію та фрагментацію, що, у свою чергу, може підірвати культурну ідентичність і різноманітність суспільства. Подібним чином вразлива система навколишнього середовища може підірвати економічну систему, створюючи екологічні збої та вразливі місця, що, у свою чергу, може вплинути на економічне зростання, розвиток і добробут суспільства.

Держава має впоратися з цими взаємодіями та компромісами шляхом збалансування та інтеграції різних чинників, які впливають на інституціональну спроможність держави, а також шляхом адаптації та інноваційних стратегій і

політики, спрямованих на вирішення проблем і можливостей, які виникають унаслідок складної та динамічної діяльності.

Чинники, які впливають на інституціональну спроможність держави, можуть змінюватися з часом через різноманітні історичні, політичні, економічні, соціальні та культурні події та процеси, які формують контекст і середовище кожної держави та її інституцій.

Наведемо деякі з основних тенденцій і закономірностей їхньої еволюції та динаміки.

Правова система. правова система може розвиватися та змінюватися з часом у зв'язку з появою та розвитком нових правових проблем і викликів, таких як права людини, екологічне право та кібернетичне право, які вимагають нових правових рамок та інституцій для їх вирішення. Правова система також може зазнавати впливу та змінюватися шляхом взаємодії та інтеграції з іншими правовими системами, такими як міжнародне та регіональне право, які створюють нові правові норми та стандарти, яких слід дотримуватися.

Політична система. політична система може розвиватися та змінюватися з часом через появу та розвиток нових політичних акторів та суб'єктів, таких як політичні партії, групи інтересів та громадянське суспільство, які впливають на представництво та участь людей у громадському житті. Питання [10; 62; 135; 144; 195; 196; 197]. На політичну систему також можна впливати та змінювати її завдяки взаємодії та інтеграції з іншими політичними системами, такими як міжнародні та регіональні організації, які впливають на суверенітет і безпеку держави [4; 34; 62; 136; 138; 181; 188; 212].

Адміністративна система. Адміністративна система може розвиватися та змінюватися з часом у зв'язку з появою та розвитком нових суспільних проблем і вимог, таких як зміна клімату, бідність та безпека, які потребують нової державної політики та послуг для їх вирішення [13; 42; 78; 215; 218]. На адміністративну систему також може впливати та змінюватися розвиток і поширення технологій, таких як цифрові та хмарні інструменти, які впливають на ефективність, результативність і прозорість державного управління та управління.

Економічна система. Економічна система може розвиватися та змінюватися з часом через появу та розвиток нових економічних можливостей і викликів, таких як глобалізація, інновації та нерівність, які впливають на виробництво, розподіл і споживання товарів і послуг. Економічна система також може зазнавати впливу та змінюватися шляхом взаємодії та інтеграції з іншими економічними системами, такими як міжнародні та регіональні ринки, які впливають на зростання, розвиток і добробут суспільства [34; 55; 112; 200; 245].

Соціальна система. Соціальна система може розвиватися та змінюватися з часом через появу та розвиток нових соціальних змін і рухів, таких як міграція, урбанізація та фемінізм, які впливають на стосунки та взаємодію між окремими особами та групами в суспільстві. Соціальна система також може зазнавати впливу та змінюватися шляхом взаємодії та інтеграції з іншими соціальними системами, такими як культурні та релігійні системи, які впливають на ідентичність і статус людей.

Культурна система. Культурна система може розвиватися та змінюватися з часом завдяки появі та розвитку нових форм культурного вираження та практик, таких як мистецтво, музика та література, які впливають на символи та значення, які передають вірування, цінності та норми суспільства. Культурна система також може зазнавати впливу та змінюватися шляхом взаємодії та інтеграції з іншими культурними системами, такими як глобальні та локальні культури, які впливають на різноманітність і творчість суспільства.

Чинники, які впливають на інституціональну спроможність держави, можуть впливати на здатність держави реагувати на глобальні та регіональні виклики, такі як зміна клімату, бідність, безпека, права людини та демократія або створюючи різні можливості та обмеження для держави та її інститутів.

Наведемо деякі з основних з них.

Можливості - позитивні наслідки та результати, що є наслідком взаємодії та координації різних чинників, які посилюють інституціональну спроможність держави та її здатність реагувати на глобальні та регіональні виклики. Наприклад,

сильна політична система може створити можливість для держави залучати та співпрацювати з іншими державами та міжнародними організаціями у вирішенні глобальних і регіональних викликів, наприклад шляхом формування альянсів, підписання угод та участі у форумах. Подібним чином, добре функціонуюча економічна система може створити можливість для держави мобілізувати та розподілити ресурси та стимули для вирішення глобальних і регіональних проблем, наприклад, шляхом інвестування в розвиток, інновації та добробут [4; 34; 62; 136; 138; 181; 188; 212].

Обмеження - негативні наслідки та результати, що є результатом взаємодії та координації різних чинників, які підривають інституціональну спроможність держави та її здатність реагувати на глобальні та регіональні виклики. Наприклад, слабка правова система може перешкоджати державі захищати та заохочувати права людини та правосуддя перед лицем глобальних та регіональних викликів, наприклад, через створення корупції, безкарності та порушень [47; 96; 97; 198]. Подібним чином вразлива соціальна система може стати перешкодою для держави в забезпеченні згуртованості, інтеграції та різноманітності суспільства перед лицем глобальних і регіональних викликів, наприклад, шляхом створення поляризації, фрагментації та конфліктів.

Чинники, які впливають на здатність держави досягати своїх цілей і завдань є різноманітними та залежать від контексту та характеру цілей і завдань. Деякі з загальних чинників коротко проаналізуємо.

Міжнародні чинники. Вони включають вплив інших держав, міжнародних організацій і глобальних проблем на політику та дії держави. Наприклад, Цілі сталого розвитку ООН (ЦСР) забезпечують основу для досягнення державами миру, процвітання та сталого розвитку, але вони також вимагають співпраці та координації між державами та іншими учасниками. Міжнародні чинники також можуть створювати виклики чи загрози безпеці, суверенітету та інтересам держави, такі як конфлікти, санкції чи торгові суперечки.

Внутрішні чинники. Вони включають політичні, економічні, соціальні та культурні аспекти держави та її суспільства [4; 34; 62; 136; 138; 181; 188; 212].

Наприклад, здатність держави збирати податки, забезпечувати суспільні блага та підтримувати правопорядок залежить від рівня розвитку, управління, корупції та легітимності держави [47; 96; 97; 198]. Внутрішні чинники також можуть формувати переваги, цінності та ідентичність держави, а також запити та очікування її громадян.

Основні наслідки та впливи, які ці чинники створюють також залежать від контексту, взаємодії та зворотного зв'язку між державою та її середовищем. [4; 34; 62; 136; 138; 181; 188; 212]. ***Деякі з можливих результатів і наслідків.***

Досягнення чи невдача цілей і завдань держави. Залежно від того, як держава реагує на чинники, які впливають на неї, вона може досягти бажаних результатів або зіткнутися з труднощами та невдачами. Наприклад, держава може досягти успіху в забезпеченні екологічно чистої енергії та скороченні рівня бідності шляхом впровадження ефективної політики та мобілізації ресурсів, або їй це не вдасться зробити через відсутність політичної волі, інституціональної спроможності чи зовнішньої підтримки.

Зміна або збереження цілей і завдань держави. Залежно від того, як держава адаптується до мінливих обставин і викликів, вона може переглянути або зберегти свої цілі і завдання. Наприклад, держава може скоригувати свою зовнішню політику чи стратегію безпеки у відповідь на нові загрози чи можливості, або вона може дотримуватися своїх існуючих принципів і зобов'язань [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243].

Трансформація або відтворення держави та суспільства. Залежно від того, як держава та суспільство взаємодіють і впливають одне на одного, вони можуть зазнати значних змін або зберегти своє статус-кво. Наприклад, держава може зазнати демократизації або авторитаризму, розвитку або стагнації, інтеграції або фрагментації в результаті її внутрішніх і зовнішніх чинників. Чинники, які впливають на здатність держави адаптуватися та впроваджувати інновації, різноманітні та залежать від контексту та характеру цілей і завдань. Деякі з

загальних чинників нами вже проаналізовано раніше на основі досліджень [16; 45; 52; 89; 111; 133].

Основні рушії та бар'єри, які ці чинники стимулюють або перешкоджають, також залежать від контексту, взаємодії та зворотного зв'язку між державою та її середовищем. Деякі з можливих рушійних сил і перешкод варто коротко проаналізувати.

Підприємницькі компетенції - навички, знання, ставлення та поведінка, які дозволяють окремим особам і організаціям виявляти та використовувати можливості, долати виклики та створювати цінності. Підприємницькі здібності можуть посилити здатність держави адаптуватися та впроваджувати інновації шляхом сприяння творчості, навчанню, ризику та співпраці. Однак, їм також можуть перешкоджати інноваційні бар'єри, такі як брак ресурсів, підтримки чи стимулів.

Соціально-інституціональні чинники. Вони включають норми, цінності, переконання та правила, які формують поведінку та взаємодію окремих осіб і груп у державі та суспільстві. Соціально-інституціональні чинники можуть уможливлювати або обмежувати здатність держави адаптуватися та впроваджувати інновації, впливаючи на мотивацію, довіру, співпрацю та легітимність залучених акторів. Наприклад, гендерні норми та ролі можуть впливати на доступ та участь жінок і чоловіків в інноваційних процесах.

Чинники, які впливають на здатність держави співпрацювати та координувати дії з іншими акторами, різноманітні та залежать від контексту та характеру цілей і завдань. Деякі з загальних чинників наведено раніше.

Основні переваги та витрати, які спричиняють ці чинники, також залежать від контексту, взаємодії та зворотного зв'язку між державою та її середовищем. Деякі з можливих переваг і витрат.

Переваги. Співпраця та координація з іншими суб'єктами може підвищити здатність держави досягати своїх цілей і завдань шляхом надання доступу до ресурсів, інформації, досвіду та підтримки. Наприклад, регіональне співробітництво може допомогти державам подолати проблеми колективних дій,

вирішити транскордонні проблеми та сприяти регіональній інтеграції. Співпраця та координація також можуть покращити репутацію держави, її авторитет та вплив на міжнародній арені.

Витрати. Співпраця та координація з іншими суб'єктами також можуть призвести до витрат для держави, таких як втрата автономії, суверенітету чи простору для політики. Наприклад, приєднання до міжнародної організації може вимагати від держави дотримання певних правил, норм або зобов'язань, які можуть обмежити її внутрішній вибір або переваги. Співпраця та координація також можуть наражати державу на зовнішній тиск, втручання або конфлікт інтересів

Чинники, які впливають на легітимність і стійкість держави, різноманітні і залежать від контексту та характеру цілей і завдань. Деякі з загальних чинників також вже наведено.

Основні джерела та загрози, які посилюють або підривають ці чинники, також залежать від контексту, взаємодії та зворотного зв'язку між державою та її середовищем. Деякі з можливих джерел і загроз.

Джерела. Легітимність і стійкість можуть посилюватися завдяки здатності держави надавати ефективні та інклюзивні послуги, представляти та реагувати на потреби та інтереси людей, захищати верховенство права та права людини, а також розвивати почуття спільності ідентичності і приналежності до громадян. Легітимність і стійкість також можуть бути підтримані участю та визнанням держави в міжнародному співтоваристві, а також співпрацею та допомогою зовнішніх гравців.

Загрози. Легітимність і стійкість можуть бути підірвані неспроможністю або нездатністю держави виконувати свої основні функції, захищати та розширювати можливості своїх громадян, врегулювати конфлікти та скарги, а також справлятися з потрясіннями та стресами. Легітимність і стійкість також можуть бути підірвані ізоляцією або маргіналізацією держави на міжнародній арені, а також втручанням або експлуатацією зовнішніх гравців. Чинники, які впливають на діяльність та ефективність держави, різноманітні та залежать від контексту та характеру цілей і

завдань. Деякі з загальних чинників нами наведено, зокрема, міжнародні та внутрішні.

Основні показники та міри, на які впливають або відображають ці чинники, також залежать від контексту, взаємодії та зворотного зв'язку між державою та її середовищем. Деякі з можливих індикаторів і заходів опис яким ми надаємо.

Показники результату. Вони вимірюють кількість і якість товарів і послуг, які виробляє або надає держава, наприклад, ВВП, державні витрати, результати охорони здоров'я, рівень освіти. Показники результату можуть відображати продуктивність та ефективність держави, показуючи результати політики та дій, але на них також можуть впливати зовнішні чинники, такі як ринкові умови, стихійні лиха чи демографічні зміни.

Показники результатів. Вони вимірюють вплив і цінність результатів діяльності держави на добробут і задоволеність людей, наприклад, зменшення бідності, розподіл доходів, людський розвиток, щастя. Показники результатів можуть відображати продуктивність та ефективність держави показуючи, якою мірою він відповідає потребам та інтересам людей, але на них також можуть впливати внутрішні чинники, такі як уподобання, цінності та очікування.

Індикатори процесу. Вони вимірюють ефективність і якість операцій і процедур держави, таких як адміністративні витрати, своєчасність, прозорість, підзвітність. Індикатори процесу можуть впливати на продуктивність і результативність держави, впливаючи на використання ресурсів, інформації та зворотного зв'язку, але вони також можуть відображати продуктивність і ефективність держави, показуючи ступінь відповідності, довіри та легітимності

Чинники, які впливають на інституціональну спроможність і стійкість держави, різноманітні і залежать від контексту та характеру цілей і завдань.

Основні критерії та стандарти, на які ці чинники впливають або відображають, також залежать від контексту, взаємодії та зворотного зв'язку між державою та її середовищем. Деякі з можливих критеріїв і стандартів.

Індикатори конкурентоспроможності. Вони вимірюють здатність держави виробляти та продавати товари та послуги на внутрішньому та міжнародному ринках, а також залучати та утримувати інвестиції та таланти. Показники конкурентоспроможності можуть відображати показники та ефективність держави, показуючи її відносну позицію та потенціал у світовій економіці, але на них також можуть впливати зовнішні чинники, такі як ринкові умови, торгова політика чи технологічні зміни. Деякими прикладами показників конкурентоспроможності є Індекс глобальної конкурентоспроможності, Індекс легкості ведення бізнесу Світового банку та Інноваційна таблиця.

Індикатори стійкості. Вони вимірюють ступінь узгодженості політики та дій держави з довгостроковим збереженням і підвищенням екологічного, соціального та економічного добробуту людей. Індикатори сталості можуть відображати результативність і ефективність держави, демонструючи її внесок і відданість глобальним цілям і викликам, але на них також можуть впливати внутрішні чинники, такі як уподобання, цінності та очікування. Деякими прикладами показників стійкості є індекс екологічної ефективності, індекс соціального прогресу та індекс людського розвитку. Чинники, які впливають на розробку та реалізацію політики держави, різноманітні та залежать від контексту та характеру цілей і завдань.

Основні інструменти, на які впливають ці чинники, також залежать від контексту та взаємодії, а також, зворотного зв'язку між державою та середовищем. Деякі з можливих інструментів та засобів такі.

Інструменти політики - засоби, за допомогою яких держава прагне досягти своїх цілей і завдань, такі як регулювання, субсидії, податки, інформація, освіта. На інструменти політики можуть впливати чинники, які впливають на доступність, здійсненність і прийнятність різних варіантів, таких як ресурси, можливості, інтереси та цінності. Інструменти політики також можуть вимагати використання певних інструментів для їх розробки, впровадження та оцінки, таких як дані, аналіз, консультації, моніторинг. Інструменти політики - методи чи прийоми, які держава використовує для застосування своїх інструментів політики,

таких як примус, переконання, переговори, участь. На інструменти політики можуть впливати чинники, які впливають на ефективність, результативність та справедливість різні підходи, такі як стимули, обмеження, можливості та ризики. Інструменти політики також можуть вимагати використання певних інструментів для їх підтримки, доповнення або зміни, таких як стандарти, інструкції, контракти. Чинники, які впливають на оцінку та навчання політики держави, різноманітні та залежать від контексту та характеру цілей і завдань.

Основні методи, на які впливають ці чинники, також залежать від контексту взаємодії держави та суспільства. Наведемо окремі з можливих методів і технік.

Методи оцінки - підходи або рамки, які держава використовує для оцінки відповідності, результативності, ефективності, впливу та стійкості своєї політики та дій, наприклад експериментальні, квазіекспериментальні або неекспериментальні методи. На методи оцінки можуть впливати чинники, які впливають на доступність, надійність і достовірність даних і доказів, такі як ресурси, потенціал, етика та стандарти. Методи оцінювання також можуть вимагати використання певних методів для збору, аналізу та синтезу даних і доказів, таких як опитування, інтерв'ю, тематичні дослідження.

Техніки навчання - процеси або механізми, які держава використовує для отримання, обміну та застосування знань і ідей із своєї політики та дій, таких як індивідуальне, організаційне чи соціальне навчання. На методи навчання впливають різні чинники, які, на нашу думку, впливають на мотивацію, можливості та здібності залучених учасників. Зокрема, такі як стимули, обмеження, культура та довіра. Техніки навчання також можуть вимагати використання певних методів для сприяння, підтримки чи покращення навчання. Мова йде про таких як зворотний зв'язок, спілкування, співпраця.

Чинники, які впливають на комунікацію та розповсюдження політики держави, різноманітні та залежать від контексту та характеру цілей і завдань. Основні формати та канали, на які ці чинники впливають або вимагають, також залежать від

контексту та від взаємодії та зворотного зв'язку між державою та її середовищем. Деякі з можливих форматів і каналів наведемо далі.

Формати - способи представлення та організації інформації та повідомлень, які держава хоче передавати та поширювати, наприклад звіти, брифи, інфографіка, відео. На формати можуть впливати чинники, які впливають на читабельність, привабливість, доступність інформації та повідомлень, таких як ресурси, потужності, стандарти та технології. Формати також можуть вимагати використання певних каналів для охоплення та залучення цільової аудиторії, наприклад веб-сайтів, соціальних мереж або подій.

Канали - засоби доставки та розповсюдження інформації та повідомлень, які держава хоче передавати та поширювати, такі як ЗМІ, мережі, платформи або посередники. На канали можуть впливати чинники, які впливають на доступність, надійність і достовірність інформації та повідомлень, такі як ресурси, можливості, етика та довіра. Канали також можуть вимагати використання певних форматів для адаптації та оптимізації інформації та повідомлень, таких як текст, аудіо чи зображення.

Таким чином, ІСД є результатом взаємодії багатьох чинників. Внутрішні чинники, такі як політична стабільність і ефективність управлінської структури, мають першочергове значення для стабільного розвитку, тоді як зовнішні чинники, такі як глобальні економічні зміни чи міжнародні відносини, можуть як підтримувати, так і обмежувати інституціональну спроможність. Для забезпечення ефективного управління державі необхідно враховувати ці чинники та розробляти стратегії, які дозволяють адаптуватися до змінюваного середовища.

Висновки до Розділу 1.

У першому розділі дослідження розглянуто такі аспекти, як поняття ІСД, компоненти ІСД, чинники, які впливають на інституціональну спроможність держави. У цьому зв'язку визначено терміни та з'ясовано сутність явища ІСД, її значення та роль у державному управлінні. Описано основні характеристики та

критерії, за якими оцінюється інституціональна спроможність. Проаналізовано ключові елементи, що складають інституціональну спроможність, такі як правова база, організаційна структура, кадровий потенціал, фінансові ресурси та технологічна інфраструктура. Розглянуто механізми взаємодії між різними рівнями влади та громадянським суспільством. Досліджено внутрішні чинники, такі як політична стабільність, рівень корупції, якість державного управління та соціально-економічний розвиток. Проаналізовано зовнішні чинники, включаючи міжнародні відносини, глобальні економічні тенденції, вплив міжнародних організацій та регіональні конфлікти. Особливу увагу приділено сучасним викликам, таким як пандемії, зміни клімату та кіберзагрози, і їхньому впливу на інституціональну спроможність держави.

Інституціональна спроможність держави (ІСД) визначається як здатність державних інституцій ефективно виконувати свої функції, забезпечуючи стабільність, розвиток та безпеку суспільства. Вона включає в себе здатність до адаптації та реагування на сучасні виклики, такі як глобалізація, економічні кризи, соціальні зміни та технологічний прогрес. Інституціональна спроможність є ключовим елементом державного управління, що впливає на якість життя громадян та загальний розвиток країни.

Основними складовими інституціональної спроможності є правова база, організаційна структура, кадровий потенціал, фінансові ресурси та технологічна інфраструктура. Важливу роль відіграють також механізми взаємодії між різними рівнями влади та громадянським суспільством. Ефективність державних інституцій залежить від їхньої здатності до інновацій, гнучкості та прозорості у прийнятті рішень.

Внутрішні чинники включають політичну стабільність, рівень корупції, якість державного управління та соціально-економічний розвиток. Зовнішні чинники охоплюють міжнародні відносини, глобальні економічні тенденції, вплив міжнародних організацій та регіональні конфлікти. Особливу увагу слід приділити впливу сучасних викликів, таких як пандемії, зміни клімату та кіберзагрози, військової агресії на інституціональну спроможність держави.

У підсумку, ІСД — це не лише здатність виконувати базові функції, але й здатність до адаптації, розвитку та інновацій у відповідь на сучасні виклики. Важливою складовою цієї спроможності є здатність до інтеграції різних елементів — від правової основи, моральних норм та неформальних правил до технологічної інфраструктури — що забезпечують стійкість державних інститутів та суспільних інституцій. *Інституційна ефективність* безпосередньо залежить від здатності держави реагувати на зміни, що відбуваються в соціально-економічному середовищі та в глобальному контексті. Зокрема, внутрішні чинники, такі як політична стабільність та адміністративна ефективність, є основними рушіями, що впливають на здатність держави вирішувати стратегічні завдання. Водночас зовнішні чинники — від міжнародних відносин до глобальних економічних тенденцій — мають значний вплив на адаптивність і стійкість інституціональної системи. Разом з тим, інституційна ефективність фокусується на окремих інституціях або органах влади, наскільки ефективно працює конкретна інституція — наприклад, міністерство, суд, парламент, агентство, тощо. Як держава забезпечує виконання їхніх функцій, завдань, повноважень. Внутрішня організація, процеси, кадровий потенціал, якість надання послуг, продуктивність, прозорість, підзвітність. Наприклад, наскільки ефективно Державна податкова служба адмініструє податки?

Інституціональна ефективність - залежить не тільки від здатності держави, але і від здатності суспільства реагувати на зміни, які відбуваються в соціально-економічному середовищі та в глобальному контексті. Фокусується на системному рівні — вся інституційна система держави або суспільства забезпечує інституціональну ефективність. Отже, показує, наскільки інституційна архітектура (правила, норми, механізми взаємодії) забезпечує здатність держави адаптуватися, реагувати та забезпечувати розвиток суспільства. Особливо показує здатність інституцій взаємодіяти між собою, адаптивність системи до викликів, згодженість норм і процедур, довіра до інститутів, легітимність. Приклад питання - це, скажімо, чи здатна система публічного управління в Україні забезпечити стійкий розвиток в умовах війни та трансформацій?

Отже, цей розділ закладає теоретичну основу для подальшого аналізу ІСД, що дозволяє краще зрозуміти, як різні чинники впливають на здатність державних інституцій ефективно функціонувати в умовах сучасних викликів.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ДЛЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ДЕРЖАВИ

2.1. Глобальні виклики інституціональній спроможності держави

Перед державами у XXI столітті постають різноманітні виклики. Особливостями викликів у сучасний період є комплексність, невизначеність та терміновість. Глобальні виклики взаємопов'язані та взаємозалежні, вимагаючи багатовимірних рішень із залученням багатьох зацікавлених сторін. Наприклад, зміна клімату впливає на продовольчу безпеку, дефіцит води, здоров'я, міграцію та конфлікти. Невизначеність пояснює те, що глобальні виклики є динамічними та непередбачуваними, вимагаючи адаптивних та гнучких реакцій. Наприклад, пандемія COVID-19 підірвала глобальну економіку, суспільство та управління. Терміновість глобальних викликів вказує на їх актуальність та чутливість до часу, що вимагає негайних дій та довгострокових стратегій. Наприклад, Цілі сталого розвитку ООН (ЦСР) мають кінцевий термін досягнення 17 цілей і 169 завдань до 2030 року [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243].

Одним із способів класифікації глобальних викликів є поділ на екологічні, соціальні та економічні аспекти, що дозволяє краще розуміти їхній вплив на інституціональну спроможність держави. Важливо зазначити, що ці виклики не тільки взаємопов'язані, але й часто перетинаються на міждисциплінарному рівні, що ускладнює їхнє управління. Класичні методи класифікації, як правило, ігнорують цей взаємозв'язок, що вимагає більш цілісного підходу до їхнього аналізу. Виходячи з цього, деякі приклади глобальних викликів - це екологічні проблеми зокрема, як зміна клімату, втрата біорізноманіття, забруднення, вирубка лісів, опустелювання. Це соціальні виклики наприклад, як бідність, нерівність, голод, здоров'я, освіта, гендерна рівність, права людини, міграція, конфлікти. Економічні виклики: глобалізація, торгівля, розвиток, інновації, зайнятість, фінанси [34; 55; 112; 200; 245].

Вивчення механізмів впливу глобальних викликів на державу вимагає детальнішого аналізу як прямих, так і непрямих шляхів їхнього впливу. Прямі механізми, такі як природні катастрофи або економічні санкції, можуть мати негайний і суттєвий вплив на державну інституціональну спроможність. У той час як непрямі механізми, зокрема зміни на глобальних ринках або культурні трансформації, можуть впливати на національні інституції через ланцюг посередників, таких як міжнародні організації чи ринки [12; 14; 18; 32; 76]. Цей двосторонній вплив потребує комплексного підходу до формування політики.

Поглиблюючи наш аналіз, звернемо увагу на конкретні приклади, які демонструють вплив глобальних викликів на спроможність держави реагувати на них. Таблиця 2.1 надає наочне уявлення про те, як кожен виклик може змінювати ресурси, функції та інші аспекти управління на державному рівні.

Таблиця 2.1. "Глобальні виклики для ІСД" (Джерело: складено автором [34; 55; 112; 200; 245]).

Глобальний виклик	Опис	Наслідки для державного управління
Економічна глобалізація	Розширення економічних зв'язків між країнами, збільшення залежності від міжнародних ринків.	Залежність від зовнішніх економічних впливів; потреба у зміцненні національної економіки.
Цифровізація	Швидкий розвиток цифрових технологій та їх впровадження у всі сфери діяльності держави.	Необхідність модернізації управлінських процесів; покращення прозорості та підзвітності.
Кліматичні зміни	Глобальні проблеми, пов'язані зі зміною клімату, потребують екологічної модернізації.	Вимога впроваджувати екологічні ініціативи; адаптація до нових стандартів у сфері навколишнього середовища.
Геополітична напруга	Конфлікти між державами, зміна політичної конфігурації у світі.	Збільшення витрат на оборону; посилення дипломатичних зусиль;

Глобальний виклик	Опис	Наслідки для державного управління
		координація з міжнародними організаціями.
Демографічні зміни	Старіння населення, міграційні кризи, збільшення кількості біженців.	Необхідність перегляду соціальної політики; управління міграційними потоками; забезпечення інклюзивності.

Вплив глобальних викликів на інститути держави може мати різні форми, залежно від їхнього характеру та інтенсивності, залежно від їхньої природи та серйозності. Вони можуть зміщувати пріоритети держави у визначенні цілей, функцій та ефективності управління. Зокрема, щодо ресурсів, цей вплив може бути як прямим, так і опосередкованим. Наприклад, зміни клімату або пандемії можуть викликати дефіцит природних або людських ресурсів, що безпосередньо впливає на здатність держави забезпечувати стабільність і добробут громадян. Глобальні проблеми також можуть вплинути на доступ держави до зовнішніх ресурсів, таких як допомога, торгівля, інвестиції та грошові перекази, які можуть бути джерелами доходу або залежністю.

Визначення та пріоритети державних цілей можуть бути змінені внаслідок впливу глобальних викликів, таких як безпека, розвиток, демократія та права людини [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243]. Наприклад, пандемія COVID-19 може змусити державу знайти компроміс між охороною здоров'я та економічним зростанням або між громадянськими свободами та соціальним дистанціюванням. Глобальні виклики також можуть вплинути на узгодження або розбіжність держави з цілями інших учасників, як-от Цілі сталого розвитку ООН (ЦСР), які можуть бути джерелами співпраці чи конфлікту [10; 62; 135; 144; 195; 196; 197].

Зокрема, вплив глобальних викликів на ресурси держави, такі як людські, фінансові та природні, може змінити як їхню доступність, так і розподіл між різними секторами.

Щодо функцій - глобальні виклики можуть вплинути на виконання та якість функцій держави, таких як правопорядок, суспільні блага, соціальний захист і регулювання. Наприклад, бідність і нерівність можуть підірвати здатність держави надавати базові послуги та добробут своїм громадянам, одночасно збільшуючи ризик соціальних заворушень і насильства. Глобальні виклики також можуть впливати на делегування державою або розподіл функцій з іншими учасниками, такими як громадянське суспільство, приватний сектор або регіональні організації, які можуть бути джерелами інновацій або ерозії [10; 62; 135; 144; 195; 196; 197].

Щодо ефективності - глобальні виклики можуть вплинути на оцінку та вимірювання ефективності держави, наприклад показники результатів, процесу та впливу. Наприклад, глобалізація і торгівля можуть вплинути на економічні показники держави, такі як ВВП, дохід, зайнятість і конкурентоспроможність. Глобальні виклики також можуть вплинути на підзвітність держави та механізми зворотного зв'язку, такі як моніторинг, звітність та навчання, які можуть бути джерелами покращення чи маніпулювання [34; 55; 112; 200; 245].

Щодо легітимності - глобальні виклики можуть вплинути на сприйняття та прийняття повноважень держави, наприклад на легітимність входу, виходу та пропускної здатності. Наприклад, конфлікт і міграція можуть вплинути на політичну легітимність держави, таку як представництво, участь і залучення її громадян і меншин [4; 34; 62; 136; 138; 181; 188; 212]. Глобальні виклики також можуть вплинути на визнання та повагу держави іншими суб'єктами, наприклад, на суверенітет, довіру та вплив, які можуть бути джерелами підтримки чи тиску.

Тепер перейдемо до вивчення конкретних механізмів і шляхів, через які глобальні виклики можуть впливати на державу та її інститути. Механізми та шляхи впливу глобальних викликів на державу та її інститути можуть бути прямими чи опосередкованими, лінійними чи нелінійними, позитивними чи негативними, навмисними чи ненавмисними, залежно від взаємодії та зворотного зв'язку між державою та її середовищем. Деякі з можливих механізмів і шляхів - це прямі та непрямі.

Прямі механізми. Способи, якими глобальні виклики впливають на державу та її інституції без посередників чи модифікаторів, як-от стихійні лиха, пандемії чи санкції. Наприклад, сильна посуха може безпосередньо вплинути на водні ресурси, сільськогосподарську продукцію та продовольчу безпеку, а також на цілі, функції, ефективність і легітимність, пов'язані з цими питаннями.

Непрямі механізми. Способи, якими глобальні виклики впливають на державу та її інститути через посередників або модифікаторів, таких як ринки, мережі чи норми. Наприклад, фінансова криза може опосередковано вплинути на фінансові ресурси держави, державні видатки та соціальний захист, а також на цілі, функції, ефективність і легітимність, пов'язану з цими проблемами, через передачу потрясінь і вторинних ефектів у світовій економіці.

Лінійні шляхи - шляхи, якими глобальні виклики впливають на державу та її інституції пропорційно та передбачувано, як-от торгівля, допомога чи інвестиції. Наприклад, збільшення торгівлі може підвищити економічні ресурси держави, зростання та конкурентоспроможність, а також її цілі, функції, продуктивність та легітимність, пов'язану з цими питаннями, у позитивний та послідовний спосіб.

Нелінійні шляхи - шляхи, якими глобальні виклики впливають на державу та її інституції непропорційним і непередбачуваним чином, як-от конфлікт, міграція або зміна клімату. Наприклад, раптовий приплив біженців може негативно та по-різному перевантажити соціальні ресурси, послуги та згуртованість держави, а також її цілі, функції, ефективність та легітимність, пов'язані з цими проблемами.

Позитивні наслідки - шляхи, за допомогою яких глобальні виклики впливають на державу та її інституції корисним і конструктивним способом, наприклад співпраця, інтеграція чи інновації. Наприклад, регіональне співробітництво може підвищити безпеку, розвиток і сталість держави, а також її цілі, функції, ефективність і легітимність, пов'язану з цими питаннями, шляхом надання доступу до ресурсів, інформації, досвіду та підтримки [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243].

Негативні наслідки - способи, якими глобальні виклики впливають на державу та її інституції згубним і руйнівним чином, як-от конфлікти, фрагментація

або ерозія. Наприклад, громадянська війна може підірвати безпеку, розвиток і демократію держави, а також її цілі, функції, ефективність і легітимність, пов'язану з цими проблемами, викликаючи насильство, переміщення, бідність і порушення прав людини.

Очікувані наслідки - способи, якими глобальні виклики свідомо та цілеспрямовано впливають на державу та її інституції, наприклад політику, стратегію чи дії. Наприклад, держава може прийняти політику для вирішення глобальних викликів, таких як пом'якшення, адаптація або запобігання, і досягти намічених цілей, функцій, продуктивності та легітимності, пов'язаних з цими проблемами.

Ненавмисні ефекти - способи, за допомогою яких глобальні виклики впливають на державу та її інституції випадковим і ненавмисним чином, наприклад, побічні ефекти, компроміси або цикли зворотного зв'язку. Наприклад, держава може прийняти політику для вирішення глобальних викликів, таких як пом'якшення, адаптація або запобігання, і спричинити непередбачені наслідки, такі як ефекти відскоку, витік або зворотна реакція, які впливають на її цілі, функції, ефективність і легітимність, пов'язану з цими питаннями.

Глобальні виклики, що постали перед державами в XXI столітті, варіюються залежно від географічних, соціальних і економічних умов кожного регіону. Наприклад, деякі регіони можуть бути більш уразливими до наслідків зміни клімату, таких як підвищення рівня моря, посуха або екстремальні погодні явища, тоді як інші можуть бути більш уразливими до ризиків конфліктів, міграції чи тероризму. Деякі регіони можуть мати більше можливостей отримати вигоду від глобалізації, торгівлі чи інновацій, а інші можуть зіткнутися з більшими перешкодами чи конкуренцією [34; 55; 112; 200; 245]. Деякі регіони можуть мати більше можливостей і бажання співпрацювати та координувати дії з іншими суб'єктами, тоді як інші можуть зіткнутися з більшою ізоляцією або тиском.

Специфічні виклики, з якими стикаються США та Україна в своїх регіонах, безпосередньо пов'язані з їхніми геополітичними та економічними контекстами.

Зокрема, США зазнає впливу проблеми збереження свого глобального лідерства та впливу в багатополлярному та взаємопов'язаному світі, де вони мають збалансувати свої інтереси та цінності з інтересами та цінностями інших гравців, таких як Китай, Росія, ЄС та ООН. США також зазнає впливу проблеми вирішення своїх внутрішніх проблем, таких як расова та соціальна справедливість, економічне відновлення, охорона здоров'я та демократія, одночасно маючи справу із зовнішніми загрозами та можливостями, такими як зміна клімату, кібербезпека, тероризм і торгівля [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243].

Україна стикається з проблемою збереження свого суверенітету та територіальної цілісності в умовах триваючого конфлікту з Росією та її ставлениками у східних регіонах, а також анексії Криму. Україна також стикається з проблемою впровадження своїх реформ та інтеграції з ЄС і НАТО [12; 84; 100; 214; 215; 244], одночасно долаючи внутрішні проблеми, такі як корупція, бідність, енергетична залежність і права людини [47; 96; 97; 198].

Глобальні виклики взаємодіють і часто взаємно посилюються, створюючи комплексні ефекти, які вимагають всебічного підходу до управління. Деякі з можливих взаємодій і впливів.

Синергія - позитивні ефекти, які виникають, коли вирішення однієї проблеми сприяє вирішенню іншої проблеми. Наприклад, просування відновлюваної енергії може допомогти пом'якшити зміну клімату та зменшити забруднення повітря, водночас створюючи робочі місця та підвищуючи енергетичну безпеку [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243].

Компроміси - негативні наслідки, які виникають, коли вирішення однієї проблеми перешкоджає або шкодить іншій проблемі. Наприклад, розширення сільськогосподарського виробництва може допомогти зменшити голод і бідність, але також збільшити вирубку лісів і втрату біорізноманіття, водночас споживаючи водні та земельні ресурси.

Цикли зворотного зв'язку - циклічні ефекти, які виникають, коли вирішення одного виклику впливає на інший виклик, який, у свою чергу, впливає на перший виклик. Наприклад, зменшення бідності та нерівності може покращити результати

у сфері охорони здоров'я та освіти, що може ще більше зменшити бідність та нерівність, одночасно сприяючи людському розвитку.

Побічні ефекти - ненавмисні ефекти, які виникають, коли вирішення однієї проблеми викликає або погіршує іншу проблему. Наприклад, зростання урбанізації може покращити економічні та соціальні можливості, але також збільшити затори, забруднення та сміття, водночас створюючи нетрі та неформальні поселення.

Ефекти відскоку - контрпродуктивні ефекти, які виникають, коли вирішення одного виклику зменшує стимули або мотивацію для вирішення іншого виклику. Наприклад, підвищення енергоефективності може знизити вартість і збільшити попит на енергію, що може нівелювати екологічні переваги та збільшити викиди парникових газів.

Держава має мати справу з потенційною синергією та компромісами, стикаючись із численними та складними викликами, шляхом прийняття цілісного та інтегрованого підходу, який враховує взаємозв'язки та взаємодію між викликами, а також компроміси та можливості, які вони несуть у собі. Держава також має використовувати різні методи та техніки для виявлення, кількісної оцінки та управління синергією та компромісами, такими як аналіз мережі, системне моделювання, матриці перехресного впливу, кластерний аналіз. Держава також має взаємодіяти з різними зацікавленими сторонами та акторами, щоб забезпечити узгодженість, координацію та співпрацю політики та дій, спрямованих на вирішення викликів, а також участь, залучення та розширення можливостей людей, які постраждали від викликів.

У XXI столітті глобальні виклики вимагають від держави та її інституцій не лише адаптації, а й впровадження інновацій для ефективного вирішення сучасних проблем. Ці виклики мають свої тенденції та закономірності, які варто розглянути детальніше.

Глобальні виклики стають більш частими, інтенсивними та складними, вимагаючи швидшої та ефективнішої відповіді з боку держави та інших суб'єктів. Наприклад, пандемія COVID-19 швидко поширилася по всьому світу, вплинувши

на мільйони життів і засобів до існування та вимагаючи безпрецедентного рівня співпраці та координації.

Глобальні виклики стають все більш взаємопов'язаними та взаємозалежними, створюючи синергію та компроміси між різними цілями та завданнями. Наприклад, Цілі сталого розвитку ООН (ЦСР) визнають зв'язки та взаємодію між економічними, соціальними та екологічними аспектами розвитку та закликають до інтегрованих та цілісних рішень.

Глобальні виклики стають більш різноманітними та неоднорідними, що відображає різні потреби, інтереси та цінності різних суб'єктів та зацікавлених сторін. Наприклад, цифрова трансформація створила нові можливості та виклики для держави та суспільства, такі як інновації, інклюзія, безпека та конфіденційність [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243].

Глобальні виклики стають все більш динамічними та непередбачуваними, вимагаючи адаптивних та гнучких підходів, які можуть впоратися з невизначеністю та змінами. Наприклад, зміна клімату збільшила частоту та серйозність екстремальних погодних явищ, таких як повені, посухи та хвилі спеки, і вимагала заходів з адаптації, таких як стійкість, пом'якшення та запобігання.

Глобальні виклики, що постають перед державою, суттєво впливають на її здатність ефективно реалізовувати поставлені цілі та завдання в умовах мінливого середовища. Держава та її інституції можуть використовувати глобальні виклики як джерело мотивації, натхнення та навчання для покращення своєї діяльності, ефективності та легітимності. Наприклад, держава може прийняти нову політику, стратегію або дії, спрямовані на вирішення викликів, таких як пом'якшення, адаптація або запобігання, і досягти позитивних результатів, таких як інновації, інклюзія, безпека та стійкість [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243]. Держава також може використовувати співпрацю та допомогу інших суб'єктів, таких як громадянське суспільство, приватний сектор або міжнародні організації, щоб отримати доступ до ресурсів, інформації, досвіду та підтримки.

Однак, держава та її інституції можуть зіткнутися з глобальними проблемами як джерелом тиску, конкуренції та невизначеності, що обмежує їхні ресурси, цілі,

функції та легітимність. Наприклад, держава може зіткнутися з труднощами або невдачами у здійсненні своєї політики, стратегії або дій, спрямованих на вирішення викликів, через брак політичної волі, інституціональної спроможності або зовнішньої підтримки. Держава також може зіткнутися з втручанням або конфліктами з іншими суб'єктами, такими як інші держави, недержавні суб'єкти чи громадяни, які ставлять під сумнів її суверенітет, довіру чи вплив.

Глобальні виклики, які постали перед державою у XXI столітті, вимагають від держави та її інституцій співпраці та координації з іншими суб'єктами, такими як інші держави, міжнародні організації, громадянське суспільство, приватний сектор та громадяни, для вирішення складних, невизначених та нагальних проблем, які виходять за межі національних кордонів і зачіпають спільні інтереси та цінності людства [10; 62; 135; 144; 195; 196; 197].

Співпрацюючи та координуючи дії з іншими суб'єктами, держава та її інституції можуть підвищити свою спроможність, легітимність і вплив, а також досягати своїх цілей і завдань ефективніше. Наприклад, беручи участь у Цілях сталого розвитку ООН (ЦСР), держава може отримати доступ до ресурсів, інформації, досвіду та підтримки з боку інших учасників, а також сприяти досягненню глобальних цілей і викликів, які впливають на її власний добробут і безпеку [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243]. Взаємодіючи з громадянським суспільством і громадянами, держава може покращити свою підзвітність, прозорість і чуйність, а також сприяти почуттю участі, залучення та розширення можливостей серед людей [10; 62; 135; 144; 195; 196; 197].

Однак, співпрацюючи та координуючи дії з іншими суб'єктами, держава та її інституції також можуть зіткнутися з проблемами, ризиками та компромісами, такими як втрата автономії, суверенітету чи простору для політики, а також вплив зовнішнього тиску, втручання або конфлікту інтересів. Наприклад, приєднавшись до міжнародної організації, державі, можливо, доведеться дотримуватися певних правил, норм або зобов'язань, які можуть обмежити її внутрішній вибір чи переваги.

Співпрацюючи з приватним сектором, державі, можливо, доведеться збалансувати інтереси та цінності різних зацікавлених сторін, наприклад прибуток, соціальну відповідальність або захист навколишнього середовища.

Глобальні виклики, які постали перед державою у XXI столітті, впливають на її здатність реагувати на регіональні та локальні виклики різними способами, залежно від характеру та гостроти викликів, а також спроможності та готовності держави реагувати на них.

Наведемо окремі з основних можливостей і обмежень, які вони створюють.

Можливості. Держава може використовувати глобальні виклики як каталізатор і важіль для вирішення регіональних і місцевих викликів шляхом мобілізації ресурсів, побудови партнерства та розширення співпраці. Наприклад, держава може використовувати ЦСР як загальну основу та орієнтир для узгодження своєї регіональної та місцевої політики та дій із глобальними цілями та викликами, а також шукати підтримки та допомоги від інших учасників, таких як міжнародні організації, громадянське суспільство або приватний сектор. Держава також може використовувати глобальні виклики як джерело інновацій та навчання, використовуючи найкращі практики, передаючи знання та адаптуючи рішення з інших регіонів та контекстів [10; 62; 135; 144; 195; 196; 197].

Обмеження. Держава може сприймати глобальні виклики як тягар і перешкоду для вирішення регіональних і локальних проблем, відволікаючи ресурси, створюючи конфлікти та скорочуючи співпрацю. Наприклад, держава може зіткнутися з труднощами чи компромісами у збалансуванні своїх регіональних і місцевих пріоритетів із своїми глобальними зобов'язаннями, особливо коли вони несумісні або суперечливі. Держава також може зіткнутися із втручанням або тиском з боку інших суб'єктів, таких як інші держави, недержавні суб'єкти чи громадяни, які кидають виклик її владі, легітимності чи впливу в регіоні та місцевості.

Глобальні виклики, які постають перед державою у XXI столітті, які впливають на її здатність досягати своїх цілей і завдань різними способами, залежно від контексту та характеру цілей і завдань.

Наведемо окремі з основних результатів і впливів.

Досягнення чи невдача цілей і завдань держави. Залежно від того, як держава реагує на виклики, вона може досягти бажаних результатів або зіткнутися з труднощами та невдачами. Наприклад, держава може досягти успіху в забезпеченні екологічно чистої енергії та скороченні рівня бідності шляхом впровадження ефективної політики та мобілізації ресурсів, або їй це не вдасться зробити через відсутність політичної волі, інституціональної спроможності чи зовнішньої підтримки.

Зміна або збереження цілей і завдань держави. Залежно від того, як держава адаптується до мінливих обставин і викликів, вона може переглянути або зберегти свої цілі і завдання. Наприклад, держава може скоригувати свою зовнішню політику чи стратегію безпеки у відповідь на нові загрози чи можливості, або вона може дотримуватися своїх існуючих принципів і зобов'язань [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243].

Трансформація або відтворення держави та суспільства. Залежно від того, як держава та суспільство взаємодіють і впливають одне на одного, вони можуть зазнати значних змін або зберегти своє статус-кво. Наприклад, держава може зазнати демократизації чи авторитаризму, розвитку чи стагнації, інтеграції чи фрагментації внаслідок внутрішніх і зовнішніх проблем [12; 14; 18; 32; 76]. Глобальні виклики, з якими стикається держава у XXI столітті, впливають на її здатність захищати та просувати свої інтереси та цінності різними способами, залежно від контексту та характеру інтересів та цінностей.

Отже, наведемо окремі з основних джерел і загроз, які вони посилюють.

Джерела. Держава може використовувати глобальні виклики як можливість просувати та демонструвати свої інтереси та цінності, такі як демократія, права людини, безпека та розвиток, шляхом ухвалення політики та дій, спрямованих на вирішення викликів послідовним способом, сумісний з його принципами та

зобов'язаннями. Наприклад, держава може просувати свої цінності демократії та прав людини, підтримуючи реформаторські уряди, громадянське суспільство та людей у нестабільних державах, як зазначено в Стратегії Сполучених Штатів із запобігання конфліктам і сприяння стабільності. Держава також може захищати свої інтереси безпеки та розвитку шляхом співпраці та координації з іншими акторами, які поділяють її інтереси та цінності, такими як союзники, партнери та міжнародні організації [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243].

Загрози. Держава може протистояти глобальним викликам як загрозі своїм інтересам і цінностям, таким як суверенітет, довіра, вплив і процвітання, стикаючись із політикою та діями, які суперечать або підривають її принципи та зобов'язання. Наприклад, держава може зіткнутися з загрозами своєму суверенітету та довірі через втручання або тиск з боку інших суб'єктів, які кидають виклик її владі чи легітимності, таких як інші держави, недержавні суб'єкти чи громадяни. Держава також може зіткнутися з проблемами свого впливу та процвітання через конкуренцію чи конфлікт з іншими акторами, які переслідують інші або протилежні інтереси та цінності, такими як авторитарні режими, держави-ізгої чи терористичні групи.

Глобальні виклики, з якими стикається держава в XXI столітті, впливають на її продуктивність і ефективність, впливаючи на її здатність виробляти та надавати товари та послуги, які відповідають потребам і очікуванням її громадян та інших зацікавлених сторін, а також досягати своїх цілей і завдань у динамічне та складне середовище. Деякі з основних індикаторів і заходів, які відображають або впливають на діяльність і ефективність держави, це такі, що вимірюють кількість і якість товарів і послуг, які виробляє або надає держава, наприклад, ВВП, державні витрати, результати охорони здоров'я, рівень освіти. Показники результату можуть відображати продуктивність та ефективність держави, показуючи результати політики та дій, але на них також можуть впливати зовнішні чинники, такі як ринкові умови, стихійні лиха чи демографічні зміни. Ці показники також оцінюють не тільки ефективність діяльності держави, а й її здатність відповідати на потреби та очікування громадян. Показники результатів можуть відображати

продуктивність та ефективність держави, показуючи, якою мірою вона відповідає потребам та інтересам людей, але на них також можуть впливати внутрішні чинники, такі як уподобання, цінності та очікування.

Індикатори процесу вимірюють ефективність і якість операцій і процедур держави, таких як адміністративні витрати, своєчасність, прозорість, підзвітність. Індикатори процесу можуть впливати на продуктивність і результативність держави, впливаючи на використання ресурсів, інформації та зворотного зв'язку, але вони також можуть відображати продуктивність і ефективність держави, показуючи ступінь відповідності, довіри та легітимності [13; 42; 78; 215; 218].

Глобальні виклики, з якими стикається держава у XXI столітті, впливають на її конкурентоспроможність і сталість, впливаючи на її здатність виробляти та продавати товари та послуги на внутрішньому та міжнародному ринках, а також залучати та утримувати інвестиції та таланти, одночасно зберігаючи та покращуючи навколишнє середовище, соціальний та економічний добробут людей. Деякі з основних критеріїв і стандартів, які відображають або впливають на конкурентоспроможність і стійкість держави.

Індикатори конкурентоспроможності вимірюють здатність держави виробляти та продавати товари та послуги на внутрішньому та міжнародному ринках, а також залучати та утримувати інвестиції та таланти. Показники конкурентоспроможності можуть відображати показники та ефективність держави, показуючи її відносну позицію та потенціал у світовій економіці, але на них також можуть впливати зовнішні чинники, такі як ринкові умови, торгова політика чи технологічні зміни. Деякими прикладами показників конкурентоспроможності є Індекс глобальної конкурентоспроможності, Індекс легкості ведення бізнесу Світового банку та Інноваційна таблиця.

Індикатори стійкості вимірюють ступінь узгодженості політики та дій держави з довгостроковим збереженням і підвищенням екологічного, соціального та економічного добробуту людей. Індикатори сталості можуть відображати результативність та ефективність держави, показуючи її внесок і прихильність глобальним цілям і викликам, але на них також можуть впливати внутрішні

чинники, такі як уподобання, цінності та очікування. Деякими прикладами показників стійкості є індекс екологічної ефективності, індекс соціального прогресу та індекс людського розвитку. Глобальні виклики, з якими стикається держава в XXI столітті, впливають на розробку та реалізацію політики, впливаючи на доступність, здійсненність і прийнятність різних варіантів політики, а також на ефективність і якість процесів і процедур політики. Деякі з основних інструментів та інструментів, на які вони впливають або вимагають.

Інструменти політики - засоби, за допомогою яких держава прагне досягти своїх цілей і завдань, такі як регулювання, субсидії, податки, інформація, освіта. На інструменти політики можуть впливати чинники, які впливають на доступність, здійсненність і прийнятність різних варіантів, таких як ресурси, можливості, інтереси та цінності. Інструменти політики також можуть вимагати використання певних інструментів для їх розробки, впровадження та оцінки, таких як дані, аналіз, консультації, моніторинг.

Інструменти політики - методи чи прийоми, які держава використовує для застосування своїх інструментів політики, таких як примус, переконання, переговори, участь. На інструменти політики можуть впливати чинники, які впливають на ефективність, результативність та справедливість різних підходи, такі як стимули, обмеження, можливості та ризики. Інструменти політики також можуть вимагати використання певних інструментів для їх підтримки, доповнення або зміни, таких як стандарти, інструкції, контракти.

Глобальні виклики, які постали перед державою у 21-му столітті, впливають на оцінку її політики та навчання, впливаючи на доступність, надійність і достовірність даних і доказів, а також на мотивацію, можливості та здатність залучених учасників отримувати, ділитися, і застосовувати знання та ідеї з оцінки політики.

Нижче наведено деякі з основних методів і технік, на які вони впливають або вимагають.

Методи оцінки - підходи або рамки, які держава використовує для оцінки відповідності, результативності, ефективності, впливу та стійкості своєї політики

та дій, наприклад експериментальні, квазіекспериментальні або неекспериментальні методи. На методи оцінки можуть впливати чинники, які впливають на доступність, надійність і достовірність даних і доказів, такі як ресурси, потенціал, етика та стандарти. Методи оцінювання також можуть вимагати використання певних методів для збору, аналізу та синтезу даних і доказів, таких як опитування, інтерв'ю, тематичні дослідження.

Техніки навчання - процеси або механізми, які держава використовує для отримання, обміну та застосування знань і ідей, отриманих у результаті оцінювання політики, наприклад індивідуального, організаційного чи соціального навчання. На методи навчання можуть впливати чинники, які впливають на мотивацію, можливості та здібності залучених учасників, такі як стимули, обмеження, культура та довіра. Техніки навчання також можуть вимагати використання певних методів для сприяння, підтримки чи покращення навчання, таких як зворотній зв'язок, спілкування, співпраця. Глобальні виклики, з якими стикається держава в XXI столітті, впливають на комунікацію та поширення її політики, впливаючи на читабельність, привабливість і доступність інформації та повідомлень, які держава хоче повідомляти та поширювати, а також на доступність, надійність і достовірність. медіа, мереж, платформ або посередників, яких держава використовує для доставки та розповсюдження інформації та повідомлень. Деякі з основних форматів і каналів, на які вони впливають або вимагають.

Формати - способи представлення та організації інформації та повідомлень, які держава хоче передавати та поширювати, наприклад звіти, брифи, інфографіка, відео. На формати можуть впливати чинники, які впливають на читабельність, привабливість, доступність інформації та повідомлень, таких як ресурси, потужності, стандарти та технології. Формати також можуть вимагати використання певних каналів для охоплення та залучення цільової аудиторії, наприклад веб-сайтів, соціальних мереж або подій.

Канали - засоби доставки та розповсюдження інформації та повідомлень, які держава хоче передавати та поширювати, такі як ЗМІ, мережі, платформи або посередники. На канали можуть впливати чинники, які впливають на доступність,

надійність і достовірність інформації та повідомлень, такі як ресурси, можливості, етика та довіра. Канали також можуть вимагати використання певних форматів для адаптації та оптимізації інформації та повідомлень, таких як текст, аудіо чи зображення.

У XXI столітті глобальні виклики мають значний вплив на інституціональну спроможність держав. Вони характеризуються комплексністю, невизначеністю та терміновістю, що вимагає від урядів гнучких і адаптивних відповідей. Важливими аспектами є взаємопов'язаність екологічних, соціальних і економічних проблем, що створює синергію та компроміси між різними цілями. Держави мають використовувати різні інструменти та підходи для управління цими викликами, зокрема взаємодіяти з іншими акторами, такими як міжнародні організації та громадянське суспільство, для забезпечення ефективності та легітимності своїх політик. Однак глобальні виклики також ставлять перед державами серйозні труднощі, зокрема обмеження ресурсів та необхідність балансу між глобальними зобов'язаннями та національними інтересами. Тому, незважаючи на зростаючі можливості для розвитку, держави стикаються з необхідністю вчасно адаптувати свої стратегії та реагувати на нові глобальні загрози.

2.2. Регіональні виклики інституціональній спроможності держави

Регіональні виклики є важливим фактором, що впливає на інституціональну спроможність держав, визначаючи їхню здатність ефективно реагувати на загрози, адаптуватися до змін та забезпечувати розвиток. Як США, так і Україна стикаються з регіональними викликами, однак їхній характер та пріоритети відрізняються. США зосереджені на збереженні свого глобального лідерства в умовах багатопольярного світу, балансуючи між інтересами ключових міжнародних гравців. Україна, навпаки, зосереджена на забезпеченні суверенітету, територіальної цілісності та реалізації євроатлантичної інтеграції в умовах тривалої російської агресії [12; 84; 100; 214; 215; 244]. Вивчення цих викликів та їхнього впливу на

державні інститути дозволяє визначити ефективні механізми реагування та розвитку стратегічного партнерства між Україною та США.

Основними характеристиками регіональних викликів є збереження лідерства (світового для США) та збереження суверенітету і територіальної цілісності (для України).

США зазнають впливу з боку виклику вирішення проблеми збереження свого глобального лідерства у багатополлярному світі, де необхідно балансувати інтереси з іншими учасниками, такими як Китай, Росія, ЄС та ООН. Внутрішні проблеми, як-от расова та соціальна справедливість, економічне відновлення, охорона здоров'я та демократія, також викликають занепокоєння.

Україна зіштовхується з комплексним набором регіональних викликів, які мають критичний вплив на її інституціональну спроможність. Головним викликом залишається боротьба за суверенітет і територіальну цілісність у контексті російської військової агресії, що триває з 2014 року та досягла кульмінації у 2022 році. Війна не лише виснажує економічні та людські ресурси держави, а й ускладнює реалізацію реформ, необхідних для політичної та економічної стабілізації. Паралельно Україна здійснює курс на євроатлантичну інтеграцію, що передбачає адаптацію до стандартів ЄС та НАТО [12; 84; 100; 214; 215; 244]. Цей процес ускладнюється внутрішніми викликами, серед яких – високий рівень корупції, нерівномірний економічний розвиток регіонів, енергетична залежність та необхідність посилення правозахисних механізмів [47; 96; 97; 198].

Крім того, важливо реалізувати реформи та інтеграцію з ЄС і НАТО, долаючи внутрішні проблеми, як-от корупція, бідність, енергетична залежність і права людини.

Таблиця 2.2. Регіональні виклики для ІСД. (Джерело: складено автором [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243])

Регіональний виклик	Опис	Вплив на інституціональну спроможність
Економічна нерівність	Різний рівень розвитку регіонів, доступ до ресурсів та економічних можливостей.	Перешкоджає рівномірному розвитку; збільшує соціальну напругу.
Політична нестабільність	Часті зміни у місцевій владі, відсутність стабільності політичних рішень.	Знижує ефективність управління; ускладнює впровадження довгострокових стратегій.
Безпекові загрози	Військові конфлікти, тероризм, посилення організованої злочинності в окремих регіонах.	Ослаблює державні інститути; збільшує витрати на безпеку та оборону.
Соціокультурні відмінності	Відмінності у традиціях, мові, цінностях та сприйнятті влади у різних регіонах.	Ускладнює комунікацію між владою та суспільством; потребує адаптації управлінських стратегій.
Міграційні процеси	Масова внутрішня і зовнішня міграція через воєнні дії, економічні кризи.	Викликає соціальну напругу; ускладнює інтеграцію внутрішньо переміщених осіб.

Регіональні виклики можна класифікувати за характером (політичний, економічний, соціальний чи екологічний), рівнем (локальний, національний, регіональний чи глобальний), джерелом (внутрішнє чи зовнішнє) та впливом (позитивний, негативний чи змішаний).

Наприклад, збройну агресію Росії проти України можна класифікувати як політичний і безпековий виклик, який є регіональним та глобальним, зовнішнім і внутрішнім, і переважно негативним для України. Інтеграція з ЄС є економічним і соціальним викликом [12; 84; 100; 214; 215; 244], який є регіональним та національним, зовнішнім і внутрішнім, і переважно позитивним для України [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243].

Таблиця 2.3. Класифікація регіональних викликів для ІСД за характером, рівнем та впливом. (Джерело: складено автором [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243]).

Регіональний виклик	Характер	Рівень	Джерело	Вплив
Економічна нерівність	Економічний	Локальний, національний	Внутрішнє	Негативний
Політична нестабільність	Політичний	Регіональний, національний	Внутрішнє	Негативний
Безпекові загрози	Політичний	Регіональний, глобальний	Зовнішнє, внутрішнє	Негативний
Соціокультурні відмінності	Соціальний	Локальний, регіональний	Внутрішнє	Змішаний
Міграційні процеси	Соціальний	Локальний, національний, регіональний	Зовнішнє, внутрішнє	Змішаний
Кліматичні зміни	Екологічний	Глобальний	Зовнішнє	Негативний

Регіональні виклики відіграють визначальну роль у формуванні державної політики щодо розподілу ресурсів, включаючи кадрові, фінансові та технологічні аспекти. Військові дії, які тривають на сході та півдні України, вимагають значного перерозподілу бюджету на оборонні потреби, що суттєво обмежує фінансування соціальних програм та економічного розвитку. У зв'язку з цим зростає потреба у зовнішній допомозі, зокрема у військовій підтримці від партнерів по НАТО, фінансовій допомозі від МВФ та Світового банку, а також у залученні іноземних інвестицій. Водночас зовнішньополітичний курс України має бути спрямований на розширення торговельно-економічного співробітництва з ЄС та іншими стратегічними партнерами, що дозволить компенсувати економічні втрати, спричинені війною та руйнуванням інфраструктури.

У цьому зв'язку наведемо табличні дані щодо рівнів розвитку інституціональної спроможності за регіонами України. Ця таблиця відображає

порівняльний аналіз рівня інституціональної спроможності в різних регіонах України. Вона підкреслює сильні та слабкі сторони, а також окреслює області, які потребують покращення. Для аналізу рівня розвитку інституціональної спроможності за регіонами України було використано комплексну методику оцінки, що враховує такі критерії, як прозорість, кадровий потенціал, фінансова спроможність та інноваційність. Рівні 'високий', 'середній' та 'низький' визначалися на основі статистичних даних, соціологічних досліджень та експертних оцінок. Застосування цієї методики дозволило виділити сильні та слабкі сторони регіонів, а також окреслити напрями подальшого вдосконалення. Критерії, які ми застосували, розуміємо, як рівень прозорості – це оцінка відкритості роботи органів влади та їхньої підзвітності громадянам, де враховується доступ до публічної інформації, наявність антикорупційних механізмів, прозорість процесів прийняття рішень; кадровий потенціал – стосується професійності працівників органів влади, їхньої кваліфікації, освіти, та доступності систем підвищення кваліфікації; фінансова спроможність – визначається рівнем фінансування регіонів, ефективністю використання бюджетних коштів та здатністю залучати додаткові ресурси; інноваційність – включає впровадження цифрових технологій, модернізацію управлінських процесів і здатність швидко адаптуватися до змін. Для визначення рівнів використовуються кількісні та якісні методи. Високий рівень: регіон демонструє стійкі показники, що перевищують 75% відповідності встановленим критеріям (наприклад, наявність цифрової інфраструктури, прозорих процесів, достатнього фінансування). Середній рівень: регіон відповідає 50–75% критеріїв; спостерігаються певні недоліки, але загалом показники є прийнятними. Низький рівень: регіон, відповідно відповідає менш ніж 50% критеріїв, з суттєвими проблемами в зазначених сферах.

Таблиця 2.4. Рівні розвитку інституціональної спроможності за регіонами України (Джерело: складено автором).

Регіон	Рівень прозорості	Кадровий потенціал	Фінансова спроможність	Інноваційність	Загальний рівень
Західний	Середній	Високий	Середній	Високий	Середній/Високий
Центральний	Середній	Середній	Низький	Середній	Середній
Східний	Низький	Низький	Низький	Низький	Низький
Південний	Низький	Низький	Середній	Низький	Низький/Середній
Північний	Середній	Середній	Середній	Середній	Середній

Регіональні виклики впливають на визначення та пріоритетність цілей держави, таких як безпека, розвиток, демократія та права людини. Наприклад, США можуть зіткнутися з необхідністю балансувати глобальні інтереси з регіональними зобов'язаннями, які можуть бути суперечливими. Вони впливають на виконання функцій держави, таких як правопорядок, суспільні блага та соціальний захист. Інтеграція з ЄС може вимагати від України впровадження реформ, що покращать управління та верховенство права [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243].

Регіональні виклики впливають на оцінку продуктивності держави. Наприклад, США можуть мати труднощі при вимірюванні успіху у вирішенні регіональних проблем, таких як стабільність і права людини. Механізми впливу можуть бути прямими чи непрямими, лінійними чи нелінійними, позитивними чи негативними. Прямі механізми включають військове втручання, а непрямі — вплив через ринки та норми [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243].

Регіональні виклики також впливають на сприйняття влади держави. Україна може зіткнутися з викликами своєї політичної легітимності через війну та залучення громадян. Регіональні виклики мають значний вплив на державу та її інститути, вимагаючи адаптивних і комплексних підходів для їхнього вирішення.

США та Україна зазнають викликів у різних субрегіонах, таких як Північна Америка, ЄС і Східне партнерство, залежно від географічних, демографічних, економічних, соціальних і політичних характеристик кожного субрегіону.

Наприклад, деякі субрегіони можуть бути більш стабільними та процвітаючими, тоді як інші — нестабільними та бідними. Специфічні виклики залежать від історичних, культурних і стратегічних відносин із субрегіональними сусідами та партнерами.

США в Північній Америці мають проблему підтримки економічного та безпекового партнерства з Канадою та Мексикою, вирішуючи питання торгівлі, міграції та енергетики. США також мають управляти відносинами з Кубою та іншими країнами Карибського басейну, вирішуючи питання прав людини, демократії та торгівлі наркотиками.

Україна в ЄС має завдання імплементації Угоди про асоціацію та ЗВТ з ЄС, відповідаючи критеріям реформ. Вона також має посилити співпрацю з ЄС у сферах безпеки, енергетики, правосуддя та мобільності.

Україна у Східному партнерстві має завдання очолити та підтримати ініціативу Східного партнерства, спрямовану на тісніші зв'язки між ЄС та шістьма колишніми радянськими країнами. Україна також повинна вирішувати конфлікти в регіоні, такі як суперечка щодо Нагірного Карабаху, білоруська криза та питання Придністров'я.

Регіональні виклики, з якими стикаються США та Україна, взаємодіють і впливають одна на одну різними способами, створюючи потенційну синергію та компроміси. Можливі взаємодії включають синергію, компроміси, цикли зворотного зв'язку тощо.

Розглянемо синергію. Це позитивні ефекти, коли вирішення однієї проблеми сприяє вирішенню іншої. Наприклад, співпраця у сфері енергетичної безпеки та диверсифікації може зменшити залежність від Росії та підвищити економічну стійкість.

Компроміси. Це негативні наслідки, коли вирішення однієї проблеми перешкоджає іншій. Наприклад, компроміси між інтересами безпеки та прав людини під час взаємодії з авторитарними режимами.

Цикли зворотного зв'язку. Це циклічні ефекти, коли вирішення одного виклику впливає на інший виклик, який впливає на перший. Наприклад, петлі

зворотного зв'язку між економічними та політичними викликами, такими як корупція та нерівність [47; 96; 97; 198].

Побічні ефекти. Ненавмисні ефекти, коли вирішення однієї проблеми викликає іншу. Наприклад, військові та дипломатичні втручання можуть збільшити ризики конфлікту чи тероризму.

Ефекти відскоку. Контрпродуктивні ефекти, коли вирішення одного виклику зменшує мотивацію для вирішення іншого. Наприклад, самовдоволення через співробітництво у галузі торгівлі знижує конкурентоспроможність та інтеграцію [12; 84; 100; 214; 215; 244].

Регіональні виклики мають динамічний характер, і їхня еволюція зумовлена сукупністю взаємопов'язаних факторів. Технологічні інновації сприяють розвитку цифрової інфраструктури та автоматизації управлінських процесів, однак водночас створюють нові загрози, такі як кібератаки та інформаційні війни. Демографічні зміни, зокрема масова міграція, впливають на ринок праці та соціальну політику, вимагаючи адаптації управлінських стратегій. Погіршення екологічної ситуації та зміни клімату посилюють необхідність державного регулювання у сфері енергетики та природокористування. Соціальні трансформації, включаючи зростаючий запит на демократизацію управління, формують нові виклики для політичної стабільності [16; 45; 52; 89; 111; 133]. Відповідно, адаптивність державних інституцій стає ключовим чинником їхньої ефективності у вирішенні регіональних викликів.

Основні тенденції їхньої еволюції включають прискорення, взаємозв'язок, диверсифікацію, адаптацію. При прискоренні виклики стають частішими та складнішими, вимагаючи швидшої реакції. Виклики стають взаємопов'язаними, створюючи синергію та компроміси. Вони стають різноманітними, відображаючи різні інтереси. Виклики стають непередбачуваними, вимагаючи гнучких підходів.

Виклики США та України включають російську агресію, корупцію, економічну нестабільність, енергетичну безпеку, зміну клімату та пандемію COVID-19.

Ці виклики вимагають від обох країн та їхніх інституцій адаптації та впровадження інновацій, зокрема: 1) зміцнення стратегічного партнерства та співпраці у сфері безпеки для стримування російського військового та політичного тиску; 2) впровадження глибоких реформ для протидії корупції, забезпечення підзвітності, захисту прав людини та створення умов для інвестицій та економічного зростання; 3) пошук додаткової фінансової допомоги від США та Європи для підтримки економічного відновлення; 4) розвиток енергетичної диверсифікації та відновлюваних джерел енергії для зменшення залежності від російського газу та боротьби зі зміною клімату; 5) розширення доступу до вакцин та можливостей охорони здоров'я для боротьби з пандемією COVID-19.

Основні можливості та обмеження, яких вони зазнають або створюють можливість поживити двосторонні відносини та переорієнтувати Комісію стратегічного партнерства для вирішення викликів століття, використання Кримської платформи для зосередження міжнародної уваги на окупації Криму Росією, співпраця над глобальними викликами, включаючи енергетичну безпеку, зміну клімату та пандемію COVID-19, обмеження ресурсів і конкуруючих пріоритетів, особливо на тлі пандемії COVID-19, внутрішня опозиція та опір реформам і співпраці з боку зацікавлених осіб, міжнародний тиск та санкції з боку Росії та її союзників, ризик подальшої ескалації та військового конфлікту.

Виклики США та України, такі як російська збройна агресія, корупція, економічна нестабільність, енергетична безпека, зміна клімату та пандемія COVID-19, вимагають співпраці та координації з іншими регіональними гравцями, такими як ЄС, НАТО та сусідні країни для досягнення спільних цілей і подолання загроз [47; 96; 97; 198]. Переваги такої співпраці є зміцнення колективної безпеки та стримування військового та політичного тиску, розширення економічної інтеграції та торгівлі [12; 84; 100; 214; 215; 244], доступу до фінансової та технічної допомоги, покращення енергетичної диверсифікації та відновлюваних джерел енергії, заходів з енергоефективності та збереження енергії, розширення доступу до вакцин та можливостей охорони здоров'я для боротьби з пандемією COVID-19, зміцнення

демократичних інститутів, прав людини та верховенства права [16; 45; 52; 89; 111; 133].

Витрати з огляду на таку співпрацю - дипломатичний тиск і санкції з боку Росії, ризик подальшої ескалації та збройної агресії, це внутрішня опозиція та опір співпраці та реформам, збалансування ресурсів і пріоритетів, необхідність вирішення інших глобальних проблем, розбіжності між регіональними партнерами щодо інтеграції України в європейські та євроатлантичні інституції [12; 84; 100; 214; 215; 244], роль Туреччини та Китаю, а також найкращі стратегії боротьби з Росією.

Виклики США та України впливають на їхню здатність реагувати на глобальні виклики, такі як тероризм, кібератаки та розповсюдження ядерної зброї. А також, зменшення ресурсів і уваги до інших глобальних проблем, підвищення вразливості до інших глобальних ризиків, підвищення мотивації до співпраці з іншими глобальними акторами. Покращення спроможності та досвіду для вирішення глобальних викликів.

У цьому зв'язку виникають певні можливості та обмеження. Зокрема, можливість створити та зміцнити світове лідерство та репутацію, можливість вчитися та впроваджувати інновації. Обмеження збалансування регіональних і глобальних цілей та інтересів та у вирішенні розбіжностей із іншими глобальними гравцями.

Виклики США та України впливають на їх здатність досягати регіональних цілей, таких як зміцнення стратегічного партнерства, просування європейської та євроатлантичної інтеграції, посилення співпраці у сфері безпеки, підтримка демократичних та економічних реформ, вирішення гуманітарних та соціальних потреб [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243].

Основні результати і впливи викликів, зокрема, позитивні - зміцнення двосторонніх відносин та взаємної довіри, розробка нових технологій, стратегій і політик, створення регіонального лідерства та впливу, та негативні - втрата суверенітету і територіальної цілісності, економічний колапс та соціальні заворушення.

Виходячи з аналізу, виклики США та України, такі як Російсько-українська війна, корупція [47; 96; 97; 198], економічна нестабільність, енергетична безпека, зміна клімату та пандемія COVID-19, суттєво впливають на їх здатність досягати регіональних та глобальних цілей, вимагаючи співпраці, інновацій та адаптації для подолання цих викликів [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243].

Зіткнувшись із гуманітарною кризою та катастрофою у сфері охорони здоров'я, спричиненими пандемією COVID-19 та гуманітарними втратами внаслідок збройної агресії Росії, США та Україна зіштовхуються з викликами, що впливають на їх здатність захищати та просувати свої регіональні інтереси та цінності, такі як демократія, права людини, верховенство права, суверенітет, безпека та процвітання.

Джерела і загрози, що посилюють або послаблюють ці виклики, включають: двосторонні відносини та взаємна довіра, що демонструють підтримку один одному перед лицем регіональних і глобальних викликів; регіональне лідерство та вплив через співпрацю з іншими регіональними акторами, такими як ЄС та НАТО; технологічні інновації та розвиток політики для подолання конфліктів, таких як збільшення військової допомоги, диверсифікація енергетичних ресурсів, розширення доступу до вакцин та протидія корупції [47; 96; 97; 198]; Російсько-українська війна з військово-політичним тиском на Україну, окупація частини територій України кидають виклик суверенітету, територіальній цілісності та безпеці України, а також спричиняють виклик інституціональній спроможності США. Економічний колапс і соціальні заворушення, викликані регіональним конфліктом та пандемією COVID-19, підривають процвітання та стабільність.

Нерідко свідчать дослідження, що корупція та опір реформам послаблюють демократичні інститути, права людини та верховенство права, а також суспільну підтримку та довіру [47; 96; 97; 198].

Виклики, такі як Російсько-українська війна, корупція, економічна нестабільність, енергетична безпека, зміна клімату та пандемія COVID-19, впливають на продуктивність та ефективність діяльності державних інститутів США і України, а також на діяльність в регіонах Європи, Чорного моря та Східного

партнерства. Зменшення ресурсів та уваги через регіональні конфлікти підвищує вразливість до інших загроз, таких як кібератаки та терористичні атаки. Виклики також підвищують мотивацію до співпраці з іншими регіональними учасниками для вирішення спільних проблем [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243].

Показники, на які впливають ці виклики, включають: військові, економічні, політичні, соціальні. Військові - розмір, готовність і можливості збройних сил, рівень допомоги у сфері безпеки, інтенсивність військових навчань і операцій, ефективність стримування агресії. Економічні - ВВП, обсяг торгівлі, прямі іноземні інвестиції, рівень інфляції та безробіття, бюджетний дефіцит і борг. Політичні - рівень дипломатичних відносин, прогрес інтеграції в європейські та євроатлантичні інституції, відповідність міжнародним нормам, громадська підтримка. Соціальні - чисельність населення, очікувана тривалість життя, показники здоров'я та освіти, індекси людського розвитку, рівень гуманітарної допомоги [12; 84; 100; 214; 215; 244].

Виклики впливають на конкурентоспроможність і сталість США та України. Зменшення здатності конкурувати на ринках через вищі витрати та ризики ведення бізнесу, нижчу продуктивність та інновації, знижений споживчий попит. Залежність від зовнішніх джерел енергії, фінансів і технологій. Підвищення потенціалу для співпраці з іншими регіональними суб'єктами для покращення конкурентоспроможності та стійкості через гармонізацію стандартів і правил.

Критерії, на які впливають ці виклики, включають економічні, екологічні, соціальні. Зокрема, економічні, як ВВП на душу населення, темпи зростання ВВП, диверсифікація торгівлі, приплив і відтік ПІІ, індекси інноваційності та конкурентоспроможності. Екологічні, як енергоємність і споживання, викиди парникових газів, частка відновлюваної енергії, екологічна ефективність, вразливість до зміни клімату. Соціальні, як чисельність населення, рівень бідності та нерівності, індекси людського розвитку, соціальний захист та інтеграція, гендерна рівність.

Виклики також впливають на розробку та реалізацію політики в регіонах. Вони спонукають до збільшення складності та невизначеності регіонального

середовища, а також вимагають більшої гнучкості та адаптивності у виборі політики та діях, підвищення важливості координації політики та співпраці з іншими регіональними акторами для досягнення спільних цілей, покращення якості та ефективності політики через впровадження нових технологій, стратегій і політик для подолання конфліктів.

Інструменти, на які впливають виклики поділяються на дипломатичні, військові, економічні, соціальні. Дипломатичні - двосторонні та багатосторонні відносини, участь у міжнародних організаціях, санкції та стимули, публічна дипломатія. Військові - допомога у сфері оборони та безпеки, військові навчання та операції, позиція та можливості стримування, обмін розвідданими. Економічні, як торгові та інвестиційні угоди, фінансова та технічна допомога, економічні реформи та розвиток, інновації. Соціальні - це гуманітарна та соціальна допомога, програми охорони здоров'я та освіти, просування прав людини, підтримка громадянського суспільства та ЗМІ.

Отже, виклики, такі як російська збройна агресія, корупція, економічна нестабільність, енергетична безпека, зміна клімату та пандемія COVID-19, значно впливають на здатність США та України досягати своїх регіональних та глобальних цілей. Для подолання цих викликів необхідні співпраця, інновації та адаптація.

Виклики, яких зазнають США та Україна, такі як російська збройна агресія, корупція, економічна нестабільність, енергетична безпека, зміна клімату та пандемія COVID-19, впливають на оцінку їхньої політики та навчання в регіонах, як-от Європа, Чорне море та Східне партнерство.

Основні впливи - це збільшення потреби в оцінці політики та навчанні. Потреба виявляється у тому, щоб контролювати та оцінювати ефективність політики, визначати та усувати прогалини й проблеми. Потреба збирати й аналізувати актуальну інформацію та показники, ділитися висновками та рекомендаціями. Розширення можливостей оцінки, зокрема, покращення розробки та впровадження політики через навчання на досвіді. Покращення якості оцінки, а

саме, застосування нових методів участі, співпраці та адаптації для залучення зацікавлених сторін.

Найвні такі методи та техніки, як методи участі - аналіз зацікавлених сторін, обговорення у фокус-групах, опитування; спільні методи - спільні оцінки, експертні оцінки, спільноти практиків; адаптивні методи - оцінка в реальному часі, швидкі цикли зворотного зв'язку, планування сценаріїв.

Комунікація та поширення політики відбуваються як збільшення потреби в комунікації. Інформування та переконання різних аудиторій про політичні цілі та дії. Отже, більше навичок і ресурсів для комунікації. Використання різних форматів та каналів, таких як офіційні заяви, прес-релізи, інтерв'ю в ЗМІ. Розширення можливостей комунікації. Зміцнення двосторонніх та регіональних відносин, підтримка й довіра громадськості. Поліпшення якості комунікації. Застосування нових методів стратегічної комунікації, комунікації у кризових ситуаціях та цифрової дипломатії.

До форматів та каналів комунікації належать офіційні формати - це спільні заяви, декларації, резолюції. Медіа-формати - це прес-конференції, брифінги, статті.

Соціальні медіа: Twitter, Facebook, YouTube. Публічна дипломатія - культурні та освітні обміни, контакти між людьми.

Джерелами даних та методами аналізу є первинні джерела, як спостереження, опитування, експерименти, інтерв'ю. А також, вторинні джерела, як огляди, звіти, статті, книги. Кількісні методи - зокрема, статистичний аналіз, математичне моделювання, економетричні методи. Якісні методи - це аналіз контенту, аналіз дискурсу, тематичні дослідження.

Розглянемо основні приклади викликів. Російське вторгнення та окупація Криму - це пряма загроза суверенітету, територіальній цілісності та безпеці України. Корупція та опір реформам в Україні підривають демократичні інститути, права людини, верховенство права [16; 45; 52; 89; 111; 133]. Економічна нестабільність в Україні перешкоджає зростанню та розвитку, збільшує залежність від зовнішнього фінансування. Енергетична безпека та диверсифікація впливають на попит і пропозицію енергетичних ресурсів.

Зміна клімату та деградація навколишнього середовища впливають на природні ресурси та екосистеми. Пандемія COVID-19 впливає на громадське здоров'я та соціальне благополуччя.

Основні стратегії для покращення інституціонального потенціалу можуть бути як зміцнення стратегічного партнерства - це співпраця у сфері безпеки для стримування російського тиску. Також впровадження глибоких реформ, зокрема, як протидія корупції, забезпечення підзвітності, залучення інвестицій [47; 96; 97; 198]. Пошук фінансової допомоги для усунення дефіциту бюджету та підтримки економічного відновлення. Енергетична диверсифікація для зменшення залежності від російського газу та боротьба зі зміною клімату. Розширення доступу до вакцин для покращення охорони здоров'я та соціального забезпечення. Зміцнення демократичних інститутів, захист прав людини та сприяння соціальній єдності.

Основні дії для реалізації стратегій - це допомога у сфері безпеки, військово-обладнання, навчання, посилення стримування. Економічні реформи, антикорупційні заходи, фіскальна консолідація, лібералізація ринку. Диверсифікація джерел енергії - відновлювана енергетика, ядерна енергетика, енергозбереження. Розширення доступу до вакцин - це пожертвування, доставка, розповсюдження вакцин. Інтеграція в європейські структури - це узгодження стандартів, сприяння торгівлі та інвестиціям, підтримка реформ [12; 84; 100; 214; 215; 244].

Моніторинг та оцінка мають відбуватися на основі спільної оцінки та перевірки. Оцінка розширених можливостей партнерів НАТО, звіт про виконання Угоди про асоціацію з ЄС, інші інструменти. Збір та аналіз даних мають включати Індекс ведення бізнесу Світового банку, Індекс сприйняття корупції Transparency International.

Для поширення інформації можуть стати платформи знань, як Комісія стратегічного партнерства США-Україна, Кримська платформа, Форум громадянського суспільства Східного партнерства.

Навчання та вдосконалення відбуваються на основі принципів адаптивного управління - оцінювання в режимі реального часу, швидкі цикли зворотного зв'язку,

планування сценаріїв. Комунікація та розповсюдження інформації шляхом політичних повідомлень, досягнення, виклики, інформування різних аудиторій.

Регіональні виклики суттєво впливають на інституціональну спроможність держав, визначаючи їхні політичні, економічні та соціальні пріоритети. Для США головною проблемою є підтримка глобального лідерства та ефективне балансування між національними інтересами та міжнародними зобов'язаннями. Для України першочерговим завданням залишається забезпечення суверенітету та територіальної цілісності, що вимагає суттєвого зміцнення державних інституцій, підвищення рівня підзвітності та залучення міжнародної підтримки. Аналіз регіональних викликів підтверджує необхідність стратегічного партнерства між Україною та США, яке може стати основою для підвищення стійкості державних інституцій, реалізації реформ та розширення співпраці у сферах безпеки, економіки та верховенства права. Умовою ефективного подолання викликів є комплексний підхід, що поєднує адаптивне управління, інноваційні підходи та міждержавну координацію.

2.3. Оцінка інституціональної спроможності держави в умовах сучасних викликів

Оцінка ІСД - це процес аналізу здатності державних інститутів ефективно, відповідально та відкрито виконувати свої функції та повноваження в умовах сучасних викликів, таких як глобалізація, демократизація, євроінтеграція, цивільний захист та права людини.

Для відповіді на це питання можна використовувати різні методи та критерії оцінки, залежно від контексту та цілей дослідження. Одним з можливих підходів є SWOT-аналіз, який дозволяє виявити сильні та слабкі сторони, можливості та загрози для державних інститутів. Інший підхід полягає у використанні індексів та рейтингів, які вимірюють рівень розвитку, якості, ефективності, прозорості та довіри до державних інститутів. Також можна застосовувати порівняльний аналіз, який дозволяє зіставити інституціональну спроможність держави з іншими

країнами або регіонами, а також визначити схожості та відмінності, переваги та недоліки, сильні та слабкі сторони.

Результативність вимірює ефективність виконання державою своїх функцій і надання послуг. Серед показників результативності – якість державного управління, рівень надання державних послуг та ступінь реалізації політики.

Адаптивність оцінює здатність держави реагувати та пристосовуватися до мінливого середовища та потреб суспільства. Деякі з показників адаптивності – ступінь інноваційності, рівень навчання та гнучкості.

Стабільність вимірює стійкість держави у збереженні своїх функцій і послуг в умовах потрясінь і криз. Серед показників стабільності – рівень безпеки, ступінь легітимності та соціальної єдності.

Ці критерії та показники базуються на існуючій літературі та системах вимірювання інституціональної якості та спроможності, запропонованих Світовим банком, ПРООН та ОЕСР. Вони є актуальними та застосовними до умов сучасних викликів, таких як пандемія COVID-19, зміна клімату та цифрова трансформація, які різним чином впливають на державу та суспільство [12; 14; 18; 32; 76]. Ці критерії є всеохоплюючими та збалансованими, оскільки охоплюють різні виміри ІСД, такі як вклад, результат, ефект і вплив, а також політичні, економічні, соціальні та екологічні чинники.

Для вимірювання та порівняння ІСД в умовах сучасних викликів нами були використані такі джерела та методи збору й аналізу даних.

Джерела. Ми використовували як первинні, так і вторинні джерела даних, такі як опитування, інтерв'ю, спостереження, звіти, статті, книги та веб-сайти, які надають відповідну та надійну інформацію про ефективність, адаптивність і стабільність держави.

Методи. Ми застосували як кількісні, так і якісні методи аналізу даних та інформації, такі як статистичний аналіз, математичне моделювання, аналіз контенту, аналіз дискурсу та тематичні дослідження, які використовують числові та текстові дані для вимірювання, тестування, дослідження, розуміння та пояснення чинників і рушіїв ІСД.

Для забезпечення достовірності та надійності джерел і методів ми виконали такі кроки на валідність, надійність. Валідність - перевірка точності, релевантності та своєчасності даних і інформації, а також відповідність і придатність методів для мети та обсягу дослідження. Надійність - перевірка узгодженості, повноти та прозорості даних і інформації, а також відтворюваності та можливості узагальнення методів для типу і якості дослідження.

Наведемо основні результати та висновки оцінки ІСД в умовах сучасних викликів, які запропоновані нами - ефективність, адаптивність, стабільність.

Таблиця 2.5. Оцінка ІСД в умовах сучасних викликів (Створено автором на основі [47; 96; 97; 198]).

Критерій оцінки	Опис	Значення для США	Значення для України
Прозорість	Відкритість роботи державних органів, доступ до інформації та антикорупційні механізми.	Високий	Середній
Адаптивність	Здатність інституцій реагувати на виклики та змінювати стратегії.	Високий	Низький
Кадровий потенціал	Рівень професійності та компетентності державних службовців.	Високий	Середній
Фінансова спроможність	Здатність держави забезпечувати фінансування інституцій.	Високий	Низький
Інноваційність	Використання цифрових технологій і модернізація управлінських процесів.	Високий	Середній

Наведена Таблиця відображає порівняння ключових аспектів між США та Україною, що дає змогу зробити висновки про стан інституціональної спроможності. Для пояснення рівнів оцінювання ("високий", "середній", "низький") у Таблиці зазначимо, що рівні оцінювання інституціональної спроможності

('високий', 'середній', 'низький') визначалися на основі аналізу кількісних та якісних показників відповідно до загальноприйнятих критеріїв ефективності державного управління. Зокрема, враховувалися такі аспекти, як прозорість, адаптивність, кадровий потенціал, фінансова спроможність та інноваційність. Для визначення рівнів були використані такі джерела, як звіти Європейської комісії (2019), аналіз інституціональної спроможності держав (Domogenok et al., 2021) [193] та база даних Institutional Profiles Database. Високий рівень відповідає показникам, які є значно вищими за середній у порівняльному аналізі (наприклад, понад 75% виконання програм чи критеріїв), середній рівень – від 50% до 75%, а низький рівень – нижче 50% виконання або відповідності критеріям (Institutional Profiles Database (оцінка інституціональної спроможності через композитні індикатори; Звіти Європейської комісії про управління в ЄС; Domogenok, E., et al. (2021) [193]: інструментарій оцінки політичної та інституціональної спроможності).

Надамо пояснення щодо ефективності. Державна ефективність залежить від різних функцій та послуг, залежно від рівня ресурсів, можливостей і координації. Деякі функції та послуги, такі як безпека, охорона здоров'я та освіта, працювали відносно добре, тоді як інші, такі як інфраструктура, навколишнє середовище та соціальне забезпечення, зіткнулися з більшими труднощами та проблемами [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243].

Пояснимо щодо адаптивності. Державна адаптивність обмежена складністю та невизначеністю сучасних викликів, а також опором та інертністю деяких акторів та інституцій. Держава намагалася прийняти та застосувати нові технології, стратегії та політику, щоб впоратися з мінливим середовищем і потребами, але часто з неоднозначними результатами та непередбачуваними наслідками.

Щодо стабільності. Стабільності держави загрожують потрясіння та кризи, які є наслідком сучасних викликів, таких як пандемія COVID-19, зміни клімату та цифрова трансформація. Держава намагалася зберегти свою стійкість і стабільність шляхом посилення безпеки, легітимності та соціальної єдності, але часто з компромісами та конфліктами [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243].

Для інтерпретації та оприлюднення цих результатів та висновків використовувалися наступні методи - порівняльний аналіз, мережевий аналіз, оцінювання.

Порівняльний аналіз. Вимірювання та порівняння ІСД з іншими країнами чи регіонами, а також з її власною минулою чи майбутньою діяльністю, щоб визначити подібності та відмінності, а також сильні та слабкі сторони.

Мережевий аналіз. Відображення та вимірювання відносин і взаємодії між суб'єктами та інституціями, залученими до регіональної інтеграції та співпраці, а також потоків та обмінів ресурсами та інформацією, щоб визначити моделі та структури, можливості й обмеження.

Оціночний аналіз. Оцінка вхідних, результатних і кінцевих показників регіональної політики та дій, а також відповідності, результативності, ефективності й сталості регіональних організацій і платформ, щоб визначити досягнення, проблеми, уроки та рекомендації.

За критеріями та показниками, які використовувалися для оцінки ІСД в умовах сучасних викликів, США та Україна порівнюються наступним чином.

Результативність. США вищі за Україну з точки зору ефективності, оскільки мають більше ресурсів, можливостей і координації для виконання своїх функцій і надання послуг. Проте обидві країни стикаються з труднощами та викликами в деяких сферах, таких як інфраструктура, навколишнє середовище та соціальне забезпечення.

Адаптивність. США займають вищу позицію, ніж Україна, з точки зору адаптивності, оскільки мають більше інновацій, навчання та гнучкості для реагування та пристосування до мінливого середовища та потреб. Проте обидві країни стикаються зі складністю та невизначеністю сучасних викликів, а також з опором та інерцією з боку деяких акторів та інституцій.

Стабільність. США займають вищий рейтинг, ніж Україна, з точки зору стабільності, оскільки мають більше безпеки, легітимності та соціальної згуртованості для підтримки своїх функцій і послуг в умовах потрясінь і криз. Проте обидві країни стикаються із загрозами та ризиками сучасних викликів, таких

як пандемія COVID-19, зміна клімату та цифрова трансформація. Основні подібності та відмінності між США та Україною [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243].

Подібності. Обидві країни мають спільні цінності та інтереси, такі як демократія, права людини, верховенство права, суверенітет, безпека та процвітання. Обидві країни також зазнають зі спільними викликами та загрозами, такими як російська збройна агресія та війна, корупція, економічна нестабільність, енергетична безпека, зміна клімату та пандемія COVID-19 [47; 96; 97; 198].

Відмінності. США мають більшу силу та вплив, ніж Україна на регіональній та глобальній арені, а також більше ресурсів та можливостей, щоб впоратися з сучасними викликами. Україна має більшу вразливість і схильність до регіональних і глобальних ризиків, ніж США, а також більшу залежність і залежність від зовнішніх джерел підтримки та допомоги.

Основними сильними та слабкими сторонами інститутів США та України в умовах сучасних викликів є такі, як ми наводимо далі.

США мають сильні інституції, які можуть впоратися з різними викликами, такими як безпека, економічні, соціальні та екологічні загрози та можливості, а також роль і вплив інших регіональних і глобальних акторів, таких як Росія, Китай і Туреччина. Однак США також зазнають деякими інституціональними недоліками, такими як політична поляризація, соціальна нерівність і суспільна недовіра, які можуть підірвати їх стабільність і ефективність.

Україна має слабкі інституції, які борються з різними викликами, такими як російська збройна агресія та війна, корупція, економічна нестабільність, енергетична безпека, зміна клімату та пандемія COVID-19 [47; 96; 97; 198]. Однак Україна також має певні інституціональні переваги, такі як демократичні прагнення, активність громадянського суспільства та регіональна інтеграція, які можуть підвищити її ефективність і адаптивність [10; 62; 135; 144; 195; 196; 197].

Ми визначили і оцінили ці сильні та слабкі сторони, використовуючи наступні методи та техніки. Для оцінки ІСД в умовах сучасних викликів ми використовували обрані та застосовані критерії та показники ефективності,

адаптивності та стабільності. Джерела та методи збору та аналізу даних та інформації, які використовував для вимірювання та порівняння ІСД в умовах сучасних викликів.

Порівняльний аналіз, мережевий аналіз та аналіз оцінки, які ми використовували, щоб інтерпретувати та повідомити результати та висновки оцінки ІСД в умовах сучасних викликів.

Деякі з головних чинників і рушійних сил, які пояснюють сильні та слабкі сторони інституцій США та України в умовах сучасних викликів.

Історичні та культурні чинники, такі як різні шляхи та досвід державотворення, розбудови нації та демократичного переходу, а також різні цінності та ідентичності людей, які формують і впливають на інституціональний розвиток та ефективність обох країн.

Геополітичні чинники та чинники безпеки, такі як розташування та розмір обох країн, їхні відносини та взаємодія з іншими регіональними та глобальними державами, особливо Російською Федерацією, а також їхня участь і участь у регіональних та міжнародних організаціях і платформах, таких як НАТО та ЄС, які впливають і визначають інституціональну спроможність і стабільність обох країн.

Економічні та соціальні чинники, такі як рівень і структура економічного розвитку, ступінь і якість ринкових реформ, ступінь і вплив корупції, розподіл і нерівність доходів і багатства, наявність і доступність суспільних благ і послуги, такі як охорона здоров'я, освіта та соціальне забезпечення, які впливають і відображають інституціональну адаптивність та ефективність обох країн.

Ми проаналізували і продемонстрували ці чинники та рушійні сили за допомогою таких методів.

Порівняльний та історичний методи. Порівняння інституціонального розвитку і ефективності США та України протягом певного часу, а також з іншими країнами чи регіонами, щоб визначити подібності та відмінності, закономірності та тенденції, а також їхні інституціональні сильні та слабкі сторони.

Інституціональні методи та методи політичної економії. Дослідження акторів та інституцій, залучених до інституціонального дизайну та управління, а також

інтересів та цінностей, які мотивують і формують їхню поведінку та рішення, щоб зрозуміти та пояснити чинники та рушії їхніх інституціональних сильних та слабких сторін.

Емпіричні та аналітичні методи, які наприклад, використовують аналітичні центри [1-7; 11; 20-24]. Збір та аналіз відповідних і достовірних даних та інформації, таких як індикатори управління Світового банку, індекс сприйняття корупції Transparency International і звіт Freedom House Nations in Transit, щоб виміряти та продемонструвати чинники їхніх інституціональних сильних та слабких сторін.

Наведемо таблицю, яка відображає ключові індикатори, які використовуються для оцінки інституціональної спроможності. Таблиця систематизує основні показники, їх значення та методи вимірювання, що дозволяє зрозуміти, як ефективно оцінювати цю спроможність у контексті сучасних викликів.

Таблиця 2.6. Ключові індикатори оцінки інституціональної спроможності (Джерело: складено автором).

Індикатор	Опис	Метод вимірювання
Прозорість	Відкритість державних інституцій, доступ до публічної інформації.	Аналіз публічних звітів, соціологічні опитування.
Ефективність	Рівень виконання державних програм, досягнення стратегічних цілей.	Порівняння планованих і фактичних результатів.
Фінансова стабільність	Здатність забезпечувати належне фінансування державних ініціатив.	Аналіз бюджетних даних та зовнішнього фінансування.
Адаптивність	Здатність інституцій реагувати на зміни та виклики.	Оцінка швидкості впровадження змін і реформ.
Довіра громадян	Рівень довіри населення до державних органів і процесів управління.	Соціологічні опитування, індекси довіри.
Інноваційність	Використання нових технологій та модернізація управлінських процесів.	Оцінка впроваджених технологій та інноваційних ініціатив.

Така оцінка може допомогти виявити та усунути прогалини та виклики в ІСД, а також можливості та переваги для її посилення, щоб ефективніше і результативніше справлятися з сучасними викликами. Крім того, вона забезпечує можливість розробити та впровадити більш інтегровану та адаптивну політику та дії, а також механізми управління з більшою активністю та співпрацею, які залучають різні зацікавлені сторони та суб'єкти регіональної інтеграції та співпраці. А також, відслідковувати та оцінювати прогрес і ефективність держави та її партнерів у досягненні спільних цілей та інтересів, а також надавати та отримувати відгуки та рекомендації щодо вдосконалення та навчання.

Наша оцінка ІСД в умовах сучасних викликів сприяє наявній літературі та дослідженням на цю тему таким чином, що забезпечує комплексну та збалансовану структуру для вимірювання та порівняння ІСД за різними вимірами та аспектами, такими як ефективність, здатність до адаптації та стабільність, а також політичні, економічні, соціальні та екологічні чинники. Використовує різноманітні джерела та методи збору та аналізу даних та інформації, такі як первинні та вторинні джерела, кількісні та якісні методи, а також порівняльний, мережевий та оціночний аналіз, щоб забезпечити достовірність і надійність результатів і висновків. Вона базується на ідеї та підходах історичного інституціоналізму, який наголошує на ролі історичних причинно-наслідкових зв'язків, критичних моментів і залежності від шляху в інституціональному розвитку та діяльності держави, а також на розрізненні між інституціональним походженням та інституціональними змінами.

Разом з тим, дослідження виявило певні недоліки, зокрема, відсутність даних та інформації про деякі аспекти ІСД, такі як інновації, навчання та гнучкість, які важко виміряти та порівняти в різних країнах і регіонах. Труднощі із виокремленням та визначенням наслідків сучасних викликів для ІСД, оскільки вони часто взаємопов'язані та складні, і можуть мати різні наслідки залежно від контексту та ситуації. Можливість упередженості та помилок у зборі та аналізі даних, а також в інтерпретації та повідомленні результатів і висновків, що може вплинути на точність і достовірність оцінки.

Зазначимо, що наша оцінка ІСД в умовах сучасних викликів співвідноситься з іншими розділами нашого дисертаційного дослідження наступним чином, що у розділі огляду літератури ми проаналізували і узагальнили наявну літературу та дослідження щодо концепції та вимірювання інституціональної спроможності, а також основних проблем і можливостей, які впливають на неї в регіональному та глобальному контексті. У розділі теоретичних основ ми розробили та застосували комплексну та збалансовану структуру для вимірювання та порівняння ІСД за різними вимірами та аспектами, такими як ефективність, здатність до адаптації та стабільність, а також політичні, економічні, соціальні та екологічні чинники. У розділі методології ми пояснили та обґрунтували джерела та методи збору й аналізу даних та інформації, які використано для вимірювання та порівняння ІСД в умовах сучасних викликів. Зокрема, ми використали первинні та вторинні джерела, кількісні та якісні методи, а також порівняльний, мережевий та оціночний аналіз.

Нами інтерпретовано результати та висновки оцінки ІСД в умовах сучасних викликів, а також наслідки та застосування оцінки для державної політики та управління.

Пояснимо взаємозв'язки. Зокрема, історичні та культурні чинники означають як різні шляхи та досвід державотворення, розбудови нації та демократичного переходу, а також різні цінності та ідентичності людей формують та впливають на інституціональну спроможність держави. Геополітичні чинники та безпека - як розташування та розмір держави, її відносини та взаємодія з іншими регіональними та глобальними силами, особливо Росією, та участь у регіональних та міжнародних організаціях, таких як НАТО та ЄС, впливають на інституціональну спроможність та стабільність держави [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243]. Економічні та соціальні чинники - як рівень і структура економічного розвитку, ступінь і якість ринкових реформ, вплив корупції, розподіл і нерівність доходів і багатства, а також наявність і доступність суспільних благ і послуг, таких як охорона здоров'я, освіта і соціальне забезпечення, впливають на інституціональну адаптивність і ефективність держави [47; 96; 97; 198].

Наведемо окремі з основних висновків. США займають вищу позицію, ніж Україна, з точки зору інституціональної спроможності, оскільки вони мають більше ресурсів, можливостей і координації, щоб впоратися з сучасними викликами, але вони також зазнають з деякими інституціональними слабкостями, такими як політична поляризація, соціальна нерівність і суспільна недовіра [4; 34; 62; 136; 138; 181; 188; 212]. Україна займає нижче місце, ніж США, з точки зору інституціональної спроможності, оскільки вона більш вразлива та залежна сучасним викликам, а також більше залежить і покладається на зовнішні джерела підтримки та допомоги, але вона також має деякі інституціональні переваги, такі як демократичні прагнення, активність громадянського суспільства та регіональна інтеграція [10; 62; 135; 144; 195; 196; 197]. Обидві країни мають або могли б зміцнювати своє стратегічне партнерство та співпрацю у сфері безпеки, впроваджувати глибокі та комплексні реформи, шукати додаткову фінансову допомогу, покращувати диверсифікацію енергії та відновлювані джерела енергії, розширювати доступ до вакцин та потенціал охорони здоров'я, а також зміцнювати свої демократичні інститути та громадянське суспільство [10; 62; 135; 144; 195; 196; 197].

Наша оцінка ІСД в умовах сучасних викликів відображає теоретичні та концептуальні основи таким чином, що вона базується на визначенні та вимірюванні інституціональної спроможності, запропонованому Світовим банком, який розглядає здатність держави виконувати свої функції та надавати послуги, а також реагувати та пристосовуватися до мінливого середовища та потреб. Він спирається на ідеї та підходи історичного інституціоналізму, який наголошує на ролі історичних причинно-наслідкових зв'язків, критичних моментів і залежності шляху в інституціональному розвитку та діяльності держави, а також на розрізненні між інституціональним походженням та інституціональними змінами. Використовується порівняльний та емпіричний метод, який порівнює та порівнює інституціональну спроможність США та України за різними вимірами та аспектами, такими як ефективність, здатність до адаптації та стабільність, а також політичні,

економічні, соціальні та екологічні чинники, використовуючи різноманітність джерел і методів збору та аналізу даних та інформації.

Наведемо окремі з основних припущень і гіпотез щодо цього. Історичні та культурні чинники, такі як різні шляхи та досвід державотворення, розбудови нації та демократичного переходу, а також різні цінності та ідентичність людей, формують і впливають на інституціональний розвиток та ефективність діяльності стан [16; 45; 52; 89; 111; 133]. Геополітичні чинники та чинники безпеки, такі як розташування та розмір держави, її відносини та взаємодія з іншими регіональними та глобальними державами, особливо Росією, а також її участь і участь у регіональних та міжнародних організаціях і платформах, таких як НАТО та ЄС, впливають та визначають інституціональну спроможність та стабільність держави [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243]. Економічні та соціальні чинники, такі як рівень і структура економічного розвитку, ступінь і якість ринкових реформ, ступінь і вплив корупції, розподіл і нерівність доходів і багатства, а також наявність і доступність суспільні блага та послуги, такі як охорона здоров'я, освіта та соціальне забезпечення, впливають і відображають інституціональну адаптивність та ефективність держави [47; 96; 97; 198]. Наша оцінка ІСД в умовах сучасних викликів відповідає глобальним і регіональним викликам.

Забезпечення комплексної та збалансованої основи для вимірювання та порівняння ІСД за різними вимірами та аспектами, такими як ефективність, здатність до адаптації та стабільність, а також політичні, економічні, соціальні та екологічні чинники [4; 34; 62; 136; 138; 181; 188; 212].

Виявлення та пояснення чинників і рушійних сил, які формують і впливають на інституціональний розвиток і ефективність держави, таких як історичні та культурні чинники, геополітичні чинники та чинники безпеки, а також економічні та соціальні чинники, використовуючи ідеї та підходи історичного інституціоналізму [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243].

Надання та пропозиція про наслідки та застосування оцінки для державної політики та управління, як-от виявлення та усунення прогалин та викликів в ІСД, розробка та впровадження більш комплексної та адаптивної політики та дій, а

також моніторинг та оцінка прогресу і результати діяльності держави та її партнерів.

Наша оцінка ІСД в умовах сучасних викликів порівнюється та контрастує з іншими оцінками чи дослідженнями на ту саму чи подібну тему. Зокрема, існуючі аналізи та оцінки чи описові дослідження зосереджені на конкретних аспектах або вимірах інституціональної спроможності, таких як управління, державне управління чи надання послуг, тоді як наша оцінка приймає комплексну та збалансовану структуру, яка охоплює різні виміри та аспекти, такі як продуктивність, здатність до адаптації та стабільність, а також політичні, економічні, соціальні та екологічні чинники.

У деяких оцінках або дослідженнях використовуються різні джерела чи методи збору й аналізу даних, інформації, наприклад думки експертів, індикатори чи тематичні дослідження, тоді як у нашій оцінці використовуються різні джерела та методи, такі як первинні та вторинні джерела, кількісні та якісні методи, а також порівняльний, мережевий та оціночний аналіз, щоб забезпечити достовірність і надійність результатів і висновків. Дослідження використовують різні теоретичні чи концептуальні підходи для пояснення інституціонального розвитку та ефективності держави, такі як раціональний вибір, соціологічний чи історичний інституціоналізм, тоді як наша оцінка спирається на ідеї та підходи історичного інституціоналізму, який підкреслює роль історичних причинно-наслідкових зв'язків, критичних моментів і залежності шляху, а також різниці між інституціональним походженням та інституціональними змінами. Разом з тим, існує загальна згода, що інституціональна спроможність є ключовим чинником для держави, щоб впоратися з сучасними викликами, такими як пандемія COVID-19, зміна клімату та цифрова трансформація, і що вона вимагає більш інтегрованої та адаптивної політики та дії, а також механізми управління, що базуються на більшій участі та співпраці [12; 14; 18; 32; 76].

Існує також часткова розбіжність щодо того, як вимірювати та порівнювати інституціональну спроможність держави в різних країнах і регіонах, а також щодо того, як виокремлювати та відносити вплив сучасних викликів на інституціональну

спроможність держави, оскільки це часто взаємопов'язані та складні та можуть мати різний вплив і реакцію залежно від контексту та ситуації. Також є потенційні розбіжності щодо наслідків і застосування оцінки для публічної політики та управління, оскільки різні суб'єкти та установи можуть мати різні інтереси та цінності, а також різні точки зору та переваги щодо того, як покращити інституціональну спроможність і вирішити проблему регіональних викликів.

Разом з тим, оцінка ІСД в умовах сучасних викликів інформує та забезпечує можливість розробки рекомендацій щодо покращення інституціональної спроможності США та України шляхом виявлення та усунення прогалин і викликів в ІСД, а також можливостей і переваг від її посилення, щоб більш ефективно та результативно справлятися з сучасними викликами, розробка та реалізація більш інтегрованої та адаптивної політики та дій, а також більш широких механізмів управління та спільного управління, які залучають різні зацікавлені сторони та акторів до регіональної інтеграції та співпраці, моніторинг та оцінка прогресу та діяльності держави та її партнерів у досягненні спільних цілей та інтересів, а також надання та отримання зворотного зв'язку та рекомендацій щодо вдосконалення та навчання.

Критерії та стандарти покращення ІСД, запропоновані Світовим банком, які включають: якість державного управління, рівень надання державних послуг, ступінь реалізації політики, ступінь інновацій, рівень навчання, ступінь гнучкості, рівень безпеки, ступінь легітимності та ступінь соціальної згуртованості [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243]. Критерії та стандарти покращення ІСД в умовах сучасних викликів, таких як пандемія COVID-19, Російсько-українська війна, зміни клімату та цифрова трансформація, які передбачають здатність реагувати та адаптуватися до мінливого середовища та потреби, стійкість і стійкість перед обличчям потрясінь і криз, а також координація та співпраця з регіональними та міжнародними партнерами [12; 14; 18; 32; 76].

Наша оцінка ІСД в умовах сучасних викликів уможливорює та полегшує оцінку політики та навчання, надаючи комплексну та збалансовану основу для вимірювання та порівняння ІСД в різних вимірах та аспектах, таких як

результативність, адаптивність, стабільність, а також політичні, економічні, соціальні та екологічні чинники. Вона також допомагає визначити та пояснити чинники та рушійні сили, які формують і впливають на інституціональний розвиток та ефективність держави, а також наслідки та застосування оцінки для державної політики та управління [4; 34; 62; 136; 138; 181; 188; 212].

Оцінка ІСД в умовах сучасних викликів є важливим інструментом для визначення її здатності ефективно реагувати на внутрішні та зовнішні загрози, забезпечувати сталий розвиток і підтримувати демократичні процеси. Проаналізувавши низку досліджень з питань державотворення та зміцнення демократичних інститутів в Україні в різних умовах, зокрема, в умовах глобальних криз, військових конфліктів, економічних потрясінь та інформаційних загроз держава повинна мати розвинені механізми стратегічного планування, адаптивного управління та кризового реагування [16; 45; 52; 89; 111; 133]. Інституціональна спроможність визначається ефективністю роботи органів влади, рівнем їхньої підзвітності та прозорості, здатністю до реалізації реформ і забезпечення верховенства права. Посилення державних інституцій, розвиток міжвідомчої координації та залучення громадянського суспільства сприятимуть зміцненню стійкості держави перед сучасними викликами та підвищенню її конкурентоспроможності на міжнародній арені [10; 62; 135; 144; 195; 196; 197].

У цьому зв'язку нами пропонується *Модель оцінки ІСД в умовах сучасних викликів*. В умовах глобальних трансформацій, економічних криз, соціальних змін та технологічного прогресу оцінка ІСД вимагає комплексного підходу [12; 14; 18; 32; 76]. Запропонована модель спрямована на визначення рівня ефективності органів публічного управління, їхню здатність до адаптації та реагування на виклики, що постають перед державою.

Дамо опис Моделі. Модель оцінки базується на п'яти ключових структурних елементах: інтеграція та координація, прозорість та підзвітність, адаптивність та інноваційність, співпраця з громадянським суспільством та приватним сектором, моніторинг та оцінка результатів.

Інтеграція та координація – це процес узгодження дій між різними рівнями влади, державними установами, місцевими громадами та іншими зацікавленими сторонами для забезпечення ефективного виконання державної політики. Інтеграція сприяє створенню єдиного стратегічного напрямку розвитку, а координація дозволяє уникати дублювання функцій, забезпечує злагоджене управління ресурсами та підвищує ефективність прийняття рішень.

Ефективність державного управління значною мірою залежить від злагодженої взаємодії між органами влади, як на центральному, так і на місцевому рівнях. Інтеграція та координація дозволяють досягти узгодженості у розробці та реалізації державної політики, уникаючи дублювання функцій та неефективного використання ресурсів. У сучасних умовах така взаємодія критично важлива для реагування на економічні виклики, безпекові загрози та соціальні трансформації [12; 14; 18; 32; 76].

Прозорість та підзвітність – це принципи відкритості управлінських процесів, що дозволяють громадянам, бізнесу та міжнародним партнерам контролювати діяльність органів влади та впливати на ухвалення рішень. Прозорість передбачає доступ до публічної інформації, зрозумілі процедури прийняття рішень, відкриті дані та звітність щодо діяльності державних органів. Підзвітність включає відповідальність посадовців перед суспільством, механізми моніторингу та контролю за виконанням державних функцій.

Підзвітність та відкритість органів влади є основою демократичного державного управління. Забезпечення прозорості управлінських процесів сприяє підвищенню довіри громадян, зменшенню рівня корупції та покращенню ефективності реалізації державної політики. У моделі оцінки інституціональної спроможності держава має демонструвати високий рівень відкритості у прийнятті рішень, забезпечувати вільний доступ громадськості до інформації та ефективно застосовувати антикорупційні механізми [47; 96; 97; 198].

Адаптивність та інноваційність – це здатність державних органів швидко реагувати на змінні соціально-економічні умови та впроваджувати сучасні технології та методи управління. Адаптивність забезпечує гнучкість у прийнятті

рішень, врахування нових викликів та розробку відповідних заходів. Інноваційність передбачає використання цифрових технологій, оптимізацію адміністративних процесів, впровадження сучасних моделей управління та підтримку досліджень і розробок у сфері публічного адміністрування.

Здатність держави швидко адаптуватися до нових викликів, ефективно використовувати технологічні досягнення та застосовувати інноваційні методи управління є важливим критерієм оцінки її спроможності. У сучасному світі зростає роль цифровізації публічного управління, що забезпечує оперативне прийняття рішень, автоматизацію адміністративних процесів та ефективне управління ресурсами [13; 42; 78; 215; 218]. Адаптивність державних інституцій також включає гнучкість у формуванні політики, що дозволяє швидко реагувати на кризові ситуації, економічні потрясіння та зміни в міжнародному середовищі.

Співпраця з громадянським суспільством та приватним сектором – це механізм залучення громадських організацій, бізнесу, академічної спільноти та інших недержавних суб'єктів до процесу ухвалення та реалізації державної політики [10; 62; 135; 144; 195; 196; 197]. Така взаємодія сприяє формуванню більш ефективних рішень, врахуванню інтересів різних груп населення, підвищенню рівня довіри до влади та залученню додаткових ресурсів для реалізації державних програм і проєктів.

Залучення громадянського суспільства, бізнесу, наукової спільноти та міжнародних партнерів до процесів ухвалення рішень дозволяє державі враховувати інтереси широкого кола зацікавлених сторін, що підвищує ефективність політик і програм. Співпраця з приватним сектором сприяє залученню інвестицій, розвитку державно-приватного партнерства та впровадженню інновацій. Участь громадських організацій та незалежних аналітичних центрів в аналізі та формуванні політики забезпечує її більшу збалансованість та орієнтованість на потреби суспільства [1-7; 21-24].

Моніторинг та оцінка результатів – це система вимірювання ефективності впроваджених політик та стратегій, що дозволяє аналізувати їхній вплив, визначати сильні та слабкі сторони, а також адаптувати підходи відповідно до змінних умов.

Моніторинг забезпечує постійний контроль за виконанням рішень, а оцінка дозволяє проводити аналіз досягнутих результатів, розробляти рекомендації та покращувати державне управління.

Дієвість публічного управління неможлива без ефективних механізмів моніторингу та оцінки. Запропонована модель включає систему оцінки впливу державної політики, аналізу виконання стратегічних планів та визначення ефективності управлінських рішень. Це дозволяє коригувати стратегії у відповідь на зміни середовища, підвищувати ефективність використання ресурсів та забезпечувати сталий розвиток. Важливим інструментом у цьому процесі є використання кількісних та якісних методів аналізу, соціологічних досліджень та цифрових інструментів для збору та обробки даних.

Рис. 2.1. Модель оцінки ІСД (авторська розробка)

Запропоновані елементи формують цілісну модель публічного управління, яка дозволяє підвищити ефективність державної політики, сприяти сталому розвитку та забезпечити довіру громадян до органів влади. Вони взаємопов'язані та в комплексі забезпечують сучасний підхід до державного управління, що відповідає глобальним викликам та потребам суспільства. Надамо опис взаємозв'язків елементів, що відображені у моделі цифрами 1-5.

1. Інтеграція та координація впливають на адаптивність та інноваційність, забезпечуючи узгодженість дій між органами влади, що сприяє швидшому впровадженню інноваційних рішень і гнучкому реагуванню на зовнішні виклики. Ефективна координація дозволяє уникати дублювання зусиль і оптимізувати ресурси для підтримки інновацій. Адаптивність та інноваційність впливають на інтеграцію та координацію, оскільки інноваційні підходи до управління сприяють розробці нових механізмів взаємодії, а гнучкість у прийнятті рішень забезпечує більш ефективну координацію між різними рівнями влади та зацікавленими сторонами.

2. Адаптивність та інноваційність ↔ Співпраця з громадянським суспільством та приватним сектором [10; 62; 135; 144; 195; 196; 197]. Адаптивність та інноваційність впливає на співпрацю, сприяючи залученню громадськості та бізнесу через впровадження цифрових платформ, інноваційних механізмів комунікації та нових моделей взаємодії. Співпраця з громадянським суспільством та приватним сектором посилює адаптивність та інноваційність, забезпечуючи різноманітність ідей, доступ до технологій та інвестицій, а також сприяючи впровадженню інноваційних підходів.

3. Співпраця з громадянським суспільством та приватним сектором ↔ Моніторинг та оцінка результатів. Співпраця впливає на моніторинг та оцінку, забезпечуючи прозорість процесів через участь зовнішніх суб'єктів, таких як громадські організації, незалежні аналітичні центри. Моніторинг та оцінка результатів підтримують співпрацю, надаючи дані про ефективність взаємодії, дозволяючи вчасно коригувати політики і підходи [1-7; 11; 21-24].

4. Моніторинг та оцінка результатів ↔ Прозорість та підзвітність. Моніторинг та оцінка сприяють прозорості, забезпечуючи доступність інформації про досягнення, успіхи і недоліки впроваджених рішень. Прозорість та підзвітність покращують моніторинг, роблячи управлінські процеси відкритішими, що полегшує аналіз та контроль ефективності.

5. Прозорість та підзвітність ↔ Інтеграція та координація. Прозорість та підзвітність зміцнюють інтеграцію та координацію, дозволяючи ефективніше узгоджувати дії різних органів влади через відкритий доступ до інформації. Інтеграція та координація забезпечують прозорість, встановлюючи чіткі правила співпраці, які сприяють відкритості та відповідальності.

Запропонована модель дозволяє комплексно оцінювати інституціональну спроможність держави у різних сферах управління та приймати рішення, спрямовані на її вдосконалення. Вона сприяє покращенню взаємодії між різними рівнями влади, підвищенню прозорості та підзвітності державних органів, стимулює інноваційні підходи до управління та залучає громадянське суспільство до процесу ухвалення рішень.

У контексті України ця модель є важливим інструментом оцінки її здатності протистояти сучасним викликам, таким як війна, корупція, економічна нестабільність та необхідність реформування державних інституцій. Її застосування дозволить виробити стратегічні рекомендації для покращення державного управління, сприятиме ефективнішому використанню ресурсів та забезпечить стійкий розвиток країни в умовах динамічних змін.

Висновки до Розділу 2.

У цьому розділі розглянуто глобальні виклики для ІСД а саме, вивчено вплив глобалізації, пандемій, змін клімату та кіберзагроз на інституціональну спроможність держави, проаналізовано, як ці виклики впливають на здатність державних інституцій ефективно функціонувати та забезпечувати стабільність і розвиток. Проаналізовано регіональні виклики для ІСД. Досліджено вплив

регіональних конфліктів, економічних нерівностей, соціальних змін та впливу міжнародних організацій на інституціональну спроможність держави. Розглянуто, як ці чинники впливають на різні регіони та які заходи можуть бути вжиті для їх подолання.

Крім того, здійснено оцінку ІСД в умовах сучасних викликів. Проведено оцінку здатності державних інституцій адаптуватися та реагувати на сучасні виклики. Виконано порівняльний аналіз інституціональної спроможності США та України, що дозволило виявити спільні риси та відмінності в підходах до зміцнення інституціональної спроможності.

Глобалізація створює нові можливості для розвитку, але також ставить перед державами складні завдання, пов'язані з економічною конкуренцією, міграцією та культурною інтеграцією. Пандемії, такі як COVID-19, виявили слабкі місця в системах охорони здоров'я та управління кризами, підкресливши необхідність зміцнення інституціональної спроможності для ефективного реагування на подібні загрози. Зміни клімату вимагають від держав розробки та впровадження стійких екологічних політик, що потребує значних інституціональних ресурсів та координації на міжнародному рівні. Кіберзагрози та інформаційна безпека стають все більш актуальними, вимагаючи від держав інвестування в технологічну інфраструктуру та розвиток відповідних компетенцій.

Регіональні конфлікти та політична нестабільність можуть суттєво послабити інституціональну спроможність держави, створюючи додаткові виклики для забезпечення безпеки та стабільності. Економічні нерівності між регіонами вимагають від держав розробки політик, спрямованих на вирівнювання розвитку та підтримку відсталих регіонів. Соціальні зміни, включаючи демографічні зрушення та урбанізацію, потребують адаптації державних інституцій до нових умов та викликів. Вплив міжнародних організацій та регіональних об'єднань, таких як ЄС та НАТО, вимагає від держав інтеграції своїх політик з міжнародними стандартами та практиками.

Оцінка ІСД повинна включати аналіз здатності державних інституцій до адаптації та реагування на сучасні виклики. Важливо враховувати як внутрішні,

так і зовнішні чинники, що впливають на інституціональну спроможність, зокрема політичну стабільність, рівень корупції, якість державного управління та міжнародні відносини. Оцінка ІСД в умовах сучасних викликів є важливим інструментом для визначення її здатності ефективно реагувати на внутрішні та зовнішні загрози, забезпечувати сталий розвиток і підтримувати демократичні процеси. В умовах глобальних криз, військових конфліктів, економічних потрясінь та інформаційних загроз держава повинна мати розвинені механізми стратегічного планування, адаптивного управління та кризового реагування. Інституціональна спроможність визначається ефективністю роботи органів влади, рівнем їхньої підзвітності та прозорості, здатністю до реалізації реформ і забезпечення верховенства права. Посилення державних інституцій, розвиток міжвідомчої координації та залучення громадянського суспільства сприятимуть зміцненню стійкості держави перед сучасними викликами та підвищенню її конкурентоспроможності на міжнародній арені.

Порівняльний аналіз США та України дозволяє виявити як спільні риси, так і відмінності в підходах до зміцнення інституціональної спроможності, що може бути корисним для розробки рекомендацій щодо покращення державного управління в обох країнах.

Отримані у цьому розділі результати допомагають зрозуміти, які саме глобальні та регіональні виклики стоять перед державами, і як вони впливають на інституціональну спроможність. Дослідження впливу цих викликів дозволяє визначити слабкі місця та потенційні загрози для державних інституцій, що є важливим для розробки ефективних стратегій реагування. Порівняння США та України дає можливість виявити найкращі практики та підходи до зміцнення інституціональної спроможності, що може бути корисним для обох країн. На основі аналізу викликів та оцінки інституціональної спроможності можна розробити практичні рекомендації для підвищення ефективності державного управління в умовах сучасних викликів й закладає основу для подальших досліджень та розробки стратегій, спрямованих на підвищення ІСД, що є ключовим для забезпечення стабільності та розвитку в умовах сучасних викликів.

Запропонована модель оцінки інституціональної спроможності публічного управління є комплексним інструментом для оцінки та вдосконалення ІСД. Вона забезпечує інтеграцію ключових принципів управління – прозорості, підзвітності, адаптивності та співпраці з громадянським суспільством і приватним сектором, що сприяє підвищенню ефективності державної політики та сталому розвитку. Взаємопов'язаність її елементів дозволяє забезпечити сучасний підхід до управління, що відповідає глобальним викликам та суспільним потребам. Для України ця модель має особливе значення, адже дозволяє оцінити здатність державних інституцій протистояти таким викликам, як війна, корупція та економічна нестабільність, а також сформулювати стратегічні рекомендації для ефективнішого використання ресурсів і зміцнення державного управління в умовах постійних змін.

РОЗДІЛ 3. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ СПРОМОЖНОСТІ США ТА УКРАЇНИ: ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ

3.1. Функціональний портрет інституцій США та України

Порівняльний аналіз інституціональної спроможності США та України є важливим для розуміння особливостей державного управління в обох країнах. Функціональний портрет інституцій дозволяє оцінити структуру, повноваження та механізми взаємодії державних органів, а також виявити сильні та слабкі сторони їхньої діяльності. У цьому розділі розглядається система державного управління США, що базується на федералізмі, розподілі влади між законодавчими, виконавчими та судовими органами, а також механізмах координації між федеральним і місцевими рівнями. Аналіз цих аспектів дозволяє глибше зрозуміти відмінності та подібності в публічному адмініструванні США та України, а також визначити перспективи для вдосконалення інституціональної спроможності української держави.

Основними установами федерального уряду США є Конгрес, Президент і Верховний суд. Вони поділяються на три гілки: законодавчу, виконавчу та судову. Законодавча гілка складається з Конгресу, який має дві палати: Сенат і Палату представників. Конгрес ухвалює закони, оголошує війну, затверджує договори та контролює бюджет. Виконавчу владу очолює президент, якого обирає колегія виборців. Президент забезпечує виконання законів, командує військовими, призначає федеральних чиновників і може накладати вето на законопроекти, прийняті Конгресом. Судова гілка складається з Верховного суду та інших федеральних судів. Верховний суд є найвищою судовою інстанцією країни і складається з дев'яти суддів, яких призначає президент і затверджує Сенат. Судова гілка тлумачить Конституцію та федеральні закони і може скасовувати закони, що є неконституційними.

Ці три гілки влади мають систему стримувань і противаг, яка запобігає надмірній концентрації влади в одній гілці. Наприклад, президент може призначати суддів, але Сенат може їх відхилити; Конгрес може приймати закони, але президент може накладати на них вето; Верховний суд може оголосити закони неконституційними, але Конгрес може внести зміни до Конституції.

Основними органами влади штатів США є законодавчі збори штатів, губернатори штатів і суди штатів. Законодавчі органи штатів складаються з двох палат у всіх штатах, крім Небраски, де є однопалатний законодавчий орган. Вони приймають закони штату, пропонують поправки до конституції штату, затверджують державний бюджет і здійснюють нагляд за державними установами. Губернатори штатів є головними виконавчими особами штатів, яких обирають виборці кожного штату. Вони забезпечують виконання законів штату, призначають державних чиновників, накладають вето на законопроекти штату, надають помилування та скликають спеціальні сесії законодавчих зборів штату. Вони також координують роботу з президентом під час надзвичайних ситуацій, подають заявки на отримання федеральних грантів і виконують обов'язки головнокомандувачів збройних формувань штату. Суди штатів складаються з судів різних рівнів, таких як суди першої інстанції, проміжні апеляційні суди та верховні суди штатів. Вони тлумачать закони та конституції штатів, вирішують цивільні та кримінальні спори та переглядають дії державних органів. Вони також дотримуються федеральних законів і Конституції США, а їхні рішення можуть бути оскаржені у федеральних судах.

Федеральна система США передбачає розподіл повноважень і відповідальності між федеральним урядом і урядами штатів, а також певний ступінь співпраці та координації між ними. Конституція надає деякі повноваження виключно федеральному уряду, наприклад, регулювання міждержавної та зовнішньої торгівлі, карбування грошей, оголошення війни та утримання армії. Вона також надає деякі повноваження виключно урядам штатів, наприклад, проведення виборів, створення місцевих органів влади, регулювання внутрішньодержавної торгівлі та забезпечення охорони здоров'я і безпеки

населення [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243]. Крім того, Конституція дозволяє поділяти деякі повноваження між обома рівнями влади, як-от стягнення податків, позичання грошей, прийняття та виконання законів, а також захист громадянських прав.

Федеральний уряд і уряди штатів взаємодіють один з одним через федеральні гранти, мандати, переважне право власності та судові позови. Федеральні гранти — це фінансова допомога від федерального уряду урядам штатів на конкретні цілі, такі як освіта, охорона здоров'я, транспорт або допомога внаслідок стихійних лих. Федеральні повноваження — це вимоги або умови, які накладає федеральний уряд на уряди штатів, як-от дотримання екологічних стандартів, надання доступу до державних послуг або дотримання громадянських прав. Федеральне превентивне право — це доктрина, згідно з якою федеральний закон має перевагу над законом штату, коли між ними виникає конфлікт, заснований на положенні Конституції про верховенство. Федеральні позови — це судові дії, вжиті федеральним урядом або урядами штатів один проти одного, наприклад, оскарження конституційності федерального закону чи закону штату, політики чи дії.

Уряди штатів також співпрацюють і координують роботу з іншими штатами через міждержавні договори, угоди про взаємність і регіональні асоціації. Міждержавні договори — це контракти чи угоди між двома чи більше штатами, схвалені Конгресом, наприклад, щодо управління спільними ресурсами, вирішення суперечок або посилення співпраці. Угоди про взаємність — це взаємні домовленості між двома або кількома штатами, які надають певні пільги чи привілеї резидентам одна одної, наприклад, щодо водійських прав, професійних ліцензій або звільнення від податків. Регіональні асоціації — це добровільні організації держав, які спільно працюють над спільними питаннями чи інтересами, наприклад, для економічного розвитку, захисту навколишнього середовища або культурного обміну.

Основними органами місцевого самоврядування в США є місцеві законодавчі органи, місцеві виконавчі органи та місцеві суди. Вони структуровані та фінансуються урядом штату та федеральним урядом. Місцеві законодавчі органи

є законотворчими органами місцевої влади, такими як міські ради, окружні комісії або шкільні ради. Вони ухвалюють місцеві розпорядження, постанови чи політику, затверджують місцеві бюджети та здійснюють нагляд за місцевими службами. Місцеві органи виконавчої влади є головними адміністраторами місцевих органів влади, такими як мери, міські менеджери, міські наглядачі, виконавчі органи округу або шкільні інспектори. Вони впроваджують та забезпечують дотримання місцевих законів, призначають місцевих посадових осіб, накладають вето на місцеві законопроекти та керують місцевими операціями. Місцеві суди – це судові гілки органів місцевого самоврядування, що складаються з судів різних рівнів, таких як муніципальні суди, суди правосуддя, суди округів або районні суди. Вони розглядають місцеві справи, такі як порушення правил дорожнього руху, проступки, цивільні спори або сімейні справи.

Уряд штату та федеральний уряд надають фінансування та підтримку місцевим органам влади через міжбюджетні трансферти, розподіл доходів, гранти, мандати або нагляд. Міжбюджетні трансферти – це прямі платежі від уряду штату чи федерального уряду місцевим органам влади на конкретні цілі, такі як освіта, охорона здоров'я, транспорт чи громадська безпека. Розподіл доходів — це система розподілу частини державних або федеральних податкових надходжень місцевим органам влади для загального або необмеженого використання. Гранти – це фінансова допомога від уряду штату або федерального уряду місцевим органам влади для конкретних проектів або програм, таких як розвиток громади, охорона навколишнього середовища або управління надзвичайними ситуаціями. Повноваження — це вимоги чи умови, які держава чи федеральний уряд накладають на місцеву владу, наприклад, дотримання стандартів, правил або законів. Нагляд — це повноваження уряду штату або федерального уряду здійснювати моніторинг, аудит або втручання в справи місцевих органів влади з фіскальних, юридичних чи етичних причин.

Однією з найважливіших подій в історії інституцій США стала Американська революція (1775-1783 рр.), результатом якої стала незалежність колоній від Великої Британії та створення Сполучених Штатів Америки. Революція була

мотивована прагненням колоністів до самоврядування, представництва та захисту своїх прав, а також їх протидією британській політиці оподаткування та регулювання. Революція призвела до формування Континентального конгресу, який діяв як національний уряд під час війни, і до розробки Декларації незалежності в 1776 році, яка проголошувала причини відокремлення колоністів від Британії та їхні ідеали демократії, рівності та природних прав.

Іншою ключовою подією в історії інститутів США став Конституційний конвент (1787 р.), який зібрався для перегляду Статей Конфедерації — першої конституції Сполучених Штатів, що встановила слабкий центральний уряд і слабку конфедерацію штатів. Конвенція створила Конституцію США, яка встановила федеральну систему правління з розподілом влади та системами стримувань і противаг між законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади, а також двопалатний Конгрес із пропорційним представництвом у Палаті представників і рівним представництвом у Сенаті. Конституція також створила Колегію вибірників для обрання президента та віце-президента, а також Верховний суд для тлумачення Конституції та федеральних законів. Конституція була ратифікована штатами в 1788 році після додавання Білля про права, перших 10 поправок, які гарантували громадянські свободи та права штатів і народу.

Отже, система державного управління США відзначається гнучкістю, децентралізацією та ефективними механізмами стримувань і противаг, що сприяє збереженню демократичних принципів і стабільності управлінських процесів. Чіткий розподіл повноважень між федеральним урядом, урядами штатів і місцевими органами влади забезпечує ефективність у реалізації державної політики, сприяє взаємодії різних рівнів управління та підтримує баланс інтересів. Для України корисним є вивчення досвіду США щодо розподілу влади, фінансування місцевих громад, управління міжурядовими відносинами та розвитку механізмів контролю і підзвітності. Це може допомогти посилити інституціональну спроможність українських органів влади, сприяти ефективнішому державному управлінню та сприяти розвитку демократичних інститутів у країні.

Історичні події та кризи суттєво впливали на розвиток інституціональної системи США, формуючи її сучасний вигляд. Еволюція державного управління в країні відбувалася під впливом як внутрішніх викликів, так і необхідності адаптації до змін у суспільстві та економіці. Важливу роль у становленні американських інституцій відіграли переломні моменти історії, що визначили баланс влади, посилення ролі федерального уряду та закріплення демократичних принципів у державному управлінні. Саме ці події стали ключовими чинниками трансформації системи державного управління США.

Важливою подією, яка вплинула на еволюцію інститутів США, була Громадянська війна (1861-1865), що велася між Союзом (північні штати, які залишалися вірними федеральному уряду) і Конфедерацією (південні штати, які відокремилися від Союзу через питання рабства та прав штатів). Війна була найбільш смертоносною в історії США, її результатом стало збереження Союзу, скасування рабства та реконструкція Півдня. Війна також призвела до прийняття 13-ї, 14-ї та 15-ї поправок, які скасовували рабство, надавали громадянство та рівний захист колишнім рабам і виборчі права чорношкірим людям відповідно. Війна також посилила силу та авторитет федерального уряду над штатами та розширила роль президента як головнокомандувача та лідера нації.

Іншою важливою подією, яка вплинула на розвиток інститутів США, була Велика депресія (1929-1939 рр.), що була найтривалішим і найсильнішим економічним спадом в історії США, спричиненим крахом фондового ринку 1929 р., банкрутством банків, перевиробництвом, недоспоживанням і крахом світової торгівлі. Депресія мала руйнівні наслідки для суспільства США, такі як безробіття, бідність, бездомність, голод і соціальні заворушення. Депресія також стала поштовхом до Нового курсу — серії програм і реформ, ініційованих президентом Франкліном Д. Рузвельтом, щоб забезпечити полегшення, відновлення та реформи для американського народу та економіки. Новий курс розширив роль і відповідальність федерального уряду в регулюванні банківської справи, фінансів, сільського господарства, промисловості та трудових секторів, а також у забезпеченні соціального забезпечення, громадських робіт і охорони

навколишнього середовища. Новий курс також створив нові агентства та установи, такі як Федеральна корпорація страхування депозитів (FDIC), Комісія з цінних паперів і бірж (SEC), Адміністрація соціального забезпечення (SSA) і Управління долини Теннессі (TVA).

Ще однією подією, яка сформувала еволюцію інституцій США, був Рух за громадянські права (1954-1968), соціальний і політичний рух, метою якого було покласти край расовій дискримінації та сегрегації, а також забезпечити законні та конституційні права афроамериканців та інших меншин у США. Рух очолювали різні активісти, організації та лідери, такі як Мартін Лютер Кінг-молодший, Національна асоціація сприяння розвитку кольорового населення (NAACP), Південна конференція християнського лідерства (SCLC), Студентський ненасильницький координаційний комітет (SNCC) і Партія Чорна Пантера (BPP). Рух використовував різні стратегії та тактики, такі як бойкоти, марші, сидячі протести, акції свободи, судові позови та виступи, щоб кинути виклик расовій несправедливості та насильству в суспільстві США. Рух також вплинув на прийняття Закону про громадянські права 1964 року, який забороняв дискримінацію за ознакою раси, кольору шкіри, релігії, статі чи національного походження в громадських місцях, на роботі та в освіті; Закону про виборчі права 1965 року, який забороняв расову дискримінацію під час голосування; і Закону про справедливе житло 1968 року, який забороняв дискримінацію в житлі.

Конституція США базується на низці фундаментальних принципів і цінностей, які відображають ідеали та прагнення народу США. Деякі з цих принципів і цінностей:

Природні права — віра в те, що всі люди мають невід’ємні права на життя, свободу та власність, і що роль уряду полягає в тому, щоб захищати ці права, а не надавати чи позбавляти їх.

Народний суверенітет — уявлення про те, що основним джерелом політичної влади та легітимності є народ, який може погодитися на підтримку уряду або відмовитися від нього.

Республіканізм — ідея, згідно з якою народ обирає представників, які створюють і виконують закони від його імені, і що ці представники є підзвітними народу та пов'язані верховенством права.

Федералізм — система розподілу повноважень і відповідальності між національним урядом і урядом штату, що забезпечує як єдність, так і різноманітність у федерації.

Розподіл повноважень — система розподілу законодавчої, виконавчої та судової влади між трьома окремими та незалежними гілками влади, кожна зі своїми функціями та обмеженнями.

Стимування та противаги — механізм надання кожній гілці влади певних засобів впливу або стримування дій інших гілок, запобігаючи тому, щоб будь-яка гілка стала надто сильною або зловживала своєю владою.

Обмежений уряд — принцип, згідно з яким уряд має лише ті повноваження, що надані йому Конституцією і він повинен поважати права та свободи людей.

Рівність — цінність того, що всі люди мають однакові права на природні права та ставлення за законом, незалежно від їх раси, статі, релігії чи інших характеристик.

Справедливість — цінність того, що уряд і суспільство мають або могли б підтримувати верховенство права, захищати права всіх і ставитися до кожного справедливо та неупереджено.

Основними функціями та цілями інститутів США є підтримка інтеграції суспільства шляхом визначення норм, цінностей і законів, які відображають ідеали та прагнення народу США; адаптація та зміна елементів соціальних, економічних і релігійних систем, необхідних для досягнення колективних політичних цілей, таких як просування демократії, свободи, рівності та справедливості; захист цілісності політичної системи від зовнішніх загроз, таких як зовнішня агресія, тероризм або кібератаки, а також від внутрішніх викликів, таких як корупція, насильство або громадянські заворушення; надання суспільних благ і послуг, що приносять користь загальному добробуту людей США, таких як освіта, охорона здоров'я, інфраструктура та безпека; регулювання поведінки та взаємодії окремих

осіб, груп і організацій у суспільстві США, наприклад, шляхом забезпечення виконання контрактів, вирішення суперечок і захисту прав.

Ці інституції США сприяють ІСД та державній політиці й управлінню США, встановлюючи федеральну систему правління, що передбачає розподіл повноважень і обов'язків між національним урядом і урядом штату, а також певний ступінь співпраці й координації між ними. Вони створюють поділ влади та систему стримувань і противаг між трьома гілками влади: законодавчою, виконавчою та судовою, кожна з яких має свої функції та обмеження, що запобігає надмірній концентрації влади в одній гілці. Розвиток представницької демократії дозволяє людям обирати своїх лідерів і притягувати їх до відповідальності, а також брати участь у політичному процесі за допомогою різних засобів, таких як голосування, агітація, лобіювання, протести або подання петицій. Формування та реалізація державної політики відповідає потребам і інтересам народу США, а також викликам і можливостям суспільства США через різні інструменти, такі як закони, нормативні акти, програми чи бюджети. Оцінка та покращення ефективності та результатів державної політики та інституцій США проводиться через різні механізми, такі як аудит, огляди, відгуки або реформи.

Також наявні багато показників і заходів, які можна використовувати для оцінки якості та ефективності інституцій США та їх компонентів, таких як законодавча, виконавча та судова гілки влади, а також федеральні, штатні та місцеві органи влади. Деякі з цих показників і заходів:

Розглянемо конституційні показники — показники, які вимірюють ступінь дотримання інститутами США принципів і цінностей Конституції США, таких як природні права, народний суверенітет, республіканізм, федералізм, поділ влади, система стримувань і противаг, обмежений уряд, рівність і справедливість. Деякими прикладами конституційних показників є індекс верховенства права, індекс демократії, індекс прав людини та індекс громадянських свобод.

Економічні показники — це показники, які вимірюють економічну ефективність і добробут суспільства США, наприклад зростання, стабільність, ефективність, справедливість і стійкість економіки. Деякими прикладами

економічних показників є валовий внутрішній продукт (ВВП), рівень безробіття, рівень інфляції, рівень бідності та індекс екологічної ефективності.

Соціальні показники — це показники, які вимірюють соціальний розвиток і якість життя людей США, такі як здоров'я, освіта, безпека, щастя та різноманітність суспільства. Деякими прикладами соціальних показників є очікувана тривалість життя, рівень грамотності, рівень злочинності, індекс щастя та індекс мультикультуралізму.

Політичні показники — показники, які вимірюють політичну участь і представництво народу США, а також підзвітність і прозорість інститутів США, таких як виборча система, партійна система, групи інтересів, ЗМІ та громадянське суспільство. Деякими прикладами політичних показників є явка виборців, індекс партійної системи, індекс лобізму, індекс свободи ЗМІ та індекс сприйняття корупції [47; 96; 97; 198].

Інституції США мають сильні та слабкі сторони, які впливають на інституціональну спроможність держави та державну політику й управління США. Деякі з основних сильних і слабких сторін наведено далі:

Сильні сторони. Інститути США базуються на ряді конституційних принципів і цінностей, які відображають ідеали та прагнення народу США, таких як природні права, народний суверенітет, республіканізм, федералізм, поділ влади, система стримувань і противаг, обмежений уряд, рівність і справедливість. Інституції США мають високий ступінь інклюзивності, різноманітності та плюралізму, що забезпечує представництво та участь різних груп та інтересів у політичному процесі, а також захист і просування громадянських прав і свобод. Інституції США мають сильну та незалежну судову систему, яка може підтримувати верховенство права, тлумачити Конституцію та федеральні закони і перевіряти дії інших гілок влади. Заклади США мають кращу систему післясередньої освіти, яка може створювати високоякісний людський капітал, сприяти інноваціям і дослідженням, а також підвищувати конкурентоспроможність і продуктивність економіки.

Слабкі сторони. Інституції США часто характеризуються партійною поляризацією, тупиком і дисфункцією, що може перешкоджати здатності уряду реагувати на потреби та виклики суспільства, а також співпрацювати та координувати дії з іншими суб'єктами. На інститути США впливають висока вартість політичних кампаній, величезна роль грошей і особливих інтересів, а також низький рівень підзвітності та прозорості, що може підірвати чутливість і легітимність уряду, а також довіру і впевненість людей. Інституції США зазнають труднощів у пошуку неупередженої та надійної інформації про політику через поширення дезінформації, маніпуляцій і пропаганди, а також через фрагментацію та поляризацію ЗМІ та громадськості. Вони мають слабку та нерівномірну систему соціального забезпечення, що може призвести до високого рівня нерівності, бідності та незахищеності, а також до низького рівня здоров'я, освіти та щастя серед людей.

Ці сильні та слабкі сторони інститутів США мають різні наслідки для ІСД та державної політики й державного управління США. Наприклад, конституційні принципи та цінності можуть забезпечити спільну структуру та спільне бачення для держави та суспільства, тоді як партійна поляризація та глухий кут можуть знизити ефективність та дієвість держави і формування політики. Інклюзивність і різноманітність можуть підвищити соціальну згуртованість і громадянську активність суспільства, тоді як вплив грошей і особливих інтересів може підірвати демократичне представництво та громадські інтереси суспільства. Сильна і незалежна судова система може забезпечити стабільність і справедливість політичної системи, тоді як труднощі у пошуку неупередженої та надійної інформації можуть погіршити якість і довіру до політичної системи. Вища система післясередньої освіти може сприяти економічному розвитку та соціальному прогресу суспільства, тоді як слабка та нерівномірна система соціального забезпечення може загострити економічні та соціальні проблеми суспільства.

Одним із можливих чинників, що пояснює сильні сторони інститутів США, є конституційний дизайн політичної системи, яка базується на наборі принципів і цінностей, що відображають ідеали та прагнення народу США, таких як природні

права, народний суверенітет, республіканізм, федералізм, поділ влади, стримування та противаги, обмежений уряд, рівність і справедливість. Конституційний дизайн забезпечує спільну структуру та спільне бачення для держави та суспільства, а також дозволяє адаптувати та змінювати політичну систему з часом шляхом внесення поправок, тлумачень та реформ. Конституційний дизайн також враховує історичні чинники, які вплинули на формування та розвиток інституцій США, такі як Американська революція, Конституційний конвент, громадянська війна та рух за громадянські права, які сформували ідентичність і цінності народу США і політичну систему.

Іншим можливим чинником, який пояснює сильні сторони інститутів США, є плюралізм і різноманітність політичної системи, яка забезпечує представництво та участь різних груп і інтересів у політичному процесі, а також захист і просування громадянських прав і свобод. Плюралізм і різноманітність посилюють соціальну згуртованість і громадянську активність суспільства, а також сприяють інноваціям і креативності політичної системи через конкуренцію та співпрацю ідей, політики та рішень [188; 212]. Плюралізм і різноманітність також пояснюють соціальні та культурні чинники, які вплинули на еволюцію та трансформацію інститутів США, такі як імміграція, урбанізація, індустріалізація, глобалізація та мультикультуралізм, які збагатили різноманітність та складність американського суспільства і політичної системи [34; 55; 112; 200; 245].

Одним із можливих чинників, який пояснює слабкі сторони інститутів США, є поляризація та тупик політичної системи, що перешкоджає здатності уряду реагувати на потреби та виклики суспільства, а також співпрацювати та координувати дії з іншими акторами. Ця поляризація та глухий кут знижують ефективність і результативність держави та формування політики, а також породжують недовіру та незадоволення серед людей та інституцій. Поляризація та безвихідь також є причиною політичних та економічних чинників, які вплинули на погіршення та дисфункцію інституцій США, таких як перегрупування партій, ідеологічне сортування, нерівність у доходах та економічна криза, яка посилила конфлікт та розкол між людьми, суспільством і політичною системою США.

Іншим можливим чинником, який пояснює слабкі сторони інститутів США, є вплив і корумпованість політичної системи, яка підриває здатність реагувати та легітимність уряду, а також довіру та впевненість людей — й вплив і корупція підривають демократичне представництво та громадські інтереси суспільства, а також дозволяють маніпулювати та використовувати політичну систему за допомогою грошей і влади особливих інтересів, лобістів та еліт. Вплив і корупція також пояснюють економічні та соціальні чинники, які вплинули на спотворення та деградацію інститутів США, такі як фінансування кампаній, лобіювання, ЗМІ та дезінформація, що вплинуло на якість і довіру до американського суспільства та політичної системи [212].

Інституції США взаємодіють і конфліктують одна з одною різними способами, залежно від проблем, учасників та інтересів. Деякі з основних взаємодій і конфліктів полягають між законодавчою та виконавчою гілками влади. Конгрес і президент часто мають різні програми, уподобання та виборців, що може призвести до співпраці чи протистояння щодо розробки та реалізації законів, політики та бюджетів. Наприклад, президент може накласти вето на законопроекти, прийняті Конгресом, але Конгрес може подолати вето більшістю в дві третини в обох палатах. Конгрес також може провести розслідування, оголосити імпічмент і усунути президента за серйозні злочини та правопорушення, але цей процес складний і рідкісний. Між виконавчою та судовою гілками влади полягає те, що президент і Верховний суд можуть по-різному тлумачити Конституцію та федеральні закони, що може призвести до невиконання або непокори щодо примусового виконання та перегляду виконавчих дій. Наприклад, президент може призначати суддів до Верховного суду, але Сенат може їх відхилити. Верховний суд також може визнати розпорядження чи дії виконавчої влади неконституційними, але президент може їх проігнорувати або оскаржити. Між судовою та законодавчою гілками влади полягає те, що Верховний суд і Конгрес можуть мати різні погляди на обсяг і межі законодавчої влади, що може призвести до прийняття або відхилення чинності та внесення змін до законів. Наприклад, Верховний суд може скасувати закони, які порушують Конституцію, але Конгрес

може внести зміни до Конституції або прийняти нові закони, щоб обійти рішення Суду. Також і між федеральним урядом і урядом штату можуть виникати різні інтереси та обов'язки, що може призвести до співпраці чи конфлікту щодо розподілу та регулювання ресурсів, послуг і прав. Федеральний уряд може надавати урядам штатів гранти, мандати або преференцію, але уряди штатів можуть чинити опір, оскаржувати їх або анулювати їх.

Ці взаємодії та конфлікти різними способами впливають на інституціональну спроможність держави та державну політику й управління США. Наприклад, вони можуть підвищити підзвітність, прозорість і оперативність інституцій США, забезпечуючи систему стримувань і противаг, нагляд і зворотний зв'язок між ними, або можуть знизити ефективність, дієвість і узгодженість інститутів США, створюючи тупик, дисфункцію та фрагментацію між ними. Також ці взаємодії можуть відображати та враховувати різноманітність, складність і динамізм американського суспільства, дозволяючи почути та розглянути численні голоси, точки зору та рішення, або ж загострювати та поляризувати розбіжності, нерівність і конфлікти в суспільстві США, сприяючи домінуванню, маніпулюванню та експлуатації одних груп над іншими.

Існує багато можливих механізмів та інструментів, які американські інституції використовують або могли б використовувати для покращення взаємодії та координації, а також досягнення більшої узгодженості та послідовності. Наприклад, розглянемо такі, як комунікація та консультації — передбачають обмін інформацією та думками між установами США, а також з іншими зацікавленими сторонами, такими як громадськість, ЗМІ, громадянське суспільство та міжнародна спільнота. Спілкування та консультації можуть посилити розуміння, довіру та співпрацю між установами США, а також прозорість, підзвітність та легітимність політичної системи.

Переговори та компроміси включають переговори та домовленості між установами США, а також з іншими суб'єктами щодо питань, політики та результатів політичного процесу. Переговори та компроміси можуть сприяти вирішенню, запобіганню або управлінню конфліктами та суперечками між

установами США, а також сприяти чуйності, ефективності та оперативності політичної системи [188; 212].

Координація та співпраця передбачають узгодження та інтеграцію цілей, стратегій та дій інституцій США, а також з іншими партнерами в реалізації та оцінці політики та програм політичної системи. Координація та співпраця можуть покращити узгодженість, якість та ефективність результатів і впливу політичної системи, а також сприяти інноваціям, навчанню та адаптації інститутів США [181; 188; 212].

Стимули та санкції передбачають надання та застосування винагород і покарань за поведінку та ефективність установ США, а також інших агентів у політичній системі. Стимули та санкції можуть мотивувати та регулювати відповідність, співпрацю та внесок установ США, а також задоволення, участь та підтримку громадськості.

Інституції США мають різні наслідки та застосування для державної політики та управління, і вони по-різному впливають на інтереси та цінності США.

Інституції США відображають, що державна політика та управління США формуються конституційними принципами та цінностями, плюралізмом та різноманітністю, поляризацією та глухим кутом, а також впливом і корупцією політичної системи. Ці чинники вказують на те, що державна політика та управління США є одночасно динамічними та складними, оскільки вони відображають мінливі потреби та виклики, а також конфлікти та інтереси американського суспільства та політичної системи [181; 188; 212].

Інституції США застосовують різні механізми та інструменти для покращення взаємодії та координації, а також для досягнення більшої узгодженості та послідовності в державній політиці та управлінні США. Ці механізми та інструменти включають комунікацію та консультації, переговори та компроміси, координацію та співпрацю, а також стимули та санкції. Ці механізми та інструменти застосовуються до різних питань, політики та результатів державної політики та управління США, таких як економіка, навколишнє середовище, охорона здоров'я, освіта та безпека [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243].

Інститути США впливають на інтереси та цінності США та їх народу, надаючи суспільні блага та послуги, регулюючи поведінку та взаємодію, захищаючи цілісність і стабільність, а також адаптуючи та змінюючи елементи політичної системи. Ці наслідки впливають на економічне процвітання, соціальний добробут, національну безпеку та участь у демократії США та їх народу, а також на їх ідентичність, культуру та ідеологію [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243].

Отже, інституції США — це основні структури та процеси, які формують політичну систему та суспільство Сполучених Штатів, наприклад, Конгрес, Президент, Верховний суд, федеральний уряд, уряди штатів і органи місцевого самоврядування. Інституції США можна досліджувати в різних контекстах і рівнях аналізу, таких як історичний, порівняльний, міжнародний і субнаціональний контексти, а також індивідуальний, державний і системний рівні аналізу. Деякі з основних прикладів і кейсів інститутів США в різних контекстах і рівнях аналізу:

Історичний контекст — контекст зосереджується на тому, як інституції США розвивалися та змінювалися з часом у відповідь на події, виклики та можливості, які сформували історію США. Наприклад, історичне тематичне дослідження може дослідити, як було розроблено та ратифіковано Конституцію США наприкінці 18 століття, а також як до неї вносилися зміни та тлумачення з того часу.

Порівняльний контекст — контекст зосереджується на тому, чим інституції США відрізняються або нагадують інституції інших країн з точки зору їх дизайну, ефективності та результатів. Наприклад, у порівняльному прикладі можна порівняти, чим президентська система США відрізняється від парламентської системи Великобританії, Канади чи Німеччини.

Міжнародний контекст — контекст зосереджується на тому, як інституції США взаємодіють із глобальною системою та впливають на неї, а також на те, як на них впливають глобальні сили та актори. Наприклад, міжнародне тематичне дослідження може проаналізувати, як установи США відреагували на пандемію COVID-19, як вони співпрацювали чи конфліктували з іншими країнами та міжнародними організаціями.

Субнаціональний контекст — контекст зосереджується на тому, як інституції США відрізняються та діють на території США, у штатах, регіонах і місцевостях. Наприклад, субнаціональне тематичне дослідження може вивчити, як установи США вирішували питання імміграції, і як вони відображали переваги та інтереси субнаціональних акторів або розходилися з ними

Для ідентифікації та вивчення установ США в різних контекстах і на різних рівнях аналізу можна використовувати різні джерела та методи збору та аналізу даних, інформації, такі як офіційна статистика, звіти, закони, політика та бюджети самих установ США, а також наукові дослідження, засоби масової інформації, організації громадянського суспільства або міжнародні організації, які пропонують різні точки зору, ідеї та критику інститутів США. Джерела та методи можна розділити на дві великі категорії: кількісні та якісні. Кількісні джерела та методи передбачають використання числових даних і статистичних методів для вимірювання, порівняння та тестування змінних і взаємозв'язків, що цікавлять. Якісні джерела та методи передбачають використання текстових, візуальних чи аудіоданих і технік інтерпретації для розуміння, опису та пояснення значень і контекстів, що цікавлять. Вибір і застосування джерел і методів залежить від питання дослідження, мети та плану, а також від доступності, надійності та дійсності даних та інформації.

Інституції США зазнають або можуть зіткнутися з різними проблемами та можливостями в майбутньому у зв'язку з глобальними та регіональними викликами.

Виклики. Інституції США можуть зіткнутися з проблемою адаптації до мінливого глобального та регіонального середовища, такого як зростання нових повноважень, поява нових загроз та еволюція нових норм і правил. Наприклад, інституціям США, можливо, доведеться мати справу з проблемою збалансування співпраці та конкуренції з Китаєм, головним суперником і партнером США в глобальній системі. Вони можуть зіткнутися з проблемою вирішення складних і взаємопов'язаних проблем, які впливають на США та світ, таких як зміна клімату, пандемія, нерівність і тероризм. Наприклад, інституціям США, можливо,

доведеться мати справу з розробкою та впровадженням ефективної та скоординованої політики та дій для пом'якшення та адаптації до наслідків цих проблем. Існує ймовірність проблем з відновленням та підтримкою довіри та впевненості народу США та міжнародної спільноти, які були підірвані поляризацією, дисфункцією та корупцією політичної системи, а також дезінформацією, маніпуляціями і пропагандою [47; 96; 97; 198]. Наприклад, інституціям США, можливо, доведеться мати справу з проблемою підвищення підзвітності, прозорості та оперативності уряду, а також якості та достовірності інформації.

Можливості. Інституції США можуть мати можливість використовувати сильні сторони та переваги США в глобальній та регіональній системі, такі як економічна могутність, військова могутність, технологічні інновації та культурний вплив. Наприклад, інституції США можуть мати можливість просувати та захищати інтереси та цінності США та їхніх союзників і партнерів, а також глобальні суспільні блага та норми. Інституції США можуть мати можливість залучати та співпрацювати з іншими акторами та зацікавленими сторонами глобальної та регіональної системи, такими як інші країни, міжнародні організації, громадянське суспільство та приватний сектор [10; 62; 135; 144; 195; 196; 197]. Наприклад, установи США можуть мати можливість брати участь і робити внесок у багатосторонні ініціативи та платформи, спрямовані на вирішення спільних проблем і можливостей США та світу. Інституції США можуть мати можливість вчитися та вдосконалюватися на основі досвіду та передового досвіду інших установ у глобальній та регіональній системі, а також на основі зворотного зв'язку та оцінки людей США та міжнародної спільноти. Наприклад, інститути США можуть мати можливість реформувати та впроваджувати інновації в політичну систему та політику для покращення ефективності та результатів інститутів США.

Перейдемо до опису аналізу інституцій України. Система державного управління України ґрунтується на принципах поділу влади та функціональної взаємодії між виконавчою, законодавчою та судовою гілками. Вона поєднує централізоване управління з поступовим розвитком місцевого самоврядування, що

сприяє децентралізації та підвищенню ефективності управлінських процесів. Аналіз функціонального розподілу повноважень між основними державними інституціями України дозволяє оцінити їхню спроможність забезпечувати стабільність, демократичне врядування та підзвітність перед суспільством [16; 45; 52; 89; 111; 133].

Основними органами державної влади України є президент, парламент і Кабінет Міністрів України. Вони поділяються на три гілки влади: виконавчу, законодавчу та судову. Виконавчу владу очолює президент, який обирається прямим всенародним голосуванням на п'ятирічний термін. Президент виконує функції глави держави, головнокомандувача збройними силами, голови Ради національної безпеки і оборони [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243]. Президент також призначає прем'єр-міністра та кабінет міністрів за умови затвердження парламентом. Прем'єр-міністр є главою уряду та очолює кабінет, який координує повсякденне управління урядом і може вносити закони до парламенту.

Законодавча гілка влади складається з парламенту, також відомого як Верховна Рада. Парламент є однопалатним органом з 450 членами, які обираються за пропорційною системою на п'ятирічний термін. Парламент ухвалює закони, затверджує бюджет, ратифікує договори, оголошує війну та контролює виконавчу владу. Парламент також може оголосити імпічмент президенту чи прем'єр-міністру за тяжкі злочини та правопорушення відповідно до конституційної процедури.

Судова гілка влади складається з Верховного суду та інших судів нижчої інстанції. Верховний суд є найвищим судом країни і складається з 4 суддів, які призначаються президентом за згодою парламенту на невизначений термін. Верховний суд тлумачить конституцію та закони, вирішує спори між гілками влади та переглядає рішення нижчих судів. До складу судової гілки влади також входить Конституційний суд, до складу якого входять 18 суддів, які призначаються президентом, парламентом і з'їздом суддів на дев'ятирічний термін. Конституційний суд визначає конституційність законів, указів, актів президента і парламенту.

Ці три гілки влади мають систему стримувань і противаг, яка запобігає будь-якій гілці влади стати надто сильною або зловживати своїми повноваженнями. Наприклад, президент може накласти вето на законопроекти, прийняті парламентом, але парламент може подолати вето більшістю у дві третини; парламент може здійснювати імпічмент президента або прем'єр-міністра, але Верховний суд може переглядати процедуру імпічменту; і Верховний суд може скасовувати закони чи укази, які порушують конституцію, але парламент може вносити зміни до конституції або ухвалювати нові закони, щоб обійти рішення суду.

Основними органами українського місцевого самоврядування є місцеві ради та місцеві виконавчі комітети. Вони організовані та узгоджені з центральним урядом та іншими місцевими органами таким чином: місцеві ради є представницькими органами місцевих громад, таких як села, селища, міста та райони. Вони обираються місцевими жителями на п'ятирічний термін за пропорційною або змішаною виборчою системою. Місцеві ради приймають рішення з місцевих питань, таких як бюджети, податки, послуги та розвиток. Вони також контролюють діяльність місцевих виконавчих комітетів та місцевих державних адміністрацій. Місцеві виконавчі комітети є виконавчими органами місцевих рад, які реалізують і забезпечують виконання рішень місцевих рад і законів центральної влади. Їх очолюють мери або голови місцевих рад, які обираються місцевими жителями або місцевими радами залежно від розміру та статусу територіальної громади. Місцеві виконавчі комітети також співпрацюють та координують роботу з місцевими державними адміністраціями та іншими органами місцевого самоврядування.

Органи місцевого самоврядування організовуються та координуються з центральним урядом та іншими місцевими органами влади на принципах децентралізації, субсидіарності та співпраці. Децентралізація полягає у тому, що органи місцевого самоврядування мають право та зобов'язані керувати своїми справами в межах конституції та закону — центральний уряд передає частину своїх повноважень і ресурсів інституціям місцевого самоврядування та поважає їх автономію та різноманіття. Субсидіарність означає, що органи місцевого

самоврядування займаються питаннями, які є найближчими та найбільш актуальними для місцевих громад, тоді як центральний уряд займається питаннями загальнонаціонального або стратегічного значення — центральний уряд втручається лише у разі потреби або за запитом органів місцевого самоврядування. Співпраця полягає у тому, що органи місцевого самоврядування співпрацюють і координують свою діяльність з центральним урядом та іншими місцевими органами влади, такими як місцеві державні адміністрації, обласні ради та асоціації місцевих громад. Вони консультуються, ведуть переговори та погоджують питання, що становлять спільний інтерес, такі як розподіл коштів, надання послуг і розробка політики.

Отже, державні інституції України функціонують у межах системи стримувань і противаг, що забезпечує баланс між гілками влади та запобігає узурпації повноважень. Однак для підвищення ефективності державного управління необхідно вдосконалювати механізми координації між центральною та місцевою владою, зміцнювати незалежність судової системи та покращувати взаємодію між громадянським суспільством і державними установами [10; 62; 135; 144; 195; 196; 197]. Розвиток інституціональної спроможності та децентралізація управління сприятимуть зміцненню демократичних засад і підвищенню рівня державного управління в Україні.

Розглянемо основні конституційні принципи та цінності, які лежать в основі українських інституцій (узагальнення здійснено на основі [4; 16; 34; 45; 52; 62; 89; 111; 133; 136; 138; 181; 188; 212]).

Суверенітет і незалежність. Конституція проголошує, що Україна є суверенною і незалежною державою, а суверенітет України поширюється на всю її територію. Конституція також затверджує, що Україна є унітарною державою, а територія України в межах її нинішнього кордону є неподільною і недоторканною.

Демократія і республіканізм. Конституція встановлює, що носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ, який здійснює владу безпосередньо або через обраних ним представників. Конституція також визначає,

що Україна є демократичною, соціальною, правовою державою, а державна влада здійснюється на основі її поділу на законодавчу, виконавчу та судову.

Права і свободи людини. Конституція гарантує права і свободи людини і громадянина, його рівність перед законом незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мови чи інших ознак. Конституція також зобов'язує державу поважати та захищати людську гідність, життя, здоров'я, честь і безпеку людей.

Верховенство права і справедливості. Конституція зазначає, що в Україні визнається і діє верховенство права, Конституція України має найвищу юридичну силу, на її основі приймаються закони та інші нормативно-правові акти. Конституція також передбачає, що правосуддя здійснюється виключно судами, а судова влада є незалежною і підкоряється лише закону.

Існує багато різних типів українських інституцій, таких як політичні, правові, культурні, освітні, наукові та громадянського суспільства. Кожна із них має свої функції та цілі залежно від повноважень та сфери діяльності, що неодноразово досліджувалося українськими науковцями у контексті державотворення та побудови демократії в Україні [16; 45; 52; 89; 111; 133]. Однак деякі загальні функції та цілі, які можна віднести до більшості українських установ, це такі, як захищати суверенітет, територіальну цілісність та національні інтереси України, особливо в умовах вторгнення, збройної агресії, війни з боку Російської Федерації проти України; зміцнювати демократичні реформи та реформи верховенства права, а також інтеграцію з Європейським Союзом та іншими міжнародними партнерами; підвищення якості та доступності державних послуг, таких як охорона здоров'я, освіта, соціальний захист та правосуддя, для всіх громадян України; розвивати культурний, науковий та освітній потенціал України, сприяти її помітності та визнанню у світі; сприяти участі та залученню громадянського суспільства та місцевих громад до процесів прийняття рішень та управління [10; 62; 135; 144; 195; 196; 197].

Отже, виконуючи ці функції та цілі, українські інституції сприяють ІСД та державній політиці і управлінню в Україні. Вони допомагають створити більш стійке, процвітаюче та демократичне суспільство, яке зможе впоратися з викликами та можливостями ХХІ століття.

Таблиця. 3.1. Чинники, які впливають на інституціональну спроможність системи публічного управління в Україні та США (Джерело: складено автором на основі [16; 45; 52; 89; 111; 133]).

Проблема	Україна	США
Недостатня професіоналізація та політична нейтральність публічної служби	Так	Ні
Низький рівень координації та інтеграції публічних політик на різних рівнях уряду	Так	Так
Недосконалість та нестабільність правового та інституційного середовища	Так	Так
Високий рівень корупції та впливу приватних інтересів на процес прийняття рішень	Так	Так
Недостатня доступність та якість адміністративних послуг для громадян та бізнесу	Так	Так
Недостатня адаптація та інноваційність публічного управління до сучасних викликів	Так	Так
Низький рівень довіри та задоволеності громадян від публічного управління	Так	Так
Недостатня взаємодія та співпраця публічного управління з іншими секторами суспільства	Так	Так

Існують різні показники та заходи, які можна використовувати для оцінки якості та ефективності українських інституцій та їх компонентів. Деякі з них — це Звіт про глобальну конкурентоспроможність, який ранжує країни на основі 12 основ конкурентоспроможності, включаючи інституції. Рейтинг України в підіндексі «Інституції (урядові та державні установи)» становив 108 місце зі 141 країни в 2021 році, що вказує на необхідність покращення в таких сферах, як права власності, незалежність судової системи, корупція, безпека та ефективність державного сектору [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243].

Показники управління Світовим банком, які вимірюють шість вимірів управління, таких як голос і підзвітність, політична стабільність і відсутність насильства, ефективність уряду, якість регулювання, верховенство права та

контроль за корупцією [47; 96; 97; 198]. Оцінки України за цими показниками коливалися від -0,81 до 0,08 у 2022 році, причому від'ємні значення вказували на слабші результати управління, а позитивні — на сильніші. Україна показала відносно кращі показники голосування, підзвітності та якості регулювання, але гірше щодо політичної стабільності та верховенства права.

Доповідь МВФ по країні, яка охоплює огляд економічної ситуації, перспективи, ризики та політичні рекомендації для України. У звіті також відстежується виконання програми, що підтримується МВФ, яка спрямована на відновлення макроекономічної стабільності, зміцнення інституцій і стимулювання зростання. У звіті оцінюється прогрес і виклики України в таких сферах, як фінансова політика, монетарна політика, реформа банківського сектору, структурні реформи та соціальний захист.

Інформаційна панель Міністерства освіти і науки України, яка відображає освітні показники, такі як зарахування, закінчення, вибуття, перехід та результати навчання для різних рівнів і типів освіти. Інформаційна панель також дозволяє порівнювати й аналізувати дані по регіонах, школам і групам учнів. Інформаційна панель спрямована на надання прозорої та надійної інформації для освітньої політики та управління.

Основні сильні та слабкі сторони українських інституцій нелегко узагальнити, оскільки вони відрізняються залежно від типу, рівня та сектору інституції.

Погоджуємося з експертами, що сильні сторони українських установ — це стійкість і рішучість захистити суверенітет і територіальну цілісність України від російської збройної агресії, війни — відданість і прогрес у здійсненні демократичних реформ і реформ у сфері верховенства права, а також інтеграції з Європейським Союзом та іншими міжнародними партнерами [16; 45; 52; 89; 111; 133]. Розвиток і популяризація культурного, наукового та освітнього потенціалу України, її помітність і визнання у світі. Їхнє залучення та співпраця з громадянським суспільством і місцевими громадами, що сприяє участі та

підзвітності в процесах прийняття рішень та управління [10; 62; 135; 144; 195; 196; 197].

Деякі слабкі сторони українських інституцій, як проказують окремі дослідження [4; 34; 62; 136; 138] — це їхня централізація та концентрація влади в меншій кількості рук, що підриває баланс політичної влади та систему стримувань і противаг — неефективність та корумпованість, яка перешкоджає якості та доступності державних послуг, таких як охорона здоров'я, освіта, соціальний захист та правосуддя — також відсутність у них стратегічного мислення та планування, що впливає на їхню здатність справлятися з викликами та можливостями XXI століття. Їхнє недостатнє фінансування та ресурси, що обмежує їхні можливості та ефективність у різних сферах, таких як оборона, безпека, інновації та розвиток [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243].

Ці сильні та слабкі сторони по-різному впливають на інституціональну спроможність держави та державну політику та управління в Україні. З одного боку, вони дозволяють Україні реалізувати свої національні інтереси та прагнення, реформувати та модернізувати свої інституції, підвищувати свою міжнародну репутацію та співпрацю, а також розширювати можливості своїх громадян і громад. З іншого боку, вони також обмежують здатність України реалізувати свій повний потенціал, надавати ефективні та результативні державні послуги, вирішувати внутрішні та зовнішні виклики та забезпечувати стабільність і сталість своїх інституцій.

Основні чинники та рушії, які пояснюють сильні та слабкі сторони українських інституцій, різноманітні та взаємопов'язані. Вони включають історичні, політичні, економічні, соціальні та культурні чинники, які впливають на інституціональний розвиток та ефективність України. Деякі з цих чинників — спадщина Радянського Союзу та перехід до незалежності, які сформували інституціональну структуру та культуру України, а також її відносини з Росією та іншими сусідніми країнами. Спочатку триваючий конфлікт, потім збройна агресія, потім війна з Росією, анексія територій України, що становлять серйозну загрозу для суверенітету та територіальної цілісності України, але також спонукають до її

оборонних і безпекових реформ, а також її інтеграції із Заходом, зокрема, до політичних союзів, зокрема, безпекових [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243]. Також, це політична нестабільність і поляризація, які перешкоджають формуванню стабільного та ефективного уряду, консолідації демократії та верховенства права, а також створюють можливості для громадянського суспільства та місцевого самоврядування відігравати більш активну роль [16; 45; 52; 89; 111; 133]. Економічні виклики та можливості, які впливають на фіскальну та монетарну політику, реформу банківського сектору, структурні реформи та інвестиційний клімат України, а також її потенціал зростання та соціальний добробут. Соціальне та культурне розмаїття та ідентичність, які відображають регіональні, мовні, етнічні та релігійні відмінності та схожість серед українського населення та впливають на його ставлення та поведінку щодо держави, інституцій та один до одного. Ці чинники та рушійні сили пояснюють історичні, політичні, економічні, соціальні та культурні чинники, які впливають на українські інституції, надаючи контекст, обмеження та стимули для їх формування, функціонування та реформування [4; 34; 62; 136; 138; 181; 188; 212]. Вони також пояснюють, чому українські інституції мають різні сильні та слабкі сторони в різних сферах і секторах, і чому вони зазнають різних викликів та можливостей у XXI столітті.

Основні взаємодії та конфлікти між українськими інституціями впливають історичні, політичні, економічні, соціальні та культурні чинники, про які йшлося раніше. Деякі з цих взаємодій і конфліктів — це взаємодія між виконавчою та законодавчою гілками влади, яка впливає на баланс влади та підзвітність уряду. Президент України має широкі повноваження, наприклад, призначати та звільняти прем'єр-міністра, Кабінет Міністрів, Генерального прокурора, керівників силових структур. Парламент України або Верховна Рада можуть затверджувати або відхиляти ці призначення, а також приймати закони, оголошувати війну та імпічмент президента. Однак парламент часто розділений і роздроблений, з частими змінами коаліцій і фракцій — це створює виклики для стабільності та ефективності уряду, а також впровадження реформ. Конфлікт між центральною та місцевою владою впливає на децентралізацію та регіональний розвиток України.

Уряд України розпочав процес децентралізації, метою якого є передача більшої кількості повноважень і ресурсів органам місцевого самоврядування, таким як області, райони та громади. Проте цей процес зустрічає опір частини регіональних еліт, які бояться втратити свій вплив і привілеї. Крім того, процес децентралізації ускладнюється триваючою війною з Росією, яка призвела до втрати контролю над частинами територій. Взаємодія між державою та громадянським суспільством, яка впливає на участь та контроль за публічною політикою та управлінням України — також громадянське суспільство України, до якого входять різні неурядові організації, ЗМІ, активісти та волонтери, відіграло вирішальну роль у демократичному розвитку України, особливо під час Помаранчевої революції 2004 року та Революції Гідності 2014 року. Громадянське суспільство здійснює моніторинг та оцінку діяльності державних установ, відстоює інтереси та права громадян, надає соціальну та гуманітарну допомогу вразливим верствам населення. Однак, громадянське суспільство також має проблеми, такі як брак фінансування та спроможності, переслідування та залякування з боку влади чи проросійських сил, а також поляризація та фрагментація між різними групами. Ці взаємодії та конфлікти по-різному впливають на інституціональну спроможність держави та державну політику та управління в Україні. Вони можуть створювати можливості для діалогу, співпраці та інновацій, а також виклики для координації, консенсусу та впровадження. Вони також можуть генерувати позитивні чи негативні петлі зворотного зв'язку, які можуть підвищити або підірвати інституціональну ефективність і легітимність.

Українські інституції використовують або мають використовувати різноманітні механізми та інструменти для покращення взаємодії та координації та досягнення більшої узгодженості та послідовності. Деякі з цих механізмів та інструментів наведемо далі:

Координаційна платформа допомоги, яка є спільною ініціативою уряду України та його союзників, міжнародних фінансових інституцій, неурядових політичних і дослідницьких організацій для планування та реалізації повоєнної відбудови України. Координаційна платформа спрямована на узгодження

пріоритетів, стратегій і ресурсів різних учасників, а також на моніторинг і оцінку прогресу та впливу зусиль з реконструкції.

Відділ реалізації проектів (PDU), який є підрозділом технічної допомоги та галузевої експертизи в рамках Державного агентства з питань відновлення та розвитку інфраструктури України, який підтримується ЄІБ, ЄБРР та Світовим банком. PDU допомагає покращити спроможність реалізації проектів державного сектору, надаючи керівництво, навчання та нагляд за міністерствами, державними компаніями та відомствами, залученими до процесу реконструкції.

Інноваційна екосистема України, яка є мережею акторів та інституцій, які підтримують створення, розповсюдження та впровадження нових технологій, продуктів і послуг. Інноваційна екосистема включає дослідницькі установи, університети, технопарки, інкубатори, акселератори, стартапи, інвесторів та організації громадянського суспільства. Уряд України має використовувати різні інструменти, такі як фінансування, регулювання, оподаткування, законодавство та міжнародне співробітництво, щоб сприяти розвитку інноваційної екосистеми та посилювати її внесок в економічний і соціальний розвиток України.

Незалежна комісія з впливу допомоги (ICAI), яка є незалежним органом, що перевіряє допомогу Великобританії Україні та надає рекомендації щодо її покращення. ICAI проводить аналіз підходу Великої Британії до семи тематичних завдань у рамках стратегії щодо України, таких як гуманітарна допомога, боротьба з корупцією, реформування економічного та бізнес-середовища, стабілізація, права та підзвітність, а також мобілізація інвестицій для реконструкції та відновлення України. ICAI має на меті підвищити ефективність, результативність та співвідношення ціни та якості допомоги Великобританії Україні.

Основні наслідки та застосування українських інститутів державної політики та управління пов'язані з такими аспектами впливу на підвищення ІСД, які ми наводимо далі за текстом.

Відбудова та відновлення України після Російсько-української війни, що вимагає ефективного та прозорого управління державними фінансами, закупівлями та інфраструктурою, а також координації та узгодження пріоритетів, стратегій та

ресурсів уряду, його союзників, міжнародних фінансових установ та неурядових політичних та дослідницьких організацій.

Реформування та модернізація системи державного управління України, яка спрямована на забезпечення надання якісних послуг, формування професійної та політично нейтральної державної служби, удосконалення стратегічного планування та розробки політики, зміцнення верховенства права та доброчесність державного сектора.

Децентралізація та регіональний розвиток України спрямовані на передачу більшої кількості повноважень і ресурсів органам місцевого самоврядування — дозволяє залучати їх до розробки та реалізації стратегії відновлення, одночасно усуваючи існуючу територіальну нерівність. Ці заходи також допомагають подолати виклики, спричинені втратою контролю над територіями України.

Інновації та розвиток України залежать від створення, розповсюдження та прийняття нових технологій, продуктів і послуг. Важливу роль у цьому процесі відіграє підтримка та сприяння інноваційній екосистемі, яка включає дослідницькі установи, університети, технопарки, інкубатори, акселератори, стартапи, інвесторів та організації громадянського суспільства.

Ці заходи впливають на інтереси та цінності України та її народу різними способами. Вони можуть допомогти досягти наступних цілей: захистити суверенітет, територіальну цілісність та національні інтереси України, підвищити її безпеку та стійкість до зовнішніх загроз [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243]; інтегруватися з Європейським Союзом та іншими міжнародними партнерами, відповідати міжнародним стандартам і належним практикам державного управління та верховенства права; поліпшити економічний та соціальний добробут громадян, забезпечити їм доступні та якісні державні послуги, такі як охорона здоров'я, освіта, соціальний захист та правосуддя; сприяти участі та залученню громадянського суспільства та місцевих громад, підвищувати довіру та підзвітність державних установ; розвивати та популяризувати культурний, науковий та освітній потенціал України, підвищувати її помітність та визнання у світі [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243].

Культурні інституції України, такі як Український культурний фонд, Український інститут, Український інститут книги та Державне агентство України з питань кіно, які виникли або реформувалися після революції Євромайдану та у ході війни з Росією, відіграли значну роль у культурному відродженні та суспільній трансформації України. Вони сприяють національній ідентичності, демократичним цінностям та міжнародній співпраці [16; 45; 52; 89; 111; 13].

Освітні заклади України, які постраждали від війни та переміщення, також зробили свій внесок до інновацій та розвитку України шляхом виробництва та поширення нових знань, технологій та продуктів.

Інститути державного управління України, такі як Державне агентство з питань відновлення та розвитку інфраструктури України, Відділ реалізації проєктів та Незалежна комісія з питань впливу допомоги, брали участь у відбудові та відновленні України після війни. Вони здійснили реформи та модернізацію державного сектору шляхом покращення врядування, менеджменту та надання державних послуг і проєктів.

Наведемо коротке пояснення у вигляді табличних даних, тобто, ця таблиця порівнює ключові реформи в США, країнах ЄС та Україні, підкреслюючи їх особливості, досягнення та виклики. Вона слугуватиме прикладом для подальшого вдосконалення інституціональної спроможності України.

Таблиця 3.2. Порівняння інституційних реформ у різних країнах (Джерело: складено автором).

Країна	Основні реформи	Досягнення	Виклики
США	Впровадження політики прозорості, реформи податкової системи, розвиток публічних послуг.	Підвищення довіри громадян, фінансова стабільність.	Складність адаптації до швидких технологічних змін.

Країни ЄС	Інтеграція через єдину політику, створення ефективної системи управління бюджетом.	Успішна децентралізація, високий рівень координації між країнами.	Координація політики між різними рівнями управління.
Україна	Децентралізація, боротьба з корупцією, модернізація публічного управління.	Підвищення ефективності місцевих громад.	Низький рівень прозорості та ресурсів для реалізації реформ.

Отже, розглянемо детальніше виклики, які постали перед інституціями в Україні. Перш за все, це виклик збереження суверенітету та територіальної цілісності України в умовах російської збройної агресії. Війна загрожує безпеці, стабільності та розвитку країни та регіону. Водночас існує можливість зміцнення оборонної та безпекової співпраці з ЄС, НАТО [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243] та іншими союзниками, які можуть надати політичну, військову та економічну підтримку Україні та стримати подальший російський експансіонізм.

Іншим важливим викликом є впровадження демократичних реформ і реформ у сфері верховенства права, необхідних для інтеграції з ЄС та іншими міжнародними партнерами — цей процес може зіткнутися з опором деяких політичних та економічних еліт, а також деяких сегментів суспільства, які перебувають під впливом російської пропаганди або зацікавлені в збереженні статус-кво [12; 84; 100; 214; 215; 244]. Однак є можливість посилення участі та залучення громадянського суспільства та місцевих громад до процесу реформ, що може підвищити легітимність, підзвітність та ефективність реформ, а також сприяти почуттю причетності та розширенню можливостей серед громадян.

Виклик відновлення після економічних і соціальних наслідків війни та пандемії також є надзвичайно важливим. Війна та пандемія посилили бідність, нерівність і вразливість населення, а також завдали напруги державним фінансам і системам соціального захисту України. Водночас існує можливість використання потенціалу інновацій та розвитку України, що може сприяти економічному зростанню, конкурентоспроможності та диверсифікації країни, а також створювати нові можливості для працевлаштування, освіти та добробуту людей.

Ці виклики та можливості взаємопов'язані та взаємозалежні, і вимагають комплексного та скоординованого підходу з боку українських установ, а також їхніх міжнародних партнерів та зацікавлених сторін.

Насамкінець, наведемо у табличній формі порівняння опису основних характеристик інституцій США та України. Ця таблиця порівнює основні характеристики інституцій США та України, акцентуючи увагу на ключових аспектах.

Таблиця 3.3. Портрет інституцій США та України (Джерело: складено автором)

Параметр	США	Україна
Організаційна структура	Багаторівнева система, що забезпечує ефективну координацію між федеральним, штатним і місцевим рівнями.	Централізована система, з певними елементами децентралізації в останні роки.
Прозорість	Високий рівень прозорості завдяки законам про свободу інформації та розвиненій системі громадського контролю.	Проблеми з прозорістю через високий рівень корупції та недостатню відкритість державних органів.
Фінансова спроможність	Надійне фінансування через стабільну економіку та розвинуті механізми оподаткування.	Обмежене фінансування через економічні кризи та залежність від зовнішніх джерел фінансування.
Кадровий потенціал	Високий рівень кваліфікації працівників завдяки інтенсивним програмам підготовки та навчання.	Нерівномірний рівень кваліфікації кадрів, потребує реформування системи підготовки держслужбовців.
Інноваційність	Активне впровадження інноваційних технологій у державному управлінні.	Повільне впровадження інновацій через відсутність ресурсів та належної стратегії.

Деякі з основних стратегій і політик, які українські інституції використовують або мають використовувати для покращення своєї

інституціональної спроможності та вирішення своїх проблем, включають такі, які ми наведемо далі.

Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. Розроблена та реалізується Національним банком України, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, Міністерством фінансів України та Фондом гарантування вкладів фізичних осіб за підтримки міжнародних фінансових установ та неурядових політичних та дослідницьких організацій. Стратегія встановила пріоритети та цілі розвитку фінансового сектору на 2020-2025 роки, такі як зміцнення стабільності та стійкості фінансової системи, покращення доступу та якості фінансових послуг, сприяння інноваціям та конкурентоспроможності фінансового ринку, а також покращення регулювання та нагляду за фінансовим сектором.

Стратегія реформування державного управління в Україні на 2022-2025 роки. Схвалена Кабінетом Міністрів України у грудні 2021 року за сприяння ЄС, ОЕСР та інших міжнародних партнерів. Стратегія визначила бачення, цілі та заходи щодо реформування та модернізації системи державного управління України, такі як забезпечення надання якісних послуг, формування професійної та політично нейтральної державної служби, вдосконалення стратегічного планування та розробки політики, зміцнення верховенства права та доброчесності державного сектору.

Нова стратегія для України. Підготовлена Групою Світового банку у вересні 2021 року на основі консультацій та співпраці з урядом України, його союзниками, міжнародними фінансовими установами та неурядовими політичними та дослідницькими організаціями. Стратегія окреслила багаторічну програму допомоги для підтримки цілей розвитку України, таких як підтримка суверенітету та територіальної цілісності України, впровадження демократичних реформ і реформ у сфері верховенства права, відновлення після економічних і соціальних наслідків війни та пандемії, та використання потенціалу інновацій та розвитку України [16; 45; 52; 89; 111; 133].

Отже, ці стратегії та політики спрямовані на покращення інституціональної спроможності України та вирішення її проблем, забезпечуючи сталий розвиток та підвищення якості життя громадян. Україна активно впроваджує стратегічні ініціативи для зміцнення інституціональної спроможності та вирішення ключових викликів. Стратегія розвитку фінансового сектору до 2025 року спрямована на забезпечення стабільності фінансової системи, підвищення доступності та якості фінансових послуг, розвиток інновацій і конкурентоспроможності, а також покращення регулювання. Стратегія реформування державного управління на 2022-2025 роки передбачає модернізацію державного управління, створення ефективної та політично нейтральної державної служби, підвищення якості публічних послуг і зміцнення верховенства права. Нова стратегія для України, розроблена Групою Світового банку, спрямована на підтримку суверенітету, демократичних реформ, економічного відновлення та використання потенціалу інновацій. Сукупність цих стратегій забезпечує стале зростання та покращення добробуту громадян, сприяючи інтеграції України до європейського та глобального простору.

Отже, система державного управління США демонструє високий рівень гнучкості, децентралізації та ефективності завдяки чітко структурованому розподілу повноважень між федеральним урядом, штатами та місцевими органами влади. Вона забезпечує стабільність політичного процесу та сприяє ефективному функціонуванню демократичних інститутів. Україна може використати цей досвід для зміцнення своєї інституціональної спроможності, зокрема в питаннях управління міжурядовими відносинами, фінансування місцевих громад і посилення механізмів контролю та підзвітності [16; 45; 52; 89; 111; 133].

Хоча система стримувань і противаг в Україні допомагає підтримувати баланс між гілками влади, її ефективність потребує подальшого вдосконалення. Зміцнення незалежності судової системи, покращення координації між центральною та місцевою владою, а також активніше залучення громадянського суспільства до процесів ухвалення рішень сприятимуть підвищенню рівня державного управління. Децентралізація та посилення ІСД є ключовими

факторами, що сприятимуть розвитку демократичних процесів і підвищенню ефективності державного управління в Україні.

3.2. Відповіді інституцій США та України на сучасні виклики

Інституції США, такі як уряд, приватний сектор, громадянське суспільство та наукові кола, зіткнулися або зазнають різних глобальних та регіональних проблем у 21 столітті, які можуть вплинути на їхні інтереси, цінності та цілі. Деякі з цих викликів включають глобальну охорону здоров'я та безпеку, загострену пандемією COVID-19, яка мала руйнівний вплив на життя, засоби до існування та добробут мільйонів людей, а також на світову економіку, торгівлю та стабільність. Інституції США мають справлятися з медичною та гуманітарною кризою як вдома, так і за кордоном, співпрацюючи з іншими країнами та міжнародними організаціями для стримування поширення вірусу, розробки та розповсюдження вакцин і лікувань, а також підтримки відновлення та стійкості постраждалих громад [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243].

Проблема зміни клімату та деградації навколишнього середовища становить серйозну загрозу стійкості та процвітанню планети та її мешканців, а також миру та безпеці регіонів і країн, які є найбільш вразливими до наслідків глобального потепління, таких як підвищення рівня моря, екстремальні погодні явища, посухи, повені, лісові пожежі та втрата біорізноманіття. Інституції США мають зменшити свої викиди парникових газів, адаптуватися до кліматичних змін і брати участь у глобальних зусиллях із пом'якшення та відновлення екологічної шкоди, таких як Паризька угода, Зелений кліматичний фонд і Рамкова конвенція ООН про зміну клімату.

Цифрова трансформація та інновації пропонують величезні можливості для підвищення продуктивності, конкурентоспроможності та креативності економіки та суспільства [110; 122; 123]. Вони можуть допомогти вирішити деякі глобальні та регіональні проблеми, такі як охорона здоров'я, освіта, енергетика та безпека [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243]. Однак ці процеси також пов'язані з ризиками,

такими як кібератаки, витік даних, порушення конфіденційності, цифровий розрив, етичні дилеми та соціальні й економічні зриви. Інституції США мають використовувати потенціал нових технологій, таких як штучний інтелект, біотехнології, нанотехнології та блокчейн, і регулювати їх для забезпечення безпеки та соціальної відповідальності.

Глобальне управління та співпраця є важливими для вирішення складних і взаємопов'язаних проблем, таких як бідність, нерівність, міграція, тероризм, розповсюдження ядерної зброї та права людини. Інституції США мають співпрацювати з іншими країнами та міжнародними організаціями, такими як ООН, Світовий банк, МВФ, СОТ а також ВООЗ, і сприяти реформуванню системи глобального управління, яка часто критикується за недостатню ефективність, підзвітність і легітимність.

Виклики класифікуються за різними критеріями: природні або спричинені людиною, глобальні, регіональні чи національні, з високим, середнім або низьким впливом, термінові, важливі чи периферійні. Відповідь інституцій США залежить від природи, масштабу, впливу та терміновості кожного виклику.

Глобальна охорона здоров'я та безпека включають надання гуманітарної та фінансової допомоги країнам, постраждалим від пандемії, підтримку досліджень і розробок вакцини та лікування, участь у глобальних ініціативах для координації заходів із реагування та відновлення [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243]. Результати цієї стратегії включають порятунок життів, стримування вірусу, прискорення вакцинації та відновлення глобальної економіки. Механізми реалізації цієї стратегії включають урядові установи США, такі як Державний департамент, Агентство США з міжнародного розвитку, Центри з контролю та профілактики захворювань і Національні інститути охорони здоров'я, а також приватний сектор, громадянське суспільство та наукові кола.

Зміна клімату та погіршення навколишнього середовища включають повернення до Паризької угоди, встановлення цілей щодо скорочення викидів, інвестиції в чисту енергію та зелену інфраструктуру, підтримку адаптації вразливих спільнот і екосистем. Результати цієї стратегії включають пом'якшення

шкоди довкіллю, підвищення стійкості планети та її мешканців, сприяння миру та безпеці. Механізми реалізації включають Агентство з охорони навколишнього середовища, Міністерство енергетики, Міністерство транспорту та Міністерство внутрішніх справ, а також приватний сектор, громадянське суспільство та наукові кола.

Для цифрової трансформації та інновацій інституції США прийняли стратегію цифрового управління та інновацій, яка включає розробку політик для забезпечення безпеки нових технологій, сприяння інноваційній екосистемі та підвищення цифрових навичок населення [110; 122; 123]. Результати цієї стратегії включають підвищення продуктивності, вирішення глобальних і регіональних проблем, захист прав і приватного життя користувачів даних. Механізми реалізації включають урядові установи, такі як Міністерство торгівлі, Федеральна комісія з торгівлі, Федеральна комісія зі зв'язку та Національний науковий фонд, а також приватний сектор, громадянське суспільство та наукові кола.

У викликах глобального управління та співпраці інституції США прийняли стратегію багатосторонньої взаємодії та лідерства, яка включає підтримку існуючих міжнародних організацій, таких як ООН, Світовий банк, МВФ, СОТ та ВООЗ, участь у нових глобальних ініціативах, таких як Quad, G20 та Global Partnership на Штучний інтелект. Результати цієї стратегії включають вирішення складних проблем, таких як бідність, нерівність, міграція, тероризм, розповсюдження ядерної зброї та права людини, підвищення ефективності глобальної системи управління та просування інтересів США та їхніх союзників. Механізми реалізації включають Державний департамент, Міністерство оборони, Міністерство фінансів та Місію США в ООН, а також приватний сектор, громадянське суспільство та наукові кола.

Реакція інституцій США різна на різних рівнях і гілках влади, а також у різних секторах і сферах політики та управління. Усе залежить від характеру, масштабу, впливу та терміновості викликів, з якими вони стикаються у 21 столітті. На федеральному рівні інституції США відреагували на виклики, пов'язані з глобальною охороною здоров'я та безпекою, зміною клімату, цифровою

трансформацією та інноваціями, а також глобальним управлінням і співробітництвом [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243]. Вони знову взяли на себе роль і обов'язки США як глобального лідера та партнера, залучаючи та співпрацюючи з іншими країнами та міжнародними організаціями, такими як ООН, Світовий банк, МВФ, СОТ та ВООЗ. Виконавча влада, очолювана президентом, віце-президентом і кабінетом міністрів, взяла на себе провідну роль у визначенні та впровадженні політики та стратегій для вирішення цих проблем. Приклади включають приєднання до Паризької угоди, надання гуманітарної та фінансової допомоги країнам, які постраждали від пандемії, а також підтримку та реформування існуючих міжнародних організацій. Законодавча гілка влади, що складається з Конгресу (Сенату та Палати представників), має повноваження затверджувати або відхиляти дії виконавчої влади, такі як ратифікація договорів, оголошення війни та підтвердження призначень. Конгрес також приймає закони, наприклад Закон про план порятунку США від 2021 року, який надав 1,9 трильйона доларів США на допомогу та стимулювання для боротьби з кризою COVID-19 та її економічними наслідками. Судова гілка влади, очолювана Верховним судом та іншими федеральними судами, має повноваження переглядати та тлумачити конституційність і законність дій виконавчої та законодавчої гілок влади.

На державному рівні інституції США реагують на виклики глобальної охорони здоров'я та безпеки, зміни клімату, цифрової трансформації та інновацій, а також глобального управління та співпраці [110; 122; 123], реалізуючи свій суверенітет і автономію в рамках федеральної системи. Вони також співпрацюють або конкурують з іншими штатами та федеральним урядом залежно від їхніх інтересів та переваг. Виконавча гілка влади на чолі з губернатором і кабінетом міністрів відповідає за дотримання та виконання законів і політики штату, наприклад, запровадження карантину, обов'язкове використання масок і вимог щодо вакцинації для стримування поширення вірусу або приєднання до регіональних ініціатив, як-от Регіональна ініціатива щодо парникових газів для зменшення викидів. Законодавча гілка влади, що складається з законодавчих зборів штату, приймає та змінює закони та політику штату, наприклад, регулює системи

оподаткування, освіти чи охорони здоров'я. Судова гілка влади, очолювана Верховним судом штату та іншими судами штату, розглядає та вирішує суперечки та конфлікти, що виникають із законів і політики штату, наприклад, позови щодо президентських виборів 2020 року.

На місцевому рівні інституції США реагують на виклики, пов'язані з глобальною охороною здоров'я та безпекою, зміною клімату, цифровою трансформацією та інноваціями [110; 122; 123], а також глобальним управлінням і співробітництвом, надаючи державні послуги та керуючи об'єктами, які щоденно впливають на життя громадян [12; 14; 18; 32; 76]. Виконавча влада на чолі з мером чи міським менеджером керує діяльністю та бюджетом місцевих органів влади, наприклад, наданням екстрених послуг під час пандемії або інвестуванням у зелену інфраструктуру. Законодавча гілка влади, що складається з міської ради або ради округу, приймає місцеві постанови та правила, такі як встановлення мінімальної заробітної плати або заборона пластикових пакетів. Судова гілка влади, очолювана муніципальним або окружним судом, розглядає справи, які підпадають під місцеву юрисдикцію, наприклад, порушення правил дорожнього руху чи цивільні спори.

Відповіді установ США взаємодіяли та впливали одна на одну різними способами, залежно від рівня та гілки влади, сектору та сфери політики. Наприклад, федеральні, державні та місцеві установи можуть координувати свої зусилля для вирішення проблем глобальної охорони здоров'я та безпеки [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243], зміни клімату, цифрової трансформації та інновацій, а також глобального управління, обмінюючись інформацією та найкращими практиками. Однак іноді вони можуть мати різні або суперечливі інтереси, що може призвести до суперечок або судових позовів. Виконавча, законодавча та судова гілки влади можуть збалансувати повноваження одна одної для вирішення проблем, забезпечуючи конституційність і законність відповідей, але можуть мати різні погляди, що може призвести до поляризації [110; 122; 123].

Реакція установ США з часом змінювалася у відповідь на глобальні та регіональні виклики, а також внутрішні чинники, такі як політичні, економічні та соціальні умови [4; 34; 62; 136; 138; 181; 188; 212]. Виникла тенденція до

збільшення складності та різноманітності їхніх реакцій, оскільки їм доводиться мати справу з численними проблемами, що вимагають координації між різними рівнями та гілками влади, а також з іншими країнами та міжнародними організаціями. Відповіді інституцій США також циклічно змінюються під впливом виборчих циклів, партійних систем, громадської думки та історичних подій. Вони стали більш адаптивними та інноваційними, оскільки доводиться справлятися зі швидкими змінами навколишнього середовища, технологій і суспільства, а також використовувати потенціал нових можливостей і рішень, що виникають із цифрової трансформації [110; 122; 123].

Американські інституції стикаються з різними викликами та відповідають на них залежно від рівня влади, сектору та сфери політики. Відповіді інституцій США варіюються від поляризації та глухих кутів до діалогу та компромісів. Реакція американських інституцій вплинула на їхню спроможність, залежно від ресурсів, цілей, функцій, продуктивності та легітимності.

Реакція інституцій США на глобальну охорону здоров'я, зміну клімату, цифрову трансформацію та глобальне управління створила значні фінансові, людські та технологічні ресурси. Федеральний уряд виділив трильйони доларів на боротьбу з кризою COVID-19, що зміцнило системи охорони здоров'я, але збільшило дефіцит і борг. Штати та місцеві органи влади мобілізували персонал для надання послуг під час пандемії, покращивши якість державних послуг, але навантажили бюджети. Приватний сектор інвестував у розробку нових технологій, таких як вакцини, що сприяло інноваціям, але також підняло етичні питання [110; 122; 123].

Інституції США переглянули свої стратегічні цілі, узгоджуючи їх з новими реаліями. Федеральний уряд відновив зобов'язання щодо міжнародних угод, як-от Паризька угода та ВООЗ, що просуває інтереси США, але створює політичні витрати. Штати переслідували свої цілі щодо карантинів і маскових мандатів, захищаючи права громадян, але створюючи конфлікти з федеральним урядом. Приватний сектор прагнув максимізувати прибутки від нових технологій, що корисно для економіки, але створює нерівність.

Відповіді установ США змінили їхні основні функції. Виконавча влада взяла на себе провідну роль у реалізації політики, як-от повернення до Паризької угоди, що підвищило ефективність, але збільшило повноваження. Законодавча гілка влади затверджувала або відхиляла дії виконавчої гілки, забезпечуючи відповідальність, але створюючи поляризацію. Судова влада перевіряла конституційність дій, забезпечуючи легітимність, але викликаючи суперечки.

Реакції установ США досягли або не досягли запланованих результатів. Федеральному уряду вдалося стримати вірус і прискорити вакцинацію, що підвищило довіру, але зіткнулося з новими проблемами, як-от нові варіанти вірусу. Штати і місцеві органи влади надали екстрені послуги і інвестували в зелену інфраструктуру, що підвищило довіру громадян, але стикнулися з бідністю та насильством. Приватний сектор розробив нові технології, підвищуючи продуктивність, але зазнає конкуренції та регуляторного тиску.

Реакції установ США отримали або втратили підтримку зацікавлених сторін. Федеральний уряд отримав підтримку союзників, як-от ЄС та НАТО, але втратив підтримку суперників, як-от Росія та Китай. Штати і місцеві органи влади отримали підтримку громадян, але втратили підтримку інших штатів та федерального уряду. Приватний сектор отримав підтримку споживачів, але втратив підтримку регуляторів.

Реакція американських інституцій вплинула на державну політику, залежно від інтересів та цінностей. Відповіді відображали або сприяли цінностям США, таким як демократія та права людини, але зіткнулися з опором Росії та Китаю. Інституціям довелося збалансувати свої інтереси з інтересами інших країн та міжнародних організацій.

Відповіді інституцій США відрізнялися за узгодженістю та послідовністю. Іноді вони досягали узгодженості, як-от повернення до Паризької угоди, що підвищило довіру, але іноді виникали проблеми, як-от поляризація в Конгресі. Відповіді варіювалися за ефективністю, залежно від наявності ресурсів та механізмів оцінки. Інституції досягали ефективності, як-от стримування вірусу, але іноді не справлялися з новими викликами, як-от варіанти вірусу.

Інституції США показали високий ступінь адаптивності та інноваційності. Вони розробили вакцини, інвестували в чисту енергію, що підвищило продуктивність, але зіткнулися з етичними та нормативними проблемами.

Реакція інституцій США різними способами вплинула на їхні стосунки та взаємодію з іншими суб'єктами та зацікавленими сторонами. Відповідь установ США на виклик глобальної охорони здоров'я та безпеки покращила їхні стосунки зі своїми союзниками, такими як ЄС, НАТО та Четвірка, які вітали відновлення участі США в глобальних зусиллях по боротьбі з пандемією COVID-19. Однак реакція американських інституцій також погіршила їхні стосунки з Росією, Китаєм та Іраном, які звинувачували США в політизації реагування на пандемію.

На виклик зміни клімату реакція США покращила їхні відносини з партнерами, такими як ЄС, Великобританія та Канада, які схвалили повернення США до Паризької угоди. Однак це також ускладнило відносини з країнами, такими як Росія, Китай та Індія, які скептично ставилися до кліматичних зобов'язань США і вимагали більшої фінансової підтримки.

На виклик цифрової трансформації відповіді інституцій США посилили відносини зі своїми союзниками, такими як ЄС, Японія та Австралія, які співпрацювали зі США у розробці політики та забезпеченні безпеки нових технологій. Однак це також загострило відносини з країнами, такими як Росія, Китай та Північна Корея, які конкурували зі США у виробництві нових технологій і створювали загрози, як-от кібератаки та витоки даних.

Що стосується викликів глобального управління та співпраці, відповіді установ США відновили їхні відносини з союзниками, такими як ООН, Світовий банк, МВФ та ВООЗ, які високо оцінили відновлення лідерства США у глобальних справах. Однак це також загострило відносини з країнами, такими як Росія, Китай та Іран, які чинили опір політиці США і намагалися створити альтернативні механізми управління.

Відповіді інституцій США були оцінені за допомогою різних індикаторів, заходів, рейтингів та оглядів. Щодо виклику глобальній охороні здоров'я, відповіді США оцінювалися за кількістю випадків COVID-19, смертей та вакцинацій,

обсягом гуманітарної допомоги та рівнем співпраці з іншими країнами. Результати показують, що реакція США покращилася з початку пандемії, але вони також стикаються з новими викликами, такими як нові варіанти вірусу та нерішучість щодо вакцинації.

Що стосується викликів зміни клімату, відповіді інституцій США оцінювалися за викидами парникових газів, часткою відновлюваної енергії та індексами екологічної ефективності. Результати показують, що США посилили свої кліматичні амбіції, але їм необхідно прискорити реалізацію політики та подолати політичні бар'єри.

Що стосується викликів цифрової трансформації [110; 122; 123], відповіді інституцій США оцінювалися за глобальним індексом інновацій, рейтингом цифрової конкурентоспроможності та індексом готовності до штучного інтелекту. Результати показують, що США зберегли лідерство у сферах цифрових технологій, але стикаються з конкуренцією та регуляторними викликами з боку інших країн.

Що стосується викликів глобального управління, відповіді інституцій США оцінювалися за індексом м'якої сили, індексом демократії та індексом прав людини. Результати показують, що США відновили свою репутацію у глобальних справах, але стикаються з опором з боку деяких країн та потребують реформування міжнародних організацій.

Відповіді інституцій США були передані та поширені через звіти, публікації, презентації та ЗМІ. Відповіді на виклик глобальної охорони здоров'я передавалися через веб-сайти Білого дому, CDC, NIH, USAID, соціальні медіа-платформи, прес-конференції та вебіари. Основні повідомлення полягали у тому, що США зобов'язані керувати світовою спільнотою, надають гуманітарну допомогу та підтримують дослідження вакцин.

Щодо зміни клімату, відповіді повідомлялися через веб-сайти EPA, DOE, DOT, наукові журнали та соціальні медіа. Основні повідомлення були про повернення до Паризької угоди, амбітні кліматичні цілі та інвестиції в чисту енергію.

Що стосується цифрової трансформації [110; 122; 123], відповіді передавалися через веб-сайти DOC, FTC, FCC, NSF, наукові журнали та соціальні медіа. Основні повідомлення включали використання нових технологій, розробку політик для їх безпеки та розвиток інноваційної екосистеми [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243].

Щодо глобального управління, відповіді повідомлялися через веб-сайти Держдепартаменту, Міноборони, Мінфіну, місії США в ООН, наукові журнали та соціальні медіа. Основні повідомлення включали роль США як глобального лідера, підтримку міжнародних організацій та участь у нових глобальних ініціативах.

Американські інституції продемонстрували здатність справлятися з численними проблемами 21 століття, використовуючи нові можливості та рішення, що виникають в результаті цифрової трансформації та інновацій. Водночас вони зіткнулися з обмеженнями, зокрема з опором з боку супротивників і деяких сегментів суспільства [110; 122; 123].

Інституції США реагують на глобальні виклики, такі як охорона здоров'я, зміна клімату, цифрова трансформація та глобальне управління, впроваджуючи різні стратегії та політики. Вони прагнуть просувати інтереси та цінності США та їхніх союзників. Реакція США на пандемію COVID-19 дозволила їм очолити світову спільноту у боротьбі з пандемією, але вони зіткнулися з опором з боку Росії, Китаю та Ірану. Щодо кліматичних змін, США прийняли стратегію кліматичних дій та екологічного переходу, але зіткнулися зі скептицизмом з боку Росії, Китаю та Індії. Цифрова трансформація та інновації створили можливості для США, але також привели до конкуренції та регулювання з боку інших країн і міжнародних організацій. У сфері глобального управління США взяли на себе роль лідера, але зіткнулися з викликами з боку Росії, Китаю та Ірану.

Україна також зазнає кількох глобальних та регіональних викликів, які суттєво впливають на її інституціональну спроможність. Це включає захист суверенітету та територіальної цілісності від російської агресії, яка спричинила гуманітарну кризу. Також необхідно реформувати політичну та економічну системи для подолання корупції та приведення у відповідність із європейськими

стандартами [4; 34; 62; 136; 138; 181; 188; 212]. Енергетична безпека є важливою для зменшення залежності від російського газу та нафти. Україна прагне інтегруватися з ЄС та іншими міжнародними організаціями, такими як НАТО, МВФ і Світовий банк, для розширення торгівлі та інвестицій [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243].

Державний департамент США має Інтегровану стратегію країни (ICS) для України, яка підтримує суверенітет України, просуває її євроатлантичну інтеграцію [12; 84; 100; 214; 215; 244], зміцнює демократичні інституції та сприяє економічному зростанню та енергетичній безпеці [110; 122]. Збройні сили України мають стратегічну мету захистити країну від російської агресії за допомогою військової допомоги від США та НАТО. Національний банк України розробив Стратегію розвитку фінансового сектору до 2025 року, спрямовану на забезпечення макроекономічної та фінансової стабільності, розвиток інфраструктури фінансового ринку та міжнародну інтеграцію [12; 84; 100; 214; 215; 244].

Український уряд оголосив воєнний стан, мобілізував збройні сили та отримує військову допомогу від ЄС, США та НАТО. Парламент ухвалив закони для покращення управління, боротьби з корупцією та інтеграції з ЄС [12; 84; 100; 214; 215; 244]. Національний банк України запровадив монетарні політики для підтримки фінансової стабільності та співпрацює з МВФ. Громадянське суспільство та ЗМІ відіграють важливу роль у моніторингу реформ, наданні гуманітарної допомоги та підтримці прав людини. Наукові та академічні інституції відновлюють свій дослідницький потенціал та співпрацюють з міжнародним науковим співтовариством.

Українські інституції координують та співпрацюють одна з одною та із зовнішніми партнерами для реалізації цих заходів. Наприклад, українські університети встановили партнерські відносини з іншими європейськими університетами для обміну знаннями та досвідом.

Українські інституції активно використовують цифрові платформи для онлайн-навчання, викладання та досліджень, особливо під час пандемії та війни. Наприклад, вони взяли участь у ініціативі «Європейські університетські мережі»,

яка об'єднує вищі навчальні заклади в транснаціональні альянси для обміну онлайн-курсами та ступеннями. Вони також скористалися програмами мобільності та стипендіями для стажування за кордоном, що покращує їхні академічні та професійні навички [110; 122; 123].

Українські навчальні заклади співпрацюють з урядом, міжнародною спільнотою та громадянським суспільством для відновлення інфраструктури, пошкодженої війною та кризою. Вони також сприяють реформуванню системи вищої освіти відповідно до європейських стандартів. Спільно з гуманітарними організаціями, такими як ООН, надають допомогу постраждалим від війни, особливо у східних регіонах, та досліджують гуманітарні питання.

Українські інституції успішно захистили територію та суверенітет країни за підтримки міжнародної спільноти, покращуючи військові можливості. Вони запровадили реформи для покращення управління, боротьби з корупцією, децентралізації та інших сфер, поглибивши політичну та економічну інтеграцію з ЄС [47; 96; 97; 198]. Зберігаючи фінансову стабільність за допомогою Національного банку України та МВФ, вони сприяли розвитку фінансового ринку та захисту прав споживачів.

Українські інституції співпрацюють з гуманітарними організаціями для надання допомоги внутрішньо переміщеним особам, ветеранам та вразливим групам, сприяючи дотриманню прав людини та участі громадськості. Вони відновили свій науково-інноваційний потенціал у співпраці з міжнародним науковим співтовариством та налагодили партнерство з іншими університетами для обміну знаннями та досвідом.

Моніторинг та оцінка ефективності заходів проводяться з використанням різних методів і показників. Державний департамент США має інтегровану стратегію для України, яка визначає пріоритети, цілі та завдання місії. Основні виклики для українських інституцій включають мовні бар'єри, визнання кваліфікацій, прогалини в навчанні, обмеження ресурсів, політичні ризики та загрози безпеці.

Українські інституції долають ці виклики, пропонуючи мовну підтримку, забезпечуючи визнання кваліфікацій, надаючи навчання та підтримку, мобілізуючи ресурси та захищаючи безпеку. Вони відновлюють свої науково-дослідні потужності та використовують конкурентну перевагу в сфері послуг інформаційно-комунікаційних технологій [20; 126; 129; 137; 185; 187; 227; 243].

Українські інституції беруть участь у міжнародних наукових обговореннях, обмінюються найкращими практиками управління науковими системами та досліджують теми, пов'язані з війною, такі як створення стійких інституцій, подолання травм, міське планування, екологічна шкода та культурна спадщина. Вони також співпрацюють з Європейською Комісією для надання консультацій щодо реформ.

Українські інституції застосовують інноваційні стратегії для відновлення досліджень, освіти та інновацій. Вони прагнуть відновити науково-дослідні потужності, залучаючи міжнародне наукове співтовариство для обговорення важливості науки та інновацій для післявоєнного відновлення України. Також досліджуються теми соціальної трансформації, інновацій та експериментів, пов'язані з війною та її наслідками [12; 14; 18; 32; 76].

Існують різні джерела фінансування для підтримки заходів в Україні. Двосторонні та багатосторонні донори, такі як країни та міжнародні організації, надають гранти, позики та гарантії. Група Світового банку мобілізувала понад 41 мільярд доларів США на підтримку України, з яких майже 33 мільярди вже виплачено. Приватний сектор також зробив внесок, надаючи робочі місця, товари та послуги. Міжнародна фінансова корпорація (IFC) та партнери оголосили про нові угоди для підтримки приватного сектора України.

Українські інституції забезпечують підзвітність і прозорість за допомогою різних методів, таких як публічна звітність, аудит, нагляд громадянського суспільства та антикорупційне законодавство. Вони публікують звіти про свою діяльність, проходять незалежний аудит та співпрацюють з громадянським суспільством для моніторингу реформ. Антикорупційні установи, такі як

Національне антикорупційне бюро та Вищий антикорупційний суд, розслідують справи про корупцію [47; 96; 97; 198].

Результати своєї діяльності вони поширюють через офіційні промови, соціальні медіа, публікації та звіти. Вони використовують ці канали для інформування громадськості про свої досягнення та плани, а також для вираження вдячності міжнародній спільноті за підтримку. Події та семінари також служать платформою для обміну знаннями та найкращими практиками.

Українські інституції вчаться на досвіді інших країн через участь у міжнародних мережах і платформах, таких як Глобальна освітня коаліція. Вони проводять порівняльні дослідження та приймають передовий досвід з інших країн. Українські інституції сприяють культурі навчання та вдосконалення, заохочуючи безперервне навчання, інновації та підвищення якості освіти та досліджень.

Основні прогалини для покращення включають спроможність до реалізації проектів, якість освіти та досліджень, інновації та конкурентоспроможність, підзвітність і прозорість. Українські інституції повинні посилити координацію з міжнародними фінансовими агентствами, підвищити відповідність своєї діяльності міжнародним стандартам, розвивати культуру інновацій та забезпечувати прозорість заходів.

Різні джерела фінансування, такі як двосторонні та багатосторонні донори, приватний сектор та міжнародні організації, надають фінансову підтримку для відновлення та розвитку України. Група Світового банку та ІФС мобілізували значні кошти для цієї мети.

Таким чином, українські інституції забезпечують підзвітність та прозорість за допомогою публічної звітності, нагляду громадянського суспільства та антикорупційного законодавства. Вони активно інформують громадськість про свої досягнення через офіційні промови, соціальні медіа, публікації та звіти. Події та семінари також допомагають обмінюватися знаннями та досвідом. Набувається досвід інших країн через участь у міжнародних мережах, проводять порівняльні дослідження та приймають передовий досвід. Вони сприяють культурі навчання та вдосконалення, заохочуючи безперервне навчання та інновації.

Основні прогалини для покращення включають спроможність до реалізації проектів, якість освіти та досліджень, інновації та конкурентоспроможність, підзвітність і прозорість. Українські інституції повинні підвищити відповідність своїй діяльності міжнародним стандартам, розвивати культуру інновацій та забезпечувати прозорість заходів.

Українські інституції активно використовують цифрові платформи для онлайн-навчання та досліджень, співпрацюють з міжнародною спільнотою для відновлення інфраструктури та надають допомогу постраждалим від війни. Вони успішно захистили територію та суверенітет країни, запровадили реформи для покращення управління та фінансової стабільності. Українські інституції співпрацюють з гуманітарними організаціями для надання допомоги та підтримки постраждалим, відновили свій науково-інноваційний потенціал у співпраці з міжнародним науковим співтовариством. Здійснюють моніторинг та оцінку ефективності заходів з використанням різних методів та показників. Основні виклики включають мовні бар'єри, визнання кваліфікацій, прогалини в навчанні, обмеження ресурсів, політичні ризики та загрози безпеці. Вони долають ці виклики за допомогою мовної підтримки, визнання кваліфікацій, навчання та підтримки, мобілізації ресурсів та захисту безпеки. Також важливою є участь у міжнародних наукових обговореннях та обмін досвідом і передовими практиками.

Таблиця 3.4. Відповіді інституцій США та України на сучасні виклики (Джерело: створено автором на основі [110; 122; 123 ; 34; 55; 112; 200; 245]).

Виклик	Стратегія реагування в США	Стратегія реагування в Україні	Ефективність
Економічна глобалізація	Запровадження торговельних угод, податкових реформ і підтримка малого бізнесу.	Інтеграція до світових ринків, залучення міжнародних інвестицій.	Висока в США, середня в Україні.
Цифровізація	Розвиток цифрової інфраструктури,	Впровадження електронного документообігу, цифрових послуг для громадян.	Висока в США, низька в Україні.

	кібербезпеки та доступу до інтернету.		
Кліматичні зміни	Реалізація програм екологічної модернізації, залучення приватного сектора.	Розробка стратегій боротьби з наслідками кліматичних змін, впровадження екоініціатив.	Висока в США, середня в Україні.
Геополітичні конфлікти	Інвестиції в оборонну сферу, дипломатичні ініціативи, підтримка союзників.	Реформування оборонного сектору, покращення міжнародної співпраці.	Висока в США, середня в Україні.
Міграційні процеси	Регулювання імміграції, інтеграція біженців, програми підтримки населення.	Підтримка внутрішньо переміщених осіб, міжнародна допомога біженцям.	Висока в США, низька в Україні.

Дана таблиця дозволяє порівняти підходи США та України до вирішення сучасних викликів, а також відображає їхню ефективність. На основі порівняння стратегій реагування на сучасні виклики видно, що інституції США демонструють вищу ефективність у вирішенні більшості ключових викликів завдяки стабільним демократичним традиціям, високому рівню фінансових ресурсів і добре налагодженій організаційній структурі. Їхні підходи є інноваційними, зокрема, у цифровізації та кліматичній політиці, що дозволяє зберігати високий рівень адаптивності до змін [110; 122; 123].

Українські інституції активно працюють над подоланням викликів, однак стикаються з проблемами у впровадженні стратегій через обмежені ресурси, недостатній рівень прозорості та корупційні ризики [13; 42; 78; 215; 218]. Прогрес у сфері цифровізації та інтеграції до міжнародних ініціатив демонструє позитивні зрушення [12; 84; 100; 214; 215; 244], проте для підвищення ефективності необхідні суттєві інституційні реформи та вдосконалення взаємодії між державою, бізнесом і громадянським суспільством [47; 96; 97; 110; 122; 123; 198].

Таким чином, досвід США може слугувати основою для вдосконалення стратегій реагування в Україні, особливо у впровадженні інноваційних технологій,

посиленні прозорості та зміцненні фінансової спроможності державних інституцій. Це дозволить забезпечити ефективніше управління викликами, сприяти стійкому розвитку суспільства та зміцненню інституціональну спроможність держави.

3.3. Пропозиції для посилення інституціональної спроможності США та України

У результаті нашого аналізу виявлено, що в Україні, як і в США, існує низка аспектів інституціональної спроможності, які можна суттєво покращити. До них належать забезпечення безпеки, розвиток демократії, дотримання верховенства права, фінансова стабільність та економічне зростання [16; 24; 32; 45; 52; 89; 111; 119; 133]. Також важливими є гуманітарна ситуація, соціальна згуртованість, розвиток науки та освіти, підтримка інновацій, підвищення конкурентоспроможності, забезпечення підзвітності та прозорості, а також ефективна комунікація та розповсюдження інформації.

Порівняльний аналіз інституціональних викликів і слабких місць у США та Україні демонструє, що обидві країни стикаються з подібними проблемами в різних сферах. Серед них – безпека, демократія, верховенство права, фінансова стабільність, економічне зростання, гуманітарна ситуація, соціальна згуртованість, науковий і академічний розвиток, інновації, конкурентоспроможність, підзвітність і прозорість. Крім того, важливими залишаються питання комунікації та розповсюдження інформації.

Щодо безпеки. Сполучені Штати Америки мають збалансувати свої стратегічні інтереси в Європі та Азії. Важливо уникнути військової конфронтації з такими державами, як Росія чи Китай. Україна, у свою чергу, зосереджена на захисті свого суверенітету. Основним завданням є відновлення контролю над тимчасово окупованими територіями, а також посилення обороноздатності країни.

Щодо демократії та верховенство права. У США спостерігалось посилення поляризації суспільства та поширення популістських тенденцій. Для подолання цих викликів необхідно зміцнювати демократичні інституції та відновлювати довіру громадян до державних органів. В Україні основний виклик – ефективне впровадження реформ. Вони мають сприяти покращенню державного управління та зменшенню рівня корупції.

Щодо фінансової стабільності та економічного зростання. США стикаються з наслідками пандемії, яка загострила проблеми нерівності та зростання державного боргу. Водночас Україна має підтримувати фінансову стабільність, використовуючи механізми Національного банку України та співпрацюючи з міжнародними фінансовими установами, зокрема з Міжнародним валютним фондом (МВФ).

Щодо гуманітарної ситуації та соціальної згуртованості. США продовжують долати гуманітарну кризу, спричинену пандемією. В Україні ж головним завданням є надання допомоги внутрішньо переміщеним особам та тим, хто постраждав від війни.

Щодо наукового та академічного розвитку. США прагнуть зберегти лідерство у сфері науки та інновацій. Водночас Україна стикається з викликом відновлення свого науково-інноваційного потенціалу, який значною мірою постраждав унаслідок війни.

Щодо інновацій та конкурентоспроможності. Економіка США значною мірою залежить від культури інновацій та підприємництва. Важливим завданням є збереження лідерських позицій у цій сфері. Україна, своєю чергою, має стимулювати розвиток нових технологій та підтримувати бізнес-ініціативи, що сприятимуть післявоєнному відновленню економіки.

Щодо підзвітності і прозорості інституцій. США необхідно посилити прозорість ухвалення рішень та забезпечити ефективний контроль за діями державних інституцій. Україна, у свою чергу, має суворо дотримуватися антикорупційного законодавства та посилювати співпрацю з відповідними органами, що відповідають за боротьбу з корупцією.

Щодо комунікації та розповсюдження інформації. США мають підвищити ефективність комунікації, зокрема у сфері протидії дезінформації. Україна повинна активно залучати громадськість до процесів прийняття рішень, що сприятиме зміцненню демократичних засад управління.

Щодо обміну досвідом між США та Україною. Обидві країни можуть навчатися одна в одній та переймати найкращі практики у різних сферах, зокрема:

1) **Безпека.** США можуть запозичити досвід України у стійкості до загроз, пов'язаних із захистом суверенітету. Україна, своєю чергою, може навчитися стратегічного підходу до безпекової політики у США.

2) **Демократія та верховенство права.** США можуть вивчити реформи, які впроваджує Україна, а Україна – методи відновлення демократичних інститутів у США.

3) **Фінансова стабільність.** Україна може взяти за основу стратегії США щодо подолання економічних криз, а США – досвід України у підтримці фінансової стабільності під час війни.

4) **Гуманітарна ситуація.** США можуть перейняти методи допомоги внутрішньо переміщеним особам в Україні, а Україна – підходи США у боротьбі з кризами охорони здоров'я.

5) **Науковий розвиток.** США можуть взяти до уваги український досвід у відновленні наукового потенціалу, а Україна – механізми США для підтримки глобального наукового лідерства.

6) **Інновації.** США можуть повчитися в Україні впровадженню нових ідей у важких умовах, а Україна – розвинути культуру інновацій за зразком США.

7) **Підзвітність.** США можуть запозичити методи дотримання антикорупційного законодавства, які діють в Україні, а Україна – досвід США у забезпеченні прозорості державних процесів.

8) **Комунікація.** США можуть навчитися залученню громадськості до процесів управління, а Україна – ефективній протидії дезінформації.

Щодо посилення співпраці між США та Україною. США та Україна можуть значно посилити двосторонню та багатосторонню співпрацю в таких ключових сферах:

1) *Безпека та оборона. Розширення військового партнерства, надання оборонної допомоги, участь у спільних навчаннях та операціях сприятимуть зміцненню безпеки та сумісності України з НАТО.*

2) *Енергетика та торгівля. Диверсифікація джерел енергопостачання, захист енергетичної інфраструктури та розширення торговельних можливостей допоможуть підвищити енергетичну незалежність і стимулювати економічний розвиток.*

Співпраця між США та Україною має значний потенціал для посилення в різних сферах. Взаємне навчання, обмін досвідом та реалізація спільних ініціатив сприятимуть зміцненню демократичних інститутів, підвищенню рівня безпеки, фінансової стабільності, а також розвитку інноваційних технологій. Це забезпечить обом державам стійке економічне зростання та підвищення конкурентоспроможності у глобальному середовищі.

США та Україна можуть поглибити співпрацю та координацію у сфері демократії та верховенства права, підтримуючи та впроваджуючи реформи, необхідні для вдосконалення державного управління, боротьби з корупцією, децентралізації, реформування судової системи та вдосконалення виборчих процесів [47; 96; 97; 198]. Ці зміни мають відповідати європейським стандартам і принципам, а також враховувати передовий досвід США.

Обидві держави можуть активізувати співпрацю у гуманітарній та соціальній сферах, надаючи необхідну підтримку громадянам, які постраждали від війни та пандемії. Особлива увага має бути приділена внутрішньо переміщеним особам (ВПО), ветеранам, а також вразливим групам населення. Важливим аспектом залишається захист прав людини, забезпечення прозорості та підзвітності державних інституцій, а також залучення громадянського суспільства та засобів масової інформації до процесу ухвалення рішень.

США та Україна можуть розширити співпрацю у сфері науки та освіти, активізуючи обмін знаннями, спільні дослідження та інноваційні проєкти. Участь у Європейському дослідницькому просторі та інших міжнародних наукових ініціативах сприятиме підвищенню рівня академічного розвитку та конкурентоспроможності обох країн.

Крім того, США та Україна можуть використовувати свої існуючі та потенційні партнерства з іншими країнами та регіонами для просування спільних інтересів.

Партнерство з міжнародними організаціями, зокрема НАТО. США та Україна можуть зміцнити співпрацю з НАТО, альянсом колективної оборони, що об'єднує 30 країн, які поділяють цінності демократії, свободи та верховенства права. Основними напрямками співпраці можуть стати розширення безпекових ініціатив, стримування агресії з боку Росії, покращення оперативної сумісності та готовності військ. США також можуть підтримати прагнення України до вступу в НАТО, що сприятиме зміцненню трансатлантичного партнерства та безпеки в євроатлантичному регіоні.

Європейський Союз (ЄС). США та Україна можуть поглибити співпрацю з ЄС, політичним та економічним союзом, що ґрунтується на принципах людської гідності, свободи, демократії, рівності та захисту прав людини. У цьому контексті важливою є імплементація Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що охоплює ключові сфери: торгівлю, енергетику, правосуддя, безпеку та міграцію. Крім того, США можуть підтримати євроінтеграційні прагнення України [12; 84; 100; 214; 215; 244], що сприятиме політичній стабільності та економічному розвитку Європи.

G7. США та Україна можуть активізувати співпрацю з G7 – групою семи економічно розвинених країн, що поділяють демократичні цінності та принципи верховенства права. Основними напрямками взаємодії можуть стати подолання глобальних викликів, таких як наслідки пандемії, зміни клімату, цифрова трансформація [110; 122; 123] та сталий розвиток [12; 14; 18; 32; 76]. США також можуть сприяти посиленню ролі України у G7, що дозволить їй активніше брати участь у формуванні міжнародної політики та стратегічних ініціатив.

Внутрішні реформи та пріоритети для США - це здійснити низку внутрішніх реформ, спрямованих на зміцнення демократичних інститутів та підвищення рівня підзвітності влади. Посилення нагляду за виконавчою владою шляхом гарантування незалежності та доброчесності Міністерства юстиції, розвідувальних служб та органів внутрішнього контролю. Розширення доступу громадян до голосування, боротьба з незаконними практиками впливу на вибори та гарантування безпеки виборчої інфраструктури. Реформування системи фінансування політичних кампаній. Зменшення впливу великих фінансових груп на політику, посилення прозорості витрат політичних партій та обмеження неконтрольованого лобіювання [188; 212]. Протидія дезінформації та посилення довіри до уряду. Запровадження заходів із боротьби з фейковими новинами, інформаційними маніпуляціями та підвищення рівня громадянської освіти, що сприятиме кращому розумінню демократичних процесів.

Отже, зміцнення стратегічного партнерства між США та Україною відкриває нові можливості для обох країн у сферах безпеки, демократії, економічного розвитку та міжнародної інтеграції [12; 84; 100; 214; 215; 244]. Підтримка реформ, активна співпраця з міжнародними організаціями та впровадження кращих управлінських практик сприятимуть стабільності та процвітанню як у регіональному, так і у глобальному вимірі [111; 133]. Для України - це завершення судової реформи шляхом забезпечення незалежності, неупередженості та професіоналізму суддів, прокурорів і адвокатів та створення ефективних антикорупційних судів [47; 96; 97; 198] - просування реформи децентралізації шляхом передачі більшої кількості повноважень, ресурсів і відповідальності місцевим і регіональним органам влади, а також шляхом посилення місцевої демократії та управління [16; 45; 52; 133]. Здійснення цифрової трансформації шляхом запровадження системи електронного урядування, електронних послуг та електронних закупівель, а також шляхом покращення доступу та якості публічної інформації та даних [110; 122; 123]. Розвиток сектору громадянського суспільства шляхом підтримки організацій громадянського суспільства та активістів, які

здійснюють моніторинг та адвокацію реформ і програм, а також шляхом залучення їх до процесів прийняття рішень та зворотного зв'язку.

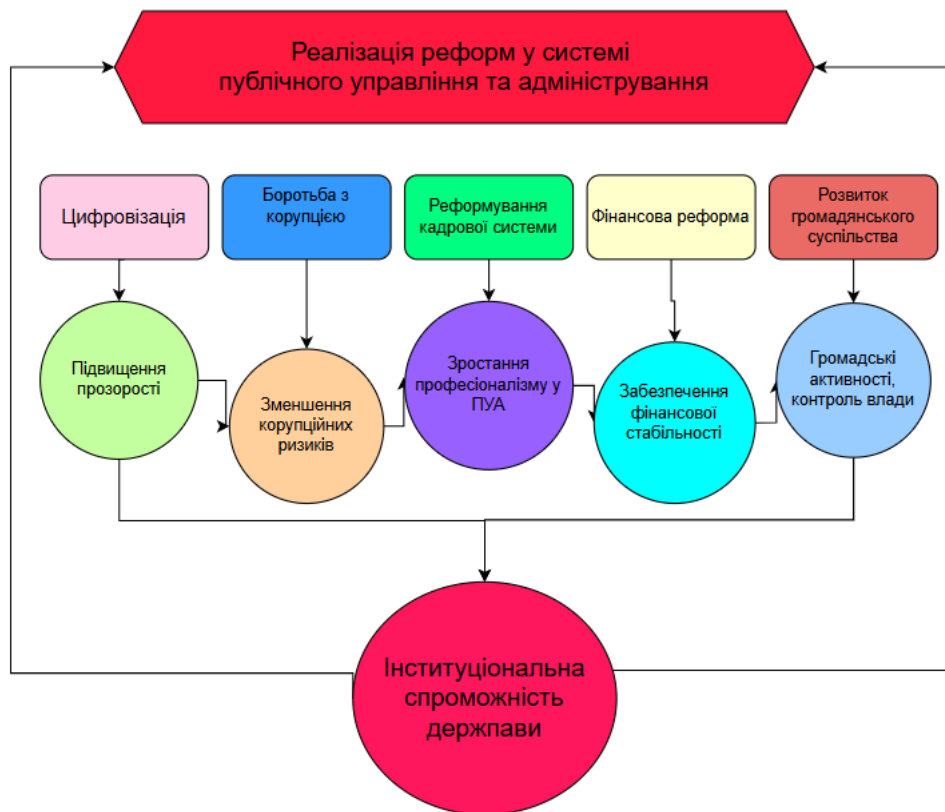

Схема 3.1. Вплив реформ на інституціональну спроможність (Джерело: складено автором).

Ця схема є візуальним відображенням взаємозв'язків між ключовими реформами та їхніми очікуваними результатами, спрямованими на підвищення інституціональної спроможності України.

Деякі з можливих стратегій і політик, які США та Україна можуть розробити та впровадити стосовно безпеки, політики, економіки та соціального розвитку. Зокрема, у сфері безпеки США та Україна можуть розробляти та впроваджувати стратегії та політику, які зміцнюють їхню безпекову та оборонну співпрацю, стримують і захищають від російської агресії, а також покращують оперативну сумісність і готовність до НАТО. Вони також можуть підтримати дипломатичні зусилля з вирішення конфлікту на сході України та відновлення контролю України над Кримом відповідно до міжнародного права.

Економічні питання – США та Україна можуть розробляти та впроваджувати стратегії та політику, які диверсифікують та захищають їхні джерела та постачання енергії, розширюють і сприяють торговельним та інвестиційним можливостям, а також підвищують свою енергетичну безпеку та економічне зростання. Вони також можуть підтримувати реформи та програми, які покращують фінансову стабільність, цінову стабільність, гнучкість обмінного курсу та стійкість банківського сектору за допомогою Національного банку України та МВФ.

Розглянемо сфери, де США та Україна можуть розробляти та впроваджувати стратегії та політику.

Соціальна сфера. США та Україна можуть розробляти та впроваджувати стратегії та політику, які надають допомогу та підтримку людям, які постраждали від війни та пандемії, особливо внутрішньо переміщеним особам (ВПО), ветеранам та вразливим групам, а також сприяють правам людини, прозорості, підзвітності та участі громадськості із залученням громадянського суспільства та ЗМІ. Вони також можуть підтримати реформи та програми, які покращують управління, боротьбу з корупцією, державне управління, децентралізацію, судову систему та виборчу систему відповідно до європейських стандартів і цінностей, а також передового досвіду США.

Екологічні питання. США та Україна можуть розробляти та впроваджувати стратегії та політику, спрямовану на вирішення екологічних проблем і можливостей, таких як зміна клімату, зелений перехід, відновлювана енергія та екологічна шкода, спричинена війною та окупацією. Вони також можуть підтримувати ініціативи та проекти, які покращують захист, збереження та відновлення навколишнього середовища у співпраці з міжнародними партнерами та організаціями.

США та Україна можуть покращити свій інституціональний потенціал і стійкість, щоб справлятися з виникаючими та непередбаченими загрозами та кризами та реагувати на них. Зокрема, розробка та впровадження дієвих і результативних стратегій і політики для вирішення ключових викликів і можливостей у сфері безпеки, економіки, суспільства та навколишнього

середовища, таких як посилення їхнього співробітництва в галузі безпеки та оборони, диверсифікація та захист їхніх джерел енергії та поставок, надання допомоги та підтримки людям, які постраждали від війни та пандемії, а також вирішення екологічних проблем і можливостей.

Вивчення досвіду та кращих практик один одного у вирішенні подібних або різних інституціональних проблем, таких як впровадження реформ і законів, необхідних для покращення управління, боротьби з корупцією, державного управління, децентралізації, судової системи та виборчих систем, сприяння культурі інновацій та підприємництва, а також забезпечення підзвітності та прозорості їхніх заходів та дій [47; 96; 97; 198].

Використання існуючих і потенційних партнерств, альянсів з іншими країнами та регіонами для просування їхніх спільних інтересів та цінностей, таких як співпраця з НАТО для стримування та захисту від російської агресії та покращення оперативної сумісності та готовності, робота з ЄС для поглиблення їхніх політичних і економічних інтеграцій та робота з G7 для вирішення глобальних викликів і можливостей [12; 84; 100; 214; 215; 244].

Сприяти культурі навчання та вдосконалення у своїх організаціях та в усій системі, заохочуючи безперервне навчання та розвиток, сприяючи інноваціям та творчості, запроваджуючи гарантії та покращення якості, обмін та розповсюдження передового досвіду та отриманих уроків, а також участь у міжнародних мережах та платформах, які сприяють обміну знаннями, досвідом, ресурсами та передовим досвідом.

Заохочення безперервного навчання та розвитку. США та Україна можуть надати можливості та заохотити своїх співробітників і студентів оновлювати та вдосконалювати свої знання, навички та компетенцію за допомогою формальних та неформальних навчальних заходів, таких як курси, семінари, вебінари, наставництво, коучинг та взаємонавчання.

Сприяння інноваціям та творчості. США та Україна можуть стимулювати та підтримувати генерацію та реалізацію нових ідей, рішень та практик через

інноваційні центри, лабораторії, центри та мережі, які сприяють співпраці, експериментуванню, створенню прототипів та тестуванню.

Запровадження забезпечення та підвищення якості. США та Україна можуть здійснювати моніторинг та оцінювати якість та ефективність своїх освітніх і дослідницьких процесів і результатів, використовуючи різні показники та стандарти, такі як європейські стандарти та рекомендації із забезпечення якості вищої освіти. Вони також можуть використовувати зворотний зв'язок і докази для виявлення та усунення прогалин і проблем, а також для вдосконалення та впровадження інновацій у свою практику.

Обмін та розповсюдження передового досвіду та отриманих уроків. США та Україна можуть повідомляти та поширювати результати та підсумки своєї освітньої та дослідницької діяльності, а також їхні передові практики та отримані уроки серед громадськості та інших відповідних аудиторій, використовуючи різні канали і методи, такі як публікації, звіти, заходи, семінари, соціальні медіа та онлайн-платформи.

Вивчення досвіду та найкращих практик інших країн і регіонів. США та Україна можуть брати участь у міжнародних мережах і платформах, які сприяють обміну знаннями, досвідом, ресурсами та найкращими практиками між країнами та регіонами, які зазнають впливу подібних проблем, такими як Global Education Coalition, European University Networks та Peer Review of Ukrainian Research and Innovation System. Вони також можуть проводити порівняльні та спільні дослідження з іншими країнами та регіонами на теми та проблеми, пов'язані з війною та її наслідками.

США та Україна можуть покращити свою інституціональну ефективність та вплив, використовуючи дані, докази та зворотний зв'язок для інформування щодо прийняття рішень та дій.

Розробка та впровадження дієвих і результативних стратегій і політики на основі даних, доказів і зворотного зв'язку. Для цього США і Україна можуть використовувати різні джерела і методи збору, аналізу та розповсюдження даних, такі як опитування, індикатори, статистика, звіти, оцінки та аудити, щоб

інформувати їх про прийняття рішень та дії щодо ключових проблем безпеки, економічних, соціальних та екологічних викликів і можливостей. Вони також можуть використовувати механізми зворотного зв'язку, такі як консультації, опитування, петиції та слухання, щоб залучити громадськість та зацікавлені сторони до процесів прийняття рішень і моніторингу, а також для вдосконалення та впровадження інновацій у свою практику.

Вивчення досвіду та кращих практик одне одного на основі даних, доказів та відгуків. США та Україна можуть обмінюватися та співпрацювати у сферах освіти, досліджень та інновацій, а також брати участь у Європейському дослідницькому просторі та інших міжнародних мережах і платформах для доступу та обміну даними, доказами та відгуками про їхню інституціональну ефективність і вплив. Вони також можуть проводити порівняльні та спільні дослідження з іншими країнами та регіонами на теми та проблеми, пов'язані з війною та її наслідками, на основі даних, доказів та відгуків.

Застосування своїх існуючих та потенційних партнерств і альянсів на основі даних, доказів і відгуків. США і Україна можуть співпрацювати зі своїми партнерами і союзниками, такими як НАТО, ЄС і G7, для координації та узгодження своїх даних, доказів, а також системи та стандарти зворотного зв'язку для підвищення їх інституціональної ефективності та впливу. Вони також можуть підтримувати ініціативи та проекти, які посилюють дані, докази та можливості зворотного зв'язку, а також можливості їхніх партнерів і союзників, такі як ініціатива АГОРА, яка забезпечує засноване на фактах відновлення постраждалих від конфлікту областей з використанням підходів, що базуються на території, даних та геопросторовому аналізі.

Дотримуючись визначення ІСД як здатності державних інституцій ефективно та результативно виконувати свої функції, а також досягати своїх цілей і завдань, розглянемо компоненти та чинники ІСД, які можуть бути удосконалені, зважаючи на те, що вони можуть змінюватися залежно від контексту та перспективи. Компоненти та чинники ІСД відрізняються між США та Україною через різні

історичні, політичні, економічні, соціальні та культурні контексти, а також різні виклики та можливості. Деякі з основних відмінностей, які варто враховувати такі.

Правова та нормативна база. Набір законів, нормативних актів і норм, які визначають ролі, обов'язки та повноваження державних інституцій і забезпечують верховенство права, розподіл влади, систему стримувань і противаг, а також підзвітність та прозорість дій держави. США мають федеральну систему правління, де влада розподілена між національним урядом і урядом штату, і кожен рівень має власну конституцію, закони та установи. Україна має унітарну систему управління, де влада зосереджена в центральному уряді, а місцеві органи влади мають обмежену автономію та повноваження.

Організаційна структура та управління. Організація та координація державних установ, підрозділів та персоналу, а також розподіл та використання ресурсів, таких як людські, фінансові, фізичні та інформаційні, для виконання державних функцій та діяльності. США мають президентську систему правління, де виконавчу владу очолює президент, який обирається народом і який призначає кабінет та інших посадових осіб. В Україні діє напівпрезидентська система правління, де виконавча влада поділяється між президентом, який обирається народом, і прем'єр-міністром, який призначається парламентом і який очолює кабінет міністрів та інших посадових осіб.

Формування та реалізація політики. Процес і механізм виявлення, аналізу, проектування, ухвалення, виконання, моніторингу та оцінки державної політики, програм і проектів, спрямованих на вирішення суспільних проблем і потреб, які відображають суспільні інтереси та цінності. У США існує плюралістична система формування політики, де на державну політику впливають і формують різні суб'єкти та групи, такі як політичні партії, групи інтересів, ЗМІ та громадська думка. В Україні існує гібридна система формування політики, де на державну політику впливають і формують різні суб'єкти та групи, а також олігархи, які є могутніми та багатими особами чи родинами, які контролюють ЗМІ, економіку та політику [4; 34; 62; 136; 138; 181; 188; 212].

Надання та ефективність послуг. Забезпечення та якість суспільних благ і послуг, таких як безпека, освіта, охорона здоров'я, інфраструктура та соціальний захист, які відповідають очікуванням і задоволенню громадян і зацікавлених сторін, а також сприяють громадському добробуту та розвитку. США мають ринково орієнтовану систему надання послуг, де держава надає основні та необхідні суспільні блага та послуги, такі як безпека, юстиція та інфраструктура, але також покладається на приватний сектор і громадянське суспільство для забезпечення інших суспільних благ і послуг, таких як освіта, охорона здоров'я та соціальний захист. Україна має систему надання послуг, орієнтовану на добробут, де держава забезпечує основні та необхідні суспільні блага та послуги. Держава також намагається надати інші якісні суспільні блага та послуги, такі як освіта, охорона здоров'я та соціальний захист, але часто зазнає впливу викликів від неефективності, корупції та недофінансування.

Розглянемо найбільш суттєві проблеми для ІСД в США та Україні і те, як вони впливають на процес формування політики та її результати.

На першому місці з актуальності – безпека. США зазнає впливу проблеми збалансування своїх стратегічних інтересів і зобов'язань у Європі та Азії, уникаючи при цьому прямої військової конфронтації з Росією чи Китаєм. Перед Україною стоїть завдання захистити свій суверенітет і територіальну цілісність від російського вторгнення та агресії, одночасно прагнучи мирного вирішення конфлікту та відновлення контролю над окупованими регіонами. Ці виклики впливають на процес формування політики та її результати, вимагаючи від США та України координації та співпраці зі своїми союзниками та партнерами, такими як НАТО та ЄС, для стримування та захисту від спільних загроз, а також підтримки дипломатичних зусиль із вирішення проблеми конфлікту на сході України та відновлення контролю України над Кримом відповідно до міжнародного права.

Розглянемо таке питання, як демократія та верховенство права. США зазнає впливу проблеми відновлення своїх демократичних інститутів і норм, які були зруйновані поляризацією, популізмом і дезінформацією попередньої адміністрації. Перед Україною стоїть завдання впровадження реформ і законів,

необхідних для покращення державного управління, боротьби з корупцією, децентралізації, судової системи та виборчої системи [16; 45; 52; 89; 111; 133]. Ці виклики впливають на процес формування політики та її результати, вимагаючи від США та України посилення нагляду та підзвітності виконавчої влади, посилення захисту та участі виборців, реформування системи фінансування та лобіювання кампаній, а також покращення суспільної довіри до влади.

Також це фінансова стабільність та економічне зростання. США зазнає впливу проблеми відновлення після економічних і соціальних наслідків пандемії, одночасно вирішуючи проблеми нерівності, боргу та інфляції. Перед Україною стоїть завдання підтримки фінансової стабільності, цінової стабільності, гнучкості обмінного курсу та стійкості банківського сектору за допомогою Національного банку України та МВФ. Ці виклики впливають на процес формування політики та результати, вимагаючи від США та України диверсифікації та безпеки своїх джерел та поставок енергії, розширення та сприяння торговельним та інвестиційним можливостям, а також підвищення енергетичної безпеки та економічного зростання.

Окрім того, це гуманітарна ситуація та соціальна згуртованість. США зазнає впливу проблеми подолання гуманітарної кризи та кризи в галузі охорони здоров'я, спричиненої пандемією, яка забрала понад 1 мільйон життів і заразила понад 60 мільйонів людей у країні. Україна стикається з проблемою надання допомоги та підтримки людям, які постраждали від війни, особливо внутрішньо переміщеним особам (ВПО), ветеранам та вразливим групам. Ці виклики впливають на процес формування політики та її результати, вимагаючи від США та України надання та отримання допомоги і підтримки людям, які постраждали від війни та пандемії, а також сприяння правам людини, прозорості, підзвітності та громадської участі із залученням громадянського суспільства та ЗМІ.

Одним із способів підійти до цього питання є використання SWOT-аналізу, який є інструментом стратегічного планування, що оцінює сильні, слабкі сторони, можливості та загрози організації чи ситуації. Зважаючи на результати нашого попереднього аналізу про те, що установи США та українські установи мають різні

SWOT-профілі в контексті сучасних викликів, таких як триваюча війна в Україні, глобальна пандемія, економічна криза, зміни клімату та геополітична конкуренція, наведемо коротку характеристику.

Спочатку коротко охарактеризуємо установи США, узагальнивши наше дослідження у табличному вигляді.

Таблиця 3.5. SWOT- аналіз США та України (складено автором на основі [16; 45; 52; 89; 111; 133; 4; 34; 62; 136; 138; 181; 188; 212]).

Категорія	США	Україна
Сильні сторони	<ul style="list-style-type: none"> - Потужні військові, технологічні та економічні можливості. - Різноманітне та інноваційне суспільство. - Глобальне лідерство та вплив. - Міцна демократична система та громадянське суспільство. - Мережа альянсів і партнерств. 	<ul style="list-style-type: none"> - Стійке та патріотичне населення. - Реформаторський і прозахідний уряд. - Стратегічне розташування та природні ресурси. - Активне громадянське суспільство та ЗМІ. - Культурне та мовне розмаїття. - Європейська інтеграція та прагнення до НАТО.
Слабкі сторони	<ul style="list-style-type: none"> - Політична поляризація та соціальний розкол. - Расова та етнічна нерівність і напруженість. - Проблеми охорони здоров'я та освіти. - Фіскальний і торговельний дефіцити. - Зниження довіри та авторитету. - Ізоляціоністські та протекціоністські тенденції. 	<ul style="list-style-type: none"> - Слабкі та корумповані державні інституції. - Крихка і залежна економіка. - Низький соціальний і людський розвиток. - Обмежені військові та дипломатичні можливості. - Внутрішні та зовнішні загрози безпеці. - Політична та правова невизначеність.
Можливості	<ul style="list-style-type: none"> - Просування демократії та прав людини. - Сприяння багатосторонньому співробітництву та глобальному управлінню. - Сприяння науковому та культурному обміну. 	<ul style="list-style-type: none"> - Посилення сектору оборони та безпеки. - Покращення управління та верховенства права. - Диверсифікація та модернізація економіки.

Категорія	США	Україна
	<ul style="list-style-type: none"> - Розширення торгівлі та інвестицій. - Підтримка зелених і цифрових переходів. - Підвищення стійкості та готовності. 	<ul style="list-style-type: none"> - Зміцнення соціального та людського капіталу. - Поглиблення регіонального та міжнародного співробітництва. - Залучення іноземної допомоги та інвестицій.
Загрози	<ul style="list-style-type: none"> - Зростання авторитаризму та популізму. - Посилення кібер- та гібридної війни. - Ескалація гонки ядерних і звичайних озброєнь. - Поширення тероризму та екстремізму. - Загострення гуманітарної та екологічної кризи. - Розмивання міжнародних норм та інститутів. 	<ul style="list-style-type: none"> - Російська збройна агресія, війна та окупація. - Сепаратистські та націоналістичні рухи. - Енергетична та продовольча незахищеність. - Демографічні та медичні проблеми. - Соціально-економічна нестабільність. - Дезінформація та пропаганда.

Надамо пояснення кожного пункту з точки зору публічного управління та адміністрування на основі досліджень системи публічного управління та адміністрування [36; 42; 48; 110; 193; 218].

Сильні сторони. Потужні військові, технологічні та економічні можливості; різноманітне та інноваційне суспільство; глобальне лідерство та вплив; міцна демократична система та громадянське суспільство; мережа альянсів і партнерства. Держава володіє значними ресурсами для забезпечення обороноздатності, стабільності фінансової системи та стимулювання економічного зростання. Завдяки ефективному державному регулюванню та стратегічному плануванню США підтримують інноваційні розробки та сприяють розвитку оборонного та економічного секторів. Державні агентства, такі як Міністерство оборони, Федеральна резервна система та Міністерство торгівлі, відіграють ключову роль у формуванні політик, спрямованих на підтримку технологічного прогресу та економічної стабільності. США мають ефективну імміграційну політику та систему освіти, що дозволяє залучати талановитих спеціалістів з усього світу.

Уряду важливо підтримувати рівні можливості для всіх громадян та забезпечувати політики соціальної інтеграції [12; 84; 100; 214; 215; 244]. Урядові програми на підтримку малого бізнесу, наукових досліджень та стартапів (наприклад, через агенцію SBA – Small Business Administration) дозволяють стимулювати інновації. США активно беруть участь у міжнародних організаціях (ООН, НАТО, СОТ) та використовують дипломатію для просування демократичних цінностей і глобальної стабільності. Державний департамент та інші федеральні агентства розробляють і впроваджують зовнішньополітичні ініціативи, спрямовані на зміцнення міжнародних відносин і запобігання конфліктам. Система стримувань і противаг забезпечує ефективну роботу державних інститутів. Громадянське суспільство, включно з НУО, ЗМІ та активістами, відіграє ключову роль у забезпеченні прозорості уряду. Федеральна виборча комісія та інші органи забезпечують чесні вибори, демократичні процеси та дотримання законності. США підтримують численні міжнародні угоди та військово-економічні союзи, що зміцнюють безпеку країни та її глобальні інтереси. Оперативне управління міжнародними договорами та координація дій у рамках таких організацій, як НАТО, здійснюється через відповідні державні установи.

Слабкі сторони. Політична поляризація та соціальний розкол; расова та етнічна нерівність і напруженість; проблеми охорони здоров'я та освіти; фінансовий і торговельний дефіцити; зниження довіри та авторитету; ізоляціоністські та протекціоністські тенденції. Поляризація ускладнює ухвалення ефективних законодавчих рішень та призводить до політичної нестабільності. Державним інститутам потрібно впроваджувати механізми політичного діалогу та співпраці між різними гілками влади. Про це зазначають неодноразово науковці та експерти, думку яких ми підтримуємо [4; 34; 62; 136; 138; 181; 188; 212]. Потребує державних програм соціальної інтеграції та рівних можливостей у працевлаштуванні, освіті та доступі до правосуддя. Використання політик, як-от програми рівного доступу до освіти (Affirmative Action), сприяє зменшенню дискримінації. Відсутність загального медичного страхування ускладнює доступ громадян до якісного медичного обслуговування. Важливо вдосконалювати

управління системою Medicare і Medicaid та впроваджувати реформи для покращення доступу до освіти. Державний борг зростає, що ускладнює макроекономічне планування. Необхідно проводити ефективну податкову політику та скорочувати непотрібні державні витрати. Зниження рівня довіри до уряду вимагає кращої комунікації влади з громадськістю та більшої прозорості ухвалених рішень. Урядові агентства повинні використовувати механізми звітності, громадських консультацій та відкритих даних. Ризики відмови від міжнародних угод можуть призвести до скорочення впливу США у світі. Необхідно підтримувати міжнародні торговельні відносини та розвивати дипломатичне співробітництво.

Можливості. Просування демократії та прав людини; сприяння багатосторонньому співробітництву та глобальному управлінню; сприяння науковому та культурному обміну; розширення торгівлі та інвестицій; підтримка зелених і цифрових переходів [110; 122; 123]; підвищення стійкості та готовності. США можуть використовувати дипломатію та економічні стимули для підтримки демократичних інституцій в інших країнах. Агентства USAID та Держдепартамент координують програми допомоги. Сприяння багатосторонньому співробітництву та глобальному управлінню. Посилення ролі США у міжнародних організаціях сприяє глобальній стабільності. Робота над реформуванням та зміцненням міжнародних інституцій. Взаємодія у сфері освіти та науки покращує глобальні відносини. Фінансування програм студентського обміну та наукових досліджень. Лібералізація міжнародної торгівлі сприяє економічному зростанню. Управління торговельними угодами через торгові представництва США. США можуть стимулювати розвиток екологічно чистої енергетики. Державні інвестиції у відновлювані джерела енергії. Розвиток механізмів реагування на кризи. Функціонування служб, як-от FEMA, які реагують на надзвичайні ситуації.

Загрози. Зростання авторитаризму та популізму; посилення кібер- та гібридної війни; ескалація гонки ядерних і звичайних озброєнь; поширення тероризму та екстремізму; загострення гуманітарної та екологічної кризи; розмивання міжнародних норм та інститутів. Зростання авторитаризму та

популізму засвідчило зміну політик та потребу зміцнення демократії. Використання механізмів захисту демократичних процесів. Посилення кібер- та гібридної війни. Є потреба інвестування в кібербезпеку та інформаційний захист. Спостерігається ескалація гонки озброєнь. Зазнає зменшення контролю за нерозповсюдженням зброї. Гуманітарні та екологічні кризи посилюються. Розширення соціальних програм та екополітик потребує перегляду.

Таким чином, розгляд цих чинників дозволяє сформулювати стратегії ефективного державного управління та адміністрування для США

Коротко розглянемо українські установи, узагальнивши наше дослідження:

Сильні сторони. Стійке та патріотичне населення; реформаторський і прозахідний уряд; стратегічне розташування та природні ресурси; активне громадянське суспільство та ЗМІ; культурне та мовне розмаїття; європейська інтеграція та прагнення до НАТО [12; 84; 100; 214; 215; 244].

Високий рівень громадянської активності сприяє зростанню довіри до державних інституцій та ефективному прийняттю стратегічних рішень. Це дозволяє мобілізувати суспільство для підтримки реформ та зміцнення національної безпеки. Державні органи повинні забезпечити ефективні механізми залучення громадян до процесів управління, наприклад, через громадські обговорення, електронне урядування та консультації з експертним середовищем. Орієнтація на європейські стандарти управління стимулює проведення демократичних реформ, боротьбу з корупцією та вдосконалення правової системи. Впровадження кращих практик ЄС в систему державного управління, електронний документообіг та оптимізація бюрократичних процедур [16; 45; 52; 89; 111; 133].

Україна є важливим транзитним коридором між Європою та Азією, що відкриває можливості для інтеграції в міжнародні торговельні мережі та зміцнення енергетичної безпеки. Важливо розробити ефективну інфраструктурну стратегію, що передбачає модернізацію транспортних вузлів, логістичних центрів та інвестування у видобуток природних ресурсів. Сильні незалежні медіа та громадські організації є ефективним механізмом контролю над владою, сприяють

підзвітності уряду. Забезпечення доступу до відкритих даних, підтримка незалежної журналістики та реалізація програм співпраці з громадським сектором. Різноманіття мов і культур сприяє розвитку міжнародного співробітництва, інтеграції етнічних груп та формуванню національної ідентичності. Політика підтримки культурних ініціатив, збереження національних традицій та забезпечення мовних прав громадян. Поглиблення відносин з ЄС та НАТО відкриває нові можливості для впровадження міжнародних стандартів управління, залучення фінансової допомоги та модернізації державного сектору. Адаптація національного законодавства до вимог ЄС, підвищення рівня обороноздатності та покращення міждержавної координації у сфері безпеки.

Слабкі сторони. Слабкі та корумповані державні інституції; крихка і залежна економіка; низький соціальний і людський розвиток; обмежені військові та дипломатичні можливості; внутрішні та зовнішні загрози безпеці; політична та правова невизначеність. Відсутність довіри до державних органів через корупційні ризики та неефективність управління знижує якість політичних рішень. Важливо впроваджувати антикорупційні заходи, такі як електронні декларації, прозорий конкурс на державні посади та жорсткий контроль за використанням бюджетних коштів. Україна сильно залежить від зовнішніх ринків, що робить її економіку вразливою до глобальних криз та валютних коливань. Розвиток внутрішнього виробництва, підтримка експорту та диверсифікація економіки шляхом залучення інвестицій. Недостатнє фінансування освіти, медицини та соціальних програм зменшує рівень людського капіталу. Оптимізація соціальних витрат, впровадження цифрових платформ у сфері освіти та охорони здоров'я [110; 122; 123]. Військовий бюджет України все ще значно менший у порівнянні з іншими країнами, що ускладнює ефективну оборону. Залучення міжнародної військової допомоги, посилення оборонної промисловості та дипломатичних ініціатив. Низький рівень безпеки через військову агресію, кіберзагрози та тероризм. Впровадження комплексних стратегій національної безпеки, кіберзахисту та реформування сектору правопорядку. Висока турбулентність у політичному середовищі ускладнює довгострокове планування, як показують численні дослідження [4; 34;

62; 136; 138; 181; 188; 212]. Важливо забезпечити стабільність правової системи через прийняття довгострокових стратегічних законодавчих ініціатив.

Можливості. Посилення сектору оборони та безпеки; покращення управління та верховенства права; диверсифікація та модернізація економіки; зміцнення соціального та людського капіталу; поглиблення регіонального та міжнародного співробітництва; залучення іноземної допомоги та інвестицій. Збільшення військового потенціалу є критично важливим для захисту державного суверенітету. Співпраця з НАТО, впровадження сучасних військових технологій. Запровадження незалежного судочинства та реформа правоохоронних органів. Автоматизація судових процесів, впровадження електронного правосуддя. Стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу, створення технологічних парків. Податкові стимули для підприємців, сприяння інвестиціям. Інвестування у сферу освіти, медицини та соціальних програм. Розширення освітніх програм, покращення системи соціального захисту.

Загрози. Російська збройна агресія, війна та окупація; сепаратистські та націоналістичні рухи; енергетична та продовольча незахищеність; демографічні та медичні проблеми; соціально-економічна нестабільність; дезінформація та пропаганда. Україна потребує ефективної стратегії національної безпеки та військової мобілізації. Підтримка міжнародних санкцій проти Росії, активна дипломатія. Необхідність внутрішньої стабільності та єдності країни. Енергетична та продовольча незахищеність. Диверсифікація енергетичних постачань, підтримка аграрного сектору. Розвиток медіаграмотності, боротьба з фейковими новинами.

Таким чином, ефективне державне управління та адміністративні реформи мають вирішальне значення для розвитку України. Це лише деякі з можливих чинників SWOT для установ США та України, і вони не є вичерпними чи остаточними. Різні джерела можуть мати різні точки зору та тлумачення тієї самої ситуації. Тому ми зазначаємо, що важливо використовувати метод кейсів, щоб критично досліджувати докази, аргументи та припущення, що стоять за кожним SWOT-чинником, а також порівнювати та зіставляти різні випадки, щоб визначити закономірності, тенденції та уроки.

Отже, США та Україна мають різний рівень інституціональної спроможності, що впливає на їхні перспективи розвитку та безпеки. Згідно з деякими показниками, як-от показники управління Світового банку, США мають вищі бали, ніж Україна, у таких сферах, як політична стабільність, ефективність уряду, верховенство права та боротьба з корупцією. США також мають більше ресурсів, наприклад більшу і більш диверсифіковану економіку, сильнішу армію та впливовішу дипломатичну позицію. США мають федеральну президентську систему з поділом повноважень і системою стримувань і противаг між виконавчою, законодавчою та судовою гілками влади. Україна має напівпрезидентську систему з прямо обраним президентом і прем'єр-міністром, який призначається парламентом. США мають довгу історію демократії, тоді як Україна все ще переживає перехід від авторитаризму до демократії [16; 45; 52; 89; 111; 133].

На основі порівняльного аналізу було розроблено пропозиції щодо підвищення інституціональної спроможності України. Зокрема, запропоновано впровадження механізмів публічно-приватного партнерства, активізацію ролі громадянського суспільства у процесах прийняття рішень, модернізацію системи публічного управління шляхом впровадження цифрових технологій, а також посилення міжвідомчої координації.

Наводимо в табличному форматі оцінку потенційного впливу впровадження реформ в Україні в ключових сферах на інституціональну спроможність держави. Вона допоможе показати, як певні ініціативи можуть змінити стан державних інститутів та їхню ефективність.

Таблиця 3.6. Прогноз впливу реформ на інституціональну спроможність (Джерело: складено автором на основі [36; 42; 48; 110; 193; 218]).

Сфера реформ	Запропоновані заходи	Очікуваний вплив	Термін впровадження
Цифровізація	Впровадження електронного уряду, цифровізація	Підвищення прозорості, зменшення корупції,	Середньостроковий (3–5 років).

Сфера реформ	Запропоновані заходи	Очікуваний вплив	Термін впровадження
	адміністративних процесів.	спрощення доступу до державних послуг.	
Боротьба з корупцією	Створення ефективних антикорупційних органів, впровадження механізмів контролю.	Підвищення довіри громадян до інституцій, зменшення витрат через корупційні ризики.	Короткостроковий (1–3 роки).
Реформування кадрової системи	Підвищення кваліфікації держслужбовців, оптимізація системи відбору кадрів.	Забезпечення професіоналізму в управлінні, мотивація державних службовців.	Середньостроковий (3–5 років).
Фінансова реформа	Оптимізація бюджету, залучення іноземних інвестицій, зменшення дефіциту бюджету.	Забезпечення фінансової стабільності держави, ефективне використання ресурсів.	Довгостроковий (5+ років).
Розвиток громадянського суспільства	Створення платформ для громадського діалогу, підтримка ініціатив ГО.	Активізація участі громадян у процесі управління, підвищення рівня соціальної згуртованості.	Безстроковий (постійної тривалості).

Для України важливим етапом у підвищенні ІСД є реалізація комплексних реформ, спрямованих на вдосконалення ключових сфер державного управління. Однак, США та Україна також мають деякі спільні виклики та можливості з точки зору інституціональної спроможності. Обидві держави зазнають впливу внутрішніх чинників, зокрема політичної поляризації та соціального розколу, які підривають легітимність та ефективність їхніх інститутів. Обидві держави також зазнають впливу з боку зовнішніх загроз, таких як кібератаки, гібридна війна та розповсюдження ядерної зброї, які потребують скоординованої та стійкої відповіді. США та Україна мають можливість підвищити свій інституціональний потенціал шляхом вдосконалення державного управління, реформування політики,

диверсифікації економіки, зміцнення людського капіталу та поглиблення регіональної та міжнародної співпраці.

Таким чином, основні подібності та відмінності між США та Україною з точки зору ІСД мають суттєві наслідки для їх розвитку та безпеки. США мають вищий рівень інституціональної спроможності, що дає їм більше переваг і відповідальності на світовій арені. Україна має нижчий рівень інституціональної спроможності, що робить її більш вразливою та залежною від зовнішньої підтримки. Проте обидві країни можуть покращити свій інституціональний потенціал, вирішуючи свої внутрішні та зовнішні проблеми та використовуючи свої можливості.

Один із висновків, про який ми згадали, полягає в тому, що США мають вищі бали, ніж Україна, у таких сферах, як політична стабільність, ефективність уряду, верховенство права та контроль за корупцією, згідно з показниками управління Світового банку. Цей висновок підтверджується тим, що інституціональна спроможність тісно пов'язана з якістю врядування, і що показники управління можна використовувати для вимірювання інституціональної спроможності. Однак інколи критикується валідність, надійність і порівнянність показників управління, що пропонує альтернативні або додаткові показники інституціональної спроможності, такі як нестабільність держави, автономія держави, стійкість та ефективність держави.

Інший висновок, про який ми згадали, полягає в тому, що і США, і Україна мають внутрішні чинники впливу на інституціональну спроможність — політична поляризація та соціальні протиріччя, які підривають легітимність та ефективність їхніх інституцій [4; 34; 62; 136; 138; 181; 188; 212]. Цей висновок підтверджується літературою, яка досліджує вплив політичних і соціальних розколів на інституціональну спроможність і показує, як інституціональна спроможність може бути підірвана конфліктами, протестами, насильством і поляризацією [4; 188; 212]. Однак цей висновок також заперечується літературою, яка досліджує потенціал інституціональної спроможності пом'якшити або розв'язати політичні та соціальні розбіжності та демонструє, як інституціональну спроможність можна посилити

шляхом діалогу, участі, залучення громадян та співпраці [4; 34; 62; 136; 138; 181; 188; 212].

Рекомендації, які ми пропонуємо для покращення ІСД в Україні, полягають у тому, щоб посилити антикорупційну систему та інституції, такі як Національне антикорупційне бюро, Спеціалізована антикорупційна прокуратура та Вищий антикорупційний суд, а також забезпечення їхньої незалежності, ефективності та підзвітності. Забезпечити покращення інвестиційного та бізнес-клімату шляхом спрощення регуляторного середовища, зменшення адміністративного тягаря, вдосконалення податкової системи, захисту прав власності та сприяння конкуренції та інноваціям. Розширення державного управління та верховенства права шляхом покращення якості та прозорості державного управління, реформування судової системи, збільшення участі громадськості та нагляду, а також узгодження зі стандартами та передовою практикою ОЕСР.

Вважаємо також необхідним стимулювати розвиток потенціалу реалізації проектів шляхом створення та підтримки ефективних підрозділів реалізації проектів у ключових міністерствах і відомствах, надання технічної допомоги та галузевої експертизи, а також залучення міжнародних і місцевих експертів до прозорих і конкурентоспроможних процесів. Реалізація реформ децентралізації та регіонального розвитку шляхом надання повноважень та ресурсів місцевим органам влади, посилення міжурядової координації та співпраці, а також вирішення потреб і викликів різних регіонів і громад.

Очікувані переваги впровадження цих рекомендацій це, зокрема, зниження рівня корупції та підвищення довіри до державних інститутів, що може покращити легітимність і стабільність держави та сприяти соціальній згуртованості та включеності; залучення більшої кількості іноземних та внутрішніх інвестицій та прискорення економічного зростання та розвитку, що може створити більше робочих місць і можливостей, а також покращити рівень життя та добробут людей; поліпшення державного управління та верховенства права, що може підвищити ефективність і результативність державної політики та послуг і забезпечити захист і просування прав людини та демократичних цінностей; покращення спроможності

реалізації проектів у державному секторі, що може дозволити державі поглинати та використовувати значні надходження грошей на реконструкцію та відновлення та забезпечувати відчутні та стійкі результати та результати; впровадження реформ децентралізації та регіонального розвитку, які можуть підвищити оперативність та підзвітність місцевих органів влади та сприяти більш збалансованому та інклюзивному регіональному та місцевому розвитку [16; 45; 52; 89; 111; 133].

Наводимо кілька застережень щодо впровадження рекомендацій. Зіткнення з опором і протидією з боку зацікавлених осіб і корумпованих мереж може підірвати політичну волю та відданість досягненню антикорупційного порядку денного та забезпеченню виконання антикорупційних законів та установ. Боротьба зі складністю та невизначеністю нормативно-правового та економічного середовища може створювати ризики та труднощі для інвесторів і підприємств і перешкоджати конкурентоспроможності та інноваційності економіки. Подолання спадщини та інерції старої та неефективної систем управління та судової системи, які можуть перешкоджати процесу реформування та прийняттю стандартів та передового досвіду ОЕСР. Усунення прогалин і слабких місць у спроможності реалізації проекту, які можуть вплинути на якість і своєчасність підготовки та впровадження проекту та досягнення цілей і показників проекту. Управління компромісами та конфліктами між центральною та місцевою владою та між різними регіонами та громадами, які можуть виникнути внаслідок децентралізації та реформ регіонального розвитку та розподілу ресурсів і відповідальності.

США та Україна могли б зміцнити своє стратегічне партнерство та взаємну підтримку суверенітету та територіальної цілісності одне одного, а також їхні спільні цінності та інтереси у просуванні демократії, прав людини та заснованого на правилах міжнародного порядку та поглибити свою співпрацю в різних сферах, таких як енергетика, клімат, кібернетика, охорона здоров'я, торгівля та оборона. Держави могли б і надалі працювати разом, щоб протистояти глобальним викликам і загрозам у політичній, економічній, військовій, гуманітарній сферах.

Разом з тим, США та Україна можуть зазнати впливу конкуренції чи навіть впливу конфліктів з іншими акторами, особливо Росією, яка вважає Україну

частиною своєї сфери впливу та виступає проти її інтеграції та співпраці із Заходом. Росія може посилити свій тиск і втручання у внутрішню політику в Україні, а також не припиняти спроби блокувати реформи та демонтувати державні інституції остаточно. Окрім того, можуть бути певні проблеми та труднощі з взаємовідносинами з іншими гравцями, такими як Європейський Союз, який має власні інтереси та очікування щодо України, і який не завжди може узгоджуватися з політикою та діями США чи України. ЄС міг би вимагати від України більше реформ і поступок і запропонувати менше підтримки та допомоги.

Разом з тим, ми зазначимо, що подальшими дослідженнями можуть бути порівняння ІСД в різних сферах і секторах, таких як безпека, охорона здоров'я, освіта, енергетика, навколишнє середовище та інновації, а також аналіз того, як вони впливають на результати розвитку та безпеки, вивчення історичних та культурних чинників, які формують та впливають на інституціональну спроможність держави в США та Україні, а також їх співвідношення з поточними викликами та можливостями. Оцінка впливу та ефективності зовнішньої допомоги та співпраці, особливо з боку США, ЄС та НАТО, на інституціональну спроможність держави в Україні, а також визначення найкращих практик та отриманих уроків, розробка та застосування нових концептуальних рамок та емпіричних методів для вимірювання та оцінки ІСД, а також усунення прогалин та обмежень існуючих, вивчення майбутніх сценаріїв і тенденцій, які можуть вплинути на інституціональну спроможність держави в США та Україні та загалом, а також пропонування політичних рекомендацій і стратегій для її посилення та підтримки на основі досліджень політичних інститутів та політичної системи [4; 34; 62; 136; 138; 181; 188; 212].

Наведемо основні рекомендації щодо покращення інституціональної спроможності в Україні. Дамо узагальнено у табличному вигляді та надамо пояснення.

Таблиця 3.7. Пропозиції для посилення інституціональної спроможності України (Джерело: наведено автором на основі [36; 42; 48; 110; 193; 218]).

Рекомендація	Опис	Очікуваний результат
Впровадження цифрових технологій	Розробка та впровадження електронного документообігу, е-сервісів для громадян.	Підвищення прозорості, зручності надання послуг, зменшення корупційних ризиків.
Реформування кадрової системи	Підвищення кваліфікації держслужбовців через тренінги, освітні програми, оцінку ефективності.	Забезпечення професіоналізму та мотивації працівників у публічному управлінні.
Посилення громадянського суспільства	Залучення громадських організацій до процесів прийняття рішень та контролю за їх виконанням.	Підвищення рівня довіри громадян до державних органів, активізація суспільного діалогу.
Зміцнення фінансової спроможності	Оптимізація податкової політики, залучення іноземних інвестицій, ефективне управління бюджетом.	Збільшення фінансової стабільності та забезпечення довгострокового розвитку.
Розвиток публічно-приватного партнерства	Співпраця з бізнесом для реалізації інфраструктурних та соціальних проєктів.	Мобілізація додаткових ресурсів, підвищення ефективності реалізації державних програм.

Таблиця пояснює конкретні рекомендації, спрямовані на вдосконалення ключових аспектів державного управління, які нами складено на основі аналізу досліджень [36; 42; 48; 110; 193; 218]. Вона структурує пропозиції за їхнім змістом (описом), а також очікуваними результатами, що дає змогу побачити потенційний вплив кожної ініціативи на підвищення інституціональної спроможності. Ця таблиця демонструє практичні шляхи вдосконалення: цифровізація сприяє прозорості, ефективності та зменшенню корупції; реформування кадрової системи забезпечує професійність і мотивацію державних службовців; активізація громадянського суспільства посилює довіру громадян і залучає їх до ухвалення рішень; оптимізація фінансової системи зміцнює економічну стабільність держави; публічно-приватне партнерство мобілізує ресурси та створює синергію між державою та бізнесом. Таким чином, наведені в таблиці дані підсумовують

найбільш релевантні напрями реформ, які сприятимуть комплексному розвитку та підвищенню ефективності державних інституцій в Україні.

Посилення стратегічного партнерства та співпраці між США та Україною ґрунтується на взаємній довірі, повазі, а також спільних цінностях та інтересах. Ключовим завданням є підтримка реформування українських державних інституцій відповідно до європейських стандартів, що сприятиме підвищенню ефективності державного управління та правової системи.

Необхідним є надання фінансової та технічної допомоги, а також проведення навчальних програм і наставництва для українських установ, зокрема у сферах безпеки, енергетики, торгівлі, соціального захисту та гуманітарної підтримки. Посилення обороноздатності України передбачає розширення військової та безпекової допомоги з боку США та НАТО, що сприятиме модернізації Збройних сил України та зміцненню її національної безпеки.

Важливим напрямом є розвиток фінансового сектору за активної підтримки Національного банку України, МВФ та інших міжнародних фінансових установ. Покращення якості освіти та наукових досліджень можливе завдяки розширенню співпраці між академічними спільнотами та науковими центрами обох країн.

Підвищення конкурентоспроможності та стимулювання інновацій у приватному секторі потребує залучення інвестицій та партнерства з міжнародними фінансовими організаціями, зокрема Міжнародною фінансовою корпорацією. Дотримання принципів прозорості та підзвітності заходів має ґрунтуватися на суворому дотриманні антикорупційного законодавства та активній участі громадянського суспільства та ЗМІ у процесах контролю.

Ефективна комунікація щодо реалізованих заходів є важливою складовою співпраці. Інформування громадськості здійснюватиметься через офіційні заяви, соціальні медіа, аналітичні публікації [1-7; 11; 21-24] та освітні семінари, що сприятиме підвищенню довіри та залученню широкого кола зацікавлених сторін до процесу реформ.

Висновки до Розділу 3

У ході дослідження інституціональної спроможності США та України було

здійснено детальний порівняльний аналіз, спрямований на виявлення ключових відмінностей та спільних рис між двома країнами, а також на визначення можливих шляхів для підвищення інституціональної спроможності України. Загальний підхід до порівняння та аналізу дає можливість краще зрозуміти, як кожна з цих країн реагує на виклики, з якими стикається, і що може бути корисним для запровадження реформ в Україні.

Перш за все, важливо відзначити, що США мають високий рівень інклюзивності, різноманітності та плюралізму в політичній системі, що дозволяє забезпечувати представництво широкого спектра соціальних, економічних та політичних груп у процесах ухвалення рішень. Різноманіття політичних партій, громадських організацій та активних соціальних груп сприяє залученню широкого спектра інтересів до політичного процесу. Американська політична система демонструє стабільність завдяки своєму розвиненому механізму стримувань і противаг, а також підвищеній увазі до прав людини, громадянських свобод та демократичних принципів. Водночас інституції США зазнають певних внутрішніх викликів, зокрема через політичну поляризацію, високу вартість політичних кампаній і зростаючий вплив спеціальних інтересів, що здатні підривати ефективність урядової діяльності й створювати перешкоди для прийняття важливих рішень.

Інституції України, з іншого боку, стикалися зі складнішими проблемами, пов'язаними з корупцією, недостатньою прозорістю і підзвітністю, а також відносно слабкою інституціональною спроможністю, що обмежує ефективність державного управління. Система управління в Україні залишається у процесі трансформації, а низка ключових реформ ще не була успішно завершена, що перешкоджає розвитку ефективної, справедливої та прозорої політичної системи. Проте Україна має значний потенціал для покращення своєї інституціональної спроможності, якщо буде продовжувати робити ставку на реформування державних інститутів, підвищення рівня прозорості у процесах ухвалення рішень і залучення громадян до політичного процесу.

Аналіз показує, що інституції США зосереджені на зміцненні демократичних

інститутів, захисті прав людини, підтримці верховенства права та забезпеченні безпеки на міжнародній арені. Першочерговими завданнями для США є протидія внутрішнім загрозам у вигляді партійної поляризації та забезпечення стабільності політичної системи через зміцнення демократичних традицій та реформування виборчого процесу. США також активно працюють над протидією зовнішнім загрозам, зокрема у зв'язку з новими викликами на міжнародній арені, такими як кібербезпека, розповсюдження ядерної зброї та боротьба з тероризмом. Ці виклики потребують координації та співпраці з міжнародними партнерами, тому США сприяють розвитку багатосторонніх відносин у рамках НАТО, ООН та інших міжнародних організацій.

Зі свого боку, Україна перебуває у складнішій ситуації, оскільки, з одного боку, вона має справу з зовнішньою агресією та окупацією частини своєї території, а з іншого – здійснює реформування внутрішніх інституцій, щоб зміцнити демократію та верховенство права. Українські інституції зосереджені на боротьбі з корупцією, реформуванні судової системи, підвищенні ефективності державного управління та зменшенні впливу олігархів на політичні процеси. Проте значним викликом залишається також подолання наслідків війни, особливо в контексті гуманітарної ситуації та соціальної згуртованості. Крім того, важливою частиною завдань для України є покращення взаємодії з міжнародними партнерами та залучення необхідних фінансових і технічних ресурсів для розвитку країни.

Враховуючи наявні проблеми, для посилення інституціональної спроможності України було розроблено низку рекомендацій, спрямованих на реформування ключових державних інститутів. Одним з основних напрямів є посилення антикорупційної системи та забезпечення незалежності антикорупційних інститутів, таких як Національне антикорупційне бюро та Вищий антикорупційний суд. Також необхідно здійснити реформування судової системи з метою підвищення її незалежності та ефективності. Важливою є також трансформація державного управління через впровадження цифрових технологій, що дозволить підвищити прозорість державних послуг та зменшити корупцію. Окремо варто зазначити важливість зміцнення громадянського суспільства та

залучення громадян до процесу ухвалення рішень, що може сприяти підвищенню довіри до державних інститутів та підвищенню ефективності їх роботи.

Окрім того, для покращення фінансової стабільності та інвестиційної привабливості України необхідно здійснити оптимізацію податкової системи та забезпечити захист прав власності. Також пропонується стимулювати розвиток підприємництва та інновацій, зокрема через публічно-приватні партнерства, що дозволять мобілізувати додаткові ресурси для розвитку ключових галузей економіки.

Одним із головних аспектів реформ є зміцнення стабільності політичного середовища, що може бути досягнуто шляхом політичних і правових реформ, зміцнення верховенства права та підтримки прав людини. Надання додаткових повноважень місцевим органам влади через реформи децентралізації дозволить підвищити ефективність місцевого управління, збільшити доступність послуг для громадян і створити умови для більш рівномірного розвитку різних регіонів.

Порівняльний аналіз інституціональної спроможності США та України демонструє значні відмінності у рівні розвитку їхніх інститутів, а також виявляє певні спільні проблеми. США мають високу інституціональну спроможність, що зумовлено стабільною політичною системою, потужними економічними і військовими ресурсами, а також розвиненою правовою системою. Водночас Україна знаходиться на шляху до розвитку інституціональної спроможності, і хоч її інституції постають перед труднощами, країна має потенціал для покращення завдяки системним реформам.

Використання досвіду США може стати корисним для України в процесі реалізації реформ та зміцнення інститутів, оскільки США успішно застосовують механізми боротьби з корупцією, розвинутий контроль за виборчими процесами та інтеграцію з міжнародними стандартами. Україна, зі свого боку, може взяти на озброєння стратегії з підвищення прозорості та підзвітності інститутів, боротьби з політичною поляризацією та зміцнення демократичних основ своєї політичної системи.

ВИСНОВКИ

У даному дослідженні представлено результати розв'язання завдань, які спрямовані на розв'язанні важливої проблеми, що полягає у вивченні та обґрунтуванні теоретичних засад, а також у розробці практичних рекомендацій для підвищення ІСД в умовах сучасних викликів.

Детальний аналіз наукової літератури та досліджень дозволив виявити ключові концепції та принципи ІСД, такі як ефективність, прозорість, підзвітність та адаптивність публічного управління в умовах сучасних викликів. Уперше обґрунтовано теоретико-методологічні засади ІСД та запропоновано Модель оцінки ІСД в умовах сучасних викликів, елементами якої є інтеграція та координація, прозорість та підзвітність, адаптивність та інноваційність, співпраця з громадянським суспільством та приватним сектором.

Впровадження інтегрованих підходів до управління, що забезпечують координацію між різними рівнями влади та секторами. Створення міжвідомчих робочих груп та комітетів для розв'язання комплексних проблем і забезпечення ефективної взаємодії між органами публічного управління.

Впровадження механізмів прозорості та підзвітності, що дозволяють громадянам контролювати діяльність державних інститутів та брати участь у прийнятті рішень. Використання сучасних технологій для забезпечення доступу до інформації та підвищення прозорості управлінських процесів.

Розробка гнучких та адаптивних стратегій, що дозволяють швидко реагувати на зміни в умовах сучасних викликів. Впровадження інноваційних підходів та технологій для підвищення ефективності публічного управління і забезпечення сталого розвитку.

Створення платформ для співпраці між державними інститутами, громадянським суспільством та приватним сектором, що дозволяє залучати додаткові ресурси та експертизу. Впровадження механізмів партнерства та співпраці для розв'язання соціально-економічних проблем та забезпечення сталого розвитку.

Визначено та класифіковано основні компоненти інституціональної спроможності, включаючи правову базу, організаційну структуру, кадровий потенціал, фінансові ресурси та технологічну інфраструктуру. Запропоновано враховувати показники впровадження змін до законодавства, стабільність та передбачуваність правової системи, взаємодію між різними рівнями влади та секторами, професіоналізм та політичну нейтральність державних службовців, ефективне використання бюджетних коштів, стабільність та прозорість фінансової системи, використання сучасних технологій для підвищення ефективності управління, інноваційність та адаптивність до змінних умов.

Охарактеризовано та систематизовано сучасні глобальні та регіональні виклики, такі як глобалізація, економічні кризи, соціальні зміни та технологічний прогрес, які впливають на інституціональну спроможність держави. Удосконалено методику аналізу ІСД, враховуючи сучасні глобальні та регіональні виклики. Вплив глобалізації включає економічну інтеграцію, міжнародну торгівлю та міграцію. Глобалізація створює нові можливості для розвитку, але також ставить перед державами нові виклики, такі як необхідність адаптації до глобальних стандартів та конкуренції. Аналіз впливу економічних криз на інституціональну спроможність держави, включаючи фінансову стабільність, бюджетні обмеження та соціальні наслідки. Економічні кризи можуть послабити державні інститути та знизити їхню здатність ефективно виконувати свої функції. Вплив соціальних змін, таких як демографічні зміни, урбанізація та зміни в соціальній структурі, на інституціональну спроможність держави. Соціальні зміни можуть вимагати адаптації державних політик та інститутів для забезпечення соціальної справедливості та інтеграції. Вплив технологічного прогресу на державні інститути, включаючи цифровізацію, автоматизацію та розвиток нових технологій. Технологічний прогрес може підвищити ефективність державного управління, але також вимагає адаптації до нових умов та викликів. Аналіз впливу регіональних конфліктів на інституціональну спроможність держави, включаючи політичну стабільність, безпеку та соціальну інтеграцію. Регіональні конфлікти можуть послабити державні інститути та знизити їхню здатність забезпечувати

стабільність та розвиток. Вплив міжнародних відносин та співпраці на інституціональну спроможність держави, включаючи участь у міжнародних організаціях, двосторонні та багатосторонні угоди. Міжнародні відносини можуть сприяти зміцненню державних інститутів, але також ставлять перед державами нові виклики.

Запропоновано нові критерії та індикатори для оцінки ІСД, включаючи показники політичної стабільності, рівня корупції, якості державного управління, соціально-економічного розвитку, здатності до інновацій та адаптації до сучасних глобальних та регіональних викликів. Використання якісних і кількісних методів аналізу для оцінки ІСД. Якісні методи, такі як аналіз літератури та кейс-стаді, дозволяють глибше зрозуміти публічне управління та виявити ключові чинники, що впливають на його ефективність. Кількісні методи, включаючи статистичний та кореляційний аналіз, допомагають кількісно оцінити ці чинники та перевірити гіпотези про їхній взаємозв'язок.

Враховано сучасні глобальні та регіональні виклики, такі як пандемії, зміни клімату, кіберзагрози та військові конфлікти, що впливають на інституціональну спроможність держави. Оцінено вплив цих викликів на ефективність державного управління та розроблено рекомендації для підвищення адаптивності та стійкості державних інститутів.

Проведено порівняльний аналіз інституціональної спроможності США та України, що дозволило виявити сильні та слабкі сторони, переваги та недоліки різних підходів до публічного управління. Удосконалено методіку оцінки, яка включає якісні та кількісні методи аналізу. Використання якісних методів, таких як аналіз літератури та кейс-стаді, дозволяє глибше зрозуміти публічне управління та виявити ключові чинники, що впливають на його ефективність. Кількісні методи, включаючи статистичний та кореляційний аналіз, допомагають кількісно оцінити ці чинники та перевірити гіпотези про їхній взаємозв'язок.

Враховано сучасні глобальні та регіональні виклики, такі як пандемії, зміни клімату, кіберзагрози та військові конфлікти, що впливають на інституціональну спроможність держави. Оцінено вплив цих викликів на ефективність державного

управління та розроблено рекомендації для підвищення адаптивності та стійкості державних інститутів.

Розроблено науково-обґрунтовані рекомендації щодо оптимізації сучасних стратегій і політик у сфері підвищення ІСД. Запропоновано заходи та рекомендації, включаючи вдосконалення правової бази, організаційної структури, кадрового потенціалу, фінансових ресурсів та технологічної інфраструктури для підвищення ефективності публічного управління в Україні на основі аналізу та удосконалення чинних механізмів взаємодії між структурами публічного управління.

Розроблено Модель оцінки ІСД в умовах сучасних викликів, яка враховує сучасні виклики, такі як глобалізація, економічні кризи, соціальні зміни та технологічний прогрес. Запропоновано нові підходи до координації та співпраці між різними рівнями влади та громадянським суспільством, що дозволяє підвищити ефективність та прозорість управлінських процесів. Розроблено конкретні заходи та рекомендації для підвищення ефективності публічного управління в Україні, включаючи вдосконалення правової бази, організаційної структури, кадрового потенціалу, фінансових ресурсів та технологічної інфраструктури. Запропоновано механізми моніторингу та оцінки результатів впровадження нових стратегій і політик, що дозволяють забезпечити їхню ефективність та адаптивність до змінних умов.

Дослідження ІСД в умовах сучасних викликів на основі порівняльного аналізу США та України має значне практичне значення. Воно дозволяє виявити ключові чинники, які впливають на ефективність державного управління, та розробити науково-обґрунтовані рекомендації для підвищення ІСД.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. "Ідеологічні та програмні аспекти активності українських політичних партій у виборчий період". Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 02.01.2013
<https://niss.gov.ua/doslidzhennya/politika/ideologichni-ta-programni-aspekti-aktivnosti-ukrainskikh-politichnikh-partiy>
2. "Нова стратегічна концепція НАТО: комплексний підхід". Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 21.07.2010
<https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/nova-strategichna-koncepciya-nato-kompleksnyi-pidkhid-analitichna>
3. "Особливості функціонування українських політичних партій як акторів українського політичного ринку". Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 11.12.2010.
<https://niss.gov.ua/doslidzhennya/politika/osoblivosti-funkcionuvannya-ukrainskikh-politichnikh-partiy-yak-aktoriv>
4. "Партійна система України після парламентських виборів 2012: ефективне число партій і місце в класифікації". Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 08.02.2013
<https://niss.gov.ua/doslidzhennya/politika/partiyna-sistema-ukraini-pislya-parlamentskikh-viboriv-2012-efektivne-chislo>
5. "Партійне законодавство та розвиток політичних партій в Україні". Аналітична доповідь. Національний інститут стратегічних досліджень. 22.01.2016.
<http://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-01/partii-95fc5.pdf>
6. "Партійно-ідеологічна структуризація європейського політичного простору та можливості просування інтересів України в ЄС". Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 11.01.2012.
<https://niss.gov.ua/doslidzhennya/politika/partiyno-ideologichna-strukturizaciya-evropeyskogo-politichnogo-prostoru-ta>
7. "Політико-культурні чинники громадсько-політичної участі населення України". Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 23.08.2012
<https://niss.gov.ua/doslidzhennya/politika/politiko-kulturni-chinniki-gromadsko-politichnoi-uchasti-naselennya-ukraini>
8. "Роль глави держави у розв'язанні криз у державах ЄС зі змішаною формою правління". Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 22.03.2010. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/politika/rol-glavi-derzhavi-u-rozvyazanni-kriz-u-derzhavakh-es-zi-zmishanoyu-formoyu>
9. "Роль уряду в країнах зі змішаною формою правління: висновки для України". Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 18.05.2010. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/politika/rol-uryadu-v-krainakh-zi-zmishanoyu-formoyu-pravlinnya-visnovki-dlya-ukraini>
10. "Удосконалення нормативно-правового забезпечення організацій громадянського суспільства у контексті підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом". Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 24.12.2014.

<https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gromadyanske-suspilstvo/udoskonalennya-normativno-pravovogo-zabezpechennya>

11. "Україна в 2007 році: внутрішнє і зовнішнє становище та перспективи розвитку". Експертна доповідь. – К.: НІСД, 08.03.2007. <https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini/ukraina-v-2006-roci-vnutrishne-i-zovnishne-stanovische-ta>

12. "Щодо трансформації політичної системи в контексті європейської інтеграції". Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 15.01.2014. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/politika/schodo-transformacii-politichnoi-sistemi-v-konteksti-evropeyskoi-integracii>

13. «Як забезпечити спроможність громад до розвитку на адміністративному етапі реформи місцевого самоврядування?»: експертна онлайн-дискусія в НІСД. Національний інститут стратегічних досліджень. 20.07.2020. <https://niss.gov.ua/news/novini-nisd/yak-zabezpechiti-spromozhnist-gromad-do-rozvitku-na-administrativnomu-etapi>

14. 100 ідей для Президента та Уряду України: проєктні ініціативи у сфері публічного управління. Зб. наук. пр.. у 2 т. К. 2020. Т. 1 С.272.

15. 25 років незалежності: нариси історії творення нації та держави / [Г. В. Боряк (кер. авт. кол.), В. В. Головка (координатор проєкту), В. М. Даниленко, С. В. Кульчицький, О. М. Майборода, В. А. Смолій (відп. ред.), Л. Д. Якубова, С. О. Янішевський]; НАН України.: Ін-т історії України. К.. Ніка-Центр, 2016. 796 с.

16. Адаптивні зміни політичного поля України в умовах війни: монографія / за ред. О. О. Рафальського, О. М. Майбороди. К. ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 672 с. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2021/01/Adaptyvni-zminy_monohraf_2023.pdf

17. Академічний тлумачний словник (19701980). URL: <http://sum.in.ua/s/kuljtura> (дата звернення: 18.01.2023).

18. Акт про незалежність. Декларація про державний суверенітет України (Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1990, N 31, ст.429).. URL:

19. Аль-Атті І. В. Публічне управління: сутність і визначення. Аспекти публічного правління. 2018. Том 6 № 8. С. 35-41.

20. Аналіз загроз національній безпеці у сфері внутрішньої політики. Експертне опитування. Національний інститут стратегічних досліджень. 14.07.2023. <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/analiz-zahroz-natsionalniy-bezpetsi-u-sferi-vnutrishnoyi-polityky>

21. Аналітична доповідь до Експертної доповіді «Україна в 2006 році: внутрішнє і зовнішнє становище та перспективи розвитку». – К.: НІСД, 09.03.2006. <https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini/ukraina-v-2006-roci-vnutrishne-i-zovnishne-stanovische-ta>

22. Аналітична доповідь до Експертної доповіді НІСД «Україна ХХІ століття. Стратегія реформ і суспільної консолідації». – К.: НІСД, 31.12.2010. <https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini/ukraina-khkh-stolittya-strategiya-reform-i-suspilnoi>

23. Аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України». – К.: НІСД, 14.12.2021. <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/poslannya-prezydenta-ukrayiny/analitichna-dopovid-do-shchorichnoho-poslannya-1>
24. Аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України». – К.: НІСД, 20.10.2020. <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/poslannya-prezydenta-ukrayiny/analitichna-dopovid-do-shchorichnoho-poslannya>
25. Аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2018 році». – К.: НІСД, 24.09.2018. <https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini/analitichna-dopovid-do-schorichnogo-poslannya-prezidenta-2>
26. Аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році». – К.: НІСД, 01.01.2018. <https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini/analitichna-dopovid-do-schorichnogo-poslannya-prezidenta-2>
27. Аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році». – К.: НІСД, 25.02.2017. <https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini/analitichna-dopovid-do-schorichnogo-poslannya-prezidenta-0>
28. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році». – К.: НІСД, 30.10.2016. <https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini/analitichna-dopovid-do-schorichnogo-poslannya-prezidenta-1>
29. Аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2013 році». – К.: НІСД, 26.12.2014. <https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini/pro-vnutrishne-ta-zovnishne-stanovische-ukraini-v-2012-0>
30. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2012 році». – К.: НІСД, 31.01.2013. <https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini/pro-vnutrishne-ta-zovnishne-stanovische-ukraini-v-2012-roci>
31. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Модернізація України — наш стратегічний вибір». – К.: НІСД, 30.10.2011. <https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini/modernizaciya-ukraini-nash-strategichnij-vibir-schorichne>
32. Аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України». – К.: НІСД, 29.12.2022. <https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini?page=0>
33. Аналітична доповідь Національного інституту стратегічних досліджень до позачергового Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України у сфері національної безпеки». – К.: НІСД, 30.12.2015. <https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini/analitichna-dopovid-pro-vnutrishne-ta-zovnishne-stanovische>

34. Андрієнко, М., & Гаман, П. Проблеми та перспективи державного управління України в умовах глобалізації економіки. Науковий вісник: Державне управління. 2021. № 1(1(7)). С. 6–25. DOI: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-1\(7\)-6-25](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-1(7)-6-25)
35. Баштанник О. В. Функціонування інституту громадських рад у форматі дослідницької стратегії нового інституціоналізму політичної науки. Регіональні студії, № 28, 2022, С. 40-46. URL: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2022.28.7>.
36. Баштанник О.В. Виміри розбудови національної системи стійкості у контексті внутрішньо і зовнішньополітичних пріоритетів України. Публічне управління і адміністрування в Україні. 2023. Вип. 36. С. 7-11. URL: <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2023.36.1>.
37. Баштанник О.В. Інституціональна парадигма реалізації державної влади: концептуалізація базових параметрів. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування, Том 34, Номер, 4, С. 1-16. DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2023.4/01>.
38. Баштанник О.В. Інституціональна/інституційна спроможність інститутів політичної системи як аналітична категорія та функціональний аспект публічного управління. Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування, 2023 р., № 2 (80). С. 83-88. URL: <https://doi.org/10.32840/1813-3401.2023.2.15>.
39. Баштанник О.В. Парадигмальні засади дослідження та функціонування політичних інститутів у контексті реалізації державної влади. Worldview explications of modernism and postmodernism: Scientific monograph. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2023. С. 1-24. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-357-6-1>.
40. Баштанник О.В. Спроможність держави як суб'єкта публічного управління в політичній системі України. Вісник Національного університету цивільного захисту України: зб. наук. пр. Випуск 2(19)2023. С. 90-97. <https://doi.org/10.52363/2414-5866-2023-2-10>.
41. Баштанник О.В. Становлення неінституціональної парадигми реалізації державної влади в умовах трансформації національної системи управління. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування, Том 34, 3. С. 131-136. URL: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2023.3/20>.
42. Баштанник О.В. Стратегія реформування державного управління як чинник підвищення спроможності держави. Публічне управління і адміністрування в Україні. Випуск 35. 2023. С. 77-81. URL: <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2023.35.14>.
43. Баштанник, О. Концептуальні засади визначення феномену спроможності в сучасній методології дослідження державного управління. Публічне управління та місцеве самоврядування. №2. 2023. С. 10–18- URL: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-2-2>.
44. Болотіна Є. В., Нікітенко А. В. Сучасні західні концепції управління та моделі публічного адміністрування. Економічний вісник Донбасу. Київ, 2017, № 1

- (47). С. 96–100. URL: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/123127/13-Bolotina.pdf> (дата звернення 21.12.2023).
45. Безпека та конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації. Монографія – К.: НІСД, 05.06.2018. <https://niss.gov.ua/publikacii/monografii/migraciyna-politika-globalniy-kontekst-ta-ukrainski-realii-monografiya>
46. Білик О. І., Лукашевська У.Т. Сутність, значення та розвиток публічного механізму. Економіка і суспільство. 2017. – вип. №. С. 177-180.
47. Більше ніж половина керівників українських підприємств вважають, що ситуація з корупцією за півроку не змінилася, кожен четвертий відзначає погіршення – опитування, Interfax-Україна, 15 квітня 2015. URL: <http://ua.interfax.com.ua/news/general/260559.html>
48. Бінько І. Публічне управління і публічне адміністрування: співвідношення понять. Вісник АПСВТ, 2020, № 3-4. С. 41-47.
49. Богашева Н. Проблеми інституціоналізації політичних партій в Україні / Н. Богашева, Ю. Ключковський // Вибори та демократія. 2008. № 2. С. 29-39.
50. Браун П. Посіб. з аналізу державної політики. К.: Основи, 2000.
51. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. – Київ – Ірпінь: Перун, 2002. – 1440 с.
52. Виклики національного самовизначення. Монографія – К.: НІСД, 18.11.2016. <https://niss.gov.ua/publikacii/monografii/building-democracies-ukraine-and-japan-japans-democratization-assistance>
53. ВОІВ: оприлюднено глобальний інноваційний індекс 2022 року.. ULR: <https://ukrpatent.org/uk/news/main/wipo-global-innovation-index-2022->
54. Всеукраїнський перепис населення. База даних. Державна служба статистики України. Сайт Держстат України. URL: <https://www.ukrcensus.gov.ua/>
55. Гапоненко В.А. Рихлік В.А. Трансформація демократичного світогляду в умовах глобальних загроз. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Випуск 42, с. 198–204.
56. Гапоненко В. А. Система інституційних чинників політичної демократизації в Україні: монографія. Київ: КНЕУ, 2020. 311, [1] с. (16,13 д. а.).
57. Гапоненко В. А. Демократизація виборчого законодавства: рекомендації ЄС та стан їхнього виконання. Адаптація національного законодавства відповідно до Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Наукова монографія. За ред. О. В. Кузьменко. К.: Видавничий центр «Кафедра», 2019. 678 с. С. 195–203. Особистим внеском здобувача є аналіз основних напрямів демократизації інституту виборів в Україні в контексті євроінтеграційних процесів (п. 5.1, 0,5 д.а. зі загального обсягу 28,25 д.а. наукової статті у співавторстві з колективом авторів за редакцією О. В. Кузьменко).
58. Haponenko V. A., Korol M. O. Political and legal challenges in the management of migration flows of internally displaced persons. The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects :Scientific monograph. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2022. 1421 p.

(0,5 д.а.)

59. Гапоненко В. А. Політична партія в процесі інституціоналізації демократії в Україні // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. К. : «Видавництво «Гілея», 2017. Вип. 122 (7). С. 404-407.

60. Гапоненко В. А. Суперечності інституціоналізації демократії в Україні // Науковий часопис НПУ ім. М. Драгоманова. Серія. 22. 2017. Вип. 22. С. 65-70.

61. Гапоненко В. А. Сучасні особливості інституціоналізації демократії в Україні // Науковий часопис НПУ ім. М. Драгоманова. Серія. 22. 2018. Вип. 24. С. 37-42.

62. Гапоненко В. А. Громадянська активність як чинник демократизації сучасної політичної системи в Україні *Evropský politický a právní diskurz*. (Praha, Česká republika). Volume 6. Issue 1. 2019. С. 82–86.

63. Гапоненко В. А. Чи завершилась інституціоналізація демократії в Україні? Вісник Маріупольського державного університету. Збірник наукових праць. Серія: Історія. Політологія. Маріуполь, 2019. № 25. С. 75–83.

64. Гапоненко В. А. Сутність поняття демократичний політичний інститут: специфіка застосування в Україні. Гілея: науковий вісник. 2019. № 149 (10). С. 16–19.

65. Гапоненко В. А. Неоінституціоналізм як метод дослідження демократизації політичної системи України. *Evropský politický a právní diskurz*. (Praha, Česká republika). Volume 6. Issue 3. 2019. С. 38–43.

66. Гапоненко В. А. Інституційні механізми захисту прав людини в умовах військово–політичного конфлікту. Журнал «Політичне життя». 2019. № 4. С. 10–15.

67. Гапоненко В. А. Сутність гібридної інституціоналізації в умовах демократизації політичної системи України. *Scientific Journal Virtus*. (Monreal, Canada). Pub: Center of Modern Pedagogy «Learning Without Borders», 2020. № 44. С. 259–262.

68. Haponenko V. The Peculiarities of Hybrid Institutionalization and Prospects for Democratization of Political System of Ukraine. *Studium Europy Srodkowej i Wschodniej*. №14. 2020. p. 109-122.

69. Гапоненко В.А. Іванова Н.Ю. Сучасні особливості політичного консалтингу: зарубіжний і вітчизняний досвід. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально–політичних дисциплін [Відп. ред. О. В. Бабкіна]. Випуск 31: збірник наукових праць. Київ: Вид–во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. С. 36–42.

70. Гапоненко В.А. Рихлік В.А. Трансформація демократичного світогляду в умовах глобальних загроз. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Випуск 42, с. 198–204. *Visnyk of the Lviv University. Series Philos.-Political Studies*. Issue 42, p.198–204.

71. Гапоненко В. А. Специфіка парламентаризму як інституту демократії в Україні. Держава і право. Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 87 / Ін–т держави і права імені В. М. Корецького НАН України. Київ: Вид–

во «Юридична думка», 2020. С. 222–232.

72. Гапоненко В. А. Неконвенційні форми протесту в Україні: механізм інституційних змін чи маніпулятивна технологія? Політичне життя. 2020. №3. С. 11-17.

73. Haponenko V. The Peculiarities of Hybrid Institutionalization and Prospects for Democratization of Political System of Ukraine. Studium Europy Srodkowej i Wschodniej. №14. 2020. p. 109-122.

74. Гошовська В.А. Парламентаризм як особлива система публічного управління. Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього: монографія /авт. кол. Л. Г. Комаха, І. В. Алексеєнко, В. А. Гошовська та ін.; за заг. ред. Л. Г. Комахи, І. В. Алексеєнко. К.: ВПЦ "Київський університет", 2022. 976 с., С. 11-57.. URL: <https://ir.library.knu.ua/knurepo/handle/123456789/301>

75. Григор'єва, Т., Колесникова, Ю., Марченко, О. (2018). Напрями реформування системи публічного управління в Україні. Ефективність державного управління, 1(54), 7-14.

76. Громико О. Зміст поняття "трансформація" як базової наукової категорії.. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_46/fail/ch1/16.pdf

77. Держава має стати більш прозорою, – Подоляк пояснив кадрові зміни у владі.. URL: <https://24tv.ua/kadrovi-zmini-vladi-24-sichnya-2023-roku>

78. Деякі питання реформування державного управління України. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 831-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-%D1%80#Text>

79. Дзяна Г. Дзяний Р. (2023). Публічно-управлінська діяльність в умовах сучасної невизначеності: інформаційно-комунікаційний аспект. Демократичне врядування. 1(31).37 – 51. URL: <https://doi.org/10.23939/dg2023.01.037>

80. Дубас О.П. Інформаційно-комунікаційний простір: поняття, сутність, структура. [Електронний ресурс]. Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. К., 2010. Вип.19. С. 223-232. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/26693>

81. Дяченко С. Децентралізація державного управління та інституційні трансформації системи місцевих фінансів України. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Державне управління. № 2(18)/2023. С. 43-48. DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2023/18-7/14> URL: <https://gov.bulletin.knu.ua/article/view/1615/1313>

82. Енергетична безпека України: перспективна модель управління ризиками. – К.: НІСД, 18.03.2022. <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/monohrafiyi/enerhetychna-bezpeka-ukrayiny-perspektyvna-model-upravlinnya-ryzykamy>

83. Енциклопедія державного управління. у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України.: наук.-ред. колегія. Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К.: НАДУ, 2011. – Т. 2. Методологія державного управління / наук.-ред. кол.. Ю. П. Сурмін (співголова), П. І. Надолішній (співголова) та ін. – 2011. – 692 с.

84. Євроінтеграція. Основні завдання реформи.: URL: <http://platforma-reform.org/?p=183>

85. Зеленський В. Виступ Президента України Володимира Зеленського зі щорічним посланням до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України. — К., 2022. — Режим доступу: https://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-zi-shorichnim-poslannyam-do-verhovnoyi-rad-80113?utm_source=chatgpt.com
86. Зеленський В. Виступ Президента України Володимира Зеленського у Верховній Раді зі щорічним посланням про внутрішнє і зовнішнє становище України. — К., 2021. — Режим доступу: https://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-volodimira-zelenskogo-u-verhovnij-radi-zi-71805?utm_source=chatgpt.com
87. Зеленський В. Послання Президента України Володимира Зеленського до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України. — К., 2020. — Режим доступу: https://president.gov.ua/news/poslannya-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-do-verho-64717?utm_source=chatgpt.com
88. Зеленський В. Щорічне послання Президента Володимира Зеленського до Верховної Ради, під час якого був представлений План внутрішньої стійкості України. — К., 2024. — Режим доступу: https://www.president.gov.ua/photos/shorichne-poslannya-prezidenta-ukrayini-do-verhovnoyi-radi-6673?utm_source=chatgpt.com
89. Зміни політичних режимів і перспективи зміцнення демократії в Україні: монографія / авт. кол.: Г. І. Зеленько (керівник, наук. ред.). Київ. 2021. 416 с.
90. Зубчик О.А., Дерун Т., Легкий С.В., Ткаченко І.В. Порівняльний аналіз публічного управління як інструменту формування та реалізації інвестиційної політики України в умовах пандемії та стану війни. «Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»)»: журнал. 2023. № 12(18) 2023. С. 227-246. <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/7998/8042>
91. Зубчик О.А., Ковальчук М.М., Магеррамов А., Венгер-Рущенко Є. В. Проектне управління як спосіб підвищення ефективності системи публічного управління в умовах складності та невизначеності. «Наукові інновації та передові технології» (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»): журнал. 2023. № 14(28) 2023. С. 85-102. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14\(28\)-85-101](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14(28)-85-101)
92. Іванишин П. Феномен неолібералізму: ідеологічні сенси / Петро Іванишин. – Київ: Крила, 2024. – 272 с.
93. Індекс демократії.. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Індекс_демократії
94. Індекс соціального розвитку 2017.. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/press-room/research/social-progress-index-2017.html>
95. Індекс соціальної згуртованості і примирення ООН для східної України. Соціальна згуртованість і почуття співпричетності.. URL: https://scoreforpeace.org/files/publication/pub_file/13/SocialConnectednessAndBelonging_UKR.pdf
96. Індекс сприйняття корупції - 2022.. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org>

97. Індекс сприйняття корупції. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Індекс_сприйняття_корупції
98. Інституціоналізація. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Інституціоналізація>
99. Інструменти легітимації влади в період дії режиму воєнного стану. Дослідження Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України та Асоціації політичних наук України. Київ, 2023. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2024/07/Doslidzhennia_prezentatsiia.pdf
100. Ісаєнко І. А. Європейські підходи до функціонування механізмів публічного управління. Інвестиції: практика та досвід. 20. № 5. С. 114. –117.
101. Іщенко М. І., Міщук Є. І., Костенко А. С. Механізми та технології публічного управління й адміністрування у сфері партнерства місцевої влади з бізнес-структурами. Держава та регіони. 2019. № 3 (67). С. 159-164.
102. Кілієвич О. Англо український глосарій термінів і понять з аналізу державної політики та економіки. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. 510 с.
103. Кількість зареєстрованих безробітних.. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/register/2022>
104. Кіфоренко, О. (2022). Поняття публічного управління: історичний генезис. Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування, (3), 30-36. <https://doi.org/10.32851/tnv-pub.2021.3.5>
105. Клименко І.В. (2018). Новий публічний менеджмент. Публічне управління. Термінологічний словник. За заг. ред. В.С. Куйбіди, М.М. Білинського, О.М. Петроє. Київ: НАДУ. 104.
106. Ковальчук, І. (2019). Основні напрями розвитку системи публічного управління в Україні. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України, 3, 7-18.
107. Конончук С. Г. Партійна система України: ідеологічний вимір / С. Конончук, О. Ярош. К.: Агентство «Україна», 2010. 76 с.
108. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
109. Колчак, Ю., Матвеев, М., & Пугачов, В. (2023). Трансформація сучасного менеджменту в умовах війни. Економіка та суспільство, (51). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-24>
110. Корчак Н.М., Рачинський А.П., Ларіна Н.Б. Цифрова трансформація та електронне врядування: наукові підходи дослідження в сфері публічного управління та адміністрування. Аспекти публічного управління, 2023, 11 (3), С. 25-32. DOI: <https://doi.org/10.15421/1520233> URL: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/issue/view/77>
111. Кремлівська агресія проти України: роздуми в контексті війни. Монографія – К.: НІСД, 01.11.2017. <https://niss.gov.ua/publikacii/monografii/kremlivska-agresiya-proti-ukraini-rozdumi-v-konteksti-viyni-monografiya>

112. Криворучко І.В., Зубчик О.А. Інституційний розвиток місцевого самоврядування в умовах війни в Україні. Інвестиції: практика та досвід № 3/2024. С. 144-152. <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/2945/2981>

113. Кризи політичного розвитку в Україні: причини, зміст і способи нівелювання : монографія / авт. кол.: Г. І. Зеленько (керівник, наук. ред.), Р. В. Балабан, С. Г. Брехаря, Л. Л. Кияниця, О. Ю. Кондратенко, Н. В. Кононенко, Т. М. Ляшенко. К. ІПіЕнд ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2022. 352 с. <https://files.nas.gov.ua/PublicMessages/Documents/0/2023/01/Krzyz-politychno-rozvytku-monohrafiia.pdf>

114. Куценко В. І. Соціальна сфера: реальність і контури майбутнього (питання теорії і практики): Монографія / За наук. ред. д. е. н., проф., чл.-кор. НАН України Б. М. Данилишина / РВПС України НАН України. – Ніжин: ТОВ «Видавництво "Аспект-Поліграф"», 2008. – 818 с.

115. Куценко В.І. Соціальна сфера регіону (стан і перспективи розвитку) / В.І. Куценко, Л.Г. Богуш, І.В. Опалева. К.: РВПС України НАН України, 1997. 252 с.

116. Ларіна Н., Ларін С. Інституціоналізація підготовки публічних службовців з розвитку соціального партнерства та соціального підприємництва. Наукові перспективи. 2023. №7(37). С. 748-763. URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-7\(37\)-748-763](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-7(37)-748-763)

117. Лисогор І. За рік довіра українців до влади, зокрема Зеленського, знизилася, – опитування КМІС.. URL: https://lb.ua/society/2023/12/18/589528_rik_dovira_ukraintsiv_vladi.htm

118. Мельниченко Б. (2021). Сучасна парадигма публічного управління: практичний вимір для України. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Юридичні науки». 8, 29. 104-109. <https://doi.org/10.23939/law2021.29.104>

119. Миколюк А. В. Еволюція концепцій стратегічного менеджменту в публічному управлінні: від планування до динамічних можливостей. Інвестиції: практика та досвід № 18/2024. С. 133-138. DOI: 10.32702/2306-6814.2024.18.133.

120. Михайлова, О. Г. (2022). Сучасні стратегії комунікацій у публічному управлінні та адмініструванні в умовах невизначеності. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування, (5). <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2022-5-02-03>.

121. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії. Монографія – К.: НІСД, 10.07.2018. <https://niss.gov.ua/publikacii/monografii/migraciyna-politika-globalniy-kontekst-ta-ukrainski-realii-monografiya>

122. Моніторинговий звіт "Цілі сталого розвитку: Україна" – 2019 рік URL: https://www.ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2020/ukr/st_rozv/publ/SDGs-MonitoringReport_v08_24.09.2019.pdf

123. Моніторинговий звіт "Цілі сталого розвитку: Україна" – 2020 рік URL: https://www.ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2020/ukr/st_rozv/publ/SDGs%20Ukraine%202020%20Monitoring_12.2020ukr.pdf

124. Моніторинговий звіт "Цілі сталого розвитку: Україна" – 2021 рік URL: https://www.ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2020/ukr/st_rozv/publ/SDGs%20Ukraine%202021%20Monitoring%20Report%20ukr.pdf
125. Наріжний Д.Ю. Аналіз політичних технологій та особливостей їх застосування в транзитивному суспільстві. – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути і процеси. – Дніпропетровський національний університет, Дніпропетровськ, 2004. <https://www.uacademic.info/ua/document/0404U002206>
126. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики. Вибрані наукові праці – К.: НІСД, 17.01.2017. <https://niss.gov.ua/publikacii/monografii/vikliki-nacionalnogo-samoviznachennya-monografiya>
127. Національна доповідь "Цілі сталого розвитку: Україна" – 2017 рік (українська, англійська). URL: <http://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=938d9df1-5e8d-48cc-a007-be5bc60123b8&tag=TSiliStalogoRozvitku>
128. Національна доповідь "ЦСР для дітей України" – 2019 рік (українська, англійська). URL: <http://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=938d9df1-5e8d-48cc-a007-be5bc60123b8&tag=TSiliStalogoRozvitku>
129. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища. – К.: НІСД, 25.09.2020. <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/monohrafiyi/natsionalna-stiykist-v-umovakh-minlyvoho-bezpekovooho-seredovyscha>
130. Новак-Каляєва Л.М. (2018). Публічне управління. Публічне управління. Термінологічний словник. За заг. ред. В.С. Куйбіди, М.М. Білинського, О.М. Петрос. Київ: НАДУ. 144.
131. Обушна Н.І. Інституціональні аспекти розвитку публічного аудиту в умовах модернізації публічного управління в Україні: проблеми теорії та практики: Монографія. К. Вид-во "Каравела", 2017. 470 с.
132. Обушна Н.І., Петринська В.В. Модернізація державної служби та управління людськими ресурсами: об'єктивна необхідність та особливості реалізації. Наукові перспективи. 2021. Випуск 4 (10). С. 148–163.
133. Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл. – К.: НІСД, 15.05.2019. <https://niss.gov.ua/publikacii/monografii/zabezpechennya-bezpeki-spozhivannya-v-ukraini-v-procesi-evrointegracii>
134. Орлів М., Боринський Т. (2022). Формування моделі розвитку інституційної спроможності муніципалітетів. Публічне урядування, 4(32), 38-47..
135. Особливості соціально-гуманітарного розвитку суспільства: кол. моногр. – Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2021. – 202 с. http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/11381/1/%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F%20%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B5%D1%80_2021.pdf
136. Пахарєв А.Д. Політичні інститути і процеси в сучасній Україні: навчальний посібник. К.: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2011. 182 с.
137. Політична безпека України: проблеми політичного і державного

правління. Прогнозна оцінка, механізми забезпечення : монографія / за ред. чл.-кор. НАН України О. О. Рафальського, чл.-кор. НАН України О. М. Майбороди. К. ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 304 с. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2024/04/Politychna_bezpeka_monohrafiia-1.pdf

138. Політична система України в умовах війни. Коментарі експертів. 07.11.2022. Національний інститут стратегічних досліджень. <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/politychna-systema-ukrayiny-v-umovakh-viyny>

139. Політична система України: конституційна модель та політичні практики. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. URL: <https://book.ipiend.gov.ua/catalog/book/310>

140. Політична система України: конституційна модель та політичні практики : монографія / кол. авт.: Зеленюк Г. І. (кер., наук. ред.) та ін. К. ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 536 с. <https://cutt.ly/5wW3G5Kz>

141. Політичне лідерство навчальний посібник /В. А. Гапоненко, С. С. Бульбенюк, Н. М. Довганик та ін. К.: КНЕУ, 2021. 324.

142. Політичне лідерство: навч. посіб. / авт. кол.: за заг. ред. В. А. Гошовської, Л. А. Пашко. К.. НАДУ, 2013. 300 с.

143. Порядок денний асоціації Україна – ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію. URL: http://www.kmu.gov.ua/document/246467463/EU-Ukraine_AA_g_with_changes_Uk

144. Пошивайло І. Революція Гідності на перехресті історії та геополітики (вступне слово до наукового збірника "Революція Гідності: на шляху до історії" (2020).. URL: <https://www.maidanmuseum.org/uk/node/2457>

145. Представницька влада у державотворчому процесі України: монографія / В.А.Гошовська, В.С.Куйбіда [та ін.]. – К.. НАДУ, 2018. – 398 с.

146. Присяжнюк П. В. Механізм управління: сутність, види та складові. Ефективна економіка. 2019. №. Електронне видання. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2019/152.pdf.

147. Приходченко Л. Структура механізму державного управління: взаємозв'язок компонентів та фактори впливу на ефективність. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України.. 2009. № 2. С. 105–111.

148. Про громадські об'єднання. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>

149. Про державну службу України: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>

150. Про забезпечення захисту національних інтересів за майбутніми позовами держави Україна у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації. Постанова Кабінету Міністрів України від 03 березня 2022 р. № 187. Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zabezpechennya-zahistu-nacionalnih-interesiv-za-majbutnimi-pozovami-derzhavi-ukrayina-u-zvyazku-z-vijskovoyu-agresiyeyu-rosijskoyi-federaciyi-187>

151. Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із

надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів): Закон України від 23 вересня 2021 року № 1780-IX.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1780-IX#Text>

152. Про запобігання корупції: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

153. Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режимів та заборону пропаганди їхньої символіки: Закон України від 9 квітня 2015 р. № 317-VIII.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19#Text>

154. Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 р. № 847-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/847-2014-%D1%80>

155. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 1 грудня 2022 року № 2807-IX.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text>

156. Про політичні партії в Україні. Закон України. Верховна Рада України. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 23, ст.118), зі змінами і доповненнями. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text>

157. Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації. указ Президента України від 24 березня 2012 року № 212/2012. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/212/2012>

158. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 р. № 142-р. Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249797370>

159. Про Урядовий офіс з питань європейської інтеграції. постанова Кабінету Міністрів України від 13 серпня 2014 р. № 346. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/346-2014-%D0%BF>

160. Проблеми реформування державної служби та служби в органах місцевого самоврядування в Україні. монографія / авт. кол.. за заг. ред. Т. Е. Василевської. К. Вид-во НАДУ, 2018. 256 с.

161. Рак Ю. (2021). Конфлікти у публічному управлінні України: особливості та види. 82. URL: <https://doi.org/10.35432/1993-8330appa1822021229124>

162. Рафальський, Олег, and Олександр Микитович Майборода, eds. Демократизація політичних інститутів і суспільний розвиток в Україні. Instytut politychnykh ta etnonatsional'nykh doslidzhen' im. IF Kurasa, 2019.

163. Рафальський, Олег, and Олександр Микитович Майборода, eds. Політика суспільних реформ: стратегія, механізми, ресурси. Instytut politychnykh ta etnonatsional'nykh doslidzhen' NAN Ukraïny im. IF Kurasa, 2018.

164. Рафальський, Олег, ed. Політичний процес у незалежній Україні: підсумки і проблеми (до 30-річчя Незалежності України). Instytut politychnykh ta etnonatsional'nykh doslidzen im. IF Kurasa NAN Ukraïny, 2021.

165. Рачинський А.П. Інформаційно-технологічні та аналітичні інструменти в регіональному управлінні: досвід Естонії. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2022. № 11. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/dy/article/view/705>. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2022.11.1>.
166. Рачинський А.П. Розвиток системи забезпечення державної безпеки України: теоретико-методологічні проблеми та шляхи їх розв'язання. Інвестиції: практика та досвід, 2022. № 23. С. 95–101. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2022.23.95>.
167. Революція Гідності.. URL: <https://www.maidanmuseum.org/uk/storinka/revolyuciya-gidnosti>
168. Режим Путіна: перезавантаження 2019. – К.: НІСД, 06.05.2019. <https://niss.gov.ua/publikacii/monografii/rezhim-putina-perezavantazhennya-2019>
169. Режим Путіна: перезавантаження-2018. – К.: НІСД, 2018. <https://niss.gov.ua/publikacii/monografii/rezhim-putina-perezavantazhennya-2018>
170. Результати пробного перепису населення. Державна служба статистики України. Сайт Держстат України. URL: https://www.ukrcensus.gov.ua/ukr/test_cens/rppn_2019.pdf
171. Результати Програми міжнародних зіставлень 2017 року. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/mp/rez/rez_2017.docx
172. Реформа децентралізації в Україні: здобутки та перспективи. матеріали міжнар. круглого столу до Дня місцевого самоврядування в Україні (Київ, 9 груд. 2021 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, О. М. Андрєєвої, В. С. Колтун. К. ННІ ПУДС КНУ, 2021. 259 с.
173. Розвиток публічного управління в Україні: теоретичні, методологічні та практичні аспекти. монографія / кол. авт.; за ред. Горника В.Г., Кравченка С. О. К. УкрСІЧ, 2018. 354 с.
174. Романенко І.Г., Ковальчук М.М. (2023). Обґрунтування джерел влади та лідерства в новому публічному менеджменті як основа інституційної спроможності держави. «Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»)»: журнал. 2023. № 11(17). С. 426-443. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/7324/7365>
175. Рубан Ю.Г. (2021). Комунікація в сучасному публічному просторі та зміни в публічному управлінні. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України, 2021. - №4, - С. 130-139.
176. Рубан Ю. (2019). Влада і авторитет: зміни в публічному управлінні та адмініструванні з погляду політичної філософії Ханни Арендт. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Державне управління, 12(2), 39-49.
177. Рубан Ю. Плебісцитарна демократія в Україні: прояви кризи соціального порядку в політичній історії. Український історичний журнал. - 2022. - Число 2. - С. 108.
178. Руденко О.М. Теоретико-методологічні засади дослідження суспільної

стабільності в науці державного управління // Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління. 25.00.01 - теорія та історія державного управління. Київ, НАДУ. 2011. 36 с.

179. Світова гібридна війна: український фронт. Монографія – К.: НІСД, 26.01.2017. <https://niss.gov.ua/publikacii/monografii/svitova-gibridna-viyna-ukrainskiy-front-monografiya>

180. Світове дослідження цінностей 2020 в Україні.. ULR: https://ucerp.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/WVS_UA_2020_report_WEB.pdf

181. Ситник Г.П. Трансформація публічної влади та проблема компетентності її суб'єктів як чинники конкурентоспроможності держави. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. 2024. № 2. С. 19-25. https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/55070/1/apie_2024_2_6.pdf

182. Ситник Г., Бердавнова О. Врахування безпекових ризиків при децентралізації системи публічного управління у контексті досвіду європейських країн. Успіхи і досягнення у науці. Серія "Управління та адміністрування". № 1(11) (2025). [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-1\(11\)-668-676](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-1(11)-668-676)

183. Ситник Г., Борисов А. Політичний досвід розвинених країн світу щодо інформаційно-аналітичного забезпечення системи цивільної безпеки // Національні інтереси України. 2024. 29 липня. <http://perspectives.pp.ua/index.php/niu/article/view/13284>

184. Ситник Г., Гура В., Іванов С. Світоглядно-управлінський аспект проблеми забезпечення національної стійкості. Національні інтереси України. 2025. 25 лютого. <http://perspectives.pp.ua/index.php/niu/article/view/20088>

185. Ситник Г., Гура В., Іванов С. Системний аналіз небезпек економічній стійкості як складова забезпечення національної безпеки. Національні інтереси України. 2025. № 2(7) (2025). 25 лютого. <http://perspectives.pp.ua/index.php/niu/article/view/20034>

186. Ситник Г., Клименко Н., Запорожець Т. Еволюція євроатлантичного курсу України у контексті повноважень Президента України. Національні інтереси України. 2025. 17 січня. <http://perspectives.pp.ua/index.php/niu/article/view/18572>

187. Ситник Г., Колтун В., Іванова Т., Берданова О. Безпековий аспект антикризового управління в умовах децентралізації системи публічного управління та адміністрування. Національні інтереси України. 2025. № 1(6) (2025). 17 січня. <http://perspectives.pp.ua/index.php/niu/article/view/18573>

188. Ситник Г., Комаха Л., Зубчик О. Концептуальне осмислення інституційної спроможності держави: публічно-управлінський аспект. Національні інтереси України. № 3(3) (2024). С. 332-347. <http://perspectives.pp.ua/index.php/niu/article/view/15814/15886>

189. Ситник Г., Орел М., Заворітня Г. Проблемне поле дослідження стійкості соціальних систем у контексті їх безпеки. Національні інтереси України. 2025. 25 лютого. <http://perspectives.pp.ua/index.php/niu/article/view/20035>

190. Ситник Г., Таран Є. Повноваження Президента України у забезпеченні економічної безпеки в сучасних умовах. Національні інтереси України. 2025. № 1(6) (2025). 17 січня. <http://perspectives.pp.ua/index.php/niu/article/view/18574>

191. Ситник Г. Проблема підвищення ефективності взаємодії політичної влади та публічного управління. *Гараль науки*. 2021. № 1. С. 105-107. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.19.02.2021.017> (дата звернення 20.01.2024).

192. Ситник Г.П., В., Таран Є. І. Концептуальне осмислення взаємозалежності феноменів «конкурентоспроможність держави» та «національна безпека». *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*, vol. 326, №. 1, 2024, С. 77-81. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-326-13> (дата звернення 20.02.2024).

193. Ситник Г.П., Орел М.Г. Публічне та адміністративне управління у контексті публічної політики та національної безпеки. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*, 3(63), 113-121. URL: [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-3\(63\)-15](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-3(63)-15). (дата звернення 20.01.2024).

194. Ситник Г.П., Таран Є.І. Державна політика щодо добробуту населення та продовольчої безпеки України у контексті її конкурентоспроможності: теоретичний аспект. *Актуальні проблеми інноваційної економіки та права*. 2024. №1. С. 14-19. DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2024-1-3> (дата звернення 20.02.2024).

195. Соколов О.Є. (2021). Механізми публічного управління в подоланні криз в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки. Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни*. 32 (71). 3. 298-303. URL: https://www.hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/3_2021/46.pdf

196. Соціально-економічний розвиток України. Державна служба статистики України. Сайт Держстат України. 2017-2022. <https://www.ukrstat.gov.ua/>

197. Статистичний бюлетень. Архів. Державна служба статистики України. Сайт Держстат України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

198. Степанов В.Ю. Сучасні інформаційні технології в державному управлінні. / В. Ю. Степанов // *Економіка та держава*. 2010. № 9. С. 101-103.: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2010_9_32

199. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія / М. Т. Степико. – К. : НІСД, 2011. – 336 с.

200. Тенденції структурної трансформації українського суспільства в контексті глобалізації та європейської інтеграції.. URL: https://sociology.knu.ua/sites/default/files/newsfiles/tema_zvit_2015.pdf 178

201. Тіньова економіка: абсолютне зло чи порятунок під час війни <https://kp.ua/ua/economics/a651161-tinova-ekonomika-absolutnezloch-porjatunok-pid-chas-vijni>

202. Ткаля О.В. Національні інтереси та цінності як основа існування і розвитку національної держави. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 4/2022. С. 58 - 61. http://lsej.org.ua/4_2022/12.pdf

203. Ткаченко І. В., Вакуленко В. М., Ткаченко В. О. Конкурентоспроможність держави в умовах глобалізації: роль міжнародної співпраці та парадигми публічного управління. *Електронне наукове видання «Публічне адміністрування та національна безпека»*. 2024. №2. URL::

<https://doi.org/10.25313/2617-572X-2024-2-9674> (дата звернення 20.03.2024).

204. Ткаченко, І., Ткаченко, В. Актуальні питання співробітництва України з міжнародними організаціями у сфері формування та реалізації політики регіонального розвитку. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Державне управління. 2021, 13(1), 70-79. URL: <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2021/13-8/9> (дата звернення 21.12.2023).

205. Ткаченко І., Ткаченко В. Співробітництво з міжнародними організаціями як чинник підвищення конкурентоспроможності держави та модернізації публічного управління у сфері регіонального розвитку (приклад Туреччини). Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. 2024, № 1 / 2024. С. 24-27. URL: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2024-1-5> (дата звернення 20.02.2024).

206. Удавана Росія: імітація величі і могутності / Зеленюк Г. (керівник проекту, науковий редактор), Лісничук О., Нагірний В., Павленко І., Рябчук М., Стародуб А. Ніжин. Видавець Лисенко М. М., 2024. 288 с. <https://eurasiatransformation.institute/wp-content/uploads/2024/03/udavana-rosiya.pdf>

207. Україна – кандидат на членство у ЄС. Пояснюємо, що це означає.. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/yes-ukrayina-status-kandydat-navstup/31912331.html>

208. Україна на останньому місці за інтеграцією з ЄС серед підписантів асоціації. URL: <http://www.eurointegration.com.ua/news/2014/11/21/7028016/>

209. Україна передала Європейській Комісії другий Звіт України у межах Пакета розширення ЄС 2024 року. Новини Міністерства. Міністерство юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/ukraina-peredala-evropeyskiy-komisii-drugiy-zvit-ukraini-u-mejah-paketa-rozshirennya-es-2024-roku>

210. Україна передала Європейській Комісії перший Звіт в межах Пакета розширення ЄС 2024 року. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/ukrayina-peredala-yeuropejskij-komisiyi-pershyj-zvit-v-mezhah-paketa-rozshyrennya-yes-2024-roku>

211. Україна покращила свою позицію в рейтингу «Глобальний інноваційний індекс 2020».. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayinapokrashchila-svoyu-poziciyu-v-rejtingu-globalnij-innovacijnij-indeks-2020>

212. Україна: Стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки – 2006: Монографія / за ред. О.С. Власюка. – К.: НІСД, 2006. – 572 с.

213. Український центрзм. URL: <https://sluga-narodu.com>

214. Уряд схвалив Дорожню карту реформування управління публічними інвестиціями. Новини. Урядовий портал Кабінету Міністрів України. Міністерство фінансів України, опубліковано 25 грудня 2023 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-skhvalyv-dorozhniu-kartu-reformuvannia-upravlinnia-publichnymu-investytsiiamy>

215. Уряд схвалив Стратегію реформування державного управління України до 2025 року. Служба Міністра Кабінету Міністрів України, опубліковано 21 липня 2021 року. Урядовий портал Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-zatverdiv-strategiyu-reformuvannya-derzhavnogo-upravlinnya-ukrayini-do-2025-roku>

216. Шевченко, Л. (2018). Децентралізація в Україні: тенденції та проблемні аспекти. *Державне управління: теорія та практика*, 1, 5-12.
217. Штань М. Економічна політика стимулювання повоєнного відновлення. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3005/2927>
218. Яремко І.І. (2022). Ефективність публічного управління та адміністрування: проблеми та напрями вдосконалення процесів оцінювання. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 1. 49–56. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/jun/28231/220373menedzhment-49-56.pdf>
219. Alamri, M. (2023). Transformational leadership and work engagement in public organizations: promotion focus and public service motivation, how and when the effect occurs. *Leadership & Organization Development Journal*. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/LODJ-12-2021-0544/full/html>.
220. Al-Atti, I. V. (2018). Публічне управління: сутність і визначення. *Аспекти публічного управління*, 6(8), 35-41. <https://doi.org/10.15421/151844>.
221. Andrews, R., Boyne, G. A., Law, J., & Walker, R. M. (2009). Centralization, organizational strategy, and public service performance. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 19(1), 57–80.
222. Badings, Thom & Simão, Thiago & Suilen, Marnix & Jansen, Nils. (2023). Decision-making under uncertainty: beyond probabilities. *International Journal on Software Tools for Technology Transfer*. 25. 1-17. 10.1007/s10009-023-00704-3. https://www.researchgate.net/publication/371162009_Decision-making_under_uncertainty_beyond_probabilities.
223. Berend De Groot Maria Maslowska Peter M. Wagner Stefan Schleuning (2019). Overcoming challenges with innovation. *Capacity building in Ukraine*. *Neu Eastern Europe*. November 13, 2019. <https://neweasterneurope.eu/2019/11/13/overcoming-challenges-with-innovation-capacity-building-in-ukraine/>.
224. Building Democracies: Ukraine and Japan. *Japan's Democratization Assistance to Ukraine in 2015*. – К.: НІСД, 16.03.2016. <https://niss.gov.ua/publikacii/monografii/building-democracies-ukraine-and-japan-japans-democratization-assistance>
225. Cingolani, L. (2013). The State of State Capacity: a review of concepts, evidence and measures. *AFD-MGSoG/UNU-Merit Working Paper Series on Institutions and Economic Growth: IPD WP13*. *UNU-MERIT Working Papers No. 053* <https://cris.maastrichtuniversity.nl/ws/portalfiles/portal/978997/guid-25cb727f-2280-41f0-a1da-ecf3ac48230f-ASSET1.0.pdf>
226. Datsiuk, A., Nastoiashcha, K., & Marutian, R. (2023). Trend of self-organization of the population in conditions of conflictogenic transformations of the world political system: challenges and prospects. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 13(1), 23-28.
227. Developing the critical infrastructure protection system in Ukraine. *Монографія* – К.: НІСД, 23.11.2017.

<https://niss.gov.ua/publikacii/monografii/developing-critical-infrastructure-protection-system-ukraine-monografiya>

228. DiMaggio, P. J., & Powell, W. W. (1983). The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields. *American Sociological Review*, 48(2), 147-160.

229. Domorenok, E., Graziano, P., & Polverari, L. (2021). Introduction: policy integration and institutional capacity: theoretical, conceptual and empirical challenges. *Policy and Society*, 40(1), 1-18. <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/14494035.2021.1902058>

230. Dzvinchuk, D., Orliv, M., Janiunaite, B., Petrenko, V. Creating innovative design labs for the public sector: A case for institutional capacity building in the regions of Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*. 2021. 19(2). P. 320-332.

231. Frank, A. G. (1967). *Capitalism and Underdevelopment in Latin America*. Monthly Review Press.

232. French, J.R.P., & Raven, B. (1959). The bases of social power. In D. Cartwright (Ed.), *Studies in social power* (pp. 150-167).

233. Fukuyama, F. (2014). *Political Order and Political Decay: From the Industrial Revolution to the Globalization of Democracy*. <https://web.archive.org/web/20190410120824/https://www.ethicsandinternationalaffairs.org/2015/political-order-political-decay-industrial-revolution-globalization-democracy-francis-fukuyama/>

234. Homo ex Machina. Філософські, культурологічні та політичні передумови формування конвергентного суспільства. Монографія – К.: НІСД, 30.01.2018. <https://niss.gov.ua/publikacii/monografii/homo-ex-machina-filosofski-kulturologichni-ta-politichni-peredumovi>

235. Hood, C. (1991). A public management for all seasons? *Public Administration*, 69(1), 3-19.

236. Institutional Profiles Database. (2020). IPD 2020 <http://www.cepii.fr/institutions/EN/ipd.asp>.

237. Lelechenko, A., Lebedinska, O., Somin, S., Derun, T., Ivanisova, M. (2021). Axiology of the phenomenon “sustainable government administration” and interaction of Ukraine with international organizations in the field of environmental safety. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 940(1).

238. March, J. G., & Olsen, J. P. (1989). *Rediscovering Institutions: The Organizational Basis of Politics*. Free Press.

239. North, D. C. (1990). *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge University Press.

240. Pierson, P. (2004). *Politics in Time: History, Institutions, and Social Analysis*. Princeton University Press.

241. Polanyi, K. (1944). *The Great Transformation: The Political and Economic Origins of Our Time*. Beacon Press.

242. Rostow, W. W. (1960). *The Stages of Economic Growth: A Non-Communist Manifesto*. Cambridge University Press.

243. Russia-Ukraine War: Insights and Analysis - Harvard Kennedy School. <https://www.hks.harvard.edu/russia-ukraine-war-insights-analysis>.
244. Shpektorenko, I., Vasylevska, T., Bashtannyk, A., Piatkivskyi, R., Palamarchuk, T., & Akimov, O. (2021). Legal bases of public administration in the context of European integration of Ukraine: questions of formation of a personnel reserve. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 11(1-XVIII), 76-81.
245. Stiglitz, J. E. (2002). *Globalization and Its Discontents*. W.W. Norton & Company.
246. Sytnyk H. P., Zubchuk O. A., Orel M. H. (2022). Conceptual understanding of the peculiarities of managing innovation-driven development of the state in the current conditions. *Science and Innovation*. 2022. Vol. 18. No 2. P. 3-15. URL: <https://doi.org/10.15407/scine18.02.003>
247. Ukraine | Chatham House – International Affairs Think Tank. <https://www.chathamhouse.org/regions/russia-and-eurasia/ukraine>.
248. Vanora Bennett (2023). Boosting project delivery capacity in key Ukrainian institutions. European Bank for Reconstruction And Development. 22 Jun 2023. <https://www.ebrd.com/news/2023/boosting-project-delivery-capacity-in-key-ukrainian-institutions.html>.
249. Wallerstein, I. (1974). *The Modern World-System: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century*. Academic Press.
250. United States Code. Office of the Law Revision Counsel, U.S. House of Representatives. www.govinfo.gov/app/collection/uscode. Accessed 11 Mar. 2025.
251. Code of Federal Regulations. Office of the Federal Register, National Archives and Records Administration. www.ecfr.gov. Accessed 11 Mar. 2025.
252. Federal Register. Office of the Federal Register, National Archives and Records Administration. www.federalregister.gov. Accessed 11 Mar. 2025.
253. Government Accountability Office (GAO). Reports & Testimonies. www.gao.gov. Accessed 11 Mar. 2025.
254. Congressional Research Service (CRS). Reports. crsreports.congress.gov. Accessed 11 Mar. 2025.

ДОДАТКИ

Додаток 1.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Зубчик О.А., Ковальчук М.М., Магеррамов А., Венгер-Рущенко Є. В. (2023). Проектне управління як спосіб підвищення ефективності системи публічного управління в умовах складності та невизначеності. «Наукові інновації та передові технології» (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»). журнал. 2023. № 14(28) 2023. С. 85-102. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14\(28\)-85-101](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14(28)-85-101) .
2. Романенко І.Г., Ковальчук М.М. (2023). Обґрунтування джерел влади та лідерства в новому публічному менеджменті як основа інституційної спроможності держави. «Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»)». журнал. 2023. № 11(17). С. 426-443. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-11\(17\)-426-442](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-11(17)-426-442)
3. Kovalchuk M.M. (2023). Expert authority and transformational leadership as factors in ensuring the institutional capacity of the state. Наукові перспективи. журнал. Серія «Державне управління». No11(41)2023. P. 33-48. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11\(41\)-33-48](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11(41)-33-48)
4. Ковальчук М.М. (2024). Капацітет системи публічного управління та інституціональна спроможність держави. порівняльний аналіз України та США. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права, № 2 / 2024. DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2024-2-2> .
5. Kovalchuk M. (2024). Factors influencing the institutional capacity of the state: a comparative analysis of Ukraine and the USA. Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Public Administration, 19(1), 30-33. DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2024/19-5/22>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

Ковальчук М. Інституційна спроможність держави в умовах сучасних викликів. порівняльний аналіз США та України. *Rozwój nowoczesnej edukacji i nauki – stan, problemy, perspektywy. Tom XV. Badania naukowe w kontekście wyzwań i konfliktów / [Red. J. Grzesiak, I. Zymomrya, W. Ilnytskyj]. Konin – Użhorod – Przemyśl – Chersoń. Poswit, 2023. 254 s. С. 197-199.*

Романенко І. Г., **Ковальчук М. М.** Основа інституційної спроможності держави. влада і лідерство в новому публічному менеджменті. *Актуальні питання економіки, фінансів, обліку та права. теорія і практика. збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Кременчук, 16 листопада 2023 р.). Кременчук. ЦФЕНД, 2023. 83 с. - С. 68-70.*

Ковальчук М., Александрова І. Ціннісний вимір інституційної спроможності держави. *Соборність України. політика духовної спільності, національних традицій цінностей. матеріали 10-го ювілей. щоріч. Всеукр. наук.-практ. круглого столу до Дня Соборності України (Київ, 25 січ. 2023 р.).* / за заг. ред. Л. Г. Комахи, В. А. Гошовської. Київ. Навч.-наук. ін-т публ. упр. та держ. служби Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка, 2023. 169 с. С. 65-67.

Ковальчук М. Інституційна спроможність держави: США та Україна. Незалежність України. сучасна доктрина і практика публічного управління. матеріали міжнар. круглого столу до Дня Незалежності України (Київ, 22 серп. 2022 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи. Київ. ННІ ПУДС КНУ, 2022. 272 с. - С. 136-137. <https://ipacs.knu.ua/pages/osn/2/news/1986/files/6f7ca417-8b30-4593-a3c0-92c79505b382.pdf>.

Ковальчук М.М. інституціональна спроможність держави в умовах сучасних викликів: порівняльний аналіз США та України // Об'єднані наукою. перспективи міждисциплінарних досліджень. Київ, 2022. – 324 с. С. 255-256. <https://drive.google.com/file/d/1A8lJly-UY6kzKdIIHUbUbuSroAk67ai4pS/view>.

ДОВІДКИ ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ (Мінекономіки)

вул. М. Грушевського, 12/2, м. Київ, 01008, тел. (044) 200-47-53, факс (044) 253-63-71,
E-mail: meconomy@me.gov.ua, <http://www.me.gov.ua>, код ЄДРПОУ 37508596

Спеціалізованій вченій раді

Довідка

про впровадження у діяльність Мінекономіки результатів дисертаційного дослідження на тему: «Інституціональна спроможність держави в умовах сучасних викликів: порівняльне дослідження США та України» здобувача ступеня доктора філософії з публічного управління та адміністрування Ковальчука Миколи Миколайовича

Міністерством економіки України отримано матеріали наукового дослідження на тему «Інституціональна спроможність держави в умовах сучасних викликів: порівняльне дослідження США та України», підготовлені здобувачем ступеня доктора філософії, аспірантом Київського національного Університету ім. Тараса Шевченка, Ковальчуком Миколою Миколайовичем.

Матеріали складаються з анотації, проекту рекомендацій та статей, опублікованих у фахових виданнях з публічного управління та адміністрування, і відображають цілі та результати дисертаційного дослідження.

Наведені матеріали підготовлені автором на достатньому теоретичному та методологічному рівні, гуртуються на результатах глибокого дослідження сучасних норм законодавства, практики імплементації норм права у сфері публічного управління та адміністрування на міжнародному рівні. Окремого

2

відзначення потребують рекомендації щодо зміцнення інституціональної спроможності держави, які можуть сприяти залученню інвестицій, укріпленню єдності суспільства та покращенню економічного клімату в Україні, що є актуальним під час військово стану.

Головними заходами запропонованими автором є:

1. Зміцнення міжнародного партнерства.
2. Підтримка реформування державних інституцій та впровадження передових управлінських практик в діяльності Міністерства економіки України.
3. Підвищення якості надання всебічної допомоги, включаючи фінансову, технічну та освітню підтримку.
4. Підвищення обороноздатності та безпекової спроможності.
5. Сприяння економічному розвитку у різних галузях економіки.
6. Розвиток наукової та академічної співпраці.
7. Стимулювання інновацій та конкурентоспроможності.
8. Забезпечення прозорості та підзвітності в сфері державного управління.
9. Поширення результатів дослідження серед громадськості.

Комісією у складі:

- директора департаменту юридичного забезпечення Міністерства економіки України, к.ю.н. О.А. Мартинюк
- заступника директора департаменту юридичного забезпечення Міністерства економіки України, д.ю.н., професора С.І. Мінченко
- заступника начальника управління правового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності та інвестицій департаменту юридичного забезпечення Міністерства економіки України, к.ю.н. О.А. Селіванова

встановлено, що сформульовані висновки та пропозиції які містяться в наданих матеріалах, мають вагоме значення для вирішення низки питань, що виникають

3

в сфері публічного управління та адміністрування. Дослідження має практичну спрямованість та чіткі пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правової бази та може бути застосовано у діяльності Міністерства економіки України.

Члени комісії:

Олена МАРТИНЮК

Сергій МІНЧЕНКО

Олег СЕЛІВАНОВ

Підписи Мартинюк О.А., Мінченка С.І. та Селіванова О.А. завідувачка відділу департаменту управління персоналом

Селіванова О.А.

НАРОДНИЙ ДЕПУТАТ УКРАЇНИ

вул. М. Грушевського, 5, м. Київ, 01008, www.rada.gov.ua

Довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження Ковальчука Миколи Миколайовича здобувача ступеня доктора філософії з публічного управління та адміністрування

В офісі народного депутата України Стріхарського Андрія Петровича було отримано матеріали дисертаційної роботи на тему «Інституціональна спроможність держави в умовах сучасних викликів: порівняльне дослідження США та України», підготовлені здобувачем ступеня доктора філософії в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка Ковальчуком Миколою Миколайовичем.

Тема його дисертаційної роботи – «Інституціональна спроможність держави в умовах сучасних викликів: порівняльне дослідження США та України» – є актуальною та важливою в контексті модернізації державного управління та адаптації передових міжнародних практик до українських реалій.

Матеріали дослідження, що були надані для ознайомлення, містять:

- детальну анотацію дисертації,
- наукові статті, опубліковані у фахових виданнях,
- практичні рекомендації щодо удосконалення публічного управління в Україні.

Ковальчук Микола Миколайович зарекомендував себе як висококваліфікований дослідник у сфері публічного управління, який виявляє аналітичне мислення, стратегічний підхід та здатність до глибокого порівняльного аналізу державних інституцій. Його робота відзначається системним підходом, методологічною точністю та орієнтованістю на практичне застосування.

Дана робота має практичне значення та може бути використана в діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, а також у процесі законотворення для удосконалення державного управління.

Дисертаційна робота Ковальчука Миколи Миколайовича містить ґрунтовні рекомендації, які можуть бути використані для удосконалення державного управління. Зокрема, в дослідженні розглядаються питання

стратегічного управління та формування державної політики на основі міжнародного досвіду, забезпечення прозорості та підзвітності державних інституцій, оптимізації управлінських процесів для підвищення ефективності прийняття рішень. Значна увага приділена зміцненню фінансової та економічної стійкості держави, розвитку цифрових технологій та електронного врядування, реформуванню механізмів безпеки та обороноздатності країни. Особливо наголошується на важливості підвищення соціального добробуту населення через ефективну політику розвитку, спрямовану на створення стабільного економічного середовища та залучення інвестицій.

Вважаю, що наукові напрацювання Ковальчука Миколи Миколайовича можуть знайти широке застосування в практиці державного управління та законодавчих ініціативах. Його рекомендації становлять значний інтерес для органів влади, наукової спільноти та управлінців, які працюють над покращенням державного управління та адміністративної політики.

Довідка видана для пред'явлення за місцем захисту дисертаційної роботи.

З повагою

Народний депутат України

Андрій СТІХАРСЬКИЙ

УКРАЇНА

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА МІСЬКА РАДА

ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ

вул. Грушевського, 21, м.Івано-Франківськ, 76608, тел. (0342) 55-65-15, факс (0342) 55-60-20
e-mail: mvk@mvk.if.ua код ЄДРПОУ 04054346

№ _____

На № _____ від _____

20.03.2025 № 477/01-20/23в

**Довідка про впровадження
результатів дисертаційного дослідження**

**Ковальчука Миколи Миколайовича
здобувача ступеня доктора філософії
з публічного управління та адміністрування**

У виконавчих органах Івано-Франківської міської ради отримано матеріали дисертаційної роботи на тему «**Інституціональна спроможність держави в умовах сучасних викликів: порівняльне дослідження США та України**», підготовлені здобувачем ступеня доктора філософії в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка - **Ковальчуком Миколою Миколайовичем**. Матеріали містять анотацію дослідження, проект рекомендацій, а також наукові публікації у фахових виданнях з публічного управління та адміністрування, які відображають результати його дисертаційної роботи.

Отримані матеріали використовуються у сфері місцевого самоврядування та публічного управління. **Дана робота має практичне значення**, зокрема її рекомендації можуть бути використані для підвищення інституціональної спроможності органів місцевого самоврядування та розвитку управлінських процесів. Основні запропоновані заходи спрямовані на:

1. **Посилення міжнародної співпраці** задля розвитку місцевого самоврядування.
2. **Розвиток ефективних управлінських практик** у муніципальному секторі.
3. **Формування прозорої та підзвітної системи управління** на місцевому рівні.

Виконавчий комітет ІФМР
ВНХ № 477/01-20/23в від 20.03.2025

4. **Забезпечення фінансової стійкості громад** через механізми інвестицій та підтримку підприємництва.
5. **Сприяння цифровій трансформації муніципального управління** для підвищення ефективності послуг.
6. **Підвищення рівня безпеки та громадського порядку** через інноваційні підходи до управління.
7. **Підтримку освітніх та наукових ініціатив**, які сприяють розвитку місцевих громад.

Сучасні виклики, зокрема зміни у законодавчій та економічній сферах, вимагають ефективних управлінських рішень. Вважаємо, що наукові висновки та практичні рекомендації, представлені в дисертаційній роботі Ковальчука Миколи Миколайовича, можуть зробити значний внесок у розвиток місцевого самоврядування та вдосконалення муніципального управління.

Довідка видана для пред'явлення за місцем захисту дисертаційної роботи.

Перший заступник міського голови

Вікторія СУСАНІНА

(Підпис)